Agatha Christie

Žmogžudystė Rytų ekspresė

Agata Kristi

ŽMOGŽUDYSTĖ RYTŲ EKSPRESE

LEIDYKLA

UDK 821.111-31
Ch525

Agatha Christie

Murder on the Orient Express

First published in Great Britain by
Collins 1934

Iš anglų kalbos vertė **Lina Bucevičienė**

ISSN 1822-7376 ; 58
ISBN 978-609-8057-13-3

I DALIS

FAKTAI

1 skyrius

Į „TAURO“ EKSPRESĄ ĮSĖDA SVARBUS KELEIVIS

Ankstų žiemos rytą, penktą valandą vietos laiku, Sirijos Alepo stotyje prie perono stovėjo traukinys, geležinkelio žinynuose iškilmingai vadinamas „Tauro“ ekspresu. Jį sudarė virtuvė, vagonas-restoranas, vienas miegamasis ir du vietinio susisiekimo vagonai.

Prie miegamojo vagono laiptelių stovėjo prašmatnia uniforma vilkintis prancūzų leitenantas ir kalbėjosi su nedidelio ūgio vyriškiu, iki ausų apsimuturiavusiu galybe šalikų, iš kurių kyšojo tik raudona nosis ir užriestų

ūsų galiukai.

Ore tvyrojo stingdantis šaltis, todėl misija išlydėti garbingą svečią buvo tikrai nepavydėtina, tačiau leitenantas Diuboskas vyriškai vykdė savo pareigą. Iš jo lūpų liejosi grakščios frazės nepriekaištinga prancūzų kalba. Tiesą sakant, jis gerai nesuprato, kas čia dėjosi. Žinoma, sklido gandai, kaip visuomet tokiais atvejais. O generolas – jo generolas – vis labiau ir labiau niaukėsi. Ir tuomet iš kažkur, – regis, net iš pačios Anglijos, atvyko šis belgas. Praėjo pilna keistos įtampos savaitė. O paskui prasidėjo netikėti dalykai. Vienas labai žymus karininkas nusižudė, kitas staiga išėjo į atsargą, susirūpinę veidai vėl tapo ramūs, karinė parengtis buvo atšaukta. O leitenanto Diubosko generolas staiga atjaunėjo dešimčia metų.

Diuboskas atsitiktinai nugirdo dalį pokalbio tarp generolo ir svetimšalio. „Jūs išgelbėjote mus, *mon cher**“, jausmingai kalbėjo generolas ir jo vešlūs balti ūsai sutirtėjo. „Jūs išgelbėjote prancūzų armijos garbę, užkirtote kelią kraujo praliejimui! Nežinau, kaip jums atsidėkoti, kad atsiliepėte į mano prašymą. Atvykote iš tokios tolybės...“

Į tai nepažįstamasis (vardu Erkiulis Puaro), kaip ir pridera, atsakė: „Na ką jūs, generole, nejaugi manote, kad aš užmiršau, jog kažkada išgelbėjote man gyvybę?“ Tuomet generolas vėl kažką pasakė, visiškai neigdamas savo nuopelnus praeityje. Po to, dar kelis kartus paminėję Prancūziją, Belgiją, šlovę, garbę ir kitus panašius dalykus, bičiuliai širdingai apsikabino ir pokalbis baigėsi.

---

* Mano mielas (pranc.). Čia ir toliau – vertėjos pastabos.

Koks tai buvo reikalas, leitenantas Diuboskas nenutuokė iki šiol, tačiau garbinga užduotis palydėti mesjė Puaro į „Tauro" ekspresą buvo pavesta būtent jam. Ir jis šią užduotį vykdė su jaunam perspektyviam karininkui būdingu uolumu ir entuziazmu.

– Šiandien – sekmadienis, – kalbėjo leitenantas Diuboskas. – Rytoj, pirmadienio vakare jau būsite Stambule.

Jis jau ne pirmą kartą išsakė šį pastebėjimą. Apskritai, pokalbiai perone prieš traukinio išvykimą dažnai kartojasi.

– Taip, – pritarė Puaro.

– Ir tikriausiai ketinate ten pabūti keletą dienų?

– *Mais oui**. Man dar neteko lankytis Stambule. Būtų labai gaila pravažiuoti pro šalį, *comme ça***, – ir jis vaizdžiai spragtelėjo pirštais. – Aš neskubu ir keletą dienų galiu pasižvalgyti po miestą.

– Labai gražus Šv. Sofijos soboras, – pasakė leitenantas Diuboskas, kuris pats jo niekada nebuvo matęs.

Peronu prašvilpė ledinis vėjas gūsis. Abu vyrus nupurtė šaltis. Leitenantas Diuboskas vogčiomis metė žvilgsnį į savo laikrodį. Be penkių minučių penkios– iki išvykimo beliko penkios minutės!

Baimindamasis, kad svečias pastebėjo tą žvilgsnį, jis paskubėjo vėl užmegzti pokalbį.

– Šiuo metų laiku mažai kas keliauja, – pasakė jis, žvelgdamas į miegamojo vagono langus.

– Jūs teisus, – sutiko mesjė Puaro.

– Tikėkimės, jūsų neužpustys Tauro kalnuose.

---

* Na žinoma (pranc.).

** Štai taip (pranc.).

– Gali būti ir taip?

– Taip jau buvo nutikę. Bet ne šiais metais.

– Na, tuomet tikėkimės, – pasakė Puaro. – Nors orų prognozės iš Europos yra prastos.

– Labai prastos. Balkanuose iškrito labai daug sniego.

– Girdėjau, kad Vokietijoje taip pat.

–*Eh bien**, – paskubomis ištarė leitenantas Diuboskas, kai atrodė, kad vėl įsivyraus pauzė. – Rytoj vakare, septintą valandą keturiasdešimt minučių jūs būsite Konstantinopolyje.

– Taip, – pritarė Puaro ir iš paskutiniųjų stengdamasis palaikyti pokalbį pridūrė: – Man sakė, kad Šv. Sofijos soboras yra be galo gražus.

– Mano manymu, tiesiog nuostabus.

Vienoje iš miegamojo vagono kupė pakilo užuolaida ir pro langą pažvelgė jauna moteris.

Nuo pat to momento, kai praėjusį ketvirtadienį išvyko iš Bagdado, Merė Debenhem buvo beveik nesudėjusi bluosto. Nemiegojo nei traukinyje į Kirkuką, nei viešbutyje Mosule. Nepavyko išsimiegoti ir praeitą naktį. Todėl dabar, nuvarginta gulėjimo nemiegant tvankioje, perkaitintoje kupė, ji pakilo ir pažvelgė pro langą.

Greičiausiai tai Alepas. Čia, žinoma, nėra į ką žiūrėti. Ilgas, prastai apšviestas peronas, kuriame garsiai skamba nirtulingi kivirčai arabų kalba. Du vyrai po jos langu kalbasi prancūziškai. Vienas iš jų – prancūzų karininkas, kitas – neaukštas vyras didžiuliais ūsais. Merė šyptelėjo – jai dar neteko matyti labiau apsimuturia-

* Na ką gi (pranc.).

vusio žmogaus. Turbūt lauke labai šalta. Tai štai kodėl traukinyje taip smarkiai šildoma. Ji pamėgino nuleisti langą, tačiau jis nė nepajudėjo.

Miegamojo vagono palydovas priėjo prie vyriškių.

– Traukinys išvyksta, – pasakė jis. – Mesjė metas į vagoną.

Mažasis vyras nusiėmė skrybėlę. Na ir galva – ne galva, o tikrų tikriausias kiaušinis! Nepaisant visų ją užgriuvusių rūpesčių, Merė Debenhem nusišypsojo. Juokingai atrodantis žmogelis. Į tokius kaip jis paprastai niekas rimtai nežiūri.

Leitenantas Diuboskas pasakė atsisveikinimo kalbą. Jis paruošė ją iš anksto ir laukė paskutinės akimirkos. Tai buvo labai graži ir rafinuota prakalba.

Nenorėdamas būti nurungtas,Puaro atsakė tuo pačiu...

–*En voiture, Monsieur,** – paragino palydovas.

Visa savo povyza rodydamas, kaip jam gaila išsiskirti su leitenantu, Puaro įlipo į traukinį. Palydovas įlipo paskui jį. Puaro pamojavo ranka. Leitenantas Diuboskas atidavė pagarbą. Smarkiai trūktelėjęs, traukinys lėtai pajudėjo iš vietos.

–*Enfin***! – sumurmėjo Erkiulis Puaro.

– Brrr, – nusipurtė leitenantas Diuboksas, tik dabar suvokęs, kaip sušalo.

–*Voilà, Monsieur****! – palydovas išraiškingu rankos mostu Puaro parodė, kokia graži jo kupė ir kaip rūpestingai sudėtas jo bagažas. –Mesjė lagaminėlį padėjau

---

* Prašom į vagoną, mesjė (pranc.).

** Pagaliau (pranc.).

*** Štai, mesjė (pranc.)

štai čia.

Ištiesta palydovo ranka iškalbingai bylojo, kad jis laukia arbatpinigių. Erkiulis Puaro į ją įdėjo perlenktą banknotą.

–*Merci, Monsieur**, – palydovas išsyk pagyvėjo ir tapo dalykiškas. – Turiu mesjė bilietus. Taip pat prašyčiau duoti jūsų pasą. Kaip supratau, mesjė išlipate Stambule?

Puaro patvirtino.

– Šiuo metų laiku, tikriausiai, mažai kas keliauja? – paklausė jis.

– Taip, mesjė. Be jūsų, traukinyje yra tik du keleiviai. Abu anglai. Pulkininkas iš Indijos ir jauna anglų ledi iš Bagdado. Gal mesjė ko nors pageidauja?

Mesjė užsisakė buteliuką „Perrier".

Penkta valanda ryto nėra pats geriausias laikas pradėti kelionę traukiniu. Likę dar pora valandų iki aušros. Jausdamas pasitenkinimą dėl sėkmingai įvykdytos misijos, Puaro susirangė kamputyje ir užmigo.

Atsibudo pusę dešimtos ir patraukė vagono restorano link išgerti puodelį karštos kavos.

Vagone restorane sėdėjo tik viena lankytoja, matyt, ta pati jauna anglų ledi, kurią minėjo palydovas. Maždaug dvidešimt aštuonerių metų aukšta, liekna tamsiaplaukė. Tai, kaip ramiai ji valgė pusryčius ir kokiu tonu paprašė padavėjo atnešti daugiau kavos, liudijo, jog ji yra daug patyrusi ir keliauti įpratusi moteris. Ji vilkėjo tamsų iš plono audinio pasiūtą kostiumėlį, itin tinkantį stipriai prišildytame traukinyje.

Neturėdamas ką veikti, Erkiulis Puaro ėmė paslap-

* Dėkoju, mesjė (pranc.).

čia ją stebėti.

„Ši jauna moteris iš tų, kurios puikiai sugeba pasirūpinti savimi“, – nusprendė Puaro. Šaltakraujiška ir dalykiška. Jam netgi patiko jos taisyklingi veido bruožai ir švelnus odos blyškumas. Patiko žvilgančios, tvarkingai sušukuotos juodos garbanos ir šaltos, bejausmės pilkos akys. „Tačiau *jolie femme** jos nepavadinsi, nes ji per daug dalykiška“, – pagalvojo jis.

Netrukus į vagoną restoraną įžengė dar vienas lankytojas. Aukštas penktą dešimtį įpusėjęs vyras. Lieknas, įdegęs, žilstelėjusiais smilkiniais.

„Pulkininkas iš Indijos“, – pagalvojo Puaro.

Vyriškis linktelėjo merginai.

– Labas rytas, mis Debenhem.

– Labas rytas, pulkininke Arbetnotai.

Pulkininkas sustojo prie merginos, padėjo ranką ant kitoje stalo pusėje esančios kėdės atlošo ir paklausė:

– Jūs neprieštaraujate?

– Žinoma, ne. Sėskitės.

– Žinote, pusryčiaujant nelabai norisi kalbėti.

– Visiškai su jums sutinku. Bet nebijokite, aš nesikandžioju.

Pulkininkas atsisėdo.

– Padavėjau, – įsakmiu tonu šūktelėjo jis ir užsisakė kiaušinių bei kavos. Jis metė žvilgsnį į Puaro, ir tuoj pat abejingai nusuko akis į šalį. Puaro, pakankamai gerai pažinodamas anglus, numanė pulkininko mintį: „Tai tik niekingas užsienietis!”

Anglai, kaip jiems ir yra įprasta, nebuvo šnekūs. Jie persimetė keliomis trumpomis frazėmis, netrukus

* Graži moteris (pranc.).

mergina atsistojo ir grįžo į savo kupė.

Per pietus jie vėl sėdėjo prie vieno stalo ir vėl nekreipė jokio dėmesio į trečiąjį keleivį. Dabar jų pokalbis buvo gyvesnis, nei pusryčių metu. Pulkininkas Arbetnotas pasakojo apie Pandžabą ir retkarčiais klausinėjo merginą apie Bagdadą, kuriame, kaip paaiškėjo, ji dirbo guvernante. Pokalbio metu išsiaiškinę, jog turi bendrų draugų, jie išsyk tapo draugiškesni, šiltesni. Jie prisiminė senąjį Tomį ir drauguží Redžį. Pulkininkas pasiteiravo, ar mis Debenhem važiuoja tiesiai į Angliją, ar sustos Stambule.

– Ne, aš neketinu sustoti Stambule.

– Ir jūs dėl to neapgailestaujate?

– Tokiu pat būdu keliavau ir prieš dvejus metus. Tuomet aš Stambule praleidau tris dienas.

– Aišku. Ką gi, galiu pasakyti, jog dėl to labai džiaugiuosi, nes ir aš vykstu tiesiai į Angliją.

Jis nerangiai linktelėjo ir nuraudo.

„Pasirodo, mūsų pulkininkas lengvai pasiduoda moterų žavesiui“, – pagalvojo Puaro. Ši mintis Puaro pralinksmino. – „Kelionės traukiniu tokios pat pavojingos, kaip ir kelionės laivu!”

Mis Debenhem santūriai atsakė, kad jai taip pat labai malonu.

Erkiulis Puaro matė, kaip pulkininkas palydėjo ją iki kupė. Vėliau traukinys važiavo pro nuostabiai vaizdingus Tauro kalnus. Kai pro langus jau buvo matyti- Kilikijos vartai, jie abu stovėjo koridoriuje šalia vienas kito. Staiga mergina atsiduso. Puaro stovėjo netoliese ir girdėjo, kaip ji sumurmėjo:

– Koks grožis! Gaila, kad aš...

– Gaila ko?

– Gaila, kad aš negaliu visu tuo gerėtis!

Arbetnotas neatsakė. Dėl kampuotos apatinio žandikaulio linijos jo veidas ir taip atrodė griežtas, tačiau dabar jis tapo dar rūstesnis.

– Dievas mato, kaip norėčiau, kad jūs su visu tuo neturėtumėte nieko bendra, – pasakė jis.

– Tyliau! Maldauju jūsų, tyliau!

– Sutinku, jūsų tiesa. – Jis metė piktoką žvilgsnį Puaro pusėn ir tęsė: – Man nepatinka, kad jums tenka dirbti guvernante ir priklausyti nuo tironių mamyčių bei jų įkyrių vaikigalių.

Ji nervingai nusijuokė.

– O, jūs neturėtumėte taip galvoti! Užguitos guvernantės tėra mitas. Galiu jus patikinti, kad ne aš bijau tėvų, o jie manęs.

Abu nutilo. Arbetnotas, matyt, susigėdo dėl savo protrūkio.

„Mano akivaizdoje vaidinama keista komedija“, – pagalvojo Puaro.

Vėliau jam ne kartą tai teko prisiminti.

Į Koniją jie atvyko vėlai vakare, apie pusę dvyliktos. Abu anglai išlipo iš traukinio pramankštinti kojas ir vaikštinėjo pirmyn atgal apsnigtu peronu.

Puaro tenkinosi audringo stoties gyvenimo stebėjimu pro langą. Tačiau maždaug po dešimties minučių jis nusprendė, kad ir jam būtų neprošal įkvėpti gryno oro. Jis rūpestingai apsirengė: apsivilko kelis švarkus, paltą, apsimuturiavo šalikais ir ant dailių batų užmovė kaliošus. Taip išsipustęs, jis atsargiai nulipo laipteliais ir ėmė žingsniuoti peronu, kol pasiekė lokomotyvą.

Tik iš balsų jis atpažino dvi tamsias figūras, stovinčias lokomotyvo šešėlyje. Kalbėjo Arbetnotas:

– Mere...

Mergina pertraukė jį:

– Ne, ne dabar. Kai viskas bus baigta... Kai viskas liks praeityje... tuomet...

Puaro nepastebimai pasišalino. Jis buvo nustebęs, nes vos atpažino mis Debenhem balsą, kuris visuomet buvo toks ramus ir dalykiškas.

– Įdomu, – sumurmėjo jis.

Kitą dieną Puaro pamanė, kad anglai tikriausiai susikivirčijo. Jie beveik nesikalbėjo. Mergina atrodė susinerimusi. Po akimis matėsi tamsūs ratilai.

Maždaug pusę trijų popiet traukinys netikėtai sustojo. Pro langus ėmė kaišioti galvas keleiviai. Nedidelė grupelė žmonių, susirinkusi prie bėgių, žvelgė ir rodė vienas kitam į kažką po vagonu restoranu.

Puaro iškišo galvą pro langą ir užkalbino pro šalį skubėjusį palydovą. Jis paaiškino, kas atsitiko. Puaro atsitiesė ir sukdamasis vos nesusidūrė su Mere Debenhem, kuri stovėjo jam už nugaros.

– Kas atsitiko? – paklausė ji prancūziškai vos ne dusdama iš jaudulio. – Kodėl mes sustojome?

– Nieko baisaus, madmuazele. Kažkas užsidegė po vagonu restoranu. Nieko rimto. Ugnis jau užgesinta. Jie greitai sutaisys tai, kas buvo sugadinta. Užtikrinu jus, negresia joks pavojus.

Ji mostelėjo ranka, rodydama, kad joks pavojus jos negąsdina.

–Taip, taip. Suprantu. Tačiau kiek laiko bus prarasta!

– Laiko?

– Na taip, mes vėluosime.

– Galimas dalykas, – sutiko Puaro.

– Bet mes negalime vėluoti! Šis traukinys į Stambulą atvyksta 6.55, o dar reikia persikelti per Bosforo sąsiaurį ir persėsti į Simplono Rytų ekspresą, kuris išvyksta 9 valandą. Jeigu čia užtruksime valandą ar dvi, mes į jį nespėsime.

– Galimas dalykas, – sutiko jis.

Puaro smalsiai ją stebėjo. Ranka, kurią ji laikė ant lango grotelių, drebėjo, lūpos taip pat virpėjo.

– Jums tai taip svarbu, madmuazele? – paklausė jis.

– Taip, svarbu. Aš... aš turiu patekti į tą traukinį.

Ji nusisuko ir patraukė į koridoriaus galą, kur stovėjo pulkininkas Arbetnotas.

Tačiau ji baiminosi be reikalo. Po dešimties minučių traukinys vėl pajudėjo. Atsigriebęs už prarastą laiką, traukinys į Haidarpašo stotį atvyko tik penkiomis minutėmis vėliau. Bosforo sąsiauris tą dieną buvo audringas, todėl persikėlimas Puaro nebuvo itin malonus. Garlaivyje jis atsiskyrė nuo savo bendrakeleivių ir daugiau su jais nesusitiko.

Nuo Galatos tilto Puaro nuvažiavo tiesiai į „Tokatlian“ viešbutį.

2 skyrius

„TOKATLIAN" VIEŠBUTIS

Viešbutyje Erkiulis Puaro užsisakė numerį su vonia. Paskui priėjo prie šveicoriaus stalo ir paklausė, ar jam nėra laiškų. Jo laukė 3 laiškai ir telegrama. Išvydęs telegramą, iš nuostabos kilstelėjo antakius. Kaip įprasta, jis atsargiai ir neskubėdamas išskleidė blanką. Aiškiai išspausdintas tekstas bylojo:

„Kesnerio byloje, kaip jūs ir numatėte, netikėtai iškilo sunkumų. Prašome tučtuojau grįžti".

- *Voilà ce qui est embêtant**, - piktai sumurmėjo Puaro. Jis pažvelgė į laikrodį. - Turiu išvažiuoti dar šį vakarą, – pasakė jis šveicoriui. – Kada išvyksta Simplono Rytų ekspresas?

- Devintą valandą, mesjė.

- Ar galite man užsakyti vietą miegamajame vagone?

- Žinoma, mesjė. Tokiu metų laiku tai padaryti nėra sunku. Traukiniai būna beveik tušti. Pageidaujate važiuoti pirma ar antra klase?

- Pirma.

- *Très bien, Monsieur***. Kur vyksite?

- Į Londoną.

* Kaip pikta (pranc.).

** Labai gerai, mesjė (pranc.).

– *Bien, Monsieur**. Aš nupirksiu jums bilietą į Londoną ir rezervuosiu kupė miegamajame vagone Stambulas-Kalė.

Puaro vėl pažvelgė į laikrodį. Buvo be dešimties minučių aštuonios.

– Ar suspėsiu pavakarieniauti?

– Žinoma, mesjė.

Mažasis belgas linktelėjo. Nuėjęs prie registratūros, jis atsisakė numerio ir nužingsniavo į kitoje vestibiulio pusėje esantį restoraną.

Puaro užsakinėjo vakarienę, kai ant jo peties kažkas uždėjo ranką.

– *O, mon vieux***, koks netikėtumas! – pasigirdo balsas jam už nugaros.

Puaro atsigręžė. Jam maloniai šypsojosi nedidelio ūgio pagyvenęs storulis *en brosse**** kirptais plaukais. Puaro pašoko.

– Mesjė Bukas!

– Mesjė Puaro!

Mesjė Bukas taip pat buvo belgas. Tarptautinėje miegamųjų vagonų kompanijoje jis ėjo direktoriaus pareigas. Su buvusia belgų policijos pažiba jis susipažino prieš daugelį metų.

– Atsidūrėte tolokai nuo namų, *mon cher*, – pastebėjo mesjė Bukas.

– Tyriau vieną bylą Sirijoje.

– Štai kaip! Ir kada grįžtate namo?

– Šiandien.

---

* Gerai, mesjė (pranc.).

** Dranguži (pranc.).

*** Trumpai (pranc.).

– Nuostabu! Aš taip pat. Tiksliau, aš vykstu tik iki Lozanos – ten turiu reikalų. Jūs, tikriausiai, važiuosite Simplono Rytų ekspresu?

– Taip. Aš ką tik paprašiau man rezervuoti kupė. Ketinau čia pabūti keletą dienų, tačiau gavau telegramą, kurioje esu prašomas grįžti į Angliją dėl vieno svarbaus reikalo.

– Ak! – atsiduso mesjė Bukas. – *Les affaires – les affaires**! Tačiau dabar jūs esate įžymybė, *mon vieux*!

– Na, šiokią tokią sėkmę man, tikriausiai, pavyko pasiekti, – pasakė Puaro, stengdamasis atrodyti kuklus, tačiau tai jam nepavyko.

Mesjė Bukas nusijuokė.

–Susitiksime vėliau, – pasakė jis.

Erkiulis Puaro sukaupė visą savo dėmesį, kad apsaugotų savo ūsus nuo sriubos. Susidorojęs su šia sunkia užduotimi ir laukdamas, kol jam atneš antrą patiekalą, ėmė apžiūrinėti publiką.Restorane buvo gal pusė tuzino žmonių, tačiau iš jų Puaro domino tik du.

Jie sėdėjo netoli Puaro. Vienas iš jų – simpatiškas trisdešimtmetis jaunuolis, neabejotinai – amerikietis. Tačiau mažojo seklio dėmesį patraukė ne jis, o jo kompanionas.

Tai buvo septintą dešimtį įpusėjęs vyras, iš išvaizdos panašus į filantropą. Plinkanti galva, aukšta kakta, šypsena, atidengianti dvi eiles neįprastai baltų dirbtinių dantų – viskas, regis, bylojo apie gerumą. Ir tik akys – mažutės, giliai įsodintos, klastingos – prieštaravo šiam įspūdžiui. Ir ne tik jos. Kažką sakydamas savo jaunajam kelionės draugui jis apžvelgė restoraną. Jo žvilgsnis

* Reikalai, reikalai! (pranc.).

stabtelėjo ties Puaro ir akimirkai jame pasirodė keistas piktavališkumas bei nepaaiškinamas nerimas.

Tuomet jis atsistojo.

-Apmokėkite sąskaitą, Hektorai, – pasakė jis.

Jo balsas buvo kimus, jame nuskambėjo keista, vos juntama pavojaus gaida.

Kai Puaro vėl susitiko su savo bičiuliu vestibiulyje, tiedu vyrai ruošėsi išvykti. Durininkas nešė jų lagaminus į taksi. Jaunesnysis vyras stebėjo jo darbą. Paskui atidarė stiklines duris ir pasakė:

– Viskas paruošta, misteri Retčetai.

Senis kažką pritariamai sumurmėjo ir išėjo.

– *Eh bien*, - prabilo Puaro. – Ką jūs manote apie šiuos du vyrus?

– Jie amerikiečiai, – pasakė mesjė Bukas.

– Be abejo. Aš norėjau sužinoti, ką apie juos manote.

– Jaunuolis man pasirodė gana simpatiškas.

– O tas kitas?

– Tiesą pasakius, bičiuli, man jis nepatiko. Jis man paliko nemalonų įspūdį. O jums?

Puaro atsakė ne iš karto.

– Kai jis restorane ėjo pro šalį, – pagaliau pasakė jis, – mane apėmė keistas jausmas. Tarytum pro mane praėjo laukinis, o tiksliau pasakius – plėšrus gyvūnas. Suprantate?

– Nors apskritai jis atrodo labai respektabilus žmogus.

– *Précisément**! Kūnas kaip narvelis: iš išorės viskas labai respektabilu, tačiau pro pinučius žvelgia plėšrus

* Būtent! (pranc.).

žvėris.

– Jūs turite lakią vaizduotę, *mon vieux*, – pasakė mesjė Bukas.

– Galbūt ir taip. Tačiau niekaip negaliu atsikratyti jausmo, kad pro pat mane praėjo pats blogio įsikūnijimas.

– Jūs turite omenyje tą garbų amerikietį?

– Taip, aš turiu omenyje tą garbų amerikietį.

– Ką gi, – linksmai pasakė mesjė Bukas, – gal ir jūsų tiesa. Pasaulyje tiek daug blogio.

Tą akimirką atsidarė durys ir prie jų priėjo durininkas. Jis atrodė susirūpinęs ir kaltas.

– Tai tiesiog neįtikėtina, mesjė, – kreipėsi jis į Puaro, – tačiau visos pirmosios klasės kupė šiame traukinyje jau užimtos.

– *Comment*? – sušuko mesjė Bukas. – Šiuo metų laiku? Greičiausiai važiuoja kokia nors grupė žurnalistų arba politikų...

– Nežinau, sere, - pagarbiai atsakė jam durininkas. – Tačiau kupė gauti neįmanoma.

- Nejaugi? – Tuomet mesjė Bukas kreipėsi į Puaro. – Nesijaudinkite, mano bičiuli. Mes ką nors sugalvosime. Mes visuomet paliekame vieną laisvą kupė – kupė Nr.16. Palydovas visuomet tuo pasirūpina.

Jis nusišypsojo ir pažvelgė į laikrodį.

– Mums metas.

Stotyje mesjė Buką pagarbiai pasveikino ruda uniforma vilkintis miegamojo vagono palydovas.

– Labas vakaras, mesjė. Jums skirta kupė Nr.1.

Jis pakvietė nešikus ir jie nuvežė bagažą prie vagono

* Kaip? (pranc.).

su alavine iškaba, kurioje buvo parašyta:

STAMBULAS – TRIESTAS – KALĖ

– Man sakė, kad šįvakar visos kupė užimtos.

– Neįtikėtina, mesjė, tačiau atrodo, kad visi kaip tyčia nusprendė keliauti būtent šiandien!

– Nepaisant to, jūs turite rasti kupė šiam džentelmenui. Jis yra mano draugas, todėl galite jam skirti kupė Nr. 16.

– Mesjė, ji užimta.

– Ką? Ir 16-ta užimta?

Jie pasikeitė supratingais žvilgsniais ir palydovas – aukštas, išblyškęs, vidutinio amžiaus vyras – nusišypsojo:

– Aš jau sakiau, mesjė, kad visos kupė užimtos.

– Kas čia vyksta? – piktai paklausė mesjė Bukas. – Gal kur nors vyksta konferencija? O gal važiuoja delegacija?

– Ne, mesjė. Tai grynas atsitiktinumas. Tiesiog taip jau atsitiko, kad daug žmonių nusprendė važiuoti būtent šį vakarą.

Mesjė Bukas iš susierzinimo pliaukštelėjo liežuviu.

– Belgrade, – pasakė jis, – prikabins vagoną iš Atėnų ir vagoną Bukareštas-Paryžius, tačiau į Belgradą mes atvyksime tik rytoj vakare. Vadinasi, problema yra tik šiąnakt. Ar neturite laisvos miegamosios vietos antros klasės kupė?

– Yra viena laisva vieta antrosios klasės kupė, mesjė...

– Na, tuomet kokios problemos?

– Matote, ta vieta skirta moteriai. Toje kupė jau yra moteris, vokietė, mūsų keleivės kambarinė.

– Štai tau, kaip nesiseka! – pasakė mesjė Bukas.

– Nesikrimskite taip, bičiuli, – tarė Puaro. – Aš galiu važiuoti paprastame vagone.

– Jokiu būdu! – Mesjė Bukas vėl kreipėsi į palydovą. – Ar visi keleiviai jau atvykę?

– Tiesą sakant, – kiek padvejojęs, pripažino palydovas, – vienas keleivis dar neatvykęs.

– Nagi, kalbėkite!

– Septinta vieta antrosios klasės kupė. Keleivis dar neatvyko, tačiau iki traukinio išvykimo liko dar keturios minutės.

– Kas toks?

– Anglas, – palydovas peržiūrėjo keleivių sąrašą. – Kažkoks A. M. Haris.

– Tai geras ženklas, – pasakė Puaro. – Aš esu skaitęs Dikensą ir jei gerai prisimenu, M. Haris neatvyks.

– Nuneškite mesjė lagaminą į septintąją, – įsakė mesjė Bukas. – O jeigu atvyks tas M. Haris, jam pasakysime, kad pavėlavo – mes negalime taip ilgai laikyti vietų. Žodžiu, vienaip ar kitaip, sutvarkysime šitą reikalą. Ir apskritai, kodėl aš turėčiau sukti galvą dėl to M. Hario?

– Kaip mesjė pageidauja,–pasakė palydovas ir paaiškino nešikui, kur nešti Puaro bagažą. O tada pasitraukė į šalį, leisdamas Puaro įlipti į traukinį.

– *Tout à fait au bout, Monsieur**, – šūktelėjo jis. – Jūsų kupė priešpaskutinė.

Kadangi dauguma išvykstančiųjų būriavosi koridoriuje, Puaro judėjo gana lėtai. Jis nepaliaujamai mandagiai atsiprašinėjo, kol pasiekė jam paskirtąją kupė.

* Į patį galą, mesjė (pranc.).

Joje jis užtiko jaunąjį amerikietį iš viešbučio „Tokatlian“. Šis dėjo savo lagaminėlį ant lentynos.

Išvydęs Puaro jis susiraukė.

– Atleiskite, – prabilo jis, – bet, man regis, jūs suklydote. – Ir labai stengdamasis pakartojo prancūziškai: – *Je crois que vous avez un erreur.*

Puaro atsakė angliškai:

– Jūs – misteris Haris?

– Ne, mano pavardė MakKvynas. Aš...

Tuo metu už Puaro nugaros pasigirdo pridusęs, atsiprašantis palydovo balsas:

– Traukinyje daugiau nėra laisvų vietų, mesjė, todėl džentelmenui teks apsistoti jūsų kupė.

Tai sakydamas, palydovas atidarė koridoriaus langą ir ėmė įkėlinėti nešiko paduodamą Puaro bagažą.

Puaro pralinksmino atsiprašymo gaidelė palydovo balse. Akivaizdu, jam buvo pažadėti nemaži arbatpinigiai už tai, kad daugiau nieko neįleistų į šią kupė. Tačiau net ir patys dosniausi arbatpinigiai yra bejėgiai prieš kompanijos direktoriaus įsakymą.

Užmetęs lagaminus ant regzties bagažui, palydovas išėjo iš kupė:

– *Voilà, Monsieur*, – pasakė jis. – Viskas tvarkoje. Jūsų vieta septinta, viršutinis gultas. Traukinys išvyksta po minutės.

Palydovas nuskubėjo į vagono galą, o Puaro grįžo į kupė.

– Kad pats palydovas dėliotų bagažą – man dar nėra tekę matyti, – linksmai pastebėjo jis. – Negirdėtas dalykas!

Jo bendrakeleivis nusišypsojo. Jis, matyt, nuslopino

savo susierzinimą, tikriausiai nusprendęs pažvelgti į šį reikalą filosofiškai.

– Traukinys tiesiog perpildytas, – pasakė jis.

Pasigirdo švilpukas, paskui pratisas ir liūdnas variklio gaudesys. Abu vyrai išėjo į koridorių. Perone kažkas šūktelėjo:

– *En voiture*!*

– Važiuojame, – pasakė MakKvynas.

Tačiau traukinys nepajudėjo iš vietos. Dar kartą nuskambėjo švilpukas.

– Klausykite, sere, – staiga prakalbo jaunuolis, – gal jūs norėtumėte žemutinio gulto – žinote, patogiau ir visa kita... Tuomet prašau, nes man nėra jokio skirtumo.

„Malonus jaunuolis“, – pagalvojo Puaro.

– Ne, ne, ką jūs! – užprotestavo Puaro.– Aš nenorėčiau, kad dėl manęs jums kiltų nepatogumų...

– Viskas gerai...

– Jūs labai malonus...

Abu vyrai pasikeitė dar keliomis mandagumo frazėmis.

– Aš praleisiu čia tik vieną naktį, – paaiškino Puaro. – Belgrade...

– Aišku. Jūs išlipate Belgrade?

– Ne visai taip. Matote...

Traukinys staiga trūktelėjo. Abu vyrai staigiai pasisuko į langą ir ėmė žvelgti į pamažu tolstantį ilgą, šviesų užlietą peroną.

Rytų ekspresas pradėjo savo trijų dienų kelionę per Europą.

---

* Traukinys išvyksta! (pranc.).

3 skyrius

PUARO ATSISAKO PASIŪLYMO

Kitą dieną Puaro atėjo į vagoną restoraną pietų šiek tiek pavėlavęs. Atsikėlė anksti, pusryčius valgė vienumoje, o paskui visą rytą skaitė užrašus, susijusius su byla, dėl kurios ir buvo iškviestas į Londoną. Savo kupė kaimyno jis beveik nematė.

Mesjė Bukas – jis jau sėdėjo prie staliuko – pasisveikino ir rankos mostu pakvietė savo bičiulį užimti laisvą vietą priešais save. Puaro greitai suprato, kokia privilegija sėdėti prie šio stalo: jie buvo aptarnaujami pirmiausiai, jiems buvo tiekiami rinktiniai patiekalai. Maistas čia, reikia pripažinti, buvo nepaprastai geras.

Mesjė Bukas savo dėmesį nuo maisto nukreipė tik tuomet, kai pradėjo valgyti švelnaus skonio baltąjį sūrį. Mesjė Bukas buvo jau taip pasisotinęs, kad kilo noras pafilosofuoti.

– Ak! –atsiduso jis. – Jei tik turėčiau Balzako talentą, būtinai aprašyčiau šitą reginį, – ir mostelėjo ranka, aprodydamas restoraną.

– Puiki mintis, – pasakė Puaro.

– Jūs su manimi sutinkate? Man rodos, literatūroje to dar nebuvo. Apie tai, mano drauge, būtų galima parašyti romaną. Pažvelkite – aplink mus žmonės iš skirtingų visuomenės sluoksnių, skirtingų tautybių ir amžiaus. Tris dienas šie visiškai vienas kitam svetimi žmonės bus kartu: jie miegos ir valgys po vienu stogu. O po trijų dienų jie išsiskirs, kiekvienas patrauks savo keliais ir greičiausiai niekada daugiau nesusitiks.

– Tačiau įsivaizduokite kokį nors nelaimingą atsitikimą... – pasakė Puaro.

– Tik ne tai, mano drauge...

– Aš suprantu, kad jums tai būtų labai nemalonu. Ir vis dėlto nors akimirką įsivaizduokime tokią galimybę. Tarkime, kad visus čionai susirinkusius žmones suvienija mirtis.

– Gal dar šiek tiek vyno? – pasiūlė mesjė Bukas ir paskubomis pripildė taures. – Jūs niūriai nusiteikęs, *mon cher.* Tikriausiai dėl to kaltas virškinimas.

– Jūs teisus, – sutiko Puaro, – sirų patiekalai mano skrandžiui nelabai tiko.

Jis gurkštelėjo vyno. Tuomet atsilošė ir susimąstęs peržvelgė vagoną restoraną. Jame sėdėjo trylika žmonių. Kaip mesjė Bukas ir sakė, visi jie buvo skirtingų tautybių ir priklauso skirtingiems visuomenės sluoksniams. Puaro ėmė juos apžiūrinėti.

Už priešais juos esančio staliuko sėdėjo trys vyrai. Restorano padavėjai, vadovaudamiesi savo neklystančia nuojauta atrinko šiuos pavieniui keliaujančius vyrus ir susodino prie vieno staliuko. Stambus tamsaus gymio italas pasimėgaudamas rakinėjo dantis. Priešais jį sėdėjo kuklus ir tvarkingas anglas neišraiškingu, ge-

rai išauklėto tarno veidu. Šalia anglo sėdėjo stambus, akį rėžiančios spalvos kostiumu vilkintis amerikietis – greičiausiai komivojažierius.

– Mūsų versle svarbiausia – padaryti didžiulį įspūdį, – garsiai ir sniaukrodamas kalbėjo jis.

Italas išsitraukė iš burnos dantų krapštuką ir ėmė juo mostaguoti.

– Žinoma, – pritarė jis. – Ir aš taip sakau.

Anglas pažvelgė pro langą ir kostelėjo.

Puaro žvilgsnis nukrypo į šalį.

Prie mažo staliuko įsitempusi kaip styga sėdėjo be galo negraži senutė. Tačiau tas jos bjaurumas buvo išskirtinis – jis greičiau kerėjo ir traukė, nei kėlė pasišlykštėjimą. Senutės kaklą juosė vėrinys iš labai stambių, tačiau, kad ir kaip sunku tuo patikėti, tikrų perlų. Ant kiekvieno piršto ji mūvėjo po žiedą, ant pečių buvo užsimetusi sabalų kailinukus. Mažutė ir brangi juoda skrybėlaitė baisiai netiko prie jos pageltusio, rupūžę primenančio veido.

Ji mandagiai, tačiau valdingu tonu kalbėjosi su padavėju:

– Malonėkite į mano kupė atnešti butelį mineralinio vandens ir didelę stiklinę apelsinų sulčių. Ir pasirūpinkite, kad vakarienei man patiektų keptą viščiuką be padažo bei virtos žuvies.

Padavėjas pagarbiu tonu patikino ją, kad viskas bus padaryta.

Ji maloningai linktelėjo ir atsistojo. Pagavusi Puaro žvilgsnį, ji su aristokratams būdingu abejingumu permetė akimis ir jį.

– Tai kunigaikštienė Dragomirova, – tyliai pasakė

mesjė Bukas. – Ji rusė. Jos vyras visus savo pinigus investavo užsienyje dar prieš revoliuciją. Ji be galo turtinga. Kosmopolitė.

Puaro linktelėjo. Jis jau buvo girdėjęs apie kunigaikštienę Dragomirovą.

– Ji turi labai tvirtą charakterį, – pasakė mesjė Bukas. – Baisi kaip nuodėmė, tačiau sugeba naudotis savo įtaka. Argi ne taip?

Puaro pritarė.

Prie didesnio stalo sėdėjo Merė Debenhem ir dar dvi moterys. Languotą palaidinę ir tvido sijoną vilkinti aukšta vidutinio amžiaus moteris gelsvais išblukusiais plaukais, susuktais į didžiulį kuodą, kuris visiškai netiko prie jos akinių ir pailgo, avį šiek tiek primenančio geraširdiško veido, klausėsi trečiosios, apkūnios, tačiau simpatiškos pagyvenusios amerikietės. Ji lėtai ir net neatsikvėpdama monotoniškai kažką pasakojo.

– Tuomet mano dukra ir sako: „Šioje šalyje mes negalime taikyti amerikietiškų metodų. Žmonės čia iš prigimties tingūs. Jie paprasčiausiai neturi veržlumo. Nepaisant to, mūsų koledžas puikus. Ten tokie nuostabūs mokytojai! Taip, išsilavinimas – didelis dalykas. Mes turime įgyvendinti savo vakarietiškus idealus ir stengtis, kad Rytai juos pripažintų“. Mano dukra sako...

Traukinys įnėrė į tunelį ir ramus, monotoniškas balsas nuslopo.

Prie kito, mažo stalo, vienumoje sėdėjo pulkininkas Arbetnotas. Jo žvilgsnis buvo įbestas į Merės Debenhem pakaušį. Dabar jie sėdėjo atskirai, nors tikrai galėjo susėsti prie vieno stalo. Įdomu, kodėl?

„Galbūt, – mąstė Puaro, – tam prieštaravo Merė Debenhem. Guvernantei tenka būti atsargiai, ji privalo paisyti padorumo normų. Mergina, kuriai tenka pačiai užsidirbti duonai, turi būti apdairi".

Puaro nukreipė žvilgsnį į kitą vagono pusę. Pačiame gale, prie pat sienos sėdėjo juodai apsirengusi vidutinio amžiaus moteris stambiu, neišraiškingu veidu. „Vokietė arba skandinavė, – pagalvojo Puaro. – Bet tikriausiai tai ta palydovo minėta vokietė kambarinė".

Prie kito staliuko, palinkę vienas prie kito, gyvai šnekučiavosi vyras ir moteris. Nepaisant to, jog vyras vilkėjo dukslų angliško tvido kostiumą, jis tikrai buvo ne anglas. Nors Puaro matė tik vyriškio pakaušį, tačiau galvos forma ir pečių linija išdavė jo kilmę. Augalotas, tvirto sudėjimo vyras. Staiga jis pasuko galvą ir Puaro pamatė jo profilį. Labai gražus trisdešimties su viršum metų vyras su didžiuliais šviesiais ūsais.

Priešais jį sėdinti moteris buvo labai jaunutė – maždaug dvidešimties. Ji vilkėjo figūrą apgulantį juodą kostiumėlį ir baltą atlasinę palaidinukę, buvo užsidėjusi elegantišką juodą skrybėlaitę, madingai nusmauktą ant šono. Ji buvo graži, bet tas grožis buvo neįprastas: labai balta oda, didžiulės rudos akys ir juodi kaip degutas plaukai. Ji rūkė cigaretę, įstatytą ilgame kandiklyje. Išpuoselėtų rankų nagai buvo nulakuoti sodriai raudona spalva. Ji mūvėjo tik vieną žiedą su platina aptaisytu smaragdu. Tiek jos žvilgsnyje, tiek balse buvo juntamas koketavimas.

– *Elle est jolie – et chic**, – sumurmėjo Puaro. – Tai vyras ir žmona. Atspėjau?

* Ji ir graži, ir elegantiška

Mesjė Bukas linktelėjo.

– Man regis, iš vengrų ambasados, – paaiškino jis. – Graži pora.

Restorane pietavo dar du žmonės – Puaro bendrakeleivis MakKvynas ir jo darbdavys misteris Retčetas. Pastarasis sėdėjo priešais Puaro, todėl jis dar kartą įsižiūrėjo į šį nesimpatingą veidą, atkreipdamas dėmesį į apgaulingai geraširdiškus veido bruožus ir klastingas akutes.

Mesjė Bukas, be abejo, pastebėjo, kaip pasikeitė jo draugo veido išraiška.

– Žiūrite į plėšrūną? – paklausė jis.

Puaro linktelėjo.

Kai Puaro atnešė kavą, mesjė Bukas pakilo. Pradėjęs pietauti anksčiau nei Puaro, anksčiau ir baigė.

– Grįžtu į savo kupė, – pasakė jis. – Po pietų užsukite pas mane paplepėti.

– Su malonumu.

Puaro išgurkšnojo savo kavą ir užsisakė likerio. Padavėjas vaikščiojo nuo staliuko prie staliuko, ėmė apmokėjimus pagal sąskaitas ir gautus pinigus dėjo į dėžutę. Pagyvenusios amerikietės balsas tapo veriamas ir gailus.

– Mano duktė sakė: „Nusipirk maisto talonų knygelę ir neturėsi jokio vargo“. Bet kur tau! Pasirodo, jiems dar dešimt procentų arbatpinigių duoti reikia ir už mineralinį vandenį mokėti reikia. O tas vanduo kažkoks įtartinas. Jie neturi nei „Evian“, nei „Vichy“, ir man tai nesuprantama.

– Jie privalo... kaip čia pasakyti... patiekti vietinį vandenį, – paaiškino moteris avies veidu.

– Na, vis tiek aš to nesuprantu. – Ji su pasibjaurėjimu žvelgė į prieš ją ant stalo gulinčią smulkių pinigų krūvelę. – Tik pažiūrėkite, ko jis man čia prikrovė! Čia dinarai ar kas? Atrodo kaip krūva šlamšto. Mano dukra sakė...

Merė Debenhem atstūmė kėdę ir, linktelėjusi anoms dviem moterims, išėjo iš restorano. Pulkininkas Arbetnotas taip pat pakilo ir nusekė paskui ją. Susirinkusi taip niekinamus dinarus, paskui jį išėjo amerikietė, o po to ir moteris avies veidu. Vengrai išėjo dar anksčiau. Restorane liko tik Puaro, Retčetas ir MakKvynas. Retčetas kažką pasakė savo kompanionui, kuris atsistojo ir išėjo iš restorano. Retčetas taip pat pakilo, tačiau užuot nusekęs paskui MakKvyną, jis netikėtai šleptelėjo į kėdę priešais Puaro.

– Ar galėčiau jūsų paprašyti degtukų? – paklausė jis. Vyriškis kalbėjo tyliai, šiek tiek sniaukrodamas. – Mano pavardė Retčetas.

Puaro linktelėjo, įkišo ranką į kišenę ir ištraukęs degtukų dėžutę ištiesė ją pašnekovui. Retčetas degtukus paėmė, tačiau neprisidegė.

– Jeigu neklystu, – pasakė jis, – turiu garbės kalbėtis su misteriu Erkiuliu Puaro. Argi ne taip?

Puaro vėl linktelėjo.

– Visiškai teisingai, mesjė.

Seklys jautė jį tyrinėjantį gudrių akių žvilgsnį. Prieš tęsdamas pokalbį, Retčetas mėgino jį įvertinti.

– Mano šalyje, – pradėjo jis, – mes įpratę iššyk eiti prie reikalo. Misteri Puaro, noriu, kad imtumėtės vieno darbo.

– Mano klientų skaičius, mesjė, šiuo metu yra labai

ribotas. Imuosi tik išskirtinių bylų.

– Savaime suprantama. Tačiau kalbame apie didelius pinigus, misteri Puaro.

Ir dar kartą tyliu bei įtikinamu balsu pakartojo:

– Apie labai didelius pinigus.

Puaro akimirką patylėjo ir paklausė:

– Kuo galėčiau jums padėti, mesjė – hm... Retčetai?

– Misteri Puaro, esu turtingas, labai turtingas žmogus. Tačiau turtingi žmonės dažniausiai turi priešų. Jį turiu ir aš.

– Tik vieną priešą?

– Ką norite tuo pasakyti? – griežtai paklausė Retčetas.

– Mesjė, mano patirtis rodo, kad, jei jau pas žmogų, kaip pats sakėte, gali būti priešų, tai jų paprastai būna daugiau nei vienas.

Puaro atsakymas, regis, nuramino Retčetą.

– Aš suprantu, ką turite omenyje. Priešas ar priešai – ne tame esmė. Svarbiausia – mano saugumas.

– Saugumas?

– Mano gyvybei gresia pavojus, misteri Puaro. Tačiau aš esu iš tų, kurie sugeba savimi pasirūpinti. – Iš švarko kišenės jis išsitraukė nedidelį pistoletą. – Nesu kvailys ir manęs neužklups netikėtai. Tačiau geriau pagalvojus, atsarga gėdos nedaro. Manau, kad jūs esate būtent tas žmogus, kurio man reikia, misteri Puaro. Ir nepamirškite, kalbame apie didelius pinigus.

Puaro susimąstęs žvelgė į Retčetą. Praėjo kelios minutės. Seklio veidas buvo visiškai be išraiškos, todėl Retčetas nė nenumanė, kokios mintys sukasi jo gal-

voje.

– Apgailestauju, mesjė, – pasakė jis pagaliau, – tačiau negaliu priimti jūsų pasiūlymo.

Retčetas nuovokiai pažvelgė į jį.

– Tuomet įvardinkite savo kainą.

Puaro papurtė galvą.

– Jūs nesupratote, mesjė. Aš pasiekiau profesinių aukštumų ir užsidirbau pakankamai pinigų, kad galėčiau tenkinti ne tik savo poreikius, bet ir užgaidas. Todėl dabar imuosi tik tų bylų, kurios mane domina.

– O jūs ganėtinai įžūlus, – pasakė Retčetas. – Gal jus sugundys dvidešimt tūkstančių dolerių?

– Ne.

– Jeigu tikitės išpešti iš manęs daugiau, jums tai nepavyks. Aš žinau dalykų vertę.

– Aš taip pat, mesjė Retčetai.

– Kodėl gi jūsų netenkina mano pasiūlymas?

Puaro atsistojo.

– Prašyčiau atleisti už asmeniškumą, mesjė Retčetai, tačiau man nepatinka jūsų veidas, – pasakė jis ir išėjo iš vagono restorano.

4 skyrius

RIKSMAS NAKTĮ

Simplono Rytų ekspresas tą vakarą į Belgradą atvyko be ketvirčio devintą. Traukinys turėjo išvykti ne anksčiau kaip po pusvalandžio, todėl Puaro išėjo į peroną. Tačiau jis vaikščiojo neilgai. Buvo labai šalta ir nors peronas po stogu, stipriai pustė. Puaro nusprendė grįžti į savo kupė. Stengdamasis nesušalti, perone stovėjęs palydovas trypčiojo ir mosavo rankomis.

– Jūsų lagaminėlius, mesjė, pernešė į kupė Nr. 1, kurią anksčiau užėmė mesjė Bukas, – kreipėsi jis į Puaro.

– O kur mesjė Bukas?

– Jis persikėlė į Atėnų vagoną, kurį ką tik prikabino.

Puaro nuėjo ieškoti savo draugo. Mesjė Bukas atmetė jo prieštaravimus.

– Tikri niekai! Taip netgi bus patogiau. Juk vykstate į Angliją ir jums patogiau iki Kalė važiuoti be persėdimų. O man ir čia labai gerai, nes ramu. Vagonas tuščias, neskaitant manęs ir gydytojo graiko. Ak, bičiuli,

koks bjaurus oras! Žmonės kalba, kad tiek daug sniego nebuvo jau daugelį metų. Tikėkimės, kad mums neteks dėl to sustoti. Turiu prisipažinti, jog mane tai labai neramina.

Iš stoties traukinys pajudėjo lygiai 9.15. Netrukus Puaro pakilo, palinkėjo mesjė Bukui labos nakties ir koridoriumi patraukė į savo vagoną, buvusį tuoj už vagono restorano.

Antrą kelionės dieną bendrakeleivius skyrę barjerai ėmė griūti. Prie savo kupė durų stovintis pulkininkas Arbetnotas kalbėjosi su MakKvynu. Išvydęs Puaro, MakKvynas staiga nutilo. Jis atrodė labai nustebęs.

– Nagi! – sušuko jis. – O aš maniau, kad jūs išlipote. Jūs gi sakėte, kad išlipsite Belgrade.

– Jūs mane neteisingai supratote, – šypsodamasis pasakė Puaro. – Dabar prisimenu: mes apie tai kalbėjomės kaip tik tuo metu, kai traukinys pajudėjo iš Stambulo stoties.

– Tuomet kur dingo jūsų bagažas?

– Mano bagažą pernešė į kitą kupė, ir tiek.

– Ak, štai kaip!

Jis pratęsė pokalbį su Arbetnotu, o Puaro nuėjo toliau. Už dviejų durų nuo jo kupė pagyvenusi amerikietė misis Habard kalbėjosi su į avį panašia švede. Misis Habard primygtinai siūlė jai kažkokį žurnalą.

– Ne, ne, imkite jį, mieloji, – kalbėjo ji, – aš turiu ką skaityti. Siaubingas šaltis, ar ne? – Ir draugiškai linktelėjo Puaro.

– Net nežinau, kaip jums atsidėkoti, – pasakė švedė.

– Nėra už ką. Tikiuosi, kad gerai išsimiegosite ir ryte

galvos jau nebeskaudės.

– Galvą skauda dėl peršalimo. Pasidarysiu puodelį arbatos.

– Ar turite aspirino? Jūs įsitikinusi? Nes aš išties daug turiu. Ką gi, labos nakties, mieloji.

Kai tik jos pašnekovė nuėjo, misis Habard kreipėsi į Puaro:

– Vargšelė ta švedė! Kaip supratau, ji yra misionierė ir kažko moko. Miela būtybė, tik gaila, kad taip prastai kalba angliškai. Ji buvo labai susidomėjusi tuo, ką aš pasakojau apie savo dukrą.

Puaro apie misis Habard dukrą žinojo beveik viską. Kaip, beje, ir visi keleiviai, kurie tik suprato angliškai. Kaip jos dukra kartu su vyru dirba dideliame amerikietiškame koledže Smirnoje, kaip misis Habard pirmą kartą keliavo į Rytus, kokie apsileidę turkai ir kokie prasti jų keliai.

Atsidarė gretimos kupė durys. Pro jas išėjo liesas išblyškęs tarnas. Puaro prabėgomis pamatė ant lovos sėdintį Retčetą. Pastarojo veidas, išvydus Puaro, iš pykčio net pajuodo. Tuomet durys užsidarė.

Misis Habard pasivedė Puaro į šalį.

– Žinote, aš siaubingai bijau šio žmogaus. Ne, ne kamerdinerio, o jo šeimininko. Būtent šeimininko. Man jis kažkoks įtartinas. Mano dukra sako, kad turiu labai gerą intuiciją. „Jeigu mama įtaria, kad kažkas negerai, tai taip ir yra“, – štai ką sako mano dukra. Man šis vyras įtartinas. Jo kupė šalia manosios ir man tai nepatinka. Praeitą naktį į susisiekiančias su jo kupė duris atrėmiau savo kelioninius krepšius. Man regis, girdėjau, kaip jis klebina durų rankeną. Ir žinote, aš nė

kiek nenustebčiau, jeigu paaiškėtų, jog jis yra žudikas – vienas iš tų traukinių plėšikų, apie kuriuos rašoma laikraščiuose. Galbūt tai kvaila baimė, tačiau nieko negaliu su savimi padaryti. Aš siaubingai bijau to žmogaus! Dukra man sakė, kad kelionė namo bus lengva, tačiau aš ja visai nesidžiaugiu. Galbūt tai kvaila, tačiau mano nuojauta sako, kad nutiks kažkas baisaus. Ir kaip tas malonus jaunuolis gali pas jį dirbti, neįsivaizduoju.

Koridoriumi link jų ėjo pulkininkas Arbetnotas ir MakKvynas.

- Eime į mano kupė, – kalbėjo MakKvynas, – patalai ten dar neparuošti nakčiai. O dabar pasakykite man atvirai, kodėl jūsų politika Indijoje...

Ir abu vyrai koridoriumi nužingsniavo į kitą vagoną.

Misis Habard atsisveikino su Puaro.

- Manau, atsigulsiu ir dar paskaitysiu, – pasakė ji. – Labanakt.

- Labos nakties, madam.

Puaro nuėjo į savo kupė – ji buvo šalia Retčeto kupė. Nusirengė, atsigulė ir, pusvalandį paskaitęs, išjungė šviesą.

Po kelių valandų Puaro krūptelėjęs pabudo. Jį pažadino kažkur visai čia pat pasigirdusi garsi dejonė, beveik riksmas. Ir beveik tuo pat metu šaižiai nuskambėjo skambutis.

Puaro atsisėdo ir įjungė šviesą. Jis pastebėjo, kad traukinys stovi. Matyt, kokioje nors stotyje.

Tas riksmas jį išgąsdino. Puaro prisiminė, kad greta jo yra Retčeto kupė. Jis atsikėlė ir pravėrė duris kaip tik tuo metu, kai atskubėjęs miegamojo vagono pa-

lydovas pabeldė į Retčeto duris. Puaro stebėjo jį pro durų plyšį. Palydovas pabeldė antrą kartą. Tuomet pasigirdo skambutis ir virš toliau esančių durų užsižiebė lemputė. Palydovas apsidairė. Iš šalimais esančios kupė pasigirdo balsas:

– *Ce n'est rien. Je me suis trompé**.

– *Bien, Monsieur,* – pasakė palydovas ir nėrė prie durų, virš kurių užsižiebė lemputė.

Nusiraminęs Puaro grįžo į lovą ir, prieš užgesindamas šviesą, pažvelgė į laikrodį. Buvo be dvidešimt trijų minučių pirma valanda nakties.

---

* Nesirūpinkite. Aš apsirikau (pranc.).

5 skyrius

NUSIKALTIMAS

Tuojau pat užmigti jam nepavyko. Visų pirma, trukdė tai, kad traukinys stovėjo. Jeigu tai stotis, tai kodėl perone tvyro tokia keista tyla? O vagone – priešingai, buvo neįprastai triukšminga. Puaro girdėjo, kaip gretimoje kupė vaikštinėja Retčetas: spragtelėjo praustuvės kamštis, iš atsukto čiaupo ėmė tekėti vanduo, paskui pasigirdo pliukšėjimas ir vėl spragtelėjo praustuvės kamštis. Kažkas nušliurino koridoriumi.

Puaro gulėjo ir žvelgė į lubas. Kodėl stotyje taip tylu? Jo gerklė perdžiūvo. Ir kaip tyčia pamiršo užsisakyti buteliuką mineralinio vandens. Vėl pažvelgė į laikrodį. Tik ketvirtis po pirmos. Reikėtų paskambinti ir paprašyti palydovo mineralinio vandens. Jis jau tiesė pirštą prie skambučio, tačiau taip ir nepaspaudė, nes tylumoje garsiai nuskambėjo kitas skambutis. Kokia prasmė skambinti – juk palydovas negali tuo pat metu atsiliepti į du iškvietimus.

Dzin, dzin, dzin... – tilindžiavo skambutis. Įdomu, kur dingo palydovas? Kažkas labai nekantravo.

Dziiin...

Kažkas tvirtai laikė nuspaudęs skambučio mygtuką. Tuščiame koridoriuje nuaidėjo atskubančio palydovo žingsniai. Jis pabeldė į netoliese nuo Puaro kupė esančias duris. Pasigirdo balsai: pagarbus, atsiprašinėjantis – palydovo ir daugiažodis, kažko primygtinai reikalaujantis – moters.

Na žinoma, tai misis Habard!

Puaro šyptelėjo. Ginčas, jei tai iš tiesų buvo ginčas, truko gana ilgai. Daugiausia kalbėjo misis Habard, o palydovui tik retkarčiais pavykdavo įterpti kokį žodį. Galų gale, reikalas, regis, buvo išspręstas. Puaro aiškiai girdėjo „*Bonne nuit, Madame*"* ir durų trinktelėjimą.

Dabar skambučio mygtuką nuspaudė Puaro.

Palydovas atėjo nedelsiant. Jis buvo sukaitęs ir atrodė susirūpinęs.

– *De l'eau minérale, s'il vous plaît***.

– *Bien, Monsieur.* – Galbūt žiburiukai Puaro akyse paskatino jį išsipasakoti:–*La dame américaine****...

– Ką?

Palydovas nusišluostė kaktą.

– Jūs net neįsivaizduojate, ko tik aš neprisiklausiau! Ji tvirtina, taip, taip tvirtina, kad jos kupė slepiasi vyras! Tik pagalvokite, mesjė, tokioje mažoje erdvėje! – jis ranka parodė į kupė. – Kurgi jis pasislėptų? Ginčijausi su ja, įrodinėjau, kad tai neįmanoma, bet ji vis tiek tvirtina savo. Sako, kad atsibudo ir savo kupė pamatė vyrą. „Tuomet kaip jis sugebėjo išeiti iš kupė ir dar

* Labos nakties, madam (pranc.).

** Malonėkite atnešti mineralinio vandens (pranc.).

*** Amerikietė dama (pranc.).

paskui save užšauti skląstį?" – klausiau aš jos. Tačiau ji nieko nenorėjo girdėti. Tarytum mes daugiau rūpesčių neturėtume. Šis sniegas...

– Sniegas?

– O taip, mesjė. Nejaugi nepastebėjote? Traukinys sustojęs. Mes įvažiavome į pusnį. Dievai žino, kiek mes čia dar prastovėsime. Pamenu, vieną kartą mes prastovėjome ištisą savaitę.

– Kur mes esame?

– Tarp Vinkovcų ir Brodo.

– *Là-là*, – susierzinęs pasakė Puaro.

Palydovas išėjo ir grįžo nešinas mineraliniu vandeniu.

– *Bon soir, Monsieur**.

Puaro išgėrė stiklinę vandens ir susiruošė miegoti. Jis jau buvo pradėjęs snausti, kai jį vėl kažkas pažadino. Šįkart į duris dunkstelėjo kažkas sunkaus. Jis pašoko, pravėrė duris ir apžvelgė koridorių. Nieko. Dešinėje koridoriumi nuo jo tolo moteris raudonu kimono, kairėje ant savo suoliuko sėdėjo palydovas ir ant didelių lapų rašė kažkokius skaičius. Visur viešpatavo mirtina tyla.

– Taip, nervinė įtampa daro savo, – nusprendė Puaro ir grįžo į lovą. Šį kartą jis užmigo ir miegojo iki pat ryto. Kai jis pabudo, traukinys vis dar stovėjo. Puaro pakėlė užuolaidą ir pažvelgė pro langą. Traukinį supo didžiulės pusnys.

Jis metė žvilgsnį į laikrodį. Buvo kelios minutės po devynių. Be ketvirčio dešimtą, kaip visuomet dabitiškai išsičiustijęs, Puaro nuėjo į vagoną restoraną. Čia

* Labos nakties, mesjė (pranc.).

tvyrojo slogi nuotaika.

Nebeliko žmones skyrusių barjerų. Bendra nelaimė suvienijo juos. Garsiausiai skundėsi misis Habard.

– Mano dukra tvirtino, kad ši kelionė bus pati trumpiausia. Sakė, kad įsėsiu į traukinį ir išlipsiu tik Paryžiuje. O dabar paaiškėjo, kad galime čia prastovėti labai ilgai, – aimanavo ji. – O mano laivas išplaukia poryt. Kaip man dabar į jį suspėti? Aš net negaliu išsiųsti telegramos, kad jie anuliuotų mano bilietą. Aš tokia įširdusi, kad net nenoriu apie tai kalbėti!

Italas pasakė, kad jo taip pat laukia neatidėliotinas reikalas Milane.

Stambus amerikietis pasakė:

– Labai gaila, misis, – ir, norėdamas ją nuraminti, išreiškė viltį, kad traukinys greit pajudės, jam pavyks kompensuoti prarastą laiką ir ji suspės į laivą.

– Mano sesuo, jos vaikai laukti manęs, – pasakė švedė ir pravirko. – Aš negaliu jiems pranešti. Ką jie galvoja? Sakys, kad man turi nutikti blogi dalykai.

– Kaip ilgai mes čia stovėsime? – paklausė Merė Debenhem. – Ar kas nors žino?

Jos balse nuskambėjo nekantravimo gaidelė, tačiau to kone karštligiško nerimo, kokį ji parodė sustojus „Tauro“ ekspresui, nebuvo likę nė lašo.

Misis Habard ir vėl pradėjo:

– Šiame traukinyje niekas nieko nežino. Ir niekas net nemėgina ką nors daryti. Tiesiog šutvė niekam tikusių užsieniečių! Jeigu taip atsitiktų mūsų šalyje, tai bent būtų bandoma ką nors daryti!

Arbetnotas kreipėsi į Puaro prancūziškai su britams

būdingu akcentu:

– *Vous êtes un directeur de la ligne, je crois, Monsieur. Vous pouvez nous dire**...

Šypsodamasis Puaro jį pataisė.

– Ne, ne, – pasakė jis angliškai, – jūs klystate. Jūs mane supainiojote su mano bičiuliu, mesjė Buku.

– Atleiskite.

– Nieko tokio. Jūsų klaida visai suprantama. Aš užimu kupė, kurioje anksčiau buvo apsistojęs jis.

Mesjė Buko restorane nebuvo. Norėdamas išsiaiškinti, ko dar nėra, Puaro apsidairė.

Nebuvo kunigaikštienės Dragomirovos ir vengrų poros, taip pat Retčeto, jo kamerdinerio ir vokietės kambarinės.

Švedė braukė ašaras.

– Kokia aš kvailė, – kalbėjo ji. – Esu bloga verkti. Kad ir kas nutiks, viskas išeis į gera.

Tačiau anaiptol ne visi buvo taip krikščioniškai nusiteikę.

– Visa tai, žinoma, labai puiku, – karščiavosi MakKvynas, – tačiau mes čia galime prastovėti labai ilgai.

– O kokia čia šalis? – verksmingu balsu paklausė misis Habard.

Kai jai paaiškino, kad jie sustojo Jugoslavijoje, ji pareiškė:

– Ir ko gi daugiau galima tikėtis iš šių Balkanų valstybių?

– Jūs esate vienintelė kantri keleivė, madmuazele, – pasakė Puaro mis Debenhem.

---

* Jei neklystu, jūs, mesjė, esate kompanijos direktorius. Ar negalėtumėte pasakyti... (pranc.).

Ji gūžtelėjo pečiais.

– O kas belieka?

– Jūs filosofė, madmuazele.

– Tai – objektyvus požiūris. O aš esu savanaudiška. Tiesiog išmokau nešvaistyti savo jausmų veltui.

Atrodė, kad ji greičiau kalba pati su savimi, nei su Puaro. Ji net nepažvelgė į jį. Jos akys buvo nukreiptos į už lango stūksančias milžiniškas pusnis.

– Jūs – stipri asmenybė, madmuazele, – švelniai pasakė Puaro. – Manau, kad iš visų čia esančių, jūsų charakteris yra pats tvirčiausias.

– Ką jūs! Aš pažįstu žmogų, kuris yra daug tvirtesnio būdo, nei aš.

– Ir tai yra...

Staiga ji atsitokėjo ir suvokė, kad kalbasi su visai nepažįstamu žmogumi, be to dar ir užsieniečiu, su kuriuo iki to ryto buvo apsikeitusi vos keliais sakiniais. Ir nusijuokė ji mandagiai, tačiau šaltai.

– Na, pavyzdžiui, kad ir ta pagyvenusi ledi. Tikriausiai ją pastebėjote. Labai bjauri senutė, tačiau kažkuo ir kerinti. Jai tereikia mandagiai paprašyti ir visi puola vykdyti jos pageidavimus.

– Visi puola vykdyti ir mano draugo, mesjė Buko, pageidavimus, – pasakė Puaro, – tačiau ne todėl, kad jis turi tvirtą charakterį, o dėl to, kad yra šios geležinkelio linijos direktorius.

Merė Debenhem nusišypsojo.

Artėjo vidurdienis. Keletas žmonių, tame tarpe ir Puaro, liko vagone restorane. Tokiomis aplinkybėmis laiką geriausia leisti kompanijoje. Puaro išgirdo daug naujo apie misis Habard dukterį ir dabar jau velionio

misterio Habardo įpročius – pradedant pusryčiais, per kuriuos jis valgydavo košę, ir baigiant vakaru, kai eidavo miegoti apsiavęs misis Habard specialiai jam megztomis kojinėmis.

Puaro klausė painaus švedės pasakojimo apie misionieriaus tikslus, kai į vagoną įėjo vienas iš palydovų ir priėjo prie Puaro.

– *Pardon, Monsieur**.

– Klausau jūsų.

– Mesjė Bukas perduoda jums geriausius linkėjimus ir būtų labai dėkingas, jei galėtumėte kelioms minutėms pas jį užsukti.

Puaro atsistojo, atsiprašė švedės ir nusekė paskui palydovą. Tai buvo ne jo, o kito vagono palydovas – aukštas, stambus blondinas.

Perėję Puaro vagoną, jie patraukė kito vagono koridoriumi. Pabeldęs į duris, palydovas praleido Puaro į priekį.

Tai buvo ne mesjė Buko, o antrosios klasės kupė. Ją, matyt, pasirinko dėl to, kad buvo šiek tiek didesnė, nei kitos. Nepaisant to, kupė atrodė sausakimša.

Pačiame gale ant mažo suoliuko sėdėjo mesjė Bukas. Kitame kampe, priešais mesjė Buką sėdėjo neaukštas tamsiaplaukis ir žvelgė pro langą.

Užstodami Puaro praėjimą, prie durų stovėjo augalotas vyras mėlyna uniforma (traukinio viršininkas) ir miegamojo vagono „Stambulas – Kalė“ palydovas.

– O! Mano mielas bičiuli, užeikite! – sušuko mesjė Bukas. – Jūs mums labai reikalingas.

Prie lango sėdėjęs žmogelis pasislinko. Prasibrovęs

* Atleiskite, mesjė (pranc.).

pro tuos du vyrus, Puaro įsitaisė priešais savo draugą.

Iš mesjė Buko veido išraiškos Puaro suprato, kad atsitiko kažkas nepaprasto.

– Kas atsitiko? – paklausė jis.

– Ir jūs dar klausiate? Ir pradžių ta pūga ir priverstinis sustojimas, o dabar...

Mesjė Bukas nutilo, o miegamojo vagono palydovas atsiduso.

– Kas dabar?

– O dabar vienoje kupė guli negyvas keleivis – jis nudurtas.

Ramiame mesjė Buko balse girdėjosi neviltis.

– Keleivis? Koks keleivis?

– Amerikietis, vardu... – jis pasižiūrėjo į priešais jį gulintį sąrašą. – Retčetas. Aš neklystu?

– Taip, mesjė, – nurijo seilę palydovas.

Puaro pažvelgė į palydovą. Jis buvo baltas kaip drobė.

– Leiskite palydovui atsisėsti, – pasakė Puaro, – antraip jis gali nualpti.

Traukinio viršininkas šiek tiek pasislinko, o palydovas susmuko kampe ir užsidengė veidą rankomis.

– Brr! – ištarė Puaro. – Tai rimta!

– Žinoma, kad rimta! Žmogžudystė jau savaime yra didžiulė nelaimė. Tačiau ir pačios aplinkybės yra neįprastos. Mes įstrigome ir galime čia prastovėti ne tik ištisas valandas, bet ir dienas. Ir dar viena aplinkybė: beveik visos šalys į traukinius, kurie važiuoja per jų teritoriją, siunčia vietinės policijos atstovus, tačiau Jugoslavijoje taip nedaroma. Suprantate, kaip viskas komplikuojasi?

– Taip, padėtis išties kebli, – sutiko Puaro.

– Ir tai dar ne viskas. Daktaras Konstantinas... Atleiskite, aš pamiršau jus pristatyti. Daktaras Konstantinas, mesjė Puaro.

Nedidelio ūgio tamsiaplaukis ir Puaro linktelėjo vienas kitam.

– Daktaras Konstantinas mano, kad mirtis ištiko maždaug pirmą valandą nakties.

– Tokiais atvejais sunku pasakyti tiksliai,– prakalbo daktaras, – tačiau, mano manymu, galima nedvejojant teigti, kad mirtis ištiko tarp vidurnakčio ir antros valandos nakties.

– Kada paskutinį kartą misterį Retčetą matė gyvą? – paklausė Puaro.

– Žinome, kad be dvidešimt minučių pirmą jis buvo gyvas ir kalbėjosi su palydovu, – pasakė mesjė Bukas.

– Tai tiesa, – patvirtino Puaro, – aš pats girdėjau tą pokalbį. Ir tai viskas, kas žinoma apie Retčetą?

– Taip.

Puaro atsigręžė į daktarą ir tas tęsė:

– Misterio Retčeto kupė langas buvo plačiai atidarytas, matyt, norint sudaryti įspūdį, kad nusikaltėlis paspruko pro jį. Tačiau man atrodo, kad langą žudikas atidarė norėdamas mus suklaidinti. Jeigu jis būtų pasprukęs pro langą, tuomet ant sniego būtų likę pėdsakai. O jų nėra.

– Kada buvo rastas kūnas? – paklausė Puaro.

– Mišeli!

Palydovas išsitiesė. Jis vis dar buvo pablyškęs ir atrodė išsigandęs.

– Papasakokite šiam džentelmenui viską, kaip buvo,

– įsakė mesjė Bukas.

– Šįryt misterio Retčeto kamerdineris kelis kartus pabeldė į duris, – užsikirsdamas pradėjo pasakoti palydovas, – tačiau niekas neatsiliepė. Tuomet iš restorano atėjo padavėjas. Jis norėjo sužinoti, ar mesjė pusryčiaus. Suprantate, buvo jau vienuolikta valanda.

– Atrakinu jam duris savo raktu, tačiau jos neatsidaro. Pasirodo, užkabinta ir durų grandinėlė. Niekas neatsiliepia ir iš ten skverbiasi šaltis. Langas plačiai atvertas, į kupė vėjas neša sniegą. Pagalvojau, kad džentelmeną ištiko apopleksijos priepuolis. Atsivedžiau traukinio viršininką. Mes nutraukėme grandinėlę ir įėjome į vidų. Jis buvo... *Ah! C'était terrible*[*]!

Jis vėl užsidengė veidą rankomis.

– Vadinasi, durys buvo užrakintos iš vidaus raktu ir grandinėle? – susimąstęs ištarė Puaro. – O tai nebuvo savižudybė?

Graikas daktaras pašaipiai nusijuokė.

– Ar kada teko girdėti, kad savižudis durtų sau dešimt penkiolika kartų? – paklausė jis.

Puaro iš nuostabos išpūtė akis.

– Koks žiaurumas! – pasibaisėjo jis.

– Tai moteris, – pirmą kartą prabilo traukinio viršininkas, – patikėkite manimi, tai buvo moteris. Taip subadyti galėtų tik moteris.

Susimąstęs daktaras Konstantinas susiraukė.

– Tai galėjo padaryti tik labai stipri moteris, – pasakė jis. –Nenorėčiau naudoti specialiųjų terminų, nes jie gana painūs, tačiau vieną ar du kartus durta su tokia jėga, kad buvo pažeisti ne tik raumenys, bet ir kaulas.

* Ak, tai buvo siaubinga! (pranc.)

– Vadinasi, nusikaltimą įvykdė ne profesionalas? – paklausė Puaro.

– Tikrai ne profesionalas, – patvirtinto daktaras Konstantinas. – Panašu, kad buvo smūgiuojama kaip pakliūva, atsitiktinai. Kai kurie dūriai – lengvi įpjovimai, nepadarę ypatingos žalos. Susidaro įspūdis, kad nusikaltėlis užsimerkė ir iš įtūžio ėmė badyti auką kaip papuola.

– *C'est une femme**, – pakartojo traukinio viršininkas. – Jos visos tokios. Įtūžis suteikia joms jėgų. – Kalbėdamas traukinio viršininkas taip linkčiojo galvą, jog visi įtarė, kad jis remiasi savo asmenine patirtimi.

– Aš, tikriausiai, galėčiau dar kai ką pridurti, – pasakė Puaro. – Misteris Retčetas vakar kalbėjosi su manimi. Kaip supratau, jis įtarė, jog jo gyvybei gresia pavojus.

– Vadinasi, jį „nukepė". Regis, taip sako amerikiečiai? –paklausė mesjė Bukas. – Tokiu atveju nužudė ne moteris, o gangsteris arba banditas.

Traukinio viršininkas atrodė įsižeidęs, nes jo versija buvo atmesta.

– Jeigu nužudė gangsteris, – pasakė Puaro, – tuomet turiu pasakyti, kad jis tai atliko labai neprofesionaliai.

Puaro balse nuskambėjo nepritarimo gaidelė.

– Šiame vagone važiuoja vienas augalotas, neišsiauklėjęs, siaubingai besirengiantis amerikietis, – pasakė mesjė Bukas, toliau vystydamas savo versiją. – Jis žiaumoja kramtomąją gumą, nors, mano galva, padorioje draugijoje tokie dalykai nedaromi. Ar žinote, ką turiu omenyje?

Palydovas, į kurį mesjė Bukas kreipėsi, linktelėjo:

* Tai moteris (pranc.).

– *Oui, Monsieur**. Misteris iš šešioliktos kupė. Tačiau tai padarė ne jis. Jeigu jis būtų įėjęs ar išėjęs iš kupė, aš būčiau matęs.

– Galėjote ir nepastebėti. Taip, galėjote. Bet mes dar grįšime prie šios temos. Dabar svarbiausia nuspręsti, ką daryti toliau, – ir jis pažvelgė į Puaro.

Puaro, savu ruožtu, pažvelgė į mesjė Buką.

– Na, mano drauge, – pasakė mesjė Bukas, – jūs gi žinote, ko jūsų prašysiu. Aš žinau jūsų sugebėjimus. Imkitės šio tyrimo! Ne, ne, neatsisakykite! Suprantate, mums – aš kalbu visos Tarptautinės miegamųjų vagonų kompanijos vardu – tai labai rimtas reikalas. Viskas būtų daug paprasčiau, jei iki to laiko, kada atvyks Jugoslavijos policija, mes jau būtume išsiaiškinę šį nusikaltimą. Kitu atveju mums gresia užlaikymas ir daugybė kitų nepatogumų. Ir kas žino – galbūt net rimti nemalonumai nekaltiems žmonėms? Tačiau jeigu jūs išsiaiškinsite šį nusikaltimą, viso to nebus. Mes galėsime pasakyti: „Įvykdyta žmogžudystė ir štai nusikaltėlis!“

– O jeigu man nepavyks išaiškinti žmogžudystės?

– Ak, *mon cher*! – pataikaujančiu balsu prabilo mesjė Bukas. – Aš žinau jūsų reputaciją, žinau jūsų metodus. Ši byla kaip tik jums. Norint išsiaiškinti šių žmonių praeitį, patikrinti, ar jie nemeluoja, reikia nemažai laiko ir pastangų. Tačiau jūs man daug kartų esate sakęs, kad norint išspręsti bylą, tereikia patogiai įsitaisyti krėsle ir viską apmąstyti. Taip ir padarykite. Apklauskite keleivius, apžiūrėkite kūną, ištirkite įkalčius ir tuomet...

* Taip, mesjė (pranc.).

– Trumpai sakant, aš tikiu jumis! Esu įsitikinęs, kad tai ne tuščias gyrimasis. Todėl patogiai įsitaisykite ir galvokite – kaip dažnai kartodavote – naudokitės savo pilkosiomis ląstelėmis ir jūs viską išsiaiškinsite!

– Jūsų tikėjimas sujaudino mane, – jausmingai prabilo Puaro. – Jūs sakėte, kad ši byla nesudėtinga. Aš ir pats praeitą naktį... Bet dabar neverta apie tai kalbėti. Tiesą sakant, ši byla mane sudomino. Vos prieš pusvalandį pagalvojau, kad mums čia įstrigus teks ilgokai nuobodžiauti. Ir štai problema, kurią turiu išspręsti.

– Vadinasi, jūs priimate mano pasiūlymą? – nekantraudamas paklausė mesjė Bukas.

– *C'est entendu**. Aš imuosi šios bylos.

– Gerai. Mes visi esame jūsų paslaugoms.

– Pradžioje norėčiau gauti vagono „Stambulas-Kalė" planą, kuriame būtų sužymėta, koks keleivis užima kokią kupė. Ir dar norėčiau pamatyti keleivių pasus ir bilietus.

– Mišelis jums viską atneš.

Palydovas išėjo iš vagono.

– Kas dar važiuoja šiuo traukiniu? – paklausė Puaro.

– Šiame vagone – tik aš ir daktaras Konstantinas. Bukarešto vagone – pagyvenęs šlubas džentelmenas. Palydovas jį seniai pažįsta. Yra ir paprasti vagonai, tačiau į juos nereikėtų kreipti dėmesio, kadangi šie vagonai buvo užrakinti iš karto po vakarienės. Priešais „Stambulo-Kalė" vagoną yra tik vagonas restoranas.

– Tokiu atveju, – lėtai ištarė Puaro, – žudiko teks ieškoti „Stambulo-Kalė" vagone. – Jis kreipėsi į dak-

* Sutarta (pranc.).

tarą.

Graikas linktelėjo.

– Pusę pirmos nakties mes įvažiavome į pusnį ir traukinys sustojo. Nuo to laiko niekas negalėjo iš jo išlipti.

– O tai reiškia, kad žudikas vis dar yra čia. Tarp mūsų! – iškilmingai pareiškė mesjė Bukas.

6 skyrius

MOTERIS

– Iš pradžių, – tarė Puaro, – norėčiau pasikalbėti su misteriu MakKvynu. Galbūt jis gali mums suteikti vertingos informacijos.

– Žinoma, – pritarė mesjė Bukas ir kreipėsi į traukinio viršininką. – Prašau pakviesti misterį MakKvyną.

Traukinio viršininkas išėjo.

Netrukus grįžo palydovas, nešinas krūvele pasų ir bilietų, kuriuos padavė mesjė Bukui.

– Dėkoju, Mišeli. O dabar, man regis, būtų geriau, jei grįžtumėte į savo vagoną. Jūsų oficialius parodymus išklausysime vėliau.

– Gerai, mesjė.

Mišelis išėjo.

– O po to, kai pasikalbėsime su jaunuoju MakKvynu, – pasakė Puaro, – tikiuosi, kad mesjė daktaras neatsisakys su manimi nueiti į nužudytojo kupė.

– Savaime suprantama.

– O kai baigsime apžiūrą...

Puaro taip ir nebaigė minties, nes traukinio viršinin-

kas grįžo kartu su Hektoru MakKvynu.

Mesjė Bukas atsistojo.

– Pas mus čia ankštoka, – maloniai pradėjo jis. – Sėskitės į mano vietą, misteri MakKvynai, o mesjė Puaro atsisės priešais jus – štai taip.

– Paprašykite keleivių atlaisvinti restoraną, – kreipėsi mesjė Bukas į traukinio viršininką, – jo reikės mesjė Puaro. Juk jums būtų geriau kalbėtis su žmonėmis ten, ar ne, *mon cher*?

– Taip, išties, taip būtų patogiausia, – sutiko Puaro.

MakKvynas žvelgė tai į vieną, tai į kitą, ne visai suprasdamas greitakalbe beriamus prancūziškus žodžius.

– *Qu'est-ce qu'il y a*? – labai stengdamasis pradėjo jis. – *Pourquoi*?..*

Puaro valdingu mostu nurodė vietą kampe.

MakKvynas atsisėdo ir vėl pakartojo:

– *Pourquoi*?.. – Tačiau tuoj pat nutilo ir perėjo prie gimtosios kalbos. – Kas čia vyksta? Ar kas nors atsitiko?

Ir vėl klausiamai pažvelgė į abu vyrus.

Puaro linktelėjo.

– Visai teisingai. Kai kas nutiko. Pasiruoškite, jūsų laukia sukrečianti žinia: jūsų darbdavys, mesjė Retčetas, negyvas!

MakKvynas švilptelėjo. Jo akys sublizgo, tačiau nei nuostabos, nei sielvarto jis neparodė.

– Vadinasi, jie vis dėlto prisikasė prie jo, – pasakė jis.

– Ką norite tuo pasakyti, misteri MakKvynai?

---

* Kas čia darosi?.. Kodėl? (pranc.)

MakKvynas dvejojo.

– Jūs manote, kad mesjė Retčetas buvo nužudytas? – paklausė Puaro.

– O argi nebuvo? – Šį kartą MakKvynas nusistebėjo. – Na, taip, – nenoromis prisipažino jis. – Būtent taip aš ir pagalvojau. Norite pasakyti, kad jis mirė miegodamas? Tačiau senis buvo toks tvirtas, kaip... kaip...

Jis nutilo, taip ir neradęs tinkamo palyginimo.

– Ne, ne, – paprieštaravo Puaro. – Jūsų prielaida visiškai teisinga. Mesjė Retčetas buvo nužudytas. Nudurtas. Tačiau aš norėčiau žinoti, kodėl jūs esate toks įsitikinęs, jog tai buvo žmogžudystė, o ne natūrali mirtis.

MakKvynas dvejojo.

– Pirmiausia, noriu žinoti, kas jūs toks? – pagaliau prašneko jis. – Ir koks jūsų vaidmuo šioje istorijoje?

– Aš atstovauju Tarptautinę miegamųjų vagonų kompaniją, – atsakė Puaro ir šiek tiek patylėjęs, pridūrė:– Esu seklys. Vadinuosi Erkiulis Puaro.

Nors Puaro ir tikėjosi, MakKvynui tai nepadarė jokio įspūdžio. Jis tepasakė „Štai kaip!“ ir ėmė laukti, ką anas dar pasakys.

– Jums, tikriausiai, ši pavardė žinoma?

– Kažkur lyg ir girdėta. Tik aš visuomet galvojau, kad tai moteriškų drabužių siuvėjas.

Puaro pažvelgė į jį su antipatija.

– Tiesiog neįtikėtina! – pasakė jis.

– Kas neįtikėtina?

– Nieko. Grįžkime prie mūsų svarstomo klausimo. Misteri MakKvynai, noriu, kad papasakotumėte man viską, ką žinote apie mirusįjį. Jūs jam ne giminaitis?

– Ne. Aš esu... buvau jo sekretorius.

– Kaip ilgai jūs užėmėte šį postą?

– Šiek tiek daugiau kaip metus.

– Papasakokite man apie tai detaliau.

– Su misteriu Retčetu susipažinau šiek tiek daugiau kaip prieš metus Persijoje...

– Ką ten veikėte? – pertraukė jį Puaro.

– Iš Niujorko į Persiją aš atvykau dėl vienos naftos koncesijos. Nemanau, kad jus tai galėtų dominti. Mano draugai ir aš gerokai per ją nukentėjome. Misteris Retčetas gyveno tame pačiame viešbutyje. Jis buvo ką tik susikivirčijęs su savo sekretoriumi. Jis pasiūlė man darbą ir aš sutikau. Tuo metu neturėjau jokio užsiėmimo, todėl apsidžiaugiau, kad taip lengvai gavau gerai apmokamą darbą.

– Ir ką jūs darėte?

– Mes keliavome. Misteris Retčetas norėjo pamatyti pasaulio, tačiau jam kliudė tai, kad nemokėjo jokios užsienio kalbos. Aš jam buvau greičiau kaip gidas, nei sekretorius. Toks gyvenimas buvo tikrai malonus.

– O dabar papasakokite man viską, ką žinote apie savo darbdavį.

Jaunuolis gūžtelėjo pečiais. Jo veide šmėkštelėjo sumišimas.

– Tai padaryti ne taip jau lengva.

– Koks jo pilnas vardas?

– Samuelis Edvardas Retčetas.

– Jis buvo Amerikos pilietis?

– Taip.

– Iš kokios valstijos jis kilęs?

– Nežinau.

– Na, tuomet papasakokite man tai, ką žinote.

– Atvirai sakant, misteri Puaro, aš nieko apie jį nežinau. Misteris Retčetas niekuomet nepasakojo nei apie save, nei apie savo gyvenimą Amerikoje.

– Kaip jūs manote, kodėl?

– Nežinau. Maniau, kad jis gėdijasi savo kilmės. Juk taip būna.

– Ir toks paaiškinimas jums atrodo įtikinamas?

– Tiesą sakant, ne.

– Ar jis turėjo giminaičių?

– Jis niekuomet apie tai neužsiminė.

Puaro vis tiek neatlyžo.

– Manau, kad turite savo paaiškinimą dėl tokio misterio Retčeto paslaptingumo. Ar ne taip, misteri MakKvynai?

– Na, taip, turiu. Visų pirma, aš netikiu, kad Retčetas yra jo tikroji pavardė. Aš manau, kad jis nuo kažko bėgo, todėl ir išvyko iš Amerikos. Ir iš pradžių jam visai neblogai sekėsi.

– O kas nutiko paskui?

– Paskui jis pradėjo gauti laiškus. Grasinamus laiškus.

– Jūs matėte juos?

– Taip. Rūpintis jo korespondencija buvo mano pareiga. Pirmasis laiškas atėjo prieš dvi savaites.

– Tie laiškai sunaikinti?

– Ne, man regis, pora laiškų vis dar yra mano aplankuose, o vieną misteris Retčetas iš įniršio suplėšė į skutelius. Ar atnešti tuos laiškus?

– Būkite toks malonus, atneškite.

MakKvynas išėjo. Grįžo po kelių minučių ir prieš

Puaro padėjo du gerokai ištepliotus laiškinio popieriaus lapus.

Pirmajame laiške buvo parašyta:

„Manei, kad pergudravai mus ir iš balos išlipai sausas, ar ne? Nieku gyvu! Mes SEKAME tavo pėdomis, Retčetai, ir mes tave PRIČIUPSIME!“

Parašo nebuvo.

Puaro pakėlė antakius ir, neištaręs nė žodžio, paėmė antrąjį laišką.

„Retčetai, netrukus mes tave pribaigsime. Mes tave pričiupsime, supranti?“

Puaro padėjo laišką.

– Laiškų stilius toks pats, – pasakė jis, – ko niekaip nepasakysi apie rašyseną.

MakKvynas nustebęs įsmeigė akis į Puaro.

– Jūs ir negalėjote pastebėti, – maloniai paaiškino Puaro, – nes tai gali padaryti tik įgudusi akis. Šį laišką rašė ne vienas, o du ar netgi daugiau žmonių, mesjė MakKvynai. Kiekvienas po raidę. Be to, laišką rašė spausdintomis raidėmis, kad būtų sunkiau atpažinti rašyseną. – Ir, patylėjęs, pridūrė: – Ar žinojote, kad mesjė Retčetas kreipėsi pagalbos į mane?

– Į jus?

Nuskambėjusi nuostaba MakKvyno balse Puaro įtikino, kad jaunuolis tikrai to nežinojo.

Seklys linktelėjo.

– Taip. Jis buvo išsigandęs. Papasakokite, kaip jis

elgėsi, kai gavo pirmąjį laišką.

MakKvynas dvejojo.

– Sunku pasakyti. Retčetas atrodė ramus ir, regis, tik pasijuokė. Tačiau, – MakKvynas sudrebėjo, – aš pajutau, kad tas laiškas jį gerokai paveikė.

Puaro vėl linktelėjo.

– Misteri MakKvynai, ar galite man nuoširdžiai pasakyti, koks buvo jūsų požiūris į misterį Retčetą? Ar jis jums patiko? – netikėtai paklausė jis.

Hektoras MakKvynas atsakė ne iš karto.

– Ne, – pasakė jis pagaliau. – Nepatiko.

– Kodėl?

– Tiksliai negaliu pasakyti. Jis visuomet elgėsi maloniai. – MakKvynas nutilo, o paskui pridūrė: – Pasakysiu jums tiesą, misteri Puaro. Man jis nepatiko ir aš juo nepasitikėjau. Esu įsitikinęs, kad jis buvo žiaurus ir pavojingas žmogus. Tačiau prisipažįstu, kad neturiu kuo pagrįsti savo nuomonę.

– Dėkoju jums, misteri MakKvynai. Ir dar vienas klausimas: kada paskutinį kartą matėte misterį Retčetą gyvą?

– Vakar vakare, man regis, maždaug... – MakKvynas minutėlę pagalvojo, – dešimtą valandą. Užėjau pas jį į kupė užsirašyti jo nurodymus.

– Dėl ko?

– Dėl koklių ir senovinių keramikos dirbinių, kuriuos jis nusipirko Persijoje. Jam atsiuntė ne tai, ką jis išsirinko. Dėl tos priežasties vyko ilgas ir nemalonus susirašinėjimas.

– Ir tuomet jūs paskutinį kartą matėte misterį Retčetą gyvą?

– Manau, kad taip.

– Ar žinote, kada misteris Retčetas gavo paskutinį grasinantį laišką?

– Tą rytą, kai mes išvykome iš Konstantinopolio.

– Turiu jums užduoti dar vieną klausimą, misteri MakKvynai. Ar jūs gerai sutarėte su savo darbdaviu?

Jaunuolio akyse staiga atsirado žiburiukai.

– Po tokio klausimo, tikriausiai, turėčiau pašiurpti iš baimės. Tačiau, kaip rašoma mūsų bestseleriuose: „Prieš mane jūs neturite jokių įkalčių“. Aš labai gerai sutariau su misteriu Retčetu.

– Pasakykite man, prašau, savo pilną vardą ir adresą Amerikoje.

MakKvynas pasakė savo pilną vardą – Hektoras Vilardas MakKvynas – ir adresą Niujorke.

Puaro atsilošė į kušetės pagalvėles.

– Šiam kartui tiek, misteri MakKvynai, –pasakė Puaro. – Aš būčiau labai dėkingas, jei kurį laiką misterio Retčeto mirties faktą laikytumėte paslaptyje.

– Jo kamerdineris, Mastermenas, turėtų tai žinoti.

– Tikriausiai jis tai jau žino, – sausai pasakė Puaro. – Ir jeigu žino, tai pasirūpinkite, kad jis laikytų liežuvį už dantų.

– Tai padaryti neturėtų būti sunku. Jis yra anglas, todėl, kaip jis pats sako, nėra linkęs bendrauti. Jis yra prastos nuomonės apie amerikiečius ir visai nekokios nuomonės apie visų kitų tautybių žmones.

– Dėkoju jums, misteri MakKvynai.

Amerikietis išėjo.

–Na ir kaip? – paklausė mesjė Bukas. – Ar tikite tuo, ką jums papasakojo šis jaunuolis?

– Man atrodo, kad jis buvo nuoširdus ir atviras. Jeigu būtų įsipainiojęs į žmogžudystę, jis tikriausiai apsimestų, jog buvo labai prisirišęs prie savo darbdavio. Taip, misteris Retčetas nepasakė jam, kad bandė mane pasamdyti, tačiau man ši aplinkybė neatrodo įtartina. Man regis, misteris Retčetas buvo iš tų žmonių, kurie stengiasi viską laikyti paslaptyje.

– Vadinasi, vieno žmogaus jūs jau neįtariate, – linksmai pasakė mesjė Bukas.

Puaro pervėrė jį priekaišto kupinu žvilgsniu.

– Aš iki paskutinės minutės įtariu absoliučiai visus, – pasakė jis. – Nepaisant to, turiu prisipažinti, neįsivaizduoju, kaip šis sumanus ir apdairus jaunuolis būtų galėjęs taip prarasti sveiką protą, jog savo aukai durtų tuziną kartų. Tai nesiderina su jo psichologija – visiškai nesiderina.

– Taip, – susimąstęs ištarė mesjė Bukas. – Šitaip pasielgti galėjo tik įtūžio apimtas, pusiau pamišęs žmogus. O tai labiau būdinga pietietiškam temperamentui arba, kaip sako mūsų bičiulis traukinio viršininkas, – moteriai.

7 skyrius

LAVONAS

Lydimas daktaro Konstantino, Puaro nuėjo į gretimą vagoną, prie nužudytojo kupė. Priėjo palydovas ir atrakino jiems duris savo raktu.

Abu vyrai įėjo vidun. Puaro kreipėsi į savo kompanioną:

– Ar šioje kupė kas nors perstatyta?

– Niekas neliesta. Apžiūrėdamas kūną stengiausi jo nepajudinti.

Puaro linktelėjo ir apsidairė aplink.

Pirmiausia jis pajuto ledinį šaltį. Langas buvo iki pat galo atidarytas, užuolaida – pakelta.

– Br-r-r... – nusipurtė Puaro.

Antrasis supratingai nusišypsojo.

– Aš nenorėjau jo uždaryti, – tarė jis.

Puaro atidžiai apžiūrėjo langą.

– Jūs teisus, – pareiškė jis. – Niekas negalėjo pabėgti šiuo būdu. Tikriausiai langą atidarė norėdami suklaidinti. O jei žudikas ir būtų iššokęs, tai sniegas vis tiek būtų jį išdavęs.

Jis rūpestingai apžiūrėjo lango rėmą. Paskui, išsiėmęs iš kišenės dėžutę, užbėrė ant jo ploną sluoksnį kažkokių miltelių.

– Nėra jokių pirštų atspaudų, – pasakė jis. – Tačiau, net jei ir būtų kokių žymių, jos mums beveik nieko nepasakytų. Galų gale paaiškėtų, kad tai misterio Retčeto, jo kamerdinerio ar palydovo pirštų atspaudai. Šiais laikais nusikaltėliai tokių klaidų jau nedaro. Todėl, – pridūrė jis linksmai, – mes galime uždaryti langą. Juk čia ir taip jau tikra šaldykla.

Uždaręs langą, jis pirmą kartą atkreipė dėmesį į kūną, tysantį ant gulto.

Retčetas gulėjo aukštielninkas. Jo pižamos švarkas, išmargintas rūdžių spalvos dėmėmis, buvo atsegtas ir atlapotas.

– Aš turėjau nustatyti žaizdų pobūdį, – paaiškino daktaras.

Puaro linktelėjo ir ėmė apžiūrinėti kūną. Kai jis pagaliau atsitiesė, jo veidą buvo iškreipusi pasibjaurėjimo grimasa.

– Vaizdas ne itin malonus, – tarė jis. – Štai čia kažkas stovėjo ir be perstojo badė peiliu. Kiek tiksliai yra žaizdų?

– Aš suskaičiavau dvylika. Viena ar dvi visai nedidelės – tik įbrėžimai. Tačiau trys iš jų buvo mirtinos.

Gydytojo balse nuskambėjusios keistos gaidelės privertė Puaro suklusti. Jis įdėmiai pažvelgė į neūžaugą graiką. Tas stovėjo ir suglumęs spoksojo į negyvėlį.

– Jūs kažko nustebęs, ar ne? – švelniai paklausė Puaro. – Kalbėkite, drauguži. Jus kažkas suglumino?

– Jūs teisus, – pripažino daktaras.

– Kas gi?

– Matote štai tas dvi žaizdas – čia ir čia, – parodė pirštu daktaras. – Jos labai gilios – perpjauta daug kraujagyslių, bet vis dėlto žaizdos nežioji. Matyt, jos taip nekraujavo, kaip iš tiesų turėtų kraujuoti.

– O tai reiškia...

– ... kad žmogus jau buvo negyvas – kad jis mirė prieš tai, kai buvo smogti šie smūgiai. Bet tai tiesiog absurdiška!

– Iš pirmo žvilgsnio – taip, – susimąstęs ištarė Puaro. – Bet žudikas galėjo pagalvoti, kad dar nepribaigė savo aukos, ir grįžti atgal, kad tai padarytų. Tačiau tai jau būtų visiškas absurdas! Ar dar kas nors jus stebina?

– Taip, vienas dalykas.

– Koks?

– Štai pažiūrėkite į šią žaizdą prie dešinio peties, beveik po pažastimi. Paimkite mano pieštuką. Ar jūs galėtumėte smogti tokį smūgį?

Puaro pakėlė ranką.

– *Précisément*[*] , – tarė jis. – Dabar supratau. Dešine ranka tai padaryti nepaprastai sunku. Beveik neįmanoma. Tada reikėtų smogti atgalia ranka. Bet jeigu peilis būtų kairėje rankoje...

– Visiškai teisingai, mesjė Puaro. Šis smūgis buvo smogtas kaire ranka.

– Vadinasi, žudikas – kairiarankis? Ne, viskas ne taip paprasta. Jūs su manimi sutinkate?

– Sutinku, mesjė Puaro. Nes kitos žaizdos akivaizdžiai padarytos dešine ranka.

– Du žmonės. Mes vėl grįžome prie versijos, kad tai

* Taip, teisingai (pranc.).

dviejų žmonių darbas, – sumurmėjo seklys. Jis netikėtai paklausė: – Ar šviesa degė?

– Sunku pasakyti. Matote, kiekvieną rytą apie dešimtą valandą palydovas išjungia šviesą.

– Mes tuoj sužinosime, pažiūrėję į jungiklius – pasakė Puaro.

Jis patikrino viršutinės ir naktinės lemputės jungiklius. Pirmasis buvo išjungtas. Antrasis įjungtas.

– *Eh bien*, – susimąstęs ištarė Puaro. – Turime hipotezę apie Pirmąjį ir Antrąjį Žudiką, kaip pasakytų didysis Šekspyras. Pirmasis Žudikas nuduria auką ir išjungęs šviesą, pasišalina iš kupė. Tada įeina Antrasis Žudikas ir, tamsoje nematydamas, kad jo ar jos darbas jau padarytas, mažiausiai dar du kartus smeigia peilį į negyvą kūną. *Que pensez-vous de ça**?

– Nuostabu! – entuziastingai sušuko mažasis daktaras.

Puaro akyse blykstelėjo žiburėliai.

– Jūs taip manote? Aš patenkintas. Nes man pačiam tai pasirodė visiška nesąmonė.

– O kaipgi kitaip galima visa tai paaiškinti?

– Kaip tik to aš savęs ir klausiu. Ar tai tik aplinkybių sutapimas, ar ne? Ir ar nėra daugiau kokių nors požymių, patvirtinančių, kad čia įpainioti du žmonės?

– Manau, kad į jūsų klausimą galima atsakyti teigiamai. Kai kurios žaizdos, kaip jau sakiau, aiškiai liudija silpnumą – jėgos ar ryžto stoką. Jie visai nestiprūs, tik praslydę kūno paviršiumi. Bet štai šita ir šita... – jis vėl parodė dvi žaizdas. – Taip smogti reikėjo didžiulės jėgos – peilis perpjovė raumenis.

* Ką jūs apie tai manote? (pranc.)

– Jūsų manymu, smogė vyras?

– Greičiausiai taip.

– O moteris negalėjo smogti?

– Jauna, energinga, atletiško sudėjimo moteris – galėjo, ypač, jei buvo apimta nepaprasto įtūžio. Nors, mano nuomone, tuo sunku patikėti.

Puaro minutėlę patylėjo.

Tuomet daktaras susirūpinęs paklausė:

– Jūs mane supratote?

– Puikiausiai, – atsakė Puaro. – Reikalai po truputį pradeda aiškėti! Žudikas labai stiprus, taipogi silpnas – kartu ir vyras, ir moteris, galįs vienodai darbuotis tiek dešine, tiek kaire ranka. *Ah! C'est rigolo, tout ça**! – Ir staiga supykęs, tęsė toliau: – O auka, ką gi tuo metu daro auka? Šaukiasi pagalbos? Kovoja? Ginasi?

Jis kyštelėjo ranką po pagalve ir ištraukė pistoletą, kurį išvakarėse jam buvo rodęs Retčetas.

– Kaip matote, užtaisytas, – pasakė jis.

Jis apsidairė aplink. Ant sienos kabėjo Retčeto drabužiai, kuriais jis vilkėjo dieną. Mažas staliukas, kurį atstojo praustuvo dangtis, buvo apkrautas įvairiausiais daiktais: ten stovėjo stiklinė su vandenyje pamerktu dantų protezu, dar viena stiklinė – tuščia, butelis mineralinio vandens, didelė gertuvė, peleninė su cigaretės nuorūka, keliomis apsvilusiomis popieriaus skiautelėmis ir dviem apdegusiais degtukais.

Daktaras paėmė tuščią stiklinę ir pauostė.

– Dabar aišku, kodėl auka nesipriešino, – tyliai pasakė jis.

– Užmigdytas?

* Ak, bet juk tai juokinga! (pranc.).

– Taip.

Puaro linktelėjo. Jis paėmė iš peleninės tuos du degtukus ir atidžiai juos apžiūrėjo.

– Vadinasi, jūs vis dėlto radote įkalčius? – nekantriai paklausė mažasis daktaras.

– Tiedu degtukai yra nevienodos formos, – tarė Puaro. – Vienas plokštesnis, nei kitas. Matote?

– Tokius degtukus kartoniniame įpakavime pardavinėja čia, traukinyje, – paaiškino daktaras.

Puaro ėmė apžiūrinėti Retčeto drabužių kišenes. Netrukus iš vienos jis ištraukė dėžutę degtukų ir vėl atidžiai juos palygino su dviem apdegusiais.

– Apvalesnįjį uždegė misteris Retčetas, – tarė jis. – O dabar pažiūrėkime, ar jis turėjo ir plokščių degtukų.

Bet daugiau degtukų nepavyko rasti.

Žibančios ir įžvalgios Puaro akys lakstė po kupė. Atrodė, kad pro jas niekas nepraslys. Staiga jis tyliai šūktelėjo, pasilenkė ir kažką pakėlė nuo žemės.

Tai buvo labai daili batisto nosinaitė, kurios kampe buvo išsiuvinėtas inicialas H.

– Moteriška nosinaitė, – pasakė daktaras. – Mūsų bičiulis traukinio viršininkas buvo teisus. Į žmogžudystę įpainiota moteris.

– Kuri palieka nosinaitę, kad mums nereikėtų sukti galvos, – pridūrė Puaro. – Visai kaip romanuose ir filmuose. O kad mūsų uždavinys būtų dar paprastesnis, joje išsiuvinėtas inicialas.

– Koks laimingas atsitiktinumas! – sušuko daktaras.

– Iš tikrųjų? – paklausė Puaro.

Jo balso tonas šiek tiek nustebino gydytoją, bet nespėjo jis užduoti klausimo, o Puaro pasilenkė ir vėl pa-

kėlė kažką nuo grindų.

Šį kartą ant delno jis laikė pypkės krapštuką.

– Gal tai misterio Retčeto nuosavybė? – spėjo daktaras.

– Nė vienoje jo kišenėje nebuvo nei pypkės, nei tabako, nei tabako maišelio.

– Vadinasi, tai įkaltis.

– Na, žinoma! Irgi numestas, kad mums nereikėtų sukti galvos. Įsidėmėkite, šį kartą įkaltis rodo, jog būta vyro! Taip, negali skųstis, kad maža įkalčių. Šiuo atveju jų pakanka. Tarp kitko, ką jūs padarėte su ginklu?

– Mes neradome jokio ginklo. Greičiausiai, žudikas bus jį išsinešęs.

– Įdomu, kodėl? – susimąstęs ištarė Puaro.

– O! – šūktelėjo daktaras, atsargiai apžiūrinėdamas negyvėlio pižamos švarką.

Iš vidinės kišenės jis išėmė auksinį laikrodį. Jo korpusas buvo smarkiai įlenktas, o rodyklės rodė penkiolika minučių antros.

– Matote? – nekantraudamas šūktelėjo daktaras Konstantinas. – Dabar mes žinome, kada įvyko žmogžudystė. Mano apskaičiavimai pasitvirtino. Aš juk sakiau – tarp dvyliktos ir antros, o, galbūt, apie pirmą, nors tokiais atvejais labai sunku pasakyti tiksliai. E*h bien*, o štai ir patvirtinimas. Penkiolika minučių po pirmos. Vadinasi, nusikaltimas įvykdytas tokiu laiku.

– Taip, galimas dalykas. Tikrai galimas dalykas.

Daktaras nustebęs pažiūrėjo į Puaro.

– Atleiskite, mesjė Puaro, bet aš ne visai jus suprantu.

– Aš ir pats savęs nesuprantu, – atsakė Puaro. – Aš

nieko nesuprantu. Ir, kaip matote, tai mane erzina.

Jis atsiduso, pasilenkė virš stalelio ir ėmė apžiūrinėti apdegusias popieriaus skiauteles, kažką murmėdamas sau panosėje:

– Šiuo metu man labiausiai reikalinga senamadiška skrybėlaičių dėžutė.

Daktaras Konstantinas visai sutriko – jis nežinojo, kaip suprasti tokį keistą seklio norą. Tačiau paklausti nebuvo kada. Atidaręs kupė duris, Puaro pašaukė palydovą.

Šis tučtuojau atbėgo.

– Kiek moterų važiuoja šiame traukinyje?

Palydovas suskaičiavo ant pirštų.

– Viena, dvi, trys... šešios, mesjė. Toji pagyvenusi amerikietė, švedė, jaunoji anglė, grafienė Andreni, kunigaikštienė Dragomirova ir jos kambarinė.

Puaro pagalvojo.

– Jos visos turi skrybėlaičių dėžutes, ar ne?

– Taip, mesjė.

– Tada atneškite man... palaukite... taip, švedės ir tos kambarinės dėžutę. Tik šios dvi – visa mano viltis. Moterims pasakykite, kad muitinės patikrinimas ar kas nors... žodžiu, kas šaus į galvą.

– Nesirūpinkite dėl to, mesjė. Šiuo metu nė vienos damos nėra kupė.

– Tada paskubėkite.

Palydovas išėjo ir netrukus grįžo nešinas dviem skrybėlaičių dėžutėmis. Puaro atidarė kambarinės dėžutę, bet tuojau pat numetė ją šalin. Paskui paėmė švedės dėžutę ir, ją atidaręs, sušuko iš džiaugsmo. Atsargiai išėmęs skrybėlaites, dėžutės dugne pamatė iš vielučių

išpintą gaubtą.

– Štai šito mums ir reikia! Tokios dėžutės buvo gaminamos maždaug prieš penkiolika metų. Skrybėlaitės būdavo pritvirtinamos smeigtukais prie gaubto.

Kalbėdamas Puaro meistriškai ištraukė dvi vielutes, paskui sudėjo atgal skrybėlaites ir liepė palydovui nunešti abi dėžutes ten, iš kur paėmė.

Kai kupė durys vėl užsidarė, jis kreipėsi į daktarą Konstantiną.

– Matote, mano mielas daktare, pats aš nelabai pasitikiu visomis tomis ekspertizėmis. Mano sritis – psichologija, o ne pirštų atspaudai ar cigarečių pelenai. Bet šiuo atveju truputis mokslo pagalbos būtų ne pro šalį. Šioje kupė pilna įkalčių, bet iš kur aš galiu žinoti, kad jie visi yra tikri?

– Atleiskite, mesjė Puaro, bet aš ne visai jus suprantu.

– Na, pavyzdžiui, moteriška nosinaitė. Ar ją tikrai paliko moteris? O gal vyras, įvykdęs nusikaltimą, nusprendė: „Tegul mano, kad tai moters darbas. Aš padarysiu priešo kūne daugiau žaizdų, negu reikia. Kelis smūgius smogsiu visai silpnus ir nepavojingus. Ir dar numesiu šią nosinaitę ten, kur jos bus neįmanoma nepastebėti“. Tai vienas galimas atvejis. O štai kitas. Galbūt Retčetą nužudė moteris ir tyčia paliko pypkės krapštuką, kad atrodytų, jog tai vyro darbas? O gal mums iš tikrųjų tikėti, kad du žmonės – vyras ir moteris – veikė atskirai ir abu buvo tokie išsiblaškę, jog kiekvienas paliko mums po įkaltį? Ne, čia jau per daug sutapimų!

– Bet ką bendro su visu tuo turi skrybėlaičių dėžu-

tės? – vis dar mažai ką suprasdamas paklausė daktaras.

– Tuoj paaiškinsiu. Taigi, kaip jau sakiau, šie įkalčiai – laikrodis, sustojęs penkiolika po pirmos, nosinaitė, pypkės krapštukas – visi šie įkalčiai gali būti tikri arba apgaulingi. To aš kol kas negaliu nustatyti. Bet vienas įkaltis, – nors ir čia aš galiu suklysti – man rodos, tikrai nėra apgaulingas. Aš turiu omenyje šį plokščią degtuką, *Monsieur le docteur**. *Aš esu įsitikinęs, kad šį degtuką uždegė žudikas, o ne misteris Retčetas.* Ir uždegė norėdamas sunaikinti kažkokį inkriminuojantį dokumentą. Galimas dalykas, kokį nors raštelį. Greičiausiai tame raštelyje per klaidą ar nesusipratimą buvo parašyta kažkas, kas būtų buvę aiškus įkaltis priešininkams. Ir aš ketinu sužinoti, kas tas „kažkas" buvo.

Jis išėjo iš kupė ir po kelių minučių grįžo nešinas maža spiritine lempele ir žnyplėmis plaukams garbanoti.

– Aš jas naudoju ūsams riesti, – tarė jis, rodydamas į žnyples.

Daktaras stebėjo jį didžiai susidomėjęs. Puaro ištiesino vielutes ir ant vienos iš jų labai atsargiai padėjo apdegusį popieriaus gabalėlį. Paskui ant popierėlio uždėjo antrąją vielutę ir, suėmęs abi vielutes žnyplėmis, viską palaikė virš spiritinės lemputės liepsnos.

– Tai labai primityvu, – mestelėjo jis per petį. – Bet tikėkimės, kad mums pasiseks.

Daktaras Konstantinas atidžiai stebėjo visą procedūrą. Metalas įkaito. Staiga popieriuje ėmė ryškėti nežymūs raidžių kontūrai. Paskui iš lėto išaiškėjo žodžiai – žodžiai, parašyti ugnimi.

* Mesjė daktare (pranc.)

Popieriaus gabalėlis buvo labai mažytis. Jame matėsi tik trys žodžiai ir dalis ketvirto:

„...mink mažąją Deizę Armstrong“.

– Ak, štai kas! – staiga sušuko Puaro.

– Tai jums ką nors sako? – paklausė daktaras.

Puaro akys spindėjo. Jis atsargiai padėjo žnyples.

– Taip, – atsakė jis. – *Aš žinau tikrą nužudyto žmogaus pavardę. Aš žinau, kodėl jis turėjo išvykti iš Amerikos.*

– Kokia jo pavardė?

– Kasetis.

– Kasetis? – Konstantinas susiraukė. – Ji man kažką primena. Prieš keletą metų... Ne, negaliu prisiminti... Kažkokia byla Amerikoje, ar ne?

– Taip, – patvirtino Puaro. – Byla Amerikoje.

Puaro nebuvo linkęs daugiau apie tai kalbėti. Jis apsidairė ir tarė:

– Netrukus mes tuo užsiimsime. Bet pirmiausia turime įsitikinti, ar pamatėme viską, ką galima buvo pamatyti.

Jis dar kartą vikriai apieškojo negyvėlio drabužių kišenes, bet nerado nieko, kas jį būtų sudominę. Paskui pabandė atidaryti duris į gretimą kupė, tačiau jos buvo užstumtos iš kitos pusės.

– Vieno aš nesuprantu, – tarė daktaras Konstantinas. – Jeigu žudikas nepaspruko pro langą ir jeigu šios durys užsklęstos iš anos pusės, o durys į koridorių ne tik užrakintos, bet ir užkabintos grandinėle, tai kaipgi tada jis išėjo iš kupė?

– Lygiai taip samprotauja ir publika cirke, kai iliuzionistas uždaro žmogų surištomis rankomis ir kojomis į dėžę, ir tas žmogus iš jos dingsta.

– Jūs norite pasakyti...

– Aš noriu pasakyti štai ką: jeigu žudikas norėjo mus įtikinti, jog pabėgo pro langą, tai, savaime suprantama, kitus išėjimus uždarė taip, kad mes patikėtume, jog pro juos išeiti buvo neįmanoma. Tai toks pats triukas, kaip su tuo žmogumi, dingstančiu iš dėžės. O mums reikia išsiaiškinti, kokiu būdu tas triukas atliekamas.

Jis užrakino duris į gretimą kupė.

– Tai darau tam atvejui, jei kartais gerbiamajai misis Habard šautų į galvą pačiai pamatyti nusikaltimą sceną ir paskui ją aprašyti laiške dukteriai, – paaiškino seklys.

Jis dar kartą apsidairė.

– Daugiau, man regis, čia nėra kas veikti. Eime pas mesjė Buką.

8 skyrius

DEIZĖS ARMSTRONG PAGROBIMO BYLA

Mesjė Bukas buvo bebaigiąs omletą.

– Aš liepiau tuojau pat restorane visiems patiekti priešpiečius, – tarė jis. – Paskui restoranas bus tuščias, ir mesjė Puaro ten galės pradėti keleivių apklausą. Valgį mums trims liepiau atnešti čia.

– Puiki mintis, – pritarė Puaro.

Nė vienas iš vyrų dar nebuvo spėjęs išalkti, todėl valgyti baigė greit; bet tik tada, tai visi pradėjo gurkšnoti kavą, mesjė Bukas užsiminė apie tai, kas jiems visiems rūpėjo.

– *Eh bien*? – paklausė jis.

– *Eh bien*, aš išsiaiškinau, kas buvo nužudytasis. Aš žinau, kodėl jam reikėjo bėgti iš Amerikos.

– Kas jis?

– Ar prisimenate, laikraščiai vienu metu labai daug rašė apie Armstrongų vaiką? Šitas Retčetas – tai Kasetis, kuris nužudė mažąją Deizę Armstrong.

– Dabar pradedu prisiminti. Siaubingas atsitikimas.

Nors aš nepamenu visų smulkmenų.

– Pulkininkas Armstrongas buvo anglas, Viktorijos ordino kavalierius. Jo motina – amerikietė, V.K. Van der Holto, Volstryto milijonieriaus duktė. Armstrongas vedė Lindos Arden – tuo metu žymiausios Amerikoje tragiškų vaidmenų atlikėjos – dukterį. Armstrongai gyveno Amerikoje ir turėjo vieną vaiką – mergaitę, kurią tiesiog dievino. Kai mergaitei suėjo treji metai, ją kažkas pagrobė ir pareikalavo nepaprastai didelės išpirkos. Aš nevarginsiu jūsų ir nepasakosiu visos po to sekusios painiavos. Pasakysiu tik tiek, kad kai tėvai sumokėjo milžinišką sumą – du šimtus tūkstančių dolerių – buvo surastas vaiko lavonas; paaiškėjo, kad mergaitė jau buvo nužudyta mažiausiai prieš dvi savaites. Sunku apsakyti visuotinį pasipiktinimą. O toliau buvo dar blogiau. Misis Armstrong tuo metu laukėsi kūdikio. Sukrėsta tokio smūgio, ji prieš laiką pagimdė negyvą kūdikį ir mirė pati. Vyras, palaužtas nelaimių, nusišovė.

– *Mon Dieu**, kokia tragedija. Dabar ir aš prisiminiau, – pasakė mesjė Bukas. – Beje, jei manęs neapgauna atmintis, buvo dar viena auka.

– Taip, vargšė auklė, prancūzė ar švedė. Policija buvo įsitikinusi, kad ji kažką žino apie nusikaltimą. Mergina visą laiką raudodama tvirtino nieko nežinanti, bet jie nepatikėjo. Galų gale, apimta nusivylimo, vargšelė iššoko pro langą ir užsimušė. Paskui buvo išaiškinta, kad ji neturėjo nieko bendra su tuo sudėtingu nusikaltimu.

– Baisu ir pagalvoti, – tarė mesjė Bukas.

* Dieve mano (pranc.).

– Po kokių šešių mėnesių tas žmogus, Kasetis, buvo suimtas. Pasirodo, jis vadovavo gaujai, kuri vogė vaikus. Toji gauja ir anksčiau naudojo tokius pačius metodus. Vos pajutę, kad policija gali užtikti pėdsakus, belaisvį užmuša, lavoną paslepia ir stengiasi iš tėvų ištraukti kuo daugiau pinigų, iki nusikaltimas bus išaiškintas.

O dabar, bičiuli, galiu jums pasakyti, kad Kasetis iš tiesų buvo žmogžudys. Tačiau buvo susikrovęs didelius turtus ir turėjo slaptos įtakos įvairiausio rango žmonėms, todėl teismas jį išteisino. Sako, kaltinimo dokumentuose buvo rastas kažkoks formalus netikslumas. Bet žmonės vis tiek būtų jį nulinčiavę. Kasetis tai suprato ir paspruko. Dabar man aišku, kaip viskas klostėsi toliau. Jis pakeitė pavardę ir išvyko iš Amerikos. Nuo to laiko jis tapo keliaujančiu džentelmenu, važinėjo po užsienį ir gyveno iš *rentes**.

– *Ah! Quel animal***! – tarė iki širdies gelmių pasipiktinęs mesjė Bukas. – Aš visai neapgailestauju, kad jį nužudė – visiškai!

– Aš taip pat.

– *Tout de même****, kam jį reikėjo žudyti Rytų ekspresė? Yra daugybė kitų vietų.

Puaro šyptelėjo. Jis suprato, kad mesjė Bukas į šį klausimą žiūri truputį šališkai.

– Dabar mums svarbiausia išsiaiškinti, ar žmogžudystę įvykdė kokia nors priešiška grupė, kuri nuo seno turėjo nesuvestų sąskaitų su Kasečiu, ar tai asmeniškas

* Rentos (pranc.).
** Ak! Koks žvėris! (pranc.)
*** Ir vis dėlto (pranc.).

kerštas.

Puaro paaiškino, ką buvo perskaitęs ant apdegusio popierėlio.

– Jeigu mano prielaida teisinga, laišką sudegino pats žudikas. Kodėl? Todėl, kad laiške minima Armstrongo pavardė, kuri kaip mat atskleistų paslaptį.

– Ar kas nors liko gyvas iš Armstrongų šeimos?

– Deja, šito aš nežinau. Rodos, kažkur esu skaitęs apie jaunesniąją misis Armstrong seserį.

Puaro toliau išdėstė, kokių išvadų jie priėjo jiedu drauge su daktaru Konstantinu. Paminėjus sulaužytą laikrodį, mesjė Bukas visas nušvito.

– O, juk jis mums nurodo tikslų nusikaltimo laiką.

– Taip, – patvirtino Puaro. – Tai iš tiesų labai patogu.

Puaro balsas nuskambėjo taip keistai, kad abu pašnekovai smalsiai sužiuro į jį.

– Jūs sakėte pats girdėjęs, kaip Retčetas kalbėjosi su palydovu be dvidešimt pirmą? – paklausė mesjė Bukas.

Puaro papasakojo, kaip viskas buvo.

– Ką gi, – pasakė mesjė Bukas, – tai rodo, kad Kasetis – arba Retčetas – kaip aš jį ir toliau vadinsiu – be dvidešimt minučių pirmą buvo tikrai gyvas.

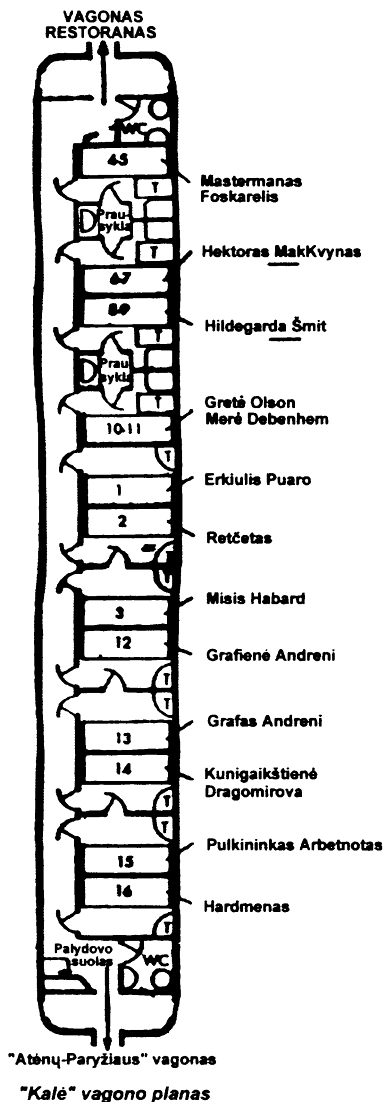
– Tiksliau, be dvidešimt trijų minučių pirmą.

– Kaip rašytumėm dokumentuose – 12.37 misteris Retčetas dar buvo gyvas. Bent vienas tikras faktas.

Puaro nieko neatsakė. Jis sėdėjo ir susimąstęs žvelgė priešais save.

Pabeldęs į duris, įėjo restorano padavėjas.

– Vagonas restoranas jau laisvas, mesjė, – tarė jis.

"Kalė" vagono planas

– Mes pereisime ten, – keldamasis pasakė mesjė Bukas.

– Ar man galima su jumis? – paklausė Konstantinas.

– Žinoma, brangus daktare. Jei tik mesjė Puaro neprieštarauja.

– Na ką jūs, nė kiek, – atsakė Puaro.

Pasikeitę mandagumo frazėmis, kaip reikalauja etiketas: *„Après vous, Monsieur"*, *„Mais non, après vous**", jie išėjo iš kupė.

---

* Prašom, jūs pirmas. Ne, ne, prašom jūs (pranc.).

II DALIS

PARODYMAI

1 skyrius

MIEGAMOJO VAGONO PALYDOVO PARODYMAI

Vagone restorane viskas buvo paruošta apklausai.

Puaro ir mesjė Bukas atsisėdo už vieno stalo galo, daktaras – už kito.

Priešais Puaro gulėjo STAMBULAS-KALĖ vagono planas. Prie kiekvienos kupė raudonu rašalu buvo įrašyta ją užėmusio keleivio pavardė. Vienoje pusėje gulėjo į krūvelę sudėti pasai ir bilietai. Ant stalo buvo ir rašomojo popieriaus, ir rašalo, ir plunksnakotis bei pieštukai.

– Puiku, – tarė Puaro. – Ilgiau negaišdami galime pradėti tyrimą. Pirmiausia, aš manau, reikėtų išklausyti miegamojo vagono palydovo parodymus. Jūs, ti-

kriausiai, pažįstate šį žmogų. Ką galėtumėte pasakyti apie jo charakterį? Ar jo žodžiais galima pasikliauti?

– Tuo esu tikras. Pjeras Mišelis tarnauja mūsų kompanijoje jau penkiolika metų. Jis prancūzas, gyvena netoli Kalė. Žmogus doras, vertas pagarbos. Nors ypatingu protu gal ir nepasižymi.

Puaro supratingai linktelėjo.

– Gerai, – tarė jis. – Pakvieskime jį.

Pjeras Mišelis jau buvo šiek tiek atgavęs savitvardą, bet vis tiek dar atrodė susinervinęs.

– Tikiuosi, mesjė negalvojate, kad tai atsitiko per mano aplaidumą, – pasakė jis susirūpinęs ir žvilgčiodamas tai į Puaro, tai į mesjė Buką. – Toks baisus įvykis. Tikiuosi, mesjė nemanote, kad aš su juo turiu ką nors bendro.

Nuraminęs palydovą, Puaro pradėjo jį klausinėti. Pirmiausia jis pasiteiravo Mišelio pavardės ir adreso, paskui – kiek laiko dirba ir ar seniai važinėja šiuo maršrutu. Visas šias smulkmenas jis jau žinojo, bet klausimai padėjo palydovui greičiau nusiraminti.

– O dabar, – tęsė Puaro, – pakalbėkime apie praėjusios nakties įvykius. Kada misteris Retčetas nuėjo gulti?

– Beveik tuoj po vakarienės, mesjė. Tiksliau, prieš išvykstant iš Belgrado. Lygiai tokiu pat metu, kaip ir praėjusią naktį. Jis man liepė pakloti patalą kol vakarieniaus. Aš taip ir padariau.

– Ar po to kas nors buvo įėjęs į jo kupė?

– Jo kamerdineris, mesjė, ir jaunasis amerikietis, jo sekretorius.

– Daugiau niekas?

– Kiek aš žinau, niekas.

– Puiku. Vadinasi, tai ir buvo paskutinis kartas, kai jūs jį matėte arba girdėjote?

– Ne, mesjė. Jūs užmiršote, kad be dvidešimt pirmą – tuoj po to, kai mes sustojome – jis man paskambino.

– Papasakokite tiksliai, kaip viskas buvo.

– Aš pasibeldžiau į duris, bet jis šūktelėjo, jog apsirikęs.

– Angliškai ar prancūziškai?

– Prancūziškai.

– Pakartokite tiksliai jo žodžius.

– *Ce n'est rien. Je me suis trompé**.

– Visiškai teisingai, – tarė Puaro. – Aš irgi girdėjau. Ir tuomet jūs nuėjote?

– Taip, mesjė.

– Ar grįžote į savo vietą?

– Ne, mesjė. Paskambino iš kitos kupė ir aš pirma nuėjau tenai.

– Dabar, Mišeli, aš noriu užduoti jums vieną svarbų klausimą. Kur jūs buvote penkiolika po pirmos?

– Aš, mesjė? Sėdėjau ant savo suolelio vagono gale, atsisukęs į koridorių.

– Jūs tuo įsitikinęs?

– *Mais oui***... Tik... buvau nuėjęs į gretimą Atėnų vagoną pasišnekėti su kolega. Šnekėjomės apie pusnis. Buvo kelios minutės po pirmos. Tiksliai negaliu pasakyti kada.

– Ir paskui grįžote į savo vagoną... Kada?

---

* Nesirūpinkite. Aš apsirikau (pranc.).

** Na, taip (pranc.).

– Kai sučirškė skambutis, mesjė. Aš prisimenu – aš jums jau sakiau, mesjė. Kvietė amerikietė. Ji skambino kelis kartus.

– Prisimenu, – tarė Puaro. – O po to?

– Po to, mesjė? Paskambinote jūs ir aš jums atnešiau mineralinio vandens. Paskui, maždaug po pusvalandžio, aš paklojau patalą kitoje kupė – jaunajam džentelmenui amerikiečiui, misterio Retčeto sekretoriui.

– Kai nuėjote kloti patalo, ar misteris MakKvynas buvo vienas kupė?

– Su juo buvo pulkininkas anglas iš kupė Nr. 15. Jiedu sėdėjo ir šnekučiavosi.

– Ką darė pulkininkas, kai išėjo iš MakKvyno kupė?

– Grįžo į savo kupė.

– Penkioliktąją kupė? Ji, rodos, visai prie pat jūsų suolelio, ar ne?

– Taip, mesjė, tai antra kupė nuo koridoriaus galo.

– Jam jau buvo paklota?

– Taip, mesjė. Aš paklojau, kol pulkininkas vakarieniavo.

– Kokiu laiku jie išsiskyrė?

– Negaliu tiksliai pasakyti, mesjė. Tik ne vėliau antros.

– O po to?

– Po to, mesjė, aš sėdėjau savo vietoje iki pat ryto.

– Daugiau nėjote į Atėnų vagoną?

– Ne, mesjė.

– Gal buvote užsnūdęs?

– Nemanau, mesjė. Traukinys stovėjo, todėl manęs neėmė miegas.

– Ar matėte ką nors iš keleivių einant koridoriumi į vieną ar kitą pusę?

Palydovas minutėlę mąstė.

– Rodos, viena dama ėjo į aname koridoriaus gale esantį tualetą.

– Kokia dama?

– Nežinau, mesjė. Ji ėjo į aną vagono galą ir aš mačiau tik jos nugarą. Moteris buvo apsisiautusi skaisčiai raudonu, drakonais išsiuvinėtu kimono.

Puaro linktelėjo.

– O po to?

– Iki pat ryto buvo tylu, mesjė.

– Jūs esate tikras?

– Ak, atsiprašau. Jūs pats, mesjė, atidarėte duris ir žvilgterėjote koridoriun.

– Gerai, bičiuli, – tarė Puaro. – Man buvo įdomu, ar jūs tai prisimenate. Tarp kitko, mane pažadino bildesys – tarsi kažkoks sunkus daiktas būtų dunkstelėjęs į mano duris. Kaip jūs manote, kas tai galėjo būti?

Palydovas nustebęs pažvelgė į jį.

– Nežinau, mesjė. Aš tikrai nieko negirdėjau.

– Vadinasi, tai buvo *cauchemar**, – padarė išvadą Puaro.

– O gal jūs girdėjote triukšmą gretimoje kupė? – įsiterpė mesjė Bukas.

Puaro, regis, paskutiniųjų žodžių negirdėjo. Matyt, miegamojo vagono palydovo akivaizdoje jis nenorėjo apie tai kalbėti.

– Dabar pereikime prie kito klausimo, – tarė jis. – Sakykime, kad žudikas įlipo į traukinį praėjusią naktį.

* Košmaras (pranc.).

Ar jūs esate tikras, kad jis neišbėgo iš jo tuoj po to, kai įvykdė nusikaltimą?

Pjeras Mišelis papurtė galvą.

– Arba nepasislėpė kur nors kitame vagone?

– Visi vagonai nuodugniai apieškoti, – atsakė mesjė Bukas. – Meskite šią mintį iš galvos, bičiuli.

– Be to, – pridūrė Mišelis, – niekas negalėjo patekti į miegamąjį vagoną, mano nepastebėtas.

– Kur buvo paskutinis sustojimas?

– Vinkovcuose.

– Kada?

– Mes turėjome iš ten išvažiuoti 11.58, bet dėl blogo oro pavėlavome dvidešimt minučių.

– Ar galėjo kas nors čia ateiti iš kitų vagonų?

– Ne, mesjė. Po pietų durys iš miegamojo į kitus vagonus iškart užrakinamos.

– Ar jūs pats buvote išlipęs iš traukinio Vinkovcuose?

– Taip, mesjė. Aš išėjau į peroną ir, kaip visada, atsistojau prie traukinio laiptelių. Taip, kaip ir visi palydovai.

– O kaip priekinės durys, tos šalia vagono restorano?

– Jos visada užrakintos iš vidaus.

– Dabar jos neužrakintos.

Palydovas akimirką nustebo, bet tučtuojau jo veidas vėl nušvito:

– Matyt, kas nors iš keleivių atidarė jas pasižiūrėti į pusnis.

– Galbūt, – pasakė Puaro.

Minutėlę jis susimąstęs barbeno pirštais į stalą.

– Ar nekaltinate manęs, mesjė? – bailiai paklausė palydovas.

Puaro geraširdiškai jam nusišypsojo.

– Jums tiesiog nepasisekė, drauguži, – tarė jis. – Ak, tiesa, dar vienas dalykas, kol neužmiršau. Jūs sakėte, kad kitas skambutis pasigirdo kaip tik tuo metu, kai jūs beldėte į misterio Retčeto duris. Tiesą pasakius, jį girdėjau ir aš. Kas skambino?

– Kunigaikštienė Dragomirova. Ji prašė pakviesti kambarinę.

– Ir jūs pakvietėte?

– Taip, mesjė.

Puaro susimąstęs įsmeigė akis į priešais gulintį planą, paskui palenkė galvą.

– Šiam kartui tiek, – tarė jis.

– Dėkoju, mesjė.

Palydovas atsistojo ir pažiūrėjo į mesjė Buką.

– Nesikrimskite, – geraširdiškai tarė direktorius. – Viskas įvyko tikrai ne dėl jūsų aplaidumo.

Patenkintas Pjeras Mišelis išėjo iš vagono restorano.

2 skyrius

SEKRETORIAUS PARODYMAI

Minutėlę Puaro buvo giliai susimąstęs.

– Atsižvelgus į visa tai, kas mums dabar žinoma, – prabilo jis pagaliau, – manau, kad dar kartą reikėtų pasišnekėti su misteriu MakKvynu.

Jaunasis amerikietis tuojau pat atėjo.

– Na, – paklausė jis, – kaip sekasi?

– Neblogai. Po to, kai mes paskutinį kartą kalbėjomės, aš jau kai ką išsiaiškinau, konkrečiai – misterio Retčeto tapatybę.

Hektoras MakKvynas susidomėjęs palinko į priekį.

– Nejaugi?

– Retčeto pavardė, kaip jūs įtarėte, netikra. Ja buvo prisidengęs Kasetis, kuris išgarsėjo vaikų grobimu, tame tarpe ir plačiai nuskambėjusiam mažosios Deizės Armstrong pagrobimu.

MakKvyno veidas persimainė iš nuostabos. Paskui jis staiga apsiniaukė.

– Prakeiktas niekšas! – šūktelėjo jis.

– Jūs apie tai nieko nežinojote, misteri MakKvy-

nai?

– Ne, sere, – tvirtai atsakė jaunasis amerikietis. – Jei būčiau žinojęs, greičiau būčiau nusikirtęs dešinę ranką, nei pradėjęs dirbti pas jį sekretoriumi!

– Jus taip sujaudino ši žinia, misteri MakKvynai?

– Tam yra ypatinga priežastis. Mano tėvas buvo apygardos prokuroras ir vedė tą bylą, misteri Puaro. Aš ne kartą mačiau ponią Armstrong – ji buvo miela moteris. Tokia švelni, prislėgta nelaimės.

MakKvyno veidas apsiniaukė.

– Jeigu kas nors yra gavęs, ko nusipelnė, tai Retčetas, arba Kasetis, kaip jis ten vadinasi. Aš tiesiog džiaugiuosi, kad jį ištiko toks galas. Toks žmogus nevertas gyventi.

– Jūs šnekate taip, lyg pats būtumėte pasiruošęs tokį galą jam padaryti!

– Taip. Aš... – Jis staiga nutilo, o paskui tarsi nusikaltęs pridūrė: – Atrodo, lyg aš pats save kaltinu.

– Misteri MakKvynai, aš greičiau būčiau linkęs jus įtarti, jeigu imtumėt neapsakomai sielvartauti dėl savo darbdavio mirties.

– Nemanau, kad sugebėčiau sielvartauti, net jeigu man grėstų mirties bausmė, – niūriai atsakė MakKvynas. Paskui pridūrė: – Jeigu nepasirodysiu jums per daug smalsus, pasakykite, kaip jums tai pavyko išsiaiškinti. Turiu omenyje – išsiaiškinti Kasečio tapatybę.

– Iš skiautelės laiško, rasto jo kupė.

– Bet juk... norėjau pasakyti...... nejaugi senis galėjo taip neapdairiai pasielgti?

– Na, svarbu, kaip į tai pažiūrėsi, – pasakė Puaro.

Ši pastaba jaunuolį, regis, suglumino. Jis įdėmiai

žiūrėjo į Puaro, tarsi stengdamasis kažką išskaityti iš jo veido.

– Mano užduotis – išsiaiškinti, ką vakar vakare darė kiekvienas keleivis. Aš nieko nenoriu įžeisti, suprantate? Tai tik įprasti formalumai, – paaiškino Puaro.

– Savaime suprantama. Greičiau pradėkite ir leiskite man, jei tik sugebėsiu, išsklaidyti įtarimus.

– Nėra prasmės klausti jūsų kupė numerio, – šypsodamasis tarė Puaro, – juk vakar mes buvome kaimynai. Tai antros klasės kupė, šešta ir septinta vietos. O kai aš išėjau, jūs ten likote vienas?

– Taip, teisingai.

– Dabar, misteri MakKvynai, aš noriu, kad jūs papasakotumėte viską, ką darėte vakar vakare, kai išėjote iš vagono restorano.

– Tai visai nesunku. Aš grįžau į savo kupė, truputį paskaičiau, paskui Belgrade išėjau į peroną, bet vaikščioti buvo per šalta, ir aš vėl įlipau į vagoną. Šnektelėjau su dama angle, įsikūrusia gretimoje kupė, o paskui su tuo anglu, pulkininku Arbetnotu – man regis, jūs kaip tik tuomet praėjote pro šalį. Paskui užėjau pas misterį Retčetą ir, kaip jau minėjau, pasižymėjau kelis jo nurodymus dėl laiškų, kuriuos reikėjo parašyti. Palinkėjęs jam labos nakties, išėjau. Pulkininkas Arbetnotas tebestovėjo koridoriuje. Jo kupė patalas jau buvo paklotas, todėl aš jam pasiūliau užeiti į manąją. Užsakiau abiem po taurelę ir mes iškart išgėrėme. Kalbėjomės apie tarptautinę politiką, Indijos vyriausybę, apie mūsų pačių problemas ryšium su sausuoju įstatymu ir Volstryto krize. Šiaip jau aš nesu labai linkęs bičiuliautis su anglais – jie tokie užsispyrę, – bet šis

man patiko.

– Kiek buvo laiko, kai jis išėjo?

– Gana vėlu. Manau, kokia antra valanda.

– Ar jūs pastebėjote, kad traukinys stovi?

– Žinoma. Mes net nusistebėjome. Dirstelėjome pro langą ir pamatėme didžiules pusnis, tačiau negalvojome, kad tai rimta.

– Kas buvo po to, kai pulkininkas Arbetnotas atsisveikino?

– Jis nuėjo į savo kupė, o aš pakviečiau palydovą, kad paklotų man patalą.

– Kur jūs buvote, kol jis klojo?

– Stovėjau koridoriuje ir rūkiau cigaretę.

– O paskui?

– Paskui atsiguliau ir miegojau iki pat ryto.

– Ar vakar vakare buvote išlipęs iš traukinio?

– Buvome su Arbetnotu nutarę išlipti tuose – kaip ten – Vinkovcuose pamiklinti kojų, bet lauke buvo žvėriškai šalta, kaip tik prasidėjo pūga. Tuojau pat įšokome atgal.

– Pro kurias duris jūs išlipote iš traukinio?

– Pro tas, kurios arčiausiai mūsų kupė.

– Greta vagono restorano?

– Taip.

– Neprisimenate, ar jos buvo užsklęstos?

MakKvynas susimąstė.

– Taip, man regis, užsklęstos. Bent jau per rankeną buvo perkištas virbas. Ar jūs tai turite omenyje?

– Taip. O sugrįžę į vagoną, vėl užkišote tą virbą?

– Ne. Man rodos, kad ne. Aš įlipau paskutinis. Neprisimenu, ar užkišau. – Ir staiga pridūrė: – O ar tai

labai svarbu?

– Gali būti svarbu. Taigi, mesjė, kaip supratau, kol judu su pulkininku Arbetnotu sėdėjote ir šnekėjotės, durys iš jūsų kupė į koridorių buvo atidarytos?

Hektoras MakKvynas linktelėjo.

– Jeigu pamenate, pasakykite, ar kas nors praėjo koridoriumi po to, kai išvažiavome iš Vinkovcų iki tol, kol jūs naktį išsiskyrėte su bičiuliu.

MakKvynas suraukė antakius.

– Jei neklystu, vieną kartą praėjo palydovas, – atsakė jis, – nuo vagono restorano pusės. O paskui – moteris, tik priešinga kryptimi – link vagono restorano.

– Kokia moteris?

– Negaliu pasakyti. Aš jos gerai neįsidėmėjau. Tuo momentu apie kažką ginčijausi su Arbetnotu. Prisimenu tik, kad tarpduryje sušmėžavo skaistūs raudoni šilkai. Bet gerai nepasižiūrėjau, be to, vis tiek nebūčiau pamatęs jos veido. Kaip žinote, aš sėdėjau veidu į vagoną restoraną ir todėl moterį, einančią ta kryptimi, galėjau matyti tik iš nugaros.

Puaro linktelėjo.

– Turbūt ji ėjo į tualetą.

– Ir aš taip manau.

– O jūs matėte, kaip ji grįžo?

– Regis, ne. Dabar, kai apie tai paklausėte, prisiminiau, kad grįžtant jos nemačiau, bet juk tikriausiai ji grįžo.

– Dar vienas klausimas. Ar jūs rūkote pypkę, misteri MakKvynai?

– Ne, sere, nerūkau.

Puaro valandėlę patylėjo.

– Na ką gi, šiam kartui tiek. Dabar norėčiau pamatyti misterio Retčeto kamerdinerį. Tarp kitko, ar jūs abu visada keliaujate antrosios klasės kupė?

– Jis – taip. O aš paprastai važiuodavau pirmosios klasės kupė ir, jeigu būdavo galimybė, greta misterio Retčeto. Tada jis pas mane sukraudavo beveik visą bagažą, kad ir aš, ir bagažas būtumėm jam po ranka. Bet šį kartą visos pirmosios klasės kupė buvo išpirktos – buvo likusi tik ta, kurioje jis važiavo.

– Viskas aišku. Dėkoju, misteri MakKvynai.

3 skyrius

KAMERDINERIO PARODYMAI

Amerikietį pakeitė išbalęs, neišraiškingo veido anglas, kurį Puaro buvo pastebėjęs jau vakar. Įėjęs jis mandagiai sustojo prie durų. Rankos mostu Puaro pasiūlė jam sėstis.

– Jūs, kaip suprantu, esate misterio Retčeto kamerdineris?

– Taip, sere.

– Jūsų vardas ir pavardė?

– Edvardas Henris Mastermenas.

– Kiek jums metų?

– Trisdešimt devyneri.

– Namų adresas?

– Klarkenvelas, Fraierstrytas 21.

– Girdėjote, kad jūsų šeimininkas nužudytas?

– Taip, sere. Siaubingas įvykis.

– Dabar prašau man pasakyti, kurią valandą jūs paskutinį kartą matėte misterį Retčetą?

Kamerdineris pagalvojo.

– Vakar vakare, sere, turbūt apie devintą valandą. O

gal ir kiek vėliau.

– Papasakokite man viską apie šį paskutinį susitikimą.

– Kaip paprastai, sere, aš užėjau pas misterį Retčetą jam patarnauti.

– Kokios iš tiesų buvo jūsų pareigos?

– Sudėti arba pakabinti jo drabužius, įmerkti į vandenį dantų protezą ir patikrinti, ar jis turi viską, kas reikalinga nakčiai.

– Ar jis buvo toks, kaip visada?

Kamerdineris minutėlę susimąstė.

– Žinote, sere, man pasirodė, kad jis kažko nusiminęs.

– Dėl ko?

– Galbūt dėl laiško, kurį skaitė. Jis paklausė, ar aš atnešiau tą laišką į jo kupė. Pasakiau, kad tikrai ne aš, bet jis aprėkė mane ir paskui kibo prie visko, ką tik dariau.

– Ar jums tai buvo neįprasta?

– Ne, sere. Jis visada būdavo labai ūmus, ypač, jei jį kas nors sunervindavo.

– Ar jūsų šeimininkas vartojo migdomuosius?

Daktaras Konstantinas truputėlį palinko į priekį.

– Važiuodamas traukiniu – visuomet, sere. Sakydavo, kad kitaip negalįs užmigti.

– Ar nežinote, kokius migdomuosius jis paprastai vartodavo?

– Šito, sere, aš tikrai negaliu pasakyti. Ant buteliuko jokio pavadinimo, tik užrašas: Migdomieji vaistai. Vartoti prieš miegą.

– Ar jis gėrė jų vakar vakare?

– Taip, sere. Aš įpyliau vaistų į stiklinę ir pastačiau ant tualetinio stalelio.

– Bet nematėte, ar jis išgėrė?

– Ne, sere.

– Kas buvo po to?

– Aš paklausiau, ar jam dar ko nors reikia ir kada turiu ateiti iš ryto. Jis pasakė, kad jo netrukdyčiau, kol paskambins pats.

– Ar taip visada būdavo?

– Taip, beveik visada. Kai jis ruošdavosi keltis, paskambindavo palydovui, o šis pašaukdavo mane.

– Paprastai jis keldavosi anksti ar vėlai?

– Tai, sere, priklausydavo nuo jo nuotaikos. Kartais atsikeldavo dar prieš pusryčius, o kartais miegodavo iki pat priešpiečių.

– Vadinasi, jūs nė kiek nesijaudinote, kad jau įdienojo, o jūsų niekas nekvietė?

– Ne, sere.

– Ar žinojote, kad jūsų šeimininkas turėjo priešų?

– Taip, sere.

Tarnas kalbėjo visiškai ramiai.

– Iš kur tai sužinojote?

– Aš girdėjau, sere, kaip jis su misteriu MakKvynu kalbėjosi apie kažkokius laiškus.

– Ar jums patiko šeimininkas, Mastermenai?

Mastermeno veidas – jei tai buvo įmanoma – tapo dar šaltesnis.

– Nenorėčiau apie tai kalbėti, sere. Jis buvo dosnus šeimininkas.

– Bet jūs jo nemėgote?

– Sakykim taip: man apskritai nepatinka amerikie-

čiai.

– Ar kada esate buvęs Amerikoje?

– Ne, sere.

– Ar atsimenate, ką rašė laikraščiai apie Armstrongų vaiko pagrobimą?

Kamerdinerio skruostai lengvai nuraudo.

– Taip, sere, prisimenu. Maža mergytė, ar ne? Siaubingas atsitikimas.

– Ar jūs žinojote, kad jūsų šeimininkas, misteris Retčetas buvo pagrindinis šio nusikaltimo organizatorius?

– Ne, sere, tikrai nežinojau. – Pirmą kartą kamerdineris prabilo šiltesniu, jausmingesniu balsu. – Tiesiog negaliu tuo patikėti, sere.

– Ir vis dėlto tai tiesa. O dabar grįžkime prie jūsų. Ką jūs veikėte vakar vakare? Suprantate, formalumas. Ką jūs darėte, išėjęs iš savo šeimininko kupė?

– Pasakiau misteriui MakKvynui, sere, kad jį kviečia šeimininkas. Po to nuėjau į savo kupė ir visą laiką skaičiau.

– Jūsų kupė...

– Pačiame antrosios klasės gale, sere. Greta vagono-restorano.

Puaro pažiūrėjo į planą.

– Štai kaip. O vieta?

– Žemutinė, sere.

– Vadinasi, Nr. 4?

– Taip, sere.

– Ar dar kas nors važiuoja drauge su jumis?

– Taip, sere. Augalotas italas.

– Ar jis moka angliškai?

– Hm, šiaip taip kalba, sere. – Tarno balsas nuskam-

bėjo kažkaip priekaištingai. – Kiek supratau, jis yra buvęs Amerikoje... Čikagoje.

- Ar su juo daug kalbatės?

- Ne, sere. Man labiau patinka skaityti.

Puaro nusišypsojo. Jam iškart prieš akis iškilo scena – kaip tasai džentelmenų džentelmenas su paniekos grimasa nutildo augalotą plepų italą.

- Leiskite paklausti, ką jūs skaitote? – pasiteiravo jis.

- Šiuo metu, sere, Arabelos Ričardson „Meilės belaisvį".

- Gera knyga?

- Puiki, sere.

- Na, gerai, tęskime. Jūs grįžote į savo kupė ir skaitėte „Meilės belaisvį". Iki kada?

- Maždaug iki pusę vienuoliktos, sere. Tas italas panoro miegoti, todėl atėjo palydovas ir paklojo mums patalus.

- Ir tuomet jūs atsigulėte ir užmigote?

- Atsiguliau, sere, bet neužmigau.

- Kodėl?

- Man skaudėjo dantį, sere.

- *O, là-là* – juk tai baisiai iškamuoja.

- Taip, sere, labai.

- Ar bandėte kaip nors numalšinti skausmą?

- Uždėjau ant danties gvazdikų aliejaus, sere, ir skausmas kiek nuslopo, bet užmigti vis tiek negalėjau. Tada užsidegiau šviesą prie savo gulto ir skaičiau toliau, kad užmirščiau skausmą.

- Ir tą naktį jūs apskritai nemiegojote?

- Taip, sere, aš užsnūdau tik apie ketvirtą ryto.

– O jūsų kaimynas?

– Tas italas? O, jis net knarkė.

– Ar jis nebuvo išėjęs iš kupė naktį?

– Ne, sere.

– O jūs?

– Taip pat ne, sere.

– Ar naktį nieko negirdėjote?

– Regis, nieko, sere. Bent jau nieko neįprasto. Traukinys stovėjo ir visur buvo labai ramu.

Minutėlę Puaro patylėjo. Paskui tarė:

– Na, rodos, viską būsim išsiaiškinę. Vadinasi, jūs negalite pasakyti nieko tikslesnio apie šią tragediją?

– Apgailestauju, sere, bet manau, kad ne.

– Ar jūsų šeimininkas nebuvo susipykęs su misteriu MakKvynu, o gal jie buvo priešai visą laiką?

– O ne, sere. Misteris MakKvynas labai malonus džentelmenas.

– Kur jūs dirbote prieš pradėdamas tarnauti pas misterį Retčetą?

– Pas serą Henrį Tomlinsoną, sere, Grouvnero skvere.

– Kodėl iš jo išėjote?

– Jis išvažiavo į Rytų Afriką, sere, ir mano paslaugos jam nebebuvo reikalingos. Bet aš esu įsitikinęs, sere, kad jis nepasakytų apie mane blogo žodžio. Aš ištarnavau pas jį kelerius metus.

– O pas misterį Retčetą? Ar ilgai?

– Daugiau kaip devynis mėnesius, sere.

– Ačiū, Mastermenai. Beje, ar jūs rūkote pypkę?

– Ne, sere. Tik cigaretes, nebrangias cigaretes, sere.

– Ačiū. Kol kas pakaks.

Puaro linktelėjęs atleido kamerdinerį.

Šis kažko delsė.

- Atleiskite man, sere, bet toji pagyvenusi amerikietė, jei taip galima pasakyti, kaip nesava. Ji tikina viską žinanti apie žudiką. Ji baisiai susijaudinusi, sere.

- Tokiu atveju, – šypsodamasis pasakė Puaro, – kvieskime ją čia.

- Pakviesti ją, sere? Ji jau seniai reikalauja, kad jai leistų pasimatyti su kokiu nors viršininku. Palydovas visą laiką bando ją nuraminti.

- Siųskite ją čionai, drauguži, – tarė Puaro. – Dabar išklausysime jos pasakojimą.

4 skyrius

PAGYVENUSIOS AMERIKIETĖS PARODYMAI

Misis Habard be kvapo įsiveržė į vagoną restoraną, ji buvo taip susijaudinusi, kad vos galėjo žodį ištarti.

– Na, tik pasakykit, kas čia vyriausias? Aš turiu pranešti kai ką labai svarbaus, ypatingai svarbaus ir tučtuojau viską pasakysiu kam nors iš viršininkų. Jeigu jūs, džentelmenai...

Jos žvilgsnis klaidžiojo nuo vieno vyro prie kito. Puaro palinko į priekį.

– Pasakokite man, madam, – tarė jis. – Tik meldžiu jus, sėskitės.

Misis Habard sunkiai sudribo į priešais stovinčią kėdę.

– Štai ką aš noriu jums pasakyti. Praėjusią naktį traukinyje įvyko žmogžudystė ir žudikas buvo mano kupė!

Ji padarė pauzę, kad viskas atrodytų dramatiškiau.

– Jūs esate tikra, madam?

– Be abejo, visiškai tikra. Ir kaip jūs galite netikėti?

Aš dar žinau, ką kalbu. Tuojau jums papasakosiu viską, kaip buvo. Aš atsiguliau į lovą, užmigau ir staiga pabundu. Kupė visiškai tamsu, bet aš jaučiu, kad kažkur šalia yra vyriškis. Aš taip persigandau, kad negalėjau net surikti – na, jūs patys suprantate, kaip tokiu atveju būna. Taigi, guliu ir galvoju: „Dieve gailestingas, mane tuojau užmuš!“ Aš tiesiog negaliu apsakyti, ką tuomet jutau. Iškart prisiminiau visokiausias laikraščiuose aprašinėjamas žmogžudystes tuose prakeiktuose traukiniuose. Paskui pagalvojau: „Užtat mano brangenybes jie matys kaip savo ausis“. Žinote, aš jas sugrūdau į kojinę ir paslėpiau po pagalve. Miegoti, tarp kitko, ant jų nelabai patogu. Suprantat, kietoka. Na, bet tai nesvarbu. Taigi, apie ką aš čia kalbėjau?

– Jūs pajutote, kad kupė yra vyriškis, madam.

– Ak, taip. Tai štai, aš guliu užsimerkusi ir galvoju: „Ką daryti?“ Gerai dar, manau sau, kad mano duktė nežino, kokioje padėtyje esu. Paskui kažkaip susiėmiau, pradėjo veikti protas: užčiuopiau ranka skambučio mygtuką. Aš spaudžiu, spaudžiu mygtuką, bet palydovas neateina. Man atrodė, kad širdis nustos plakusi. „Viešpatie dieve, – sakau sau, – gal jie jau išžudė visus iki vieno?“ O traukinys stovi ir aplink visur tokia kraupi tyla. Bet aš vis tiek spaudžiu mygtuką. Pagaliau išgirstu skubius žingsnius koridoriuje ir beldimą į duris! „Įeikite!“ – sušukau aš ir tuojau pat uždegiau šviesą. Ir tik pagalvokite – kupė nė gyvos dvasios!

Šitai misis Habard atrodė kaip dramatinė kulminacija, o ne atomazga, kaip manė kiti.

– O kas buvo po to, madam?

– Na, aš viską papasakojau palydovui, bet jis, regis,

nepatikėjo. Manė, kad man prisisapnavo. Aš liepiau jam pasižiūrėti po suolu, nors jis ir sakė, kad žmogus ten jokiu būdu nepalįstų. Aišku, kad žudikas pabėgo, bet jis tikrai buvo mano kupė, o palydovas tiesiog varė mane iš proto, šitaip bandydamas mane nuraminti! Aš ne iš tų, kurie prasimano nebūtus dalykus, misteri... Man regis, aš nežinau jūsų pavardės...

– Puaro, madam. O štai čia mesjė Bukas, kompanijos direktorius, ir daktaras Konstantinas.

– Malonu susipažinti, – burbtelėjo visiems trims vyrams išsiblaškiusi misis Habard ir vėl dėstė savo:

– Aš, žinoma, neketinu tvirtinti, kad tada mano protas buvo toks aiškus, kaip turėjo būti. Iš pradžių pamaniau, kad tai mano kaimynas iš gretimos kupė – na, tas vargšas žmogelis, kuris dabar nužudytas. Liepiau palydovui patikrinti duris tarp mūsų kupė ir, žinoma, jos buvo neužsklęstos. Tada aš iš karto ėmiau veikti: įsakiau jam užstumti skląstį, o kai jis išėjo, atsikėliau ir dėl visa ko dar pristūmiau prie durų lagaminą.

– Kada tai buvo, misis Habard?

– Žinote, šito tikrai nepasakysiu. Aš buvau taip susijaudinusi, kad net nepažiūrėjau į laikrodį.

– O kaip šį įvykį aiškinate dabar?

– Nagi visai paprastai. Mano kupė slėpėsi žudikas. Kas gi daugiau ten galėjo būti?

– Ir jūs manote, kad jis grįžo į savo kupė?

– Ką aš žinau, kur jis grįžo. Aš juk gulėjau užsimerkusi.

– Vadinasi, jis paspruko pro koridoriaus duris.

– Negaliu pasakyti. Sakau, kad buvau užsimerkusi.

Misis Habard nervingai atsiduso.

– Viešpatie, kaip aš buvau išsigandusi! Jeigu tik mano duktė žinotų...

– O ar jūs nemanote, madam, kad garsai, kuriuos girdėjote, sklido iš gretimos kupė – iš nužudytojo žmogaus kupė?

– Ne, nemanau, misteri... kaip jūs ten... Puaro. Žmogus buvo visiškai šalia manęs. Juk aš turiu net ir daiktinį įrodymą.

Triumfuodama ji iškėlė savo didžiulį rankinuką ir ėmė raustis jame.

Ji išėmė vieną po kitos dvi nedideles švarias nosines, akinius raginiais rėmeliais, buteliuką aspirino, pakelį Glauberio druskos, celiulioidinę tūbelę skaisčiai žalių pipirmėčių, ryšulėlį raktų, žirkles, amerikietišką tranzito čekių knygelę, ypatingai negražaus vaiko nuotraukėlę, kelis laiškus, penkis netikrus rytietiškus vėrinius ir metalinį daikčiuką, kuris, kaip paaiškėjo, buvo sagutė.

– Matote šią sagą? Tai štai – ji ne mano. Tokių sagų nėra nė viename mano drabužyje. Aš ją radau šįryt atsikėlusi.

Kai moteris padėjo sagą ant stalo, mesjė Bukas pasilenkė į priekį ir šūktelėjo:

– Bet juk ši saga iš palydovo švarko!

– Ir tai visai lengvai paaiškinama, – švelniai į damą kreipėsi Puaro. – Ši saga, madam, galėjo ištrūkti iš palydovo uniformos, kai jis apieškojo jūsų kupė arba kai klojo patalą vakar vakare.

– Tiesiog nežinau, kaip jūs visi nieko nesuprantate. Lyg susitarę tik prieštaraujate. Na, klausykite toliau. Praėjusį vakarą, prieš užmigdama, aš skaičiau žurnalą. Dar neužgesinusi šviesos, padėjau tą žurnalą ant laga-

minėlio, o jis stovėjo ant grindų prie lango. Supratote?

Vyrai patvirtino supratę.

– Labai gerai. Tai štai: neatsitraukdamas nuo durų palydovas dirstelėjo po suolu, paskui įėjo ir užsklendė duris į gretimą kupė, bet prie lango jis nė nebuvo prisiartinęs. Na, o saga šį rytą guli ant žurnalo. Kaip jūs tai pavadinsite, norėčiau žinoti?

– Daiktiniu įrodymu, madam, – atsakė Puaro.

Atsakymas, regis, nuramino damą.

– Netikėjimas tuo, ką sakau, mane erzina labiau, nei širšės zirzimas, – paaiškino ji.

– Jūs mums davėte įdomiausius ir vertingiausius parodymus, – nuramino ją Puaro. – O dabar gal atsakytumėte į kelis mano klausimus?

– Kodėl ne, žinoma.

– Sakykite, kaip čia buvo, kad jūs neužsklendėte durų į Retčeto kupė, jei šis žmogus jus taip baugino?

– Aš užsklendžiau, – atšovė misis Habard.

– Užsklendėte?

– Tiesą sakant, aš paklausiau tos švedės – malonios būtybės, – ar durys užsklęstos, ir ji atsakė, kad taip.

– O kodėl nepažiūrėjote pati?

– Todėl, kad jau gulėjau lovoje, o ant durų rankenos kabėjo mano prausimosi reikmenų krepšys ir užstojo skląstį.

– Kurią valandą visa tai buvo?

– Tuoj pagalvosiu. Galėjo būti maždaug pusė vienuoliktos ar be penkiolikos vienuolikta. Ji užėjo pas mane paklausti, ar aš turiu aspirino. Aš jai pasakiau, kur yra vaistai, ir ji išsiėmė juos iš mano lagamino.

– Jūs pati visą laiką buvote lovoje?

– Taip.

Staiga misis Habard nusijuokė.

– Vargšelė, ji buvo taip sutrikusi. Matot, ji apsirikusi atidarė gretimos kupė duris.

– Misterio Retčeto?

– Taip. Žinote, kaip lengva apsirikti, kai eini koridoriumi ir visos durys uždarytos. Taigi, ji apsiriko ir atidarė jo kupė duris. Moteris dėl to buvo labai nusiminusi. Misteris Retčetas, rodos, nusijuokė ir, aš manau, ką nors nemandagiai pasakė. Vargšelė, ji iš tikrųjų buvo labai susijaudinusi. „O, aš darau klaida“, – pasakė ji. – „Kokia gėda, aš darau klaida. Negeras žmogus! Jis sako: ‚Jūs per daug sena‘“.

Daktaras Konstantinas sukikeno ir misis Habard nužvelgė jį lediniu žvilgsniu.

– Jis buvo negeras žmogus, – tarė ji, – argi galima šitaip pasakyti damai? Nemandagu juoktis iš tokių dalykų.

Daktaras Konstantinas skubiai atsiprašė.

– O po to ar girdėjote kokį nors triukšmą iš misterio Retčeto kupė? – paklausė Puaro.

– Na... nepasakyčiau, kad triukšmą.

– Kaip jūsų žodžius suprasti, madam?

– Matote... – ji minutėlę patylėjo. – Retčetas knarkė.

– Štai kaip, vadinasi jis knarkė, taip?

– Baisiai. Praėjusią naktį aš visai negalėjau miegoti.

– Bet po to, kai tarėtės pajutusi esant vyriškį savo kupė ir taip išsigandote, daugiau knarkimo nebegirdėjote?

– Kaipgi galėjau girdėti, misteri Puaro? Juk Retčetas jau buvo negyvas.

– Ak, taip, tiesa, – prisiminė Puaro. Jis atrodė sumišęs.

– Ar jūs prisimenate istoriją apie Armstrongų vaiko pagrobimą, misis Habard? – paklausė jis.

– Taip, gerai prisimenu. Ir kaip tas niekšas išsisuko! Tai kad pakliūtų jis man į rankas!

– Jis neišvengė bausmės. Jis jau negyvas. Mirė praeitą naktį.

– Jūs manote... – iš susijaudinimo misis Habard pašoko nuo kėdės.

– Taip, misis Habard. Tas niekšas buvo Retčetas.

– Na štai! Tik pagalvokite! Aš turiu kuo greičiau viską parašyti savo dukrai. Na, ar aš jums vakar nesakiau, kad to žmogaus baisus veidas? Matote, aš neapsirikau. Mano dukra visuomet sako: „Jeigu jau mamai kyla įtarimas, vadinasi, kažkas negerai".

– Ar jūs ką nors pažinojote iš Armstrongų šeimos, misis Habard?

– Ne. Jie buvodavo aukštuomenėje. Bet aš daug apie juos buvau girdėjusi – žmonės kalbėjo, kad misis Armstrong nepaprastai miela moteris ir kad vyras ją dievina.

– Na ką gi, misis Habard, jūs mums labai daug padėjote – išties labai daug. Ar negalėtumėte man pasakyti savo vardą ir pavardę?

– Kodėl ne, žinoma. Karolina Marta Habard.

– O dabar gal malonėtumėte štai čia užrašyti savo adresą?

Misis Habard užrašė jį, nė akimirkai nenustodama

čiauškėti.

– Tiesiog negaliu atsitokėti. Kasetis šiame traukinyje... Man jis iškart pasirodė įtartinas. Pamenate, misteri Puaro?

– Taip, teisingai, madam. Tarp kitko, ar jūs turite skaisčiai raudoną šilkinį chalatą?

– Viešpatie, koks keistas klausimas! Ne, neturiu. Vežuosi du chalatus – vieną rausvą flanelinį, tokį šiltą, labai tinkamą kelionėms ir kitą – jį man padovanojo duktė – rytietiško stiliaus, iš purpurinio šilko. Bet, dėl dievo, kodėl gi jūs taip susidomėjote mano chalatais?

– Matote, madam, vakar vakare kažkokia žmogysta skaisčiai raudonu kimono įėjo į jūsų arba į misterio Retčeto kupė. Kaip kad jūs ką tik sakėte, labai sunku atskirti kupė, kai visos durys uždarytos.

– Niekas su raudonu chalatu į mano kupė nebuvo įėjęs.

– Vadinasi, įėjo pas misterį Retčetą.

Misis Habard kietai sučiaupė lūpas ir niūriai tarė:

– Nė kiek tuo nesistebėčiau.

Puaro pasilenkė į priekį.

– Vadinasi, jūs girdėjote moterišką balsą gretimoje kupė?

– Nesuprantu, kaip jūs atspėjote, misteri Puaro. Iš tiesų, niekaip nesuprantu. Bet aš tikrai jį girdėjau.

– Bet kai aš jus ką tik paklausiau, ar jūs ką nors girdėjote gretimoje kupė, jūs atsakėte, kad girdėjote tik misterio Retčeto knarkimą.

– Taip, ir tai tiesa. Jis tikrai kurį laiką knarkė. O paskui... – Misis Habard sumišo. – Apie tokius dalykus nepatogu kalbėti.

– Kuri buvo valanda, kai išgirdote moters balsą?

– Negaliu pasakyti. Aš trumpam prabudau ir išgirdau kalbant moterį; iškart supratau, kur ji yra. Pagalvojau: „Tai štai koks jis! Žinoma, kas čia nuostabaus“, – ir vėl užmigau. Aš jokiu būdu nebūčiau pasakojusi šitokių dalykų trims nepažįstamiems vyriškiams, bet jūs patys viską iš manęs ištraukėte.

– Ar tai buvo prieš tai, kai jus išgąsdino vyriškis, atsiradęs jūsų kupė, ar po to?

– Ak, jūs ir vėl darote tą pačią klaidą! Juk jis nebūtų galėjęs kalbėti su moterimi, jeigu būtų buvęs negyvas.

– *Pardon*[*]. Jūs tikriausiai galvojate, kad aš visai kvailas, madam.

– Ką gi, turbūt, net ir jūs kartais klystate. Aš tiesiog negaliu atsipeikėti, kad šalia mūsų buvo tas niekšas Kasetis. Ką pasakys mano dukra...

Puaro vikriai padėjo damai viską sukrauti atgal į rankinuką ir palydėjo ją durų link.

– Jūs pametėte nosinaitę, madam, – šūktelėjo jis, kai misis Habard buvo jau tarpduryje.

Ji pažiūrėjo į batisto gabalėlį, kurį Puaro atkišo jai.

– Tai ne mano, misteri Puaro. Štai, aš turiu savąją.

– Pardon. Kadangi ant jos yra raidė H, aš pamaniau...

– Keista, žinoma, bet nosinaitė tikrai ne mano. Ant manųjų inicialai K.M.H, ir jos yra praktiškos, o ne tokie prašmatnūs paryžietiški niekučiai. Kokia gi nauda nosiai iš tokios nosinaitės?

Nė vienas iš vyriškių negalėjo atsakyti į šį klausimą, ir misis Habard triumfuodama išplaukė iš kupė.

* Atleiskite (pranc.).

5 skyrius

ŠVEDĖS PARODYMAI

Mesjė Bukas laikė sagą, kurią paliko misis Habard.

– Nieko nesuprantu. Ką reiškia ši saga? Nejaugi Pjeras Mišelis iš tiesų įpainiotas į žmogžudystę? – Jis nutilo, bet, nesulaukęs Puaro atsakymo, kalbėjo toliau: – Ką jūs pasakysite, drauguži?

– Ši saga leidžia daryti daugybę prielaidų, – susimąstęs ištarė Puaro. – Prieš aptardami ką tik girdėtus parodymus, pasikalbėkime su švede.

Jis peržiūrėjo priešais gulinčią pasų krūvelę.

– Ak štai! Greta Olson, keturiasdešimt devynerių metų amžiaus.

Mesjė Bukas kažką paliepė padavėjui ir šis netrukus atlydėjo damą su gelsvai pilkų plaukų kuodu ir pailgu, švelniu avies veidu. Išsproginusi trumpareges akis, ji žiūrėjo pro akinius į Puaro, bet buvo visai rami.

Paaiškėjo, kad ji supranta ir kalba prancūziškai, todėl šnekėjosi šia kalba. Pirmiausia Puaro ją paklausė to, ką jau žinojo – pavardės, amžiaus ir adreso. Paskui, kokia jos profesija.

Ji atsakė, kad eina ekonomės pareigas vienoje misijos mokykloje netoli Stambulo. O pagal specialybę esanti medicinos sesuo.

– Jūs tikriausiai žinote, madmuazele, kas įvyko praeitą naktį?

– Taip. Tai baisu. Ir toji amerikietė dama sako, kad žudikas buvo jos kupė.

– Girdėjau, madmuazele, jog jūs paskutinė matėte gyvą nužudytąjį.

– Nežinau. Gal ir taip. Aš apsirikusi atidariau jo kupė duris. Man buvo labai gėda, taip bjauriai apsirikau.

– Jūs tikrai jį matėte?

– Taip. Jis skaitė knygą. Aš greitai atsiprašiau ir uždariau duris.

– Ar jis ką nors pasakė jums?

Garbingosios damos skruostai nuraudo.

– Jis nusijuokė ir pasakė kelis žodžius. Bet aš... aš gerai jų nesupratau.

– Ką jūs darėte po to, madmuazele? – paklausė Puaro, taktiškai pakeitęs pokalbio temą.

– Aš nuėjau pas tą amerikietę, misis Habard. Paprašiau jos aspirino ir ji man davė tabletę.

– Ji prašė jus pažiūrėti, ar užsklęstos durys į misterio Retčeto kupė?

– Taip.

– Ir jos buvo užsklęstos?

– Taip.

– O paskui?

– Paskui aš grįžau į savo kupė, išgėriau aspirino ir atsiguliau.

– Kada?

– Kai atsiguliau, buvo be penkių vienuolika. Aš gerai prisimenu, nes pažiūrėjau į laikrodį, prieš jį užsukdama.

– Ar greitai užmigote?

– Ne. Galvą nustojo skaudėti, bet kurį laiką aš dar neužmigau.

– Ar traukinys jau stovėjo, kai užmigote?

– Man regis, ne... Jei gerai prisimenu, mes buvome ką tik sustoję kažkokioje stotelėje, kai aš ėmiau snausti.

– Tai buvo Vinkovcai. O dabar, madmuazele, sakykite, ar šita yra jūsų kupė? – paklausė Puaro rodydamas į planą.

– Taip, šita.

– Jūsų viršutinė ar žemutinė vieta?

– Žemutinė, Nr. 10.

– Ar turite bendrakeleivę?

– Taip, jauną anglę, labai puikią ir mielą. Ji važiuoja iš Bagdado.

– Ar ji buvo išėjusi iš kupė, kai traukinys išvažiavo iš Vinkovcų?

– Ne, tikrai nebuvo.

– Iš kur jūs žinote, jeigu miegojote?

– Aš labai jautriai miegu. Pabundu nuo mažiausio garso. Todėl, jeigu ji būtų lipusi nuo viršutinio gulto, aš tikrai būčiau pabudusi.

– O jūs pati buvote išėjusi iš kupė?

– Tik ryte.

– Ar turite skaisčiai raudoną kimono, madmuazele?

– Ne, tikrai neturiu. Mano geras ir patogus chalatas

yra iš vilnos.

– O jūsų bendrakeleivė mis Debenhem? Kokios spalvos jos chalatas?

– Ji turi rausvai violetinę abą. Žinote, tokias pardavinėja Rytuose.

Puaro linktelėjo. Paskui draugiškai paklausė:

– Kur jūs važiuojate? Atostogų?

– Taip, važiuoju namo atostogų. Bet pirmiausia paviešėsiu savaitę kitą Lozanoje pas seserį.

– Gal malonėtumėte užrašyti savo sesers pavardę ir adresą?

– Mielai.

Paėmusi iš Puaro popieriaus ir pieštuką, ji užrašė prašomą pavardę ir adresą.

– Ar esate buvusi Amerikoje, madmuazele?

– Ne, nors kartą vos nenuvažiavau. Turėjau lydėti vieną neįgalią damą, tačiau paskutinę akimirką planai pasikeitė, ir aš dėl to labai apgailestavau. Amerikiečiai geri žmonės. Skiria dideles lėšas mokyklų ir ligoninių statybai. Be to, labai praktiški.

– Sakykite, ar kada nors esate girdėjusi apie Armstrongų vaiko pagrobimą?

– Ne, o kas?

Puaro viską papasakojo.

Greta Olson pasipiktino. Net geltonų plaukų kuodas šokinėjo nuo jausmų antplūdžio.

– Tik pagalvokite, pasaulyje dar yra tokių baisių žmonių! Taip galima prarasti tikėjimą Dievu. Vargšė motina – man tiesiog plyšta širdis iš gailesčio jai!

Geroji švedė išėjo degančiais skruostais ir pilnomis ašarų akimis.

Puaro kažką skubiai rašė popieriuje.

- Ką jūs ten rašote, bičiuli? – paklausė mesjė Bukas.

- *Mon cher*, mėgstu nuoseklumą ir tvarką. Aš sudariau chronologinę įvykių lentelę.

Jis baigė rašyti ir padavė popierių mesjė Bukui.

9.15 – traukinys išvyksta iš Belgrado.

Apie 9.40 – kamerdineris palieka Retčetui migdomuosius vaistus ir išeina.

Apie 10.00 – MakKvynas išeina iš Retčeto kupė.

Apie 10.40 – Greta Olson mato Retčetą (paskutinioji mačiusi jį gyvą). N.B. Retčetas nemiegojo – skaitė knygą.

0.10 – traukinys išvažiuoja iš Vinkovcų (pavėlavęs).

0.30 – traukinys įstringa pusnyne.

0.37 – suskamba Retčeto skambutis. Palydovas prieina prie jo durų. Retčetas sako: „*Ce n'est rien. Je me suis trompé*".

Apie 1.17 – misis Habard pasirodo, kad jos kupė yra vyriškis ir ji skambina palydovui.

Mesjė Bukas pritariamai linktelėjo.

- Viskas aiškiai išdėstyta, – pasakė jis.

- Ar jūs čia nepastebite nieko keisto?

- Ne, mano manymu, viskas suprantama ir teisinga. Man regis, visiškai aišku, kad nusikaltimas įvykdytas 1.15. Tai liudija ir laikrodis, o misis Habard pasakojimas patvirtina. Ir aš pamėginsiu atspėti žudiką. Sakyčiau, bičiuli, kad tai tas augalotas italas. Jis gyvena Amerikoje, Čikagoje. Prisiminkite, italų ginklas – pei-

lis, ir žudikas smogė juo ne vieną, o kelis kartus.

– Tai tiesa.

– Be abejo, tik šitoks yra mįslės įminimas. Savaime aišku, kad jis ir tas Retčetas abu iš vienos gaujos. Juk Kasetis – itališka pavardė. Retčetas, matyt, jį, kaip sakoma, „apmovė". Todėl italas jį suseka, iš pradžių siuntinėja grasinančius laiškus, o galų gale žiauriai jam atkeršija. Viskas paprasta.

Puaro abejodamas papurtė galvą.

– Bijau, kad ne taip paprasta, kaip atrodo, – sumurmėjo jis.

– O aš esu įsitikinęs, kad viskas buvo būtent taip, – tarė mesjė Bukas, vis labiau ir labiau žavėdamasis savo teorija.

– Bet kaip tada su tarno parodymais? Juk jis prisiekė, kad italas visai nebuvo išėjęs iš savo kupė.

– Čia ir yra visa paslaptis.

Puaro akyse šmėkštelėjo pašaipėlė.

– Taip, baisiai apmaudu. Jūsų teorija, deja, griūna, bet mūsų bičiulio italo laimė, kad misterio Retčeto tarnui skaudėjo dantį.

– Visa tai bus išaiškinta, – tarė mesjė Bukas su išdidžiu įsitikinimu.

Puaro vėl papurtė galvą.

– Ne viskas taip jau paprasta, – vėl sumurmėjo jis.

6 skyrius

RUSŲ KUNIGAIKŠTIENĖS PARODYMAI

– O dabar paklausykime, ką apie šią sagą pasakys Pjeras Mišelis, – tarė Puaro.

Vėl pakvietė miegamojo vagono palydovą. Jis klausiamai pažvelgė į vyrus.

Mesjė Bukas atsikrenkštė.

– Mišeli, – prakalbo jis, – štai saga iš jūsų uniformos. Ją rado amerikietės damos kupė. Ką jūs pats galite apie tai pasakyti?

Palydovas nesąmoningai perbraukė ranka per sagas.

– Aš nepamečiau sagos, mesjė, – tarė jis. – Čia koks nors nesusipratimas.

– Labai keista.

– Nieko negaliu paaiškinti, mesjė. – Palydovas atrodė nustebęs, bet nė kiek nesutrikęs ir nekaltas.

Mesjė Bukas reikšmingai tarė:

– Atsižvelgus į tas aplinkybes, kuriomis saga buvo rasta, nesuklysime pasakę, kad ją pametė žmogus, buvęs misis Habard kupė praeitą naktį, tuo metu, kai ji

jums paskambino.

– Bet, mesjė, kupė nieko nebuvo. Tai damai tikriausiai pasivaideno.

– Ne, jai nepasivaideno, Mišeli. Misterio Retčeto žudikas perėjo per jos kupė ir pametė šią sagą.

Kai galų gale Pjeras Mišelis suprato mesjė Buko žodžius, jis baisiausiai susijaudino.

– Tai netiesa, mesjė, netiesa! – sušuko jis. – Jūs kaltinate mane žmogžudyste. Aš... aš esu nekaltas. Visiškai nekaltas! Kodėl aš turėčiau žudyti žmogų, kurį sutikau pirmą kartą gyvenime?

– Kur jūs buvote tuo metu, kai sučirškė misis Habard skambutis?

– Aš jau sakiau, mesjė, – gretimame vagone kalbėjausi su draugu.

– Mes pakviesime ir jį.

– Pakvieskite, mesjė, maldauju jus.

Atėjo gretimo vagono palydovas. Jis nedvejodamas patvirtino Pjero Mišelio žodžius ir dar pridūrė, kad ir Bukarešto vagono palydovas buvo drauge su jais. Visi trys kalbėjosi apie pusnis ir apie tai, kokioje bjaurioje padėtyje jie atsidūrė. Taip vyrai šnekėjosi kokias dešimt minučių, tik Mišeliui staiga pasigirdo, jog čirškia skambutis. Jis pravėrė duris į savo vagoną ir tada visi jį aiškiai išgirdo – kažkas be perstojo spaudė skambutį. Mišelis kaip patrakęs puolė į savo vagoną.

– Matote, mesjė, aš visai nekaltas, – susirūpinęs šaukė Mišelis.

– O ši saga iš miegamojo vagono palydovo švarko? Kaip jūs šitai paaiškinsite?

– Nieko negaliu pasakyti, mesjė. Tai ir man mįslė.

Mano švarke visos sagos.

Kiti du palydovai taip pat pareiškė nepametę sagos ir visai nebuvę misis Habard kupė.

– Nusiraminkite, Mišeli, – tarė mesjė Bukas, – ir pasistenkite prisiminti tą akimirką, kai jūs, išgirdęs misis Habard skambutį, nubėgote į savo vagoną. Ar tada ką nors sutikote koridoriuje?

– Ne, mesjė.

– Ar niekas nėjo koridoriumi tolyn nuo jūsų arba priešingai – į jus?

– Taip pat ne, mesjė.

– Keista, – nusistebėjo mesjė Bukas.

– Nelabai, – atsiliepė Puaro. – Čia tik laiko klausimas. Misis Habard atsibunda ir jaučia, kad jos kupė kažkas yra. Kelias minutes ji guli sukaustyta baimės, užmerktomis akimis. Galbūt kaip tik tada žudikas ir paspruko koridoriumi. Tada ji paspaudžia skambučio mygtuką. Bet palydovas ateina ne iš karto. Jis išgirsta tik trečią ar ketvirtą skambutį. Mano supratimu, buvo pakankamai laiko...

– Kam? Kam, *mon cher*? Prisiminkite, kad traukinį iš visų pusių supa didžiulės pusnys.

– Mūsų paslaptingajam žudikui atviri du keliai, – neskubėdamas kalbėjo Puaro. – Jis galėjo pasislėpti kuriame nors tualete arba įlįsti į kokią nors kupė.

– Bet juk jos visos buvo užimtos.

– Taip.

– Jūs norite pasakyti, kad jis galėjo pasislėpti savo kupė?

Puaro linktelėjo.

– Viskas sutampa, viskas sutampa, – sumurmėjo

mesjė Bukas. – Per tas dešimt minučių, kol nėra palydovo, žudikas išeina iš savo kupė, įeina pas Retčetą, jį nužudo, užrakina ir iš vidaus užkabina grandinėle duris, išeina pro misis Habard kupė ir tuo metu, kai grįžta palydovas, jau ramiausiai sėdi savo kupė.

Puaro sumurmėjo:

– Viskas ne taip paprasta, drauguži. Mūsų bičiulis daktaras irgi tą patį pasakys.

Mesjė Bukas rankos mostu parodė visiems trims palydovams išeiti.

– Mums dar reikia apklausti aštuonis keleivius, – tarė Puaro. – Penkis iš pirmosios klasės – kunigaikštienę Dragomirovą, grafą ir grafienę Andreni, pulkininką Arbetnotą ir misterį Hardmeną – ir tris iš antrosios klasės: misis Debenhem, Antonijų Foskarelį ir tos damos kambarinę, froilein Šmit.

– Ką kviesite pirmiausia? Italą?

– Jūs nuolat kalbate apie tą italą! Ne, mes pradėsime nuo aukštuomenės. Gal madam kunigaikštienė malonės mums paskirti kelias minutes. Perduokite jai mūsų prašymą, Mišeli.

– *Oui, Monsieur,* – tarė palydovas, eidamas iš kupė.

– Pasakykite jai, kad jei ji nenorės vargintis, tai mes galime nueiti pas ją į kupė, – jam įkandin šūktelėjo mesjė Bukas.

Bet kunigaikštienė Dragomirova nepanoro pasinaudoti šiuo pasiūlymu. Ji tuojau pasirodė vagone restorane ir, visiems linktelėjusi, atsisėdo priešais Puaro.

Jos mažas, panašus į rupūžės, veidas atrodė dar geltonesnis, negu vakar. Moteris iš tikrųjų buvo bjauri, tik akys, kaip ir rupūžės, tamsios ir valdingos, žėrėjo

kaip brangakmeniai, jose švietė protas ir paslėpta energija.

Balsas jos buvo gilus, truputį gergždžiantis, bet labai aiškus. Ji kirste nukirto mesjė Buko atsiprašinėjimų tiradą.

– Jūsų atsiprašinėjimai, mesjė, visai nereikalingi. Žinau, kad traukinyje įvyko žmogžudystė. Visai natūralu, kad jūs privalote apklausti visus keleivius. Aš būsiu laiminga, jei tik galėsiu jums kuo nors padėti.

– Jūs labai maloni, madam, – tarė Puaro.

– Na, ką jūs! Juk tai mano pareiga. Ką jūs norėtumėte sužinoti?

– Jūsų pilną vardą ir adresą, madam. Gal norėtumėt pati visa tai užrašyti?

Puaro padėjo lapą popieriaus ir pieštuką, bet kunigaikštienė mostelėjo ranka.

– Užrašykite jūs, – tarė ji. – Nieko sudėtingo: Natalija Dragomirova, Paryžius, Kleberio aveniu 17.

– Jūs važiuojate namo iš Konstantinopolio, madam?

– Taip. Aš buvau apsistojusi Austrijos ambasadoje. Su manimi važiuoja ir mano kambarinė.

– Gal malonėtumėte man trumpai papasakoti, ką jūs veikėte vakar po vakarienės?

– Mielai. Dar būdama restorane liepiau palydovui pakloti man patalą ir tuoj po vakarienės atsiguliau. Iki vienuoliktos skaičiau, o paskui užgesinau šviesą. Bet užmigti negalėjau, nes, kaip visada, ėmė kankinti reumatas. Maždaug be penkiolikos pirmą paskambinau palydovui ir paprašiau pakviesti kambarinę. Ji man padarė masažą ir garsiai skaitė, kol mane apėmė miegas.

Negaliu tiksliai pasakyti, kada ji išėjo iš mano kupė. Gal po kokio pusvalandžio, o gal ir vėliau.

– Ar traukinys tuo metu jau stovėjo?

– Taip, traukinys stovėjo.

– Per tą laiką, madam, jūs nieko negirdėjote – ko nors neįprasto?

– Ne, negirdėjau nieko neįprasto.

– Kuo vardu jūsų kambarinė?

– Hildegarda Šmit.

– Ar ji seniai pas jus dirba?

– Penkiolika metų.

– Jūs ja pasitikite?

– Absoliučiai. Ji kilusi iš mano velionio vyro dvaro Vokietijoje.

– Spėju, madam, kad esate buvusi Amerikoje, ar ne?

Taip netikėtai pasikeitusi pokalbio tema nustebino damą – ji kilstelėjo antakius:

– Daug kartų.

– Gal kartais pažinojote Armstrongų šeimą – šeimą, kurioje įvyko tragedija?

– Jūs kalbate apie mano draugus, mesjė, – susijaudinusi atsakė senoji dama.

– Vadinasi, jūs gerai pažinojote pulkininką Armstrongą?

– Jį aš menkai pažinojau, bet jo žmona, Sonia Armstrong, buvo mano krikšto dukra. Mes artimai bendravome su jos motina genialia aktore Linda Arden – viena žymiausių tragikių pasaulyje. Ji buvo neprilygstama ledi Makbet, Magda. Aš buvau ne tik jos talento gerbėja, bet ir artima draugė.

– Dabar ji mirusi?

– Ne, ne, ji gyva, bet gyvena visiškai užsidariusi. Jos sveikata labai silpna ir ji beveik nesikelia iš patalo.

– Kiek man žinoma, ji turėjo dar vieną dukterį?

– Taip, daug jaunesnę už ponią Armstrong.

– O ji gyva?

– Taip.

– Kur ji dabar?

Senoji dama skvarbiu žvilgsniu pažiūrėjo į jį.

– Norėčiau žinoti, kodėl jūs mane to klausiate? Ką tai turi bendra su šiuo įvykiu – su žmogžudyste traukinyje?

– O gi štai ką, madam: nužudytasis vadovavo misis Armstrong dukters pagrobimui, jis yra ir mergaitės mirties kaltininkas.

– Ak!

Kunigaikštienė dar labiau suraukė savo tiesius antakius ir įsitempė.

– Tada aš tiesiog džiaugiuosi, kad įvyko ši žmogžudystė! Atleiskite man, jei pasirodysiu truputį šališka.

– Tai visai natūralu, madam. O dabar grįžkime prie to klausimo, į kurį jūs neatsakėte. Kur yra jaunesnioji Lindos Arden dukra, misis Armstrong sesuo?

– Šito tikrai nežinau, mesjė. Su jaunąja karta aš neturiu jokių ryšių. Regis, prieš kelerius metus ji ištekėjo už kažkokio anglo ir išvažiavo į Angliją, bet šiuo momentu negaliu prisiminti jos vyro pavardės.

Ji minutėlę patylėjo, o paskui tarė:

– Ar dar ko nors norite manęs paklausti, džentelmenai?

– Tik vieno dalyko, madam, grynai asmeniško po-

būdžio. Kokios spalvos jūsų chalatas?

Kunigaikštienė kilstelėjo antakius.

– Ką gi, turbūt ne be reikalo domitės. Mano chalatas juodo atlaso.

– Štai ir viskas, madam. Labai dėkoju, kad jūs taip tiksliai atsakėte į mano klausimus.

Žieduota damos ranka sujudėjo. Ji atsistojo, o drauge su ja pakilo visi, bet išeidama kunigaikštienė stabtelėjo.

– Atleiskite, mesjė, – tarė ji, – ar aš negalėčiau sužinoti jūsų pavardės? Jūsų veidas man kažkur matytas.

– Erkiulis Puaro, madam, – jūsų paslaugoms.

Kunigaikštienė patylėjo.

– Erkiulis Puaro, – paskui pasakė ji. – Taip. Dabar prisimenu. Toks jau likimas. – Ir nuėjo link durų – labai tiesi, truputį sukaustytų judesių.

– „*Voilà une grande dame*"*, – tarė mesjė Bukas. – O ką jūs galvojate apie ją, drauguži?

Bet Erkiulis Puaro tik palingavo galvą.

– Įdomu, ką ji turėjo galvoje, sakydama „likimas"? – atsiliepė jis.

* Štai kur tikra aristokratė (pranc.).

7 skyrius

GRAFO IR GRAFIENĖS ANDRENI PARODYMAI

Paskui iškvietė grafą ir grafienę Andreni. Tačiau grafas į vagoną restoraną atėjo vienas.

Be abejo, jis buvo gražus – iš arti tai dar labiau krito į akis – maždaug šešių pėdų ūgio, plačiapetis, lieknas. Vilkėjo gerai pasiūtu angliško tvido kostiumu, ir tik ilgi ūsai bei skruostikauliai rodė, kad jis ne anglas.

– Taigi, ponai, – tarė jis, – kuo galiu pasitarnauti?

– Matote, mesjė, – pradėjo Puaro, – kadangi traukinyje įvyko tokia tragedija, aš privalau apklausti visus keleivius.

– Žinoma, žinoma, – atsainiai ištarė grafas. – Aš visiškai suprantu jūsų padėtį. Tik bijau, kad tiek mano žmona, tiek aš pats nedaug kuo galėsime padėti. Mes miegojome ir nieko negirdėjome.

– Ar žinote, kas toks nužudytasis, mesjė?

– Aš supratau, kad nužudytas tas aukštas, baisiai nemalonaus veido amerikietis. Jis visada sėdėjo štai prie to stalo. – Grafas galvos linktelėjimu parodė stalą, prie

kurio valgydavo Retčetas ir MakKvynas.

– Taip, taip, mesjė, jums pasakė visai teisingai. Aš tik norėjau paklausti, ar jūs žinote to žmogaus pavardę?

– Ne.

Grafą, regis, visai suglumino Puaro klausimai.

– Jei norite sužinoti jo pavardę, – tarė jis, – pažiūrėkite į pasą. Ten ji tikrai įrašyta.

– Pase užrašyta „Retčetas“, – atsakė Puaro. – Bet tai netikra jo pavardė, mesjė. Šis žmogus – Kasetis, organizavęs garsiuosius vaikų pagrobimus Amerikoje.

Kalbėdamas jis atidžiai stebėjo grafą, bet pastarojo ši naujiena, regis, visai nepaveikė. Tik akys kiek išsiplėtė.

– O! – ištarė jis. – Vadinasi, reikalas po truputį aiškėja. Keista šalis ta Amerika.

– Jūs, tikriausiai, ten esate buvęs, grafe?

– Apie metus gyvenau Vašingtone.

– Tikriausiai pažinojote Armstrongų šeimą?

– Armstrongai... Armstrongai... sunku iškart prisiminti. Gyvenime sutinki tiek daug žmonių. – Jis nusišypsojo ir gūžtelėjo pečiais. – Bet grįžkime prie reikalo, džentelmenai, – paragino jis. – Kuo dar galiu jums padėti?

– Sakykite, grafe, kada jūs atsigulėte?

Erkiulis Puaro vogčia žvilgterėjo į planą. Grafas ir grafienė Andreni užėmė gretimas kupė – Nr. 12 ir Nr. 13.

– Kol vakarieniavome, paprašėme paruošti nakčiai vieną kupė, o grįžę iš vagono restorano abu nuėjome į kitą...

– Į kurią?

– Į tryliktąją. Ten lošėme piketą. Apie vienuoliktą valandą mano žmona atsigulė. Tada palydovas paklojo ir man, ir aš taip pat atsiguliau. Iki pat ryto kietai miegojau.

– Ar pastebėjote, kad traukinys sustojo?

– Šitai sužinojau tik atsibudęs.

– O jūsų žmona?

Grafas nusišypsojo.

– Važiuodama traukiniu mano žmona visuomet vartoja migdomuosius. Ir vakar vakare išgėrė įprastinę dozę trionalio.

Jis trumpam nutilo, o paskui pridūrė:

– Man labai gaila, kad niekuo negaliu jums padėti.

Puaro jam padavė lapą popieriaus ir plunksnakotį.

– Dėkoju, grafe. Nors tai tik formalumas, bet malonėkite parašyti savo vardą, pavardę ir adresą.

Grafas ėmė iš lėto ir atsidėjęs rašyti.

– Gal bus geriau, jei aš pats jums parašysiu, – maloniai tarė jis. – Mano gimtojo dvaro pavadinimą sunku suprasti tiems, kas nemoka mūsų kalbos.

Jis atidavė popieriaus lapą Puaro ir atsistojo.

– Mano žmonai čia eiti visai nėra reikalo, – pasakė jis. – Ji jums nieko daugiau nepasakys.

Puaro akys sublizgėjo.

– Žinoma, žinoma, – pritarė jis. – Bet vis dėlto aš norėčiau išgirsti nors vieną žodelį ir iš madam grafienės.

– Aš užtikrinu jus, jog tai visai bereikalinga. – Grafo balsas nuskambėjo labai valdingai.

Tačiau Puaro, nepaisydamas to, tarė:

– Juk tai tik formalumas. Bet mano ataskaitai tai būtina, suprantate?

– Na, jeigu jau taip, – nenoriai nusileido grafas. Jis greitai, kaip įprasta vengrams, nusilenkė ir išėjo iš vagono restorano.

Puaro paėmė pasą. Jame buvo įrašytas grafo vardas, pavardė ir titulai. Puaro skaitė toliau. „Lydi – žmona; vardas – Elena Marija, mergautinė pavardė – Goldenberg, amžius – dvidešimt metų". Tiesiai ant įrašo buvo didelė riebalų dėmė – matyt, kažkada pasas buvo patekęs į nerūpestingo tarnautojo rankas.

– Tai diplomatinis pasas,–pasakė mesjė Bukas. – Reikia būti atsargiems, bičiuli, kad neįžeistumėm. Šie žmonės neturi nieko bendro su žmogžudyste.

– Nesijaudinkite, *mon vieux*, aš būsiu labai taktiškas. Juk tai gryniausias formalumas.

Jis staiga nutilo, nes į vagoną restoraną įėjo grafienė Andreni. Nors ir išsigandusi, ji buvo nuostabiai žavi.

– Jūs norėjote pamatyti mane, ponai?

– Paprasčiausias formalumas, madam. – Puaro galantiškai atsistojo ir linktelėjęs parodė jai vietą priešais save. –Norėjome tik paklausti, gal praėjusią naktį matėte ar girdėjote ką nors, kas galėtų bent kiek padėti išaiškinti žmogžudystę.

– Visiškai nieko, mesjė. Aš miegojau.

– Na, pavyzdžiui, ar negirdėjote bruzdesio gretimoje kupė? Jūsų kaimynę, tą damą amerikietę, ištiko isterijos priepuolis ir ji kaip pamišusi ėmė skambinti, kviesdama palydovą.

– Aš nieko negirdėjau, mesjė. Matote, aš buvau išgėrusi migdomųjų.

– A! Tuomet viskas aišku, madam. Daugiau aš jūsų nebetrukdysiu. – Bet kai ji greitai pakilo, Puaro vėl ją sulaikė. – Vieną minutėlę, madam. Sakykite, šie duomenys – jūsų mergautinė pavardė, amžius ir visa kita – ar jie teisingi?

– Teisingi, mesjė.

– Tada malonėkite pasirašyti šį raštą.

Ji greitai pasirašė grakščiu, pasvirusiu braižu. Elena Andreni.

– Jūs lydėjote savo vyrą į Ameriką, madam?

– Ne, mesjė. – Ji nusišypsojo ir truputį paraudo. – Tada dar mes buvome nevedę; susituokėm prieš metus.

– Ak, štai kaip! Ačiū, madam. Tarp kitko, ar jūsų vyras rūko?

Grafienė, jau pakilusi eiti, nustebusi pažiūrėjo į jį.

– Taip.

– Pypkę?

– Ne. Cigaretes ir cigarus.

– Mat kaip. Dėkoju jums.

Ji dar pastoviniavo, smalsiai stebėdama Puaro gražiomis, tamsiomis, migdolų formos akimis su labai ilgomis juodomis blakstienomis, kurios dar labiau paryškino skruostų baltumą. Jos lūpos, kaip madinga užsienyje, ryškiai nudažytos, buvo truputėlį pravertos. Grafienė buvo egzotiško grožio.

– Kodėl jūs šito manęs klausiate?

– Madam, – Puaro plačiai mostelėjo ranka, – sekliai visko klausinėja. Pavyzdžiui, ar nepasakytumėte, kokios spalvos jūsų chalatas?

Ji išplėtė akis. O paskui nusijuokė.

– Mano chalatas geltono šifono. O ar tai labai svarbu?

– Labai, madam.

– Sakykite, ar jūs iš tikrųjų seklys? – smalsiai paklausė grafienė.

– Taip, seklys. Jūsų paslaugoms, madam.

– Aš maniau, kad Jugoslavijoje seklių traukiniuose nebūna. Maniau, kad tik Italijoje.

– Aš ne jugoslavų seklys, madam. Esu tarptautinis detektyvas.

– Jūs priklausote Tautų lygai?

– Aš priklausau pasauliui, madam, – dramatiškai pasakė Puaro. – Daugiausia dirbu Londone, – toliau kalbėjo jis, o paskui paklausė angliškai:

– Ar jūs kalbate angliškai?

– Taip, tik liabai blogai. – Jos akcentas buvo žavingas.

Puaro dar kartą nusilenkė.

– Daugiau mes jūsų netrukdysime, madam. Matote, juk buvo ne taip jau baisu.

Grafienė nusišypsojo, linktelėjo ir išėjo.

– *Elle est jolie femme**, – žinovo tonu pasakė mesjė Bukas ir atsiduso. – Tačiau šis pokalbis mums nieko nedavė.

– Taip, – pritarė Puaro. – Du žmonės, kurie nieko nematė ir negirdėjo.

– O dabar gal kviesime italą?

Puaro nieko neatsakė. Jis atidžiai tyrinėjo riebalų dėmę vengrų diplomato pase.

---

* Graži moteris (pranc.).

8 skyrius

PULKININKO ARBETNOTO PARODYMAI

Puaro krūptelėjo ir atsitokėjo. Jo akys, sutikusios nekantrų mesjė Buko žvilgsnį, sublizgėjo.

– Ak, mano brangus bičiuli, – pagaliau prabilo jis, – matote, aš tapau tikras snobas! Ir todėl galvoju, kad pirmiau reikėtų apklausti pirmosios klasės keleivius, o tik paskiau – antrosios. Taigi dabar aš manau kviesti žavųjį pulkininką Arbetnotą.

Po kelių klausimų pamatęs, kad pulkininkas silpnai šneka prancūziškai, toliau jį klausinėjo angliškai.

Patikslinęs Arbetnoto vardą, amžių, namų adresą ir karinį laipsnį, Puaro tęsė:

– Vadinasi, jūs iš Indijos važiuojate namo atostogauti – kaip mes sakome, *en permission**?

Pulkininkui Arbetnotui buvo visai neįdomu, kaip ką vadina kažkokie niekingi užsieniečiai, ir jis, kaip tikras britas, lakoniškai atsakė:

– Taip.

– Bet jūs nepanorėjote plaukti kokiu nors P. & O.

* Kariškių atostogų (pranc.).

laivu?

- Ne.

- Kodėl?

- Dėl asmeniškų priežasčių aš pasirinkau kelionę traukiniu.

„Na, ką, dabar patenkintas? – tarsi bylojo visa jo povyza. – Daugiau nesikabinėsite prie žmonių, jūs, akiplėšos prancūzai“.

- Jūs važiuojate tiesiai iš Indijos?

- Vieną naktį praleidau Chaldėjos Ure ir tris dienas – Bagdade. Ten tarnauja mano bičiulis.

- Vadinasi, jūs tris dienas buvote Bagdade. Kiek žinau, jaunoji anglė, mis Debenhem, taip pat važiuoja iš Bagdado. Gal jūs ją ten sutikote?

- Ne. Aš susipažinau su misis Debenhem kai drauge važiavome traukiniu konvojaus vagone iš Kirkuko į Nusaibiną.

Puaro pasilenkė į priekį ir įtikinamu tonu, labiau, nei derėtų, pabrėždamas savo svetimšališką tarseną, pasakė:

- Mesjė, aš turiu prašymą. Jūs ir mis Debenhem esate vieninteliai anglai traukinyje, ir man būtina žinoti, ką jūs manote apie vienas kitą.

- Absoliučiai nepriderantis prašymas.

- Visai ne. Matote, šį nusikaltimą, tikriausiai, įvykdė moteris. Nužudytajam buvo smogta peiliu ne mažiau kaip dvylika kartų. Netgi traukinio viršininkas nedvejodamas pasakė: „Tai moters darbas“. Taigi, ką aš pirmiausia turiu daryti? Kaip sakoma, kruopščiai išsiaiškinti viską apie Stambulo-Kalė vagonu važiuojančias moteris. Bet angles sunku perprasti. Jos labai

santūrios, tos anglės. Taigi, teisingumo vardu aš kreipiuosi į jus, mesjė. Koks žmogus, toji mis Debenhem? Ką jūs žinote apie ją?

– Mis Debenhem, – kiek šilčiau prašneko pulkininkas, – tikra ledi.

– Ką jūs sakot! – dėdamasis be galo nudžiugęs, tarė Puaro. – Vadinasi, jums neatrodo, kad ji galėtų būti įpainiota į nusikaltimą?

– Kokia absurdiška mintis! – pasipiktino Arbetnotas. –To žmogaus ji anksčiau visiškai nepažinojo, pirmą kartą pamatė traukinyje.

– Ar ji pati jums šitą sakė?

– Taip. Ji iškart pastebėjo, kad vyriškio veidas kažkoks nemalonus, ir pasakė man. Jeigu čia ir yra įpainiota moteris, kaip jūs linkę galvoti (man rodos, be jokio pagrindo, remdamiesi vien spėliojimais), tai galiu jus užtikrinti, jog mis Debenhem visiškai niekuo dėta.

– Jus tai labai jaudina? – šypsodamasis paklausė Puaro.

Pulkininkas Arbetnotas šaltai dėbtelėjo į jį.

– Nesuprantu, ką norite tuo pasakyti? – paklausė jis.

Jo žvilgsnis, regis, suglumino Puaro, kuris nuleido akis ir ėmė raustis popieriuose.

– Visa tai tik tarp kitko, – tarė jis. – O dabar dalykiškai apsvarstykime faktus. Šis nusikaltimas – mes turime pagrindą taip teigti – įvykdytas praeitą naktį penkiolika po pirmos. Ir todėl, kaip reikalauja kvota, aš turiu apklausti visus keleivius, ką kiekvienas tuo metu darė.

– Savaime suprantama. Penkiolika po pirmos, jei

manęs neapgauna atmintis, aš kalbėjausi su jaunuoju amerikiečiu – to nužudytojo sekretoriumi.

– Štai kaip. Ar jūs buvote užėjęs į jo kupė, ar jis į jūsų?

– Aš buvau pas jį.

– Jūs turite omenyje tą jaunuolį, pavarde MakKvynas, ar ne?

– Taip.

– Jis jūsų draugas ar šiaip pažįstamas?

– Ne, aš jo niekada anksčiau nesu matęs. Vakar atsitiktinai abu įsišnekėjome ir vienas kitu susidomėjome. Apskritai, aš nemėgstu amerikiečių – tiesiog nepakenčiu jų...

Puaro nusišypsojo, prisiminęs, kaip MakKvynas smerkė britus.

– Bet šis vyrukas man patiko. Nors jo galva pilna idiotiškiausių minčių apie padėtį Indijoje. Čia ir yra visa bėda, kad tie amerikiečiai tokie idealistai, ir dar sentimentalūs. Jis susidomėjo tuo, ką aš jam papasakojau – juk aš beveik trisdešimt metų praleidau Indijoje. O man taip pat buvo įdomu pasiklausyti apie sausąjį įstatymą Amerikoje. Paskui ėmėme šnekėtis apie tarptautinę politiką. Ir aš labai nustebau, kai dirstelėjęs į laikrodį pamačiau, kad jau penkiolika antros.

– Ir tada jūs baigėte pokalbį?

– Taip.

– O ką darėte po to?

– Grįžau į savo kupė ir atsiguliau.

– Patalas jums jau buvo paklotas?

– Taip.

– Jūsų kupė... tuoj pažiūrėsim... penkioliktoji...

priešpaskutinė, kitame gale, negu vagonas restoranas?

– Taip.

– Kur buvo palydovas, kai jūs grįžote į savo kupė?

– Vagono gale sėdėjo už mažo stalelio. Nors, tiesą sakant, kai tik aš įėjau į savo kupė, jį pašaukė MakKvynas.

– Ko?

– Tikriausiai, kad paklotų patalą. Jo kupė buvo dar neparuošta nakčiai.

– Dabar, pulkininke Arbetnotai, aš noriu, kad jūs susikauptumėte ir gerai pagalvotumėte. Ar per tą laiką, kol kalbėjotės su misteriu MakKvynu, kas nors praėjo koridoriumi pro jūsų kupė?

– Man rodos, daugybė žmonių. Aš visai nekreipiau į juos dėmesio.

– Ne, aš turiu omenyje – na, sakykim, per tas paskutines pusantros jūsų pašnekesio valandos. Vinkovcuose jūs buvote išlipę, ar ne?

– Taip, bet tik minutėlei. Šėlo pūga. Ir šaltis smarkiai spaudė. Todėl nuskubėjom atgal į tą tvankybę. Manau, kad traukinius siaubingai perkaitina.

Mesjė Bukas atsiduso ir pasakė:

– Visiems neįtiksi. Anglai atidarinėja visus langus, o kiti eina ir uždarinėja. Taip, sunku visiems įtikti.

Nei Puaro, nei pulkininkas Arbetnotas nekreipė į jį dėmesio.

– O dabar, mesjė, pabandykite mintimis grįžti atgal, – paragino Puaro. – Vadinasi, lauke labai šalta. Jūs grįžtate į traukinį, atsisėdate ir užsirūkote – gal cigaretę, o gal pypkę... – Puaro akimirką patylėjo.

– Aš – pypkę, MakKvynas rūkė cigaretes.

– Traukinys vėl pajuda. Jūs rūkote pypkę, svarstote padėtį Europoje ir visame pasaulyje. Jau vėlu. Beveik visi keleiviai atsigulė. Ar kas nors praėjo koridoriumi pro jūsų kupė? Pagalvokite.

Arbetnotas net susiraukė, stengdamasis prisiminti.

– Sunku pasakyti, – tarė jis. – Matote, aš nekreipiau į tai jokio dėmesio.

– Bet juk jūs kaip kariškis sugebate įsidėmėti detales. Jūs daug ką pastebite net nestebėdamas.

Pulkininkas dar šiek tiek pagalvojo, bet ir vėl papurtė galvą.

– Nieko negaliu pasakyti. Nepamenu, kad kas nors būtų praėjęs koridoriumi. Tik palydovas. Palaukit! Regis, dar ir kažkokia moteris.

– Jūs ją matėte? Kokia ji – sena ar jauna?

– Nemačiau. Nežiūrėjau į tą pusę. Tik išgirdau šlamesį ir padvelkė kvepalais.

– Kvepalais? Gerais kvepalais?

– Ne, gana prastais... suprantate, ką aš turiu omenyje? Per šimtą jardų galėjai juos užuosti. Bet įsidėmėkite, – skubiai tęsė pulkininkas, – tai galėjo būti ir anksčiau, dar vakare. Matote, kaip jūs ką tik pasakėte, tokius dalykus pastebi, pats to nepastebėdamas. Kažkuriuo metu tą vakarą tariau sau: „Moteris... Na ir išsikvėpino“. Bet kada tai buvo, negaliu pasakyti, tik žinau, kad... taip, taip, jau už Vinkovcų.

– Kodėl?

– Matote, prisimenu, tada mes kalbėjome apie rusų penkmečio planą – tada aš truktelėjau nosimi ir užuodžiau kvepalus. Man iškart dingtelėjo – „moteris“, o paskui pagalvojau apie moterų padėtį Rusijoje apskri-

tai. Gerai pamenu, kad Rusijos temą ėmėme gvildenti prieš užbaigiant pašnekesį.

– Ar negalite nusakyti nors kiek tiksliau, kada tai buvo?

– N-ne. Apytikriai – paskutinį mūsų pašnekesio pusvalandį.

– Po to, kai traukinys sustojo?

Arbetnotas linktelėjo.

– Taip, tuo esu beveik tikras.

– Na, pereikime prie kito klausimo. Pulkininke Arbetnotai, ar esate kada buvęs Amerikoje?

– Ne, niekada. Ir nenoriu ten važiuoti.

– Ar pažinojote pulkininką Armstrongą?

– Armstrongas... Armstrongas... aš žinau du ar tris Armstrongus. 60-ajame pulke tarnavo Tomis Armstrongas – turbūt ne tą turite omenyje? Ir dar Selbis Armstrongas – jį užmušė prie Somos upės.

– Aš turiu galvoje pulkininką Armstrongą, kuris vedė amerikietę. Jų vienturtis vaikas buvo pagrobtas ir nužudytas.

– O taip. Dabar prisimenu, skaičiau apie tai – siaubingas atsitikimas. Nemanau, kad kada nors būčiau jį sutikęs, nors apie jį girdėjau nemažai. Tobis Armstrongas. Puikus vyras. Visi jį mėgo. Padarė puikią karjerą. Apdovanotas Viktorijos ordinu.

– Žmogus, nužudytas praėjusią naktį, yra Armstrongo dukrelės mirties kaltininkas.

Arbetnoto veidas apsiniaukė.

– Tada, mano nuomone, tas kiaulė gavo tai, ko nusipelnė. Nors aš būčiau norėjęs matyti jį pakartą pagal visas taisykles arba pasodintą į elektros kėdę – taip, re-

gis, daroma ten, Amerikoje.

– Vadinasi, pulkininke Arbetnotai, jūs teikiate pirmenybę įstatymui, o ne asmeniniam kerštui?

– Žinoma, negalima juk gyventi kruvinoje nesantaikoje ir badyti vienas kitą peiliais, kaip tai daro korsikiečiai arba mafija, – atsakė pulkininkas. – Sakykite, ką norite, o prisiekusiųjų teismas – protinga sistema.

Keletą minučių Puaro susimąstęs žiūrėjo į jį.

– Taip, pulkininke Arbetnotai, – tarė jis. – Aš taip ir maniau, kad tokia bus jūsų nuomonė. Na, o daugiau, man regis, aš jūsų neturiu ko klausti. Ar neprisimenate ko nors, kas praėjusią naktį jums būtų pasirodę – ar, sakykime, dabar, grįžus mintimis atgal, atrodo įtartina?

Arbetnotas susimąstė.

– Ne, – tarė jis. – Nieko. Nebent... ir staiga nutilo.

– Meldžiu, sakykite.

– Bet tai tikras menkniekis, – lėtai ištarė pulkininkas. –Tačiau jūs pasakėte „ko nors“.

– Taip, taip. Sakykite.

– O! Tai iš tiesų menkniekis. Matote, kai aš grįžau į savo kupė, pastebėjau, kad vienos kupė durys – antrosios nuo maniškės – žinote, kur pačiame koridoriaus gale...

– Taip. Šešioliktosios...

– Tai štai, tos kupė durys buvo pravertos. Ir pro plyšį paslapčiomis žiūrėjo kažkoks žmogus. Pamatęs mane jis tučtuojau užtrenkė duris. Aš suprantu, kad čia nieko nepaprasto, bet man tai pasirodė keista. Aš noriu pasakyti, kad nieko nepaprasto, jei žmogus atidaro duris ir iškiša galvą ko nors pažiūrėti. Bet jis žiū-

rėjo paslapčiomis ir tai atkreipė mano dėmesį.

– Taip, – nutęsė Puaro.

– Aš sakiau, kad tai menkniekis, – dar kartą pasiteisino Arbetnotas. – Bet suprantate... toks ankstyvas rytas... visur kapų tyla. Kažkokia pikta lemianti scena – visai kaip iš detektyvinio romano. Žinoma, tai gryni niekai.

Jis atsistojo.

– Na, jeigu daugiau man neturite jokių klausimų...

– Ačiū, pulkininke Arbetnotai, daugiau neturiu.

Pulkininkas dar minutėlę pastoviniavo. Jo nepasitenkinimas, kad yra klausinėjamas kažkokių užsieniečių, aiškiai praėjo.

– O dėl mis Debenhem, – neryžtingai tarė jis, – tai galite patikėti manimi, ji niekuo dėta. Ji tikra *pukka sahib**.

Ir nuraudęs išėjo.

– Ką reiškia *pukka sahib*? – susidomėjęs paklausė daktaras Konstantinas.

– Tai reiškia, kad mis Debenhem tėvas ir broliai mokėsi tokioje pačioje mokykloje, kaip ir pulkininkas Arbetnotas, – paaiškino Puaro.

– Tik tiek? – nusivylė daktaras Konstantinas. – Bet juk tai neturi nieko bendro su nusikaltimu.

– Visai teisingai, – atsakė Puaro ir, ėmęs barbenti pirštais į stalą, apie kažką užsigalvojo. Paskui pakėlė akis.

– Pulkininkas Arbetnotas rūko pypkę, – tarė jis. – Misterio Retčeto kupė aš radau pypkės krapštuką. Misteris Retčetas rūkė tiktai cigarus.

* Tikra ledi (angl., ind.).

– Jūs manote?..

– Kol kas tik jis vienas pasisakė rūkantis pypkę. Be to, yra girdėjęs, o gal ir tikrai pažinojęs pulkininką Armstrongą, nors dabar ir neprisipažįsta.

– Vadinasi, jūs manote, kad jis...

Puaro ryžtingai papurtė galvą.

– Ne, ne... tik ne jis... jokiu būdu... Negali būti, kad toks garbingas, kvailokas, užkietėjęs anglas dvylika kartų smogtų savo aukai peiliu! Argi nejaučiate, kad tai visiškai neįmanoma?

– Jūs jau griebiatės psichologijos, – pastebėjo mesjė Bukas.

– Ir reikia gerbti psichologiją. Šio nusikaltimo visiškai savitas braižas, tik jokiu būdu ne pulkininko Arbetnoto braižas. Tačiau dabar kvieskime kitą keleivį.

Šį kartą mesjė Bukas nesiūlė italo. Bet galvojo apie jį.

9 skyrius

MISTERIO HARDMENO PARODYMAI

Paskutinysis iš pirmosios klasės keleivių buvo pakviestas misteris Hardmenas – stambus, rudaplaukis amerikietis, valgydavęs prie vieno staliuko su italu ir tarnu.

Jis įėjo į vagoną restoraną kažką žiaumodamas, apsivilkęs ryškiu languotu kostiumu ir rausvais marškiniais; kaklaraištyje žėrėjo didžiulis segtukas. Didelis, mėsingas šiurkščių bruožų veidas atrodė geraširdis.

– Sveiki, džentelmenai! – pasisveikino jis. – Kuo galiu būti naudingas?

– Jūs girdėjote apie žmogžudystę, misteri... e... Hardmenai?

– Be abejo. – Jis vikriai liežuviu perstūmė kramtomąją gumą į kitą burnos pusę.

– Mums būtina apklausti visus traukinio keleivius.

– Aš nieko prieš. Juk tai, turbūt, vienintelis būdas išspręsti bylą.

Puaro žvilgterėjo į priešais gulintį pasą.

– Jūs – Sairesas Betmenas Hardmenas, Jungtinių Valstijų pilietis, keturiasdešimt vienerių metų amžiaus, komivojažeris, dirbantis firmai, kuri prekiauja rašomųjų mašinėlių juostelėmis?

– Taip, tai aš.

– Jūs važiuojate iš Stambulo į Paryžių?

– Teisingai.

– Kelionės priežastis?

– Reikalai.

– Ar visada važiuojate pirma klase, misteri Hardmenai?

– Taip, sere, – sumirksėjo amerikietis. – Firma apmoka kelionės išlaidas.

– Dabar, misteri Hardmenai, pereikime prie praėjusios nakties įvykių.

Amerikietis linktelėjo.

– Ką jūs galėtumėte mums apie tai pasakyti?

– Visiškai nieko.

– Ak, kaip gaila! Tada, misteri Hardmenai, gal galėtumėte tiksliai papasakoti viską, ką veikėte vakar po vakarienės?

Pirmą kartą Hardmenas negalėjo iš karto atsakyti.

– Atleiskite, džentelmenai, – kiek pagalvojęs tarė jis, – bet kas jūs tokie esate? Paaiškinkite man.

– Tai mesjė Bukas, Miegamųjų vagonų kompanijos direktorius. O šis džentelmenas – daktaras, jis ir apžiūrėjo lavoną.

– O jūs kas toks?

– Aš – Erkiulis Puaro. Kompanija mane pasamdė ištirti šį nusikaltimą.

– Aš esu apie jus girdėjęs, – prisipažino misteris

Hardmenas. Akimirką pagalvojęs, jis pareiškė: – Turbūt geriau jums iškloti visą tiesą.

– Taip, jūs tikrai teisingai pasielgtumėte, jei pasakytumėte viską, ką žinote, – sausai pasakė Puaro.

– Daug prišnekėtum, jeigu tikrai ką nors žinotum. Tik kad aš nežinau. Ničnieko nežinau – kaip jau jums esu sakęs. Bet juk turėčiau žinoti. Ir tai mane erzina. Turėčiau žinoti.

– Prašau jūsų paaiškinti, misteri Hardmenai.

Misteris Hardmenas atsiduso, išspjovė iš burnos gumą ir įbruko ranką į kišenę. Tą akimirką jis, regis, staiga pasikeitė. Dingo vaidyba ir Hardmenas tapo paprastu žmogumi. Net ir sniaukrojantis balsas pasidarė švelnesnis.

– Šis pasas – netikras, – tarė jis. – Štai kas aš iš tikrųjų esu.

Puaro atidžiai apžiūrėjo vizitinę kortelę, kurią jam pametėjo Hardmenas. Mesjė Bukas nekantraudamas žvilgterėjo Erkiuliui Puaro per petį.

MISTERIS SAIRESAS B. HARDMENAS

Maknylo seklių biuras

Niujorkas

Puaro žinojo šį vardą – Maknylo biuras buvo žymiausias ir gerą reputaciją turintis privatus seklių biuras Niujorke.

– O dabar, misteri Hardmenai, paaiškinkite, ką visa tai reiškia, – paprašė Puaro.

– Žinoma. O buvo taip. Aš atvykau į Europą, sekdamas du niekšelius – nieko bendro su šia istorija jie neturėjo. Sučiupau juos Stambule. Nedelsdamas pranešiau šefui, gavau nurodymą grįžti ir jau būčiau leidęsis namo, į Niujorką, jei nebūčiau gavęs štai šito.

Jis padėjo ant staliuko laišką.

„TOKATILJAN“ VIEŠBUTIS

Gerbiamas misteri,

man pranešė, kad esate Maknylo seklių biuro atstovas. Labai prašau Jūsų užeiti pas mane ketvirtą valandą.

S. E. Retčetas

–*Eh bien*?

– Aš atėjau į viešbutį nurodytu laiku ir misteris Retčetas man nušvietė visą situaciją. Jis parodė porą gautų laiškų.

– Ar Retčetas buvo sunerimęs?

– Mėgino šito neparodyti, bet iš tiesų buvo baisiai išsigandęs. Jis man pasiūlė važiuoti į Paryžių tuo pačiu traukiniu, kaip ir jis, ir sekti, kad jo kas nors nenudėtų. Taigi, džentelmenai, aš ir važiavau tuo pačiu traukiniu, bet jį vis tiek kažkas nudėjo. Man, žinoma, tai nelabai malonu. Aš jaučiuosi tiesiog įžeistas.

– Ar jis jums nurodė, ką jūs turite daryti?

– Be abejo. Jis viską buvo apsvarstęs. Tai jis sugalvo-

jo, kad aš važiuočiau gretimoje kupė. Tačiau šis planas žlugo iš karto. Man pavyko gauti tik šešioliktąją kupė, bet irgi per didžiausius vargus. Kaip supratau, palydovas norėjo ją palikti atsargoje. Bet tai tik tarp kitko. Apsvarstęs situaciją, pamačiau, kad strateginiu atžvilgiu kupė Nr.16 labai patogi. Prieš „Stambulo-Kalė" vagoną yra tik vagonas restoranas, o šalimais jo durys į platformą nakčiai visada užsklendžiamos. Vadinasi, žudikas į mūsų vagoną gali patekti arba pro užpakalines laukujes duris, arba iš paskutiniojo vagono, perėjęs visą traukinį. Tačiau ir vienu, ir kitu atveju jis turėtų praeiti pro pat mano kupė.

– Jūs tikriausiai nė nenutuokiate, kas toks galėjo būti Retčeto žudikas?

– Kaip jis atrodo, aš žinau. Misteris Retčetas jį man apibūdino.

– Ką?

Visi trys vyrai iš nekantrumo palinko į priekį.

Hardmenas tęsė:

– Mažas, tamsiaplaukis, moterišku balsu. Taip man pasakė senis. Ir dar pasakė, kad vargu ar kėsinsis į jo gyvybę pačią pirmąją naktį. Greičiau jau antrą ar trečią.

– Vadinasi, kai ką jis žinojo, – tarė mesjė Bukas.

– Be abejo, jis žinojo daugiau, negu pasakė savo sekretoriui, – susimąstęs samprotavo Puaro. – Ar jis jums nieko nepasakojo apie tą savo priešą? Ar nesakė, pavyzdžiui, kodėl jo gyvybei gresia pavojus?

– Ne, šitai jis kažkodėl nutylėjo. Pasakė tik, kad tas žmogus persekioja jį ir pasiryžęs pribaigti.

– Mažas, tamsiaplaukis, moterišku balsu, – susimąs-

tęs pakartojo Puaro. Paskui, įsmeigęs į Hardmeną įdėmų žvilgsnį, paklausė: – Jūs, aišku, žinojote, kas jis iš tiesų buvo?

– Kas, misteri?

– Retčetas. Jūs jį atpažinote?

– Nieko nesuprantu.

– Retčetas – tai Kasetis, Armstrongų vaiko žudikas.

Misteris Hardmenas pratisai sušvilpė.

– Oho, tai iš tikrųjų staigmena! – sušuko jis. – Ne, sere, aš jo neatpažinau. Aš buvau Vakaruose tuo metu, kai vyko procesas. Turbūt esu matęs jo nuotraukas laikraščiuose, bet juk juose savo tikros motinos neatpažinsi. Ką gi, tada savaime suprantama, kad nemažai žmonių norėjo suvesti sąskaitas su Kasečiu.

– O gal jūs žinote kokį nors žmogų, susijusį su Armstrongų byla, kuris atitiktų šį aprašymą: mažas, tamsiaplaukis, moterišku balsu?

Hardmenas susimąstė.

– Sunku pasakyti. Beveik visi su byla susiję žmonės jau mirę.

– Prisimenate, laikraščiai rašė apie vieną merginą, kuri iššoko pro langą.

– Teisingai. Jūsų spėjimai gana pagrįsti. Mergina buvo užsienietė. Gal ji ir turėjo giminaičių italų. Bet neužmirškite, kad be Armstrongų bylos buvo ir daugiau tokių bylų. Juk Kasetis jau senokai organizavo vaikų pagrobimus. Negalima galvoti, jog čia kaip tik šis atvejis.

– Mes turime pagrindo teigti, kad šis nusikaltimas susijęs su Armstrongų byla.

Misteris Hardmenas įsmeigė klausiamą žvilgsnį į

Puaro. Pastarasis nieko neatsakė. Amerikietis papurtė galvą.

– Ne, niekaip negaliu prisiminti tokio, kuris būtų panašus į aprašytąjį, – iš lėto pasakė jis. – Aš teisme nedalyvavau ir mažai apie tai žinau.

– Gerai, pasakokite toliau, misteri Hardmenai.

– Kad aš nedaug ką beturiu pridurti. Dieną aš išsimiegojau, o naktį sekiau. Bet pirmąją naktį nepastebėjau nieko įtartino. Praeitą naktį – taip pat, bent jau man taip atrodė. Savo duris aš palikau pravertas ir visą laiką stebėjau. Pro šalį nepraėjo joks svetimas žmogus.

– Jūs esate įsitikinęs, misteri Hardmenai?

– Galvą guldau. Į vagoną niekas neįėjo nei iš lauko, nei iš galinių vagonų. Galiu prisiekti.

– Ar iš savo slėptuvės galėjote matyti palydovą?

– Žinoma. Jis sėdi ant to mažo suoliuko visai prie pat mano durų.

– Ar jis buvo bent kartą pakilęs nuo savo suoliuko po to, kai traukinys sustojo Vinkovcuose?

– Paskutinėje stotyje? Taip, buvo – jam skambino iš kelių kupė – tuoj po to, kai traukinys sustojo tose pusnyse. Paskui jis nuėjo į Atėnų vagoną ir ten išbuvo kokia penkiolika minučių. Tuo metu mūsų vagone kažkas ėmė kaip patrakęs skambinti ir palydovas sugrįžo. Aš išėjau į koridorių pažiūrėti, kas čia dedasi – suprantate, man pasidarė truputį nejauku, – bet, pasirodo, skambino toji dama amerikietė. Ji pakėlė tikrą pragarą, tik nežinau dėl ko. Aš sau vienas nusijuokiau. O palydovas nuėjo prie kitos kupė, nešinas mineraliniu vandeniu. Paskui kurį laiką vėl sėdėjo savo vietoje, kol kažkas iš kito vagono galo paprašė pakloti patalą.

Po to, man regis, jis jau nepajudėjo iš vietos iki pat penktos valandos ryto.

– Ar jis snaudė?

– To negaliu pasakyti. Gali būti.

Puaro linktelėjo. Jo rankos mechaniškai dėliojo popierius ant stalo. Jis dar kartą paėmė Hardmeno vizitinę kortelę.

– Būkite malonus, parašykite čia savo inicialus.

Hardmenas parašė.

– Traukinyje, turbūt, niekas negalėtų patvirtinti jūsų parodymų ir paliudyti jūsų asmenybės, ar ne, misteri Hardmenai?

– Šiame traukinyje? Manau, kad ne. Nebent jaunasis MakKvynas. Aš jį gerai prisimenu – matydavau jo tėvo įstaigoje Niujorke. Tik kažin, ar jis mane įsidėmėjo iš viso būrio tarnautojų. Turbūt, misteri Puaro, jums reikės palaukti, kol išvažiuosime iš sniegynų, ir tada telegrafuoti į Niujorką. Bet jūs nesijaudinkite. Aš pasakiau tiesą. Taigi viso labo, džentelmenai. Malonu buvo su jumis susipažinti, misteri Puaro.

Puaro pasiūlė Hardmenui cigaretę.

– Bet gal jūs labiau mėgstate pypkę?

– Aš? Ne.

Jis paėmė cigaretę ir greitai išėjo.

Visi trys vyrai susižvalgė.

– Jūs manote, jis iš tikrųjų seklys? – paklausė daktaras Konstantinas.

– Taip. Nemažai esu sutikęs tokių seklių. Be to, labai nesunku patikrinti.

– Jis davė labai įdomius parodymus, – pasakė mesjė Bukas.

- Taip, žinoma.

- Mažas, tamsiaplaukis, plonu, spigiu balsu, – susimąstęs ištarė mesjė Bukas.

- Tokio keleivio traukinyje nėra, – pridūrė Puaro.

10 skyrius

ITALO PARODYMAI

– O dabar, – tarė Puaro su pašaipėle akyse, – mes nudžiuginsime mesjė Buko širdį ir išklausysime italą.

Antonijus Foskarelis į vagoną restoraną įėjo greitai ir tyliai kaip katė. Jo veidas švytėjo. Tipiškas italo veidas – džiugus, įdegęs saulėje.

Prancūziškai jis kalbėjo gerai ir sklandžiai, beveik nepasakysi, kad italas.

– Jūs – Antonijus Foskarelis?

– Taip, mesjė.

– Kaip matau, esate priėmęs Amerikos pilietybę?

Amerikietis šyptelėjo.

– Taip, mesjė. Verslo sumetimais.

– Jūs Fordo automobilių gamyklos agentas?

– Taip, matote...

Ir ėmė pasakoti. Jei trims besiklausantiems dar liko kas nors nežinoma apie Foskarelio verslo metodus, jo keliones, pajamas ir nuomonę apie Jungtines Valstijas bei daugumą Europos šalių, tai buvo tik smulkmenos. Iš to žmogaus žinių traukti nereikėjo – jos tiesiog lie-

josi.

Jo geras, vaikiškas veidas spinduliavo iš pasitenkinimo, kai, paskutinį kartą išraiškingai mostelėjęs ranka, jis nutilo ir nosine nusišluostė kaktą.

– Taigi, matote, – tarė jis. – Aš tvarkau svarbius reikalus. Neatsilieku nuo gyvenimo. Ir apie prekybą išmanau!

– Vadinasi, per paskutiniuosius dešimt metų jūs dažnai būdavote Amerikoje?

– Taip, mesjė. O, gerai prisimenu tą dieną, kai pirmą kartą įlipau į laivą ir leidausi į tokią tolybę – į Ameriką! Mano motina ir mažoji sesutė...

Puaro nutraukė jo prisiminimų srautą.

– Ar lankydamasis Amerikoje niekada nebuvote susitikęs su velioniu?

– Ne. Bet aš pažįstu tokius, kaip jis. Taip, gerai pažįstu! – Jis išraiškingai spragtelėjo pirštais. – Iš pažiūros labai garbingi, puikiai apsirengę, o viduje – supuvę. Iš patirties galiu pasakyti, kad nužudytasis buvo tikras niekšas. Tokia mano nuomonė ir manau, kad neklystu.

– Jūsų nuomonė visai teisinga, – sausai tarė Puaro. – Retčetas – tai Kasetis, žinomas vaikų grobikas.

– Na, o ką aš sakiau? Aš įžvalgus – viską išskaitau iš žmonių veidų. Tai būtina. Tik Amerikoje žmogus išmoksti prekiauti. Aš...

– Jūs prisimenate Armstrongų bylą?

– Nelabai. Pavardė man girdėta. Byla, regis, buvo dėl mažos mergaitės, ar ne?

– Taip. Tragiškas atsitikimas.

Italas buvo pirmasis, kuris, atrodė, nepritarė šiai

nuomonei.

– Ką jūs, tokių dalykų pasitaiko! – filosofiškai pareiškė jis. – Net tokioje civilizuotoje šalyje, kaip Amerika...

Puaro pertraukė jį.

– Ar buvote susitikęs ką nors iš Armstrongų šeimos?

– Ne, regis, ne. Sunku prisiminti. Štai pasakysiu jums keletą skaičių. Vien praeitais metais aš pardaviau...

– Mesjė, maldauju jus, nenutolkite nuo reikalo.

Italas atsiprašydamas skėstelėjo rankomis.

– Tūkstantį kartų atsiprašau.

– Malonėkite man tiksliai pasakyti, ką veikėte vakar po vakarienės.

– Mielai. Taigi, kol galima, aš sėdžiu čia. Čia vis linksmiau. Šnekuosi su amerikiečiu, su tuo, su kuriuo sėdime prie vieno stalo. Jis pardavinėja juosteles rašomosioms mašinėlėms. Paskui grįžtu į savo kupė. Ji tuščia. Nelaimingasis Džonas Bulas, mano kaimynas, išėjęs pas šeimininką. Galų gale jis grįžta. Kaip visada – ištįsusiu veidu. Nieko nešneka – pasako tik „taip" arba „ne". Pasigailėtina nacija tie anglai – tokie nedraugiški. Sėdi sau kampe kaip mietą prarijęs ir skaito knygą. Paskui ateina palydovas ir pakloja mums patalą.

– Ketvirta ir penkta vieta, – sumurmėjo Puaro.

– Teisingai – paskutinė kupė. Mano – viršutinė vieta. Taigi aš užlipau į viršų. Rūkiau ir skaičiau. Mažiukui anglui, man regis, skaudėjo dantį. Jis išsitraukė buteliuką kažkokių vaistų, kurie turi baisiai stiprų

kvapą. Gulėjo ir dejavo. Aš netrukus užmigau. Kai tik atsibusdavau, girdėdavau jį dejuojant.

– Nežinote, ar jis buvo naktį išėjęs iš kupė?

– Nemanau. Aš būčiau girdėjęs. Be to, kai tik atsidaro kupė durys, iš koridoriaus krenta šviesa kuri ir pažadina, nes manai, jog muitinės patikrinimas prie kokios nors sienos.

– Ar jis kada nors kalbėjo apie savo šeimininką? Reiškė priešiškus jausmus?

– Aš jau sakiau, kad jis su manimi nekalbėdavo. Jis labai nedraugingas. Tyli kaip žuvis.

– Jūs sakėte rūkąs. Pypkę, cigaretes ar cigarus?

– Tik cigaretes.

Puaro pasiūlė jam cigaretę ir jis paėmė.

– Ar esate kada buvęs Čikagoje? – paklausė mesjė Bukas.

– O taip! Puikus miestas, nors aš geriau pažįstu Niujorką, Klivlendą, Detroitą. Ar jūs esate buvęs Jungtinėse Valstijose? Ne? Būtinai nuvažiuokite. Tai...

Puaro pastūmė jam popieriaus lapą.

– Malonėkite pasirašyti ir nurodyti savo pastovų adresą.

Italas padėjo savo parašą su įmantriais išraitymais. Paskui atsistojo, vis taip pat patraukliai šypsodamasis.

– Tai viskas? Daugiau aš jums nereikalingas? Viso gero, ponai. Kad greičiau išsikapstytumėme iš tų pusnynų. Aš esu susitaręs susitikti Milane. – Jis liūdnai palingavo galvą. – Pražiopsosiu sandėrį, – pasakė jis ir išėjo.

Puaro pažvelgė į bičiulį.

– Foskarelis ilgai gyveno Amerikoje, – tarė mesjė

Bukas. – Jis italas, o italų ginklas – peilis! Be to, jie siaubingi melagiai. Aš nemėgstu italų.

–*Ça se voit**, – nusišypsojo Puaro. – Ką gi, galbūt, jūs galvojate teisingai, bet aš tuoj jums įrodysiu, bičiuli, kad prieš šį žmogų mes neturime absoliučiai jokių įkalčių.

– O kur gi jūsų psichologija? Argi italai niekada nenaudoja peilio?

– Taip, naudoja, – atsakė Puaro, – ypač įsikarščiavę. Bet čia – čia visai kitokio pobūdžio nusikaltimas. Aš drįstu manyti, drauguži, kad jis buvo labai nuodugniai apgalvotas, iš anksto suplanuotas. Viskas padaryta labai įžvalgiai, toliaregiškai. Tai nebūdinga – kaip čia pasakius? – pietietiškam temperamentui. Nusikaltimas aiškiai byloja apie šaltą, išradingą, apdairų protą, man regis, anglosaksų protą.

Jis paėmė du paskutinius pasus.

– O dabar, – tarė jis, – pakvieskime mis Merę Debenhem.

---

* Tai matyti (pranc.).

11 skyrius

MIS DEBENHEM PARODYMAI

Kai Merė Debenhem įėjo į vagoną restoraną, Puaro įsitikino, kad tada, pirmą kartą ją pamatęs, įvertino teisingai.

Merė Debenhem buvo labai skoningai apsirengusi – juodu kostiumėliu ir pilkai violetine palaidinuke; juodi plaukai sudėti tvarkingomis lygiomis bangomis. Judesiai tokie pat ramūs ir lygūs, kaip ir šukuosena.

Ji atsisėdo priešais Puaro bei mesjė Buką ir klausiamai pažvelgė į juos.

– Jūs Merė Hermiona Debenhem, dvidešimt šešerių metų amžiaus? – pradėjo Puaro.

– Taip.

– Anglė?

– Taip.

– Būkite maloni, madmuazele, užrašykite ant šio popieriaus lapelio savo nuolatinį adresą.

Merė Debenhem padarė ko prašoma. Jos braižas buvo lengvai įskaitomas.

– O dabar, madmuazele, ką galėtumėte pasakyti

apie praėjusios nakties atsitikimą?

– Bijau, kad nieko negaliu jums pasakyti. Aš atsigu-liau ir visą naktį miegojau.

– Ar jūs labai nusiminusi, kad nusikaltimas įvykdy-tas šiame traukinyje?

Tokio klausimo mergina, žinoma, nesitikėjo. Pilkos jos akys išsiplėtė.

– Aš ne visai jus suprantu.

– Juk tai visiškai paprastas klausimas, madmuazele. Aš jį pakartosiu. Ar jūs labai nusiminėte, kad nusikal-timas įvykdytas kaip tik šiame traukinyje?

– Aš apie tai visiškai nepagalvojau. Ne, nepasaky-čiau, kad dėl to esu bent kiek nusiminusi.

– Vadinasi, nusikaltimas jums yra visiškai įprastas, kasdienis reiškinys, ar ne?

– Žinoma, nemalonu, kad taip atsitiko, – ramiai pa-sakė Merė Debenhem.

– Jūs esate tipiška anglė, madmuazele. *Vous n'éprouvez pas d'émotion**.

Ji šyptelėjo.

– Mano manymu, susijaudinus nebūtina pulti į iste-riją. Be to, žmonės kasdien miršta.

– Taip, miršta. Bet žmogžudystės įvyksta rečiau.

– Taip, žinoma.

– Ar jūs nepažinojote nužudytojo?

– Vakar, čia pusryčiaudama, jį pamačiau pirmą kar-tą.

– Ir kokį susidarėte įspūdį?

– Aš neatkreipiau į jį dėmesio.

– Ar jis jums nepasirodė blogas žmogus?

---

* Jūs visai nesijaudinate (pranc.).

Ji truktelėjo pečiais.

– Iš tiesų, apie jį net nepagalvojau.

Puaro įdėmiai pažvelgė į Merę Debenhem.

– Jūs, man regis, truputį su panieka žiūrite į mano apklausos metodus, – tarė Puaro ir jo akys sužibėjo. – Manote, kad anglas ne nuo to pradėtų. Viskas būtų kaip nukirsta – tiktai faktai – žodžiu, apgalvotai ir organizuotai. Bet aš, madmuazele, turiu savo keistenybių. Pirmiausia, aš visada pažiūriu į liudininką, apmąstau jo ar jos charakterį ir suformuluoju atitinkamus klausimus. Štai prieš keletą minučių aš apklausiau džentelmeną, kuris norėjo man išdėstyti savo nuomonę visais klausimais. O aš jam neleidžiu nukrypti nuo temos, reikalauju, kad atsakinėtų „taip" arba „ne", „šis" arba „anas". Paskui ateinate jūs. Iškart pamatau, kad jūs atsargi, metodiška ir į pasakojimus nesileisite. Jūsų atsakymai bus trumpi ir tikslūs. Ir štai todėl, madmuazele, kad žmogus tokia prieštaringa būtybė, aš jums užduodu visiškai kitokius klausimus. Klausiu, ką jūs jaučiate, ką galvojate. Ar jums nepatinka toks metodas?

– Atleiskite, kad pasakysiu, ką galvoju, bet, mano nuomone, tai tik tuščias laiko gaišimas. Mano pasakymas, kad misterio Retčeto veidas man patiko ar nepatiko, nė kiek nepadės išsiaiškinti, kas jį nužudė.

– Ar jūs žinote, madmuazele, kas toks iš tiesų buvo Retčetas?

Ji linktelėjo.

– Misis Habard apie tai jau visiems pasakė.

– Ir ką jūs manote apie Armstrongų bylą?

– Tai buvo tiesiog žvėriškas nusikaltimas, – ryžtingai atsakė mergina.

Puaro susimąstęs pažiūrėjo į ją.

-Kiek žinau, madmuazele, jūs važiuojate iš Bagdado?

- Taip.

- Į Londoną?

- Taip.

- Ką jūs veikėte Bagdade?

- Dirbau guvernante šeimoje su dviem vaikais.

- Ar jūs grįšite ten po atostogų?

- Gerai nežinau.

- Kodėl?

- Bagdadas labai toli ir todėl manau susirasti vietą Londone, jei tik pasitaikys kas nors tinkamo.

- Štai kaip. Aš pamaniau, kad gal ketinate ištekėti.

Mis Debenhem nieko neatsakė. Ji pakėlė akis ir pažiūrėjo Puaro tiesiai į veidą. Jos žvilgsnis sakyte sakė: „Jūs per daug įžūlus".

- Ką jūs galvojate apie savo kaimynę – mis Olson?

- Ji maloni, paprasta moteris.

- Kokios spalvos jos chalatas?

Merė Debenhem išpūtė akis.

- Rusvas, natūralios vilnos.

- O jūsų chalatas – manau, nepasirodysiu pernelyg nekuklus, jei pasakysiu – šviesiai violetinis. Aš tai pastebėjau dar važiuojant iš Alepo į Stambulą.

- Taip, visiškai teisingai.

- Ar turite dar kitą chalatą, madmuazele? Pavyzdžiui, skaisčiai raudoną?

- Ne, tai ne mano.

Puaro pasilenkė į priekį. Jis atrodė lyg katė, puolanti pelę.

– O kieno?

Mergina išsigandusi loštelėjo.

– Aš nežinau. Ką jūs turite omenyje?

– Jūs nepasakėte: „Ne, aš tokio neturiu“. Jūs pasakėte: „Ne, tai ne mano“. Turėdama galvoje, kad tas daiktas kieno nors kito.

Ji linktelėjo.

– Kokio nors kito keleivio?

– Taip.

– Tai kieno gi?

– Juk aš ką tik pasakiau. Aš nežinau. Aš atsibudau šį rytą apie penktą valandą ir pajutau, tarsi traukinys jau seniai stovi. Atidariau duris ir pažiūrėjau koridoriun, maniau, kad stotis. Ir tada pamačiau, kaip koridoriumi kažkas nuėjo, apsivilkęs raudonu kimono.

– Ir nežinote kas? Kokios spalvos buvo moters plaukai – šviesūs, tamsūs, žili?

– Negaliu pasakyti. Ji buvo su naktine kepuraite, be to, aš pamačiau tik pakaušį.

– O iš figūros kaip ji atrodė?

– Aukštoka, liekna. Bet ar tikrai, sunku pasakyti. Man pasirodė, kad kimono buvo išsiuvinėtas drakonais.

– Taip, taip, teisingai, drakonais. – Minutėlę jis patylėjo, o paskui panosėje sumurmėjo: – Nesuprantu. Nieko nesuprantu. Viskas atrodo beprasmiška.

Paskui, pakėlęs akis, tarė:

– Daugiau aš jūsų nebetrukdysiu, madmuazele.

– Taip? – Merė Debenhem, regis, nustebo, bet tuojau pat atsistojo.

Tačiau tarpduryje ji stabtelėjo ir sugrįžo atgal.

– Toji dama švedė – mis Olson, ar ne? – atrodo labai susijaudinusi. Ji sako, jūs jai pareiškęs, kad ji paskutinioji mačiusi tą žmogų gyvą. Dabar ji tikriausiai mano, kad jūs ją įtariate. Ar galima jai pasakyti, kad ji be reikalo nerimauja? Ji iš tų žmonių, kurie nė musės nenuskriaus. – Mis Debenhem šyptelėjo.

– Kelintą valandą ji nuėjo aspirino pas misis Habard?

– Kelios minutės po pusės vienuoliktos.

– Ar ilgai ji ten buvo?

– Kokias penkias minutes.

– O naktį buvo išėjusi iš kupė?

– Ne.

Puaro kreipėsi į daktarą.

– Ar Retčetas galėjo būti nužudytas taip anksti?

Daktaras papurtė galvą.

– Tada man, regis, jūs galite nuraminti savo draugę, madmuazele.

– Ačiū. – Mergina netikėtai šyptelėjo jam ir toji šypsena pasirodė labai maloni. – Žinote, ji kaip avis – iškart pameta galvą ir ima bliauti.

Merė Debenhem pasisuko ir išėjo.

12 skyrius

VOKIETĖS KAMBARINĖS PARODYMAI

Mesjė Bukas smalsiai žiūrėjo į draugą.

– Aš ne visai jus suprantu, *mon vieux*. Ką jūs norėjote sužinoti?

– Aš ieškojau Achilo kulno, drauguži.

– Achilo kulno?

– Taip, pažeidžiamos vietos jaunosios damos santūrumo kiaute. Norėjau išjudinti jos *sang-froid**. Ar man pavyko? Nežinau. Bet vieną dalyką žinau tikrai: ji nesitikėjo, kad aš šitaip viską pakreipsiu.

– Jūs ją įtariate, – lėtai ištarė mesjė Bukas. – Bet kodėl? Ji atrodo žavinga jauna dama ir aš niekada nepatikėsiu, kad ji galėtų būti įpainiota į šitokį nusikaltimą.

– Ir aš sutinku su jumis, – pritarė daktaras Konstantinas. – Ji tokia šalta, bejausmė. Ji negalėtų nudurti žmogaus – greičiau jau jį patrauktų teismo atsakomybėn.

Puaro atsiduso.

– Pirmiausia, jūs abu turite išmesti iš galvos mintį,

* Šaltakraujiškumas (pranc.).

kad šis nusikaltimas įvykdytas neapgalvotai ir visai netikėtai. O kalbant apie mis Debenhem, tai aš ją įtariu dėl dviejų priežasčių. Viena iš jų – pašnekesys, kurį netyčia nugirdau ir apie kurį jūs dar nieko nežinote.

Ir jis persakė draugams tą keistą pokalbį, kurį buvo nugirdęs kelyje iš Alepo.

– Tai išties įdomu, – tarė mesjė Bukas, kai Puaro baigė kalbėti. – Bet reikalauja paaiškinimo. Jeigu jūsų įtarimas pasitvirtintų, vadinasi, jie abu išvien – ji ir tas manieringas anglas.

Puaro linktelėjo.

– Ir to visai nepatvirtina faktai, – pridūrė jis. – Suprantate, jei jie abu dalyvavo nusikaltime, tai ko gi mes turime tikėtis? Kad jie abu sugalvos vienas kitam alibi. Ar ne? Tačiau taip nėra. Misis Debenhem alibi patvirtino švedė, kurios ji iki tol nė akyse nebuvo mačiusi. O pulkininko Arbetnoto alibi – nužudytojo sekretorius, MakKvynas. Ne, toks mįslės įminimas per daug paprastas.

– Jūs sakėte, kad yra dar viena priežastis įtarti mis Debenhem, – priminė mesjė Bukas.

Puaro šyptelėjo.

– Bet ši priežastis grynai psichologinė. Aš klausiu savęs: ar galėjo mis Debenhem sugalvoti tokį nusikaltimą? Aš įsitikinęs, jog už viso to slypi šaltas, išradingas protas. O mis Debenhem kaip tik tokia.

Mesjė Bukas papurtė galvą.

– Man regis, jūs klystate, drauguži. Aš niekaip negaliu įsivaizduoti, kad ši jauna anglė – nusikaltėlė.

– Na, gerai – tarė Puaro, imdamas paskutinį pasą. – Štai ir paskutinė iš mūsų sąrašo – Hildegarda Šmit,

kambarinė.

Padavėjo pašaukta, Hildegarda Šmit įėjo į restoraną ir pagarbiai sustojo prie durų.

Puaro pasiūlė jai sėstis.

Ji atsisėdo, pasidėjo rankas ant kelių ir romiai laukė, kol ją ko nors paklaus. Apskritai Hildegarda Šmit atrodė labai rami – nepaprastai ori, nors gal ir ne per didžiausio proto.

Su Hildegarda Šmit Puaro elgėsi visiškai kitaip, negu su Mere Debenhem.

Jis buvo kuo švelniausias ir kuo nuoširdžiausias, kad tik kambarinė greičiau atsitokėtų. Paskui paprašė jos užrašyti vardą, pavardę ir adresą. Puaro nejučia pradėjo apklausą.

Su kambarine kalbėjo vokiškai.

- Mes norime kaip galima daugiau sužinoti apie tai, kas nutiko praėjusią naktį, – paaiškino jis. – Žinoma, jūs negalite mums pasakyti apie patį nusikaltimą, bet gal kartais matėte ar girdėjote ką nors, kas jums nepadarė jokio įspūdžio, bet mums galėtų būti labai vertinga. Ar supratote mane?

Tačiau ji, regis, nesuprato. Platus, geraširdiškas jos veidas liko toks pats ramus ir bukas, kai ji atsakė:

- Aš nieko nežinau, mesjė.

- Na, pavyzdžiui, prisimenate, kad jūsų ponia liepė jus pakviesti praeitą naktį?

- Taip, prisimenu.

- Ar atmenate, kuri buvo valanda?

- Ne, mesjė. Matote, kai palydovas atėjo manęs pakviesti, aš miegojau.

- Aišku. O ar jums įprasta, kad ponia kviestųsi nak-

čia?

–Taip, man tai nebuvo staigmena, mesjė. Jos malonybei dažnai reikia patarnauti nakčia. Ji blogai miega.

–*Eh bien*, vadinasi, palydovas jums pasakė, kad esate kviečiama, ir jūs atsikėlėte. Ar jūs apsivilkote chalatą?

– Ne, mesjė, aš apsirengiau kaip reikiant. Aš niekada nedrįsčiau įeiti pas jos malonybę su chalatu.

–Bet jūsų chalatas labai gražus, ar ne? Skaisčiai raudonas.

Ji nustebusi pasižiūrėjo į jį.

– Ne, mano chalatas tamsiai mėlynas, flanelinis, mesjė.

– Ak taip! Na gerai, tęskite. Aš tik pajuokavau. Vadinasi, jūs nuėjote pas kunigaikštienę. Ir ką ten darėte?

– Padariau jai masažą, mesjė, o paskui garsiai skaičiau. Aš garsiai skaitau nelabai gerai, bet jos malonybė sako, kad jai taip dar geriau – ji greičiau užmiega. Kai ponią apėmė miegas, mesjė, ji liepė man išeiti, todėl aš užverčiau knygą ir grįžau į savo kupė.

– Ar žinote, kuri tada buvo valanda?

– Ne, mesjė.

– O kiek laiko jūs buvote pas ponią kunigaikštienę?

– Maždaug pusvalandį, mesjė.

– Gerai, pasakokite toliau.

– Pirmiausia aš nunešiau jos malonybei dar vieną pledą iš savo kupė. Buvo labai šalta, nors traukinys ir kūrenamas. Aš užklojau ją pledu ir ji palinkėjo man labos nakties. Tada įpyliau jai mineralinio vandens, užgesinau šviesą ir išėjau.

– O po to?

– Viskas, mesjė. Grįžau į savo kupė ir atsiguliau.

– O koridoriuje nieko nesutikote?

– Ne, mesjė.

– Ar nematėte, pavyzdžiui, damos su skaisčiai raudonu kimono, išsiuvinėtu drakonais?

Ji įbedė romias akis į Puaro.

– Tikrai nemačiau, mesjė. Koridoriuje buvo tik palydovas, daugiau nieko. Visi keleiviai miegojo.

– Bet palydovą tikrai matėte?

– Taip, mesjė.

– Ką jis veikė?

– Jis išėjo iš vienos kupė, mesjė.

– Ką? – mesjė Bukas palinko į priekį. – Iš kurios?

Hildegarda Šmit vėl išsigando ir Puaro priekaištingai pažvelgė į draugą.

– Tai nieko nepaprasto, – paaiškino jis. – Juk palydovą keleiviai dažnai kviečia naktį. Gal prisimenate, iš kurios kupė jis išėjo?

– Ta kupė maždaug vagono viduryje, mesjė. Antros ar trečios durys nuo kunigaikštienės.

– Taip. Būkite maloni, pasakykite tiksliai, iš kurios kupė ir kaip viskas buvo?

– Jis vos neatsitrenkė į mane, mesjė. Aš tada ėjau pledu nešina iš savo kupė pas ponią.

– O jis išėjo iš kupė ir vos nesusidūrė su jumis. Į kurią pusę jis ėjo?

– Į mano pusę, mesjė. Jis atsiprašė ir nuėjo koridoriumi vagono restorano link. Tuo metu sučirškė skambutis, bet man rodos, jis nepasuko į tą kupė, kur buvo kviečiamas. – Paskui patylėjusi pridūrė: – Tik aš nesuprantu, kaip galėjo...

Puaro vėl nuramino ją.

– Mes tik norime sutikrinti laiką, – tarė jis. – Visa tai paprasčiausias formalumas. Tas vargšas palydovas, matyt, neturėjo ramybės naktį – pirmiau pažadino jus, paskui lėkė čia į vieną kupė, čia į kitą.

– Tai buvo ne tas pats palydovas, kuris pažadino mane, mesjė. Mane pažadino visai kitas.

– Ką jūs sakote! Kitas? Ar jūs buvote anksčiau jį mačiusi?

– Ne, mesjė.

– Sakykite, kaip manote, ar atpažintumėte jį dabar pamačiusi?

– Manau, kad taip, mesjė.

Puaro kažką sumurmėjo mesjė Bukui į ausį. Šis pakilo ir nuėjo durų link duoti nurodymo.

Puaro draugiškai ir laisvai toliau klausinėjo kambarinę.

– Ar esate buvusi Amerikoje, froilein Šmit?

– Ne, mesjė. Turbūt tai puiki šalis.

– Jūs, tikriausiai, girdėjote, kas iš tikrųjų buvo tas nužudytasis – kad jis vaiko mirties kaltininkas?

– Taip, girdėjau, mesjė. Tai baisi nuodėmė. Gerasis Dievas neturėtų šito leisti. Vokietijoje šitaip neatsitinka.

Moters akyse pasirodė ašaros. Matyt, sujudo motiniški jausmai.

– Taip, tai buvo baisus nusikaltimas, – niūriai tarė Puaro.

Jis išsitraukė iš kišenės batisto gabalėlį ir padavė jai.

– Jūsų nosinaitė, froilein Šmit?

Ji tylėdama apžiūrinėjo nosinaitę. Paskui pakėlė akis. Jos skruostai nuraudo.

– O ne, mesjė. Tikrai ne mano.

– Matote, ant jos inicialas „H“. Štai kodėl aš pagalvojau, kad nosinaitė gali būti jūsų.

– Mesjė, tai damos nosinaitė. Labai brangi. Rankų darbo. Man regis, paryžietiška.

– Vadinasi, ji ne jūsų, ir jūs nežinote, kieno galėtų būti?

– Aš? O ne, mesjė.

Iš visų trijų besiklausančiųjų tik Puaro pastebėjo, kad ji atsakė ne iš karto.

Mesjė Bukas kažką sušnibždėjo jam į ausį. Puaro linktelėjo ir tarė:

– Tuojau pat ateis visi trys miegamųjų vagonų palydovai. Gal malonėsite pasakyti, kurį iš jų sutikote praeitą naktį, nešdama pledą kunigaikštienei?

Įėjo trys vyrai: Pjeras Mišelis, aukštas šviesiaplaukis „Atėnų-Paryžiaus“ vagono palydovas ir stambus, kresnas Bukarešto vagono palydovas.

Hildegarda Šmit pažiūrėjo į juos ir iškart papurtė galvą.

– Ne, mesjė, – tarė ji. – Čia nėra to žmogaus, kurį mačiau praeitą naktį.

– Bet traukinyje daugiau palydovų nėra. Jūs, matyt, apsirikote.

– Esu visiškai tikra, mesjė. Šie vyrai aukšti ir stambūs. O tas buvo mažas, tamsiaplaukis, su ūsiukais. Jis manęs atsiprašė, pasakė „pardon“ silpnu, moterišku balsu. Tikrai, aš jį labai gerai prisimenu, mesjė.

13 skyrius

PUARO SUVEDA VISŲ KELEIVIŲ PARODYMUS

– Mažas, tamsiaplaukis, moterišku balsu, – pakartojo mesjė Bukas. Palydovai ir Hildegarda Šmit jau buvo išėję. Mesjė Bukas beviltiškai skėstelėjo rankomis.

– Bet aš nieko nesuprantu, visiškai nieko! Vadinasi, tas priešas, apie kurį Retčetas kalbėjo, vis dėlto buvo traukinyje? Bet kurgi jis dabar? Negalėjo juk žmogus imti ir išgaruoti! Tiesiog galva sukasi. Na, sakykite gi ką nors, bičiuli, maldauju jus. Įrodykite man, kad neįmanoma gali pasidaryti įmanoma!

– Taip, gerai pasakyta, – pasakė Puaro. – Čia nebuvo nieko neįmanomo, vadinasi, bet kokiomis aplinkybėmis neįmanoma turėjo pasidaryti įmanoma.

– Na, tada paaiškinkite, greitai paaiškinkite, kas gi iš tikrųjų praeitą naktį atsitiko traukinyje.

– Aš ne burtininkas, *mon cher*. Ir man, kaip ir jums, viskas susimaišė. Ši byla kažkaip labai keistai juda į priekį.

– Ji visai nejuda. Stovi vietoje.

Puaro papurtė galvą.

– Netiesa. Mes jau šiek tiek pasistūmėjom. Kai ką jau žinome. Turime visų keleivių parodymus.

– Ir ką mums tai davė? Ničnieko.

– Nepasakyčiau, bičiuli.

– Na, gal aš ir perdedu. Ir amerikietis Hardmenas, ir vokietė kambarinė – taip, jie šiek tiek papildė mūsų žinias. Arba, tiksliau sakant, dar labiau supainiojo visą reikalą.

– Ne, ne, ne, – nuramino jį Puaro.

Mesjė Bukas užsipuolė jį.

– Na, tai kalbėkite, leiskite gi mums išgirsti Erkiulio Puaro išmintį.

– Ar aš jums nesakiau, kad man, kaip ir jums, viskas susimaišė? Tačiau dabar mes bent jau galime imtis problemos sprendimo. Galime sugrupuoti visus faktus ir iš eilės, metodiškai juos apsvarstyti.

– Maldauju, kalbėkite, mesjė, – tarė daktaras Konstantinas.

Puaro atsikrenkštė ir išlygino sugeriamojo popieriaus gabalėlį.

– Imkime ir peržiūrėkime, ką šiuo metu žinome. Pirmiausia, mes turime keletą neginčytinų faktų. Retčetas, arba Kasetis, gavo dvylika dūriu peiliu ir mirė praeitą naktį. Tai vienas faktas.

– Sutinku su jumis, sutinku, *mon vieux*, – tarė mesjė Bukas ironiškai.

Erkiulis Puaro nė kiek nesumišo. Jis ramiai tęsė:

– Kol kas aš praleisiu tas ypatingas aplinkybes, kurias mes su daktaru Konstantinu jau esame aptarę. Netrukus prie jų sugrįšiu. Kitas, mano supratimu, svarbus

faktas – nusikaltimo laikas.

– Tai irgi vienas iš tų nedaugelio dalykų, kuriuos mes tikrai žinome, – pareiškė mesjė Bukas. – Nusikaltimas įvykdytas šią naktį, penkiolika minučių antros. Juk viskas tai patvirtina.

– Ne viskas. Jūs perdedate. Žinoma, yra nemažai faktų, patvirtinančių šią nuomonę.

– Džiaugiuosi, kad nors tai jūs pripažįstate.

Puaro ramiai kalbėjo toliau, visai nesijaudindamas dėl to, kad Bukas jį nuolat pertraukinėja.

– Taigi, gali būti trys versijos. Pirmoji versija – nusikaltimas įvykdytas, kaip kad jūs sakote, penkiolika minučių antros. Tai patvirtina laikrodis, misis Habard ir vokietės Hildegardos Šmit parodymai. Tą patį teigia ir daktaras Konstantinas. Antroji versija – nusikaltimas įvykdytas vėliau ir laikrodžio rodyklės pasuktos tyčia mums suklaidinti.

Trečioji versija – nusikaltimas įvykdytas anksčiau ir laikrodžio rodyklės pasuktos dėl tos pačios priežasties.

– Dabar, jei pirmąją versiją laikysime realiausia, patvirtinta daugiausia įrodymų, tai turėsime pripažinti ir eilę faktų, kurie iš to išplaukia. Jei nusikaltimas įvykdytas penkiolika minučių antros, tai žudikas negalėjo pasprukti iš traukinio. Vadinasi, mums kyla klausimai: Kur jis? Ir kas jis?

Taigi, pirmiausia atidžiai išanalizuokime parodymus. Pirmą kartą mes išgirstame apie tą žmogų – mažą, tamsiaplaukį, moterišku balsu – iš Hardmeno. Be to, jis pasako, kad Retčetas jam kalbėjęs apie šį žmogų ir prašęs apsaugoti nuo jo. Šiems faktams patvirtinti mes neturime jokių įrodymų – belieka tik patikėti Hard-

meno žodžiu. Žiūrėkime toliau. Ar Hardmenas iš tikrųjų yra tas, kas sakosi esąs – Niujorko seklių biuro atstovas?

Mano supratimu, šioje byloje įdomiausia yra tai, kad mes neturime tokių galimybių, kurias turi policija. Mes negalime patikrinti tų žmonių *bona fides**. Turime pasikliauti vien savo išvadomis. O tai, man regis, visą šią istoriją daro dar įdomesnę. Jokios rutinos. Viską turi spręsti protas. Štai aš ir klausiu savęs: „Ar galima tikėti Hardmeno parodymais, kai jis kalba apie save?“ Aš pagalvojau ir nusprendžiau: „Galima“. Aš laikausi tuos nuomonės, kad mes galime tikėti tuo, ką Hardmenas sakė apie save.

– Jūs pasikliaujate intuicija? Anot amerikiečių – uosle? – paklausė daktaras Konstantinas.

– Visiškai ne. Aš apsvarstau visas galimybes. Hardmenas keliauja su padirbtu pasu – dėl to ant jo iš karto krenta įtarimas. Kai pasirodys policija, ji pirmiausia areštuos Hardmeną ir išsiųs telegramą į Niujorką, kad sužinotų, ar Hardmenas sako tiesą apie save. Tačiau patikrinti visų keleivių *bona fides* bus sunku; be to, šito nė nereiks daryti vien dėl to, kad jie nekelia jokio įtarimo. O Hardmeno žodžius patikrinti visai nesunku. Jis arba tikrai yra tas asmuo, kuriuo dedasi, arba ne. Todėl aš ir sakau, kad čia viskas bus kaip reikiant.

– Jūs nelaikote jo įtartinu?

– Anaiptol. Jūs klaidingai supratote mane. Juk kiekvienas Amerikos seklys gali turėti savo sumetimų nužudyti Retčetą. Ne, aš tik noriu pasakyti, kad mano manymu, mes galime patikėti tuo, ką Hardmenas kal-

* Sąžiningumas (lot.).

ba apie save. Jo pasakojimas, jog Retčetas jį susirado ir pasisamdė, nėra neįtikėtinas ir, galimas dalykas – nors to ir negalime tvirtai teigti – teisingas.

Jeigu mes pripažįstame, kad šios žinios tikros, tada turime ieškoti tolesnio šios versijos patvirtinimo. Ir jį randame, nors ir labai netikėtai, Hildegardos Šmit parodymuose. Jos sutiktas palydovas tiksliai sutampa su Hardmeno apibūdintu Retčeto priešu. Ar žinome dar ką nors, kas patvirtintų šiuos du pasakojimus? Taip. Turime sagą, kurią misis Habard rado savo kupė. Yra ir dar vienas sutapimas, kurio jūs, turbūt, nepastebėjote.

- Koks?

- O gi tai, kad abu – ir pulkininkas Arbetnotas, ir Hektoras MakKvynas – pasakė, jog palydovas praėjo pro jų kupė. Jie į šį faktą neatkreipė jokio dėmesio, bet, ponai, Pjeras Mišelis pareiškė, kad jis buvo pakilęs iš savo vietos tik tais keliais atvejais, kuriuos jis mums tiksliai nupasakojo, ir nė vienu iš tų atvejų jam nereikėjo eiti į kitą vagono galą pro tą kupė, kurioje sėdėjo Arbetnotas ir MakKvynas.

Ir todėl tas pasakojimas apie mažą, tamsiaplaukį, moterišku balsu kalbantį žmogų, apsirengusį miegamojo vagono palydovo uniforma, patvirtinamas, tiesiogiai ar netiesiogiai, keturių liudininkų.

- Vienas klausimėlis, – tarė daktaras Konstantinas. – Jeigu Hildegardos Šmit pasakojimas teisingas, tai kodėl tikrasis palydovas nepaminėjo matęs ją, kai ėjo, kviečiamas misis Habard?

- Tai, man regis, nesunku paaiškinti. Kai jis ėjo į misis Habard kupė, kambarinė buvo pas savo šeimi-

ninkę. O kai kambarinė galų gale grįžo į savo kupė, tada palydovas buvo pas misis Habard.

Mesjė Bukas vos sulaukė, kol Puaro baigė kalbėti.

– Taip, taip, drauge mano, – nekantraudamas tarė jis. – Nors aš ir žaviuosi jūsų atsargumu ir tuo, kaip metodiškai – žingsnis po žingsnio – judate į priekį, drįstu pasakyti, kad vis dėlto iki šiol dar nepalietėte svarbiausio. Mes visi pripažinome, jog tas žmogus tikrai yra. Visa esmė – kur jis dingo?

Puaro priekaištingai palingavo galvą.

– Jūs klystate. Jūs statote vežimą pirma arklio. Prieš paklausdamas save: „Kur tas žmogus dingo?“ aš klausiu: „Ar toks žmogus iš tikrųjų yra?“ Nes, suprantate, jeigu tas žmogus buvo tik išgalvotas – taip sakant, išrastas – kaip lengva jam buvo dingti! Todėl pirmiausia aš ir bandau nustatyti, ar iš tikrųjų egzistuoja toks žmogus.

– Ir kai nustatėte, kad tikrai yra – *eh bien*, sakykite, kurgi jis?

– Į tai yra tik du atsakymai, *mon cher*. Arba jis tebesislepia traukinyje, tokioje neįtikėtinoje vietoje, apie kurią mes nė nepagalvojome, arba jis – vienas žmogus dviejuose asmenyse. Kitaip sakant, jis yra ir tas priešas, kurio bijojo Retčetas, ir traukinio keleivis, taip gerai užsimaskavęs, kad Retčetas jo nepažino.

– Čia tai idėja, – švytėdamas tarė mesjė Bukas. Tačiau tuojau pat vėl apsiniaukė. – Bet yra vienas prieštaravimas...

Puaro užbėgo jam už akių.

– Žmogaus ūgis. Jūs tai norėjote pasakyti? Išskyrus misterio Retčeto tarną, visi keleiviai – aukšti vyrai:

italas, pulkininkas Arbetnotas, Hektoras MakKvynas, grafas Andreni. Vadinasi, belieka tarnas – nelabai įtikėtina kandidatūra. Bet iškyla dar viena prielaida. Prisimenate „moterišką“ balsą? Dabar mes jau galime pasirinkti vieną iš dviejų. Tai gali būti vyras, persirengęs moterimi, arba tikra moteris. Aukšta moteris vyriškais drabužiais atrodys maža.

– Bet juk Retčetas, be abejo, būtų žinojęs...

– Gali būti, kad jis ir žinojo. Gali būti, kad ta moteris kada nors jau kėsinosi į jo gyvybę, taip pat persirengusi vyriškiu. Retčetas, turbūt, tikėjosi, kad ji dar kartą griebsis šios gudrybės, ir todėl liepė Hardmenui sekti vyriškį. Bet dėl visa ko paminėjo moterišką balsą.

– Tokia prielaida visai galima, – tarė mesjė Bukas. – Bet...

– Klausykite, bičiuli, aš manau, kad dabar jau atėjo laikas jums pasakyti apie kai kurias prieštaraujančias detales, pastebėtas daktaro Konstantino.

Ir jis galiausiai papasakojo išvadas, kurias padarė jiedu su daktaru, nustatę žaizdų pobūdį. Mesjė Bukas sudejavo ir vėl susiėmė už galvos.

–Aš suprantu, – su užuojauta tarė Puaro. – Gerai suprantu, kaip jūs jaučiatės. Galva plyšta, ar ne?

– Tiesiog fantastiška! – sušuko mesjė Bukas.

– Taip, teisingai. Tai absurdiška, neįtikėtina, neįmanoma. Ir aš tą patį sakau. Ir vis dėlto, mano drauge, taip yra! Nuo faktų nepabėgsi.

– Tai beprotybė!

– Taip. Visa tai atrodo taip beprotiška, drauguži, kad mane kartais ima persekioti mintis, jog problemos sprendimas visiškai paprastas... Bet tai tik viena

iš mano „idėjų“!

– Du žudikai, – sudejavo mesjė Bukas. – Rytų ekspresе...

Ši mintis vos jo nepravirkdė.

– O dabar, – linksmai tarė Puaro, – imkim ir dar pafantazuokim. Vadinasi, praeitą naktį traukinyje pasirodo du paslaptingi nepažįstamieji. Miegamojo vagono palydovas, kuris tiksliai atitinka misterio Hardmeno apibūdintą žmogų ir kurį matė Hildegarda Šmit, pulkininkas Arbetnotas bei misteris MakKvynas, ir moteris raudonu kimono – aukšta, liekna moteris, kurią pastebėjo Pjeras Mišelis, mis Debenhem, misteris MakKvynas, aš pats ir užuodė – jei taip galima pasakyti – pulkininkas Arbetnotas. Kas ji? Nė viena moteris traukinyje neprisipažįsta turinti raudoną kimono. Toji moteris taip pat dingsta. Taigi, ar ji ir tas netikrasis miegamojo vagono palydovas yra vienas asmuo, ar visiškai kitas? Kur jie dabar, tie du žmonės? Ir tarp kitko, kur palydovo uniforma ir skaisčiai raudonas kimono?

– Aha, pagaliau šis tas konkretaus, – pašoko iš vietos mesjė Bukas. – Mes turime apieškoti visų keleivių bagažą. Taip, čia jau konkrečiau.

Puaro taip pat atsistojo.

– Aš pabūsiu pranašu, – pasakė jis.

– Jūs žinote, kur jie yra?

– Numanau.

– Tai sakykite, kur?

– Skaisčiai raudoną kimono jūs rasite kurio nors vyriškio bagaže, o palydovo uniformą – pas Hildegardą Šmit.

– Pas Hildegardą Šmit? Jūs galvojate...

– Visai ne tą, ką jūs. Aš pasakyčiau taip: jei Hildegarda Šmit yra kalta, tai uniforma gal ir gali būti rasta jos bagaže. O jei nekalta – tai uniforma tikrai bus ten.

– Bet kaip... – pradėjo mesjė Bukas ir nutilo. – Koks čia triukšmas? – šūktelėjo jis. – Atrodo, lyg į čia garvežys dumtų.

Triukšmas artėjo. Šaižūs šūkčiojimai maišėsi su piktais žodžiais.

Staiga vagono restorano durys atsilapojo. Įvirto misis Habard.

– Koks siaubas! – šaukė ji. – Tik pagalvokite, koks siaubas! Mano krepšyje. Mano prausimosi reikmenų krepšyje! Didžiulis peilis – visas kruvinas!

Ji susverdėjo ir krito be sąmonės ant mesjė Buko peties.

14 skyrius

ĮKALČIAI – GINKLAI

Mesjė Bukas greičiau energingai, nei mandagiai, padėjo nualpusios damos galvą ant stalo. Daktaras Konstantinas šūktelėjo padavėjui, ir tas atbėgo tekinas.

– Palaikykite šitaip jos galvą, – paliepė daktaras. – Jei atsigaus, duokite truputėlį konjako. Supratote?

Paskui išskubėjo įkandin Puaro ir Buko. Jį domino tik nusikaltimas, alpstančios pagyvenusios damos – nė kiek.

Galimas daiktas, kad kaip tik šitoks elgesys padėjo misis Habard greičiau atsipeikėti. Po kelių minučių ji jau sėdėjo, gurkšnojo padavėjo atneštą konjaką ir vėl iš naujo pasakojo:

– Tiesiog negaliu jums apsakyti, kaip tai baisu! Ne, ne, niekas traukinyje nesupras manęs. Aš visada, nuo pat vaikystės buvau labai, labai jautri. Vos tik pamatau kraują – br-r-r! O, man net dabar silpna darosi, kai pagalvoju!

Padavėjas vėl pasiūlė konjako.

–*Encore un peu, Madame**?

– Jūs manote, bus geriau? Aš tokia blaivininkė. Gy-

* Dar šiek tiek, madam? (pranc.)

venime nesu ragavusi alkoholio. Visi mano šeimoje abstinentai. Ne, bet jeigu kaip vaistus...

Ji vėl gurkštelėjo.

Tuo tarpu Puaro, mesjė Bukas ir daktaras Konstantinas, nė žingsnio neatsilikdamas nuo draugų, skubėjo iš vagono restorano „Stambulo-Kalė“ vagono koridoriumi į misis Habard kupė.

Atrodė, kad visi traukinio keleiviai susirinko koridoriuje. Išsigandęs palydovas stengėsi suvaryti juos atgal į jų kupė.

–*Mais il n'y a rien à voir**, – jis apmaudžiai kartojo visomis kalbomis.

– Malonėkite praleisti, – pasakė apvalusis mesjė Bukas ir, prasispraudęs pro susigrūdusius keleivius, įlindo į kupė. Puaro – jam iš paskos.

– Džiaugiuosi, kad jūs atėjote, mesjė, – lengviau atsiduso palydovas. – Visi braunasi čia. O jau amerikietė – kad ėmė rėkti – *ma foi***, aš maniau, kad ir ją papjovė! Aš atbėgu, o ji klykia kaip pamišusi ir reikalauja, kad tučtuojau atvestų jus. Po to pasileido per vagoną šaukdama visu balsu ir pasakodama visiems, kas atsitiko.

Paskui, mostelėjęs ranka, pridūrė:

– Jis čia, mesjė. Aš nė nepaliečiau.

Ant durų rankenos kabėjo didelis languotas impregnuotas prausimosi reikmenų krepšys. Ant grindų, ten, kur misis Habard jį numetė, gulėjo durklas – pigus, neva rytietiško stiliaus, raižyta rankena ir smailėjančia geležte. Ant jos matėsi rūdis primenančios dėmės.

Puaro atsargiai pakėlė durklą.

---

* Nėra ko čia žiūrėti (pranc.).

** Dievaži (pranc.).

– Taip, – sumurmėjo jis. – Klaidos čia negali būti. Štai ginklas, kurio mums trūko, ar ne, daktare?

Daktaras apžiūrėjo jį.

– Be reikalo stengiatės, – tarė Puaro. – Ant jo tikrai nebus pirštų atspaudų, nebent misis Habard.

Peilio daktaras ilgai netyrinėjo.

– Taip, tas pats peilis, – tarė jis. – Su tokiu gali padaryti bet kokią žaizdą.

– Maldauju, drauguži, neskubėkite daryti išvadų!

Daktaras nustebo.

– Mes jau ir taip turime daugybę sutapimų. Praėjusią naktį du žmonės ryžosi nužudyti Retčetą. Būtų tikrai per daug sutapimų, jeigu abu dar būtų pasirinkę vienodus ginklus!

– Šis sutapimas nėra toks neįmanomas, kaip atrodo, – tarė daktaras. – Tokie neva rytietiško stiliaus durklai tūkstančiais pardavinėjami Konstantinopolio turguje.

– Jūs mane truputį paguodėte, bet tik truputį, – pasakė Puaro.

Jis susimąstęs pažiūrėjo į duris priešais, paskui nukabino prasimosi reikmenų krepšį ir paklebeno rankeną. Durys neatsidarė. Skląstis, maždaug pėda virš rankenos, buvo užšautas. Puaro atstūmė jį ir vėl pabandė, bet durys nė nekrustelėjo.

– Mes užrakinome jas iš anos pusės, prisimenate? – pasakė daktaras.

– Taip, teisingai, – išsiblaškęs atsiliepė Puaro. Matėsi, kad jis galvojo visai apie ką kita. Seklio kaktą išvagojo raukšlės – tarsi būtų kažko sumišęs.

– Viskas sutampa, ar ne? – paklausė mesjė Bukas. – Nusikaltėlis eina į koridorių per šią kupė. Darydamas

duris, užčiuopia krepšį ir, ilgai negalvojęs, įmeta į jį kruviną peilį. Paskui, nė nenujausdamas, kad pažadino misis Habard, pro kitas duris išsmunka į koridorių.

– Taip, žinoma. Tikriausiai taip ir buvo, – sumurmėjo Puaro vis tokiu pat sutrikusiu veidu.

– Kas gi dar? – paklausė mesjė Bukas. – Kas dar jums nepatinka?

Puaro greitai nužvelgė jį.

– Bet ar pats faktas jūsų nestebina? Ne, matyt, ne. Na, tai smulkmena.

Palydovas įkišo galvą į kupė.

– Amerikietė dama jau grįžta.

Daktaras Konstantinas atrodė nusikaltęs. Jautė, kad su misis Habard pasielgė nemandagiai. Bet ši nė negalvojo jam priekaištauti. Jos energija buvo nukreipta į ką kita.

– Štai ką aš jums pasakysiu, – tiesiai, be ceremonijų išpyškino ji, vos tik pasirodžiusi tarpduryje. – Šitoje kupė aš nepasiliksiu! Nemiegosiu čia šiąnakt, nors duotumėte ir milijoną dolerių.

– Bet, madam...

– Žinau, ką jūs man patarsite ir užtai iš karto sakau – nieko nebus! Ne, geriau jau visą naktį prasėdėsiu koridoriuje. – Ir ji pravirko. – O, jei tik mano duktė žinotų... jei dabar mane pamatytų... ir ko...

Puaro ryžtingai nutraukė ją.

– Jūs manęs nesupratote, madam. Jūsų reikalavimas visai pagrįstas ir bagažas bus tučtuojau perneštas į kitą kupė.

Misis Habard patraukė nuo akių nosinaitę.

– Taip? O, man išsyk palengvėjo! Bet juk visos kupė

užimtos. Nebent kuris nors iš vyriškių...

– Jūsų bagažas, madam, – įsiterpė mesjė Bukas, – bus perneštas visai į kitą vagoną. Jums duosime kupė vagone, kuris buvo prikabintas Belgrade.

– O, puiku! Aš nesu pernelyg nervinga, bet miegoti kupė, kur už sienos negyvas žmogus?! – ji net sudrebėjo. – Galima iš proto išsikraustyti!

– Mišeli! – šūktelėjo mesjė Bukas. – Perneškite šį bagažą į laisvą kupė „Atėnų-Paryžiaus“ vagone.

– Klausau, mesjė. Į tokią pačią, kaip ir ši – į trečiąją?

– Ne, – užbėgo draugui už akių Puaro. – Aš manau, madam bus geriau, jei net ir kupė numeris bus visai kitas. Pavyzdžiui, Nr.12.

–*Bien, Monsieur.*

Palydovas čiupo lagaminą. Misis Habard dėkingomis akimis pažvelgė į Puaro.

– Koks jūs geras ir rūpestingas. Patikėkite, aš tikrai labai dėkinga.

– Ką jūs, madam. Mes palydėsime jus ir padėsime patogiai įsikurti.

Misis Habard, lydima trijų vyriškių, patraukė į savo naują kupė.

– Čia labai puiku, – džiaugėsi ji, dairydamasi aplinkui.

– Jums patinka, madam? Matote, ši kupė visai tokia pat, kaip ana.

– Taip, tokia pat, tik gultas kitoje pusėje. Bet tai nesvarbu – juk traukiniai važiuodami nuolat keičia kryptį. Aš ir sakau dukrai: „Aš noriu sėdėti veidu į tą pusę, į kurią važiuoja traukinys“. O ji man aiškina: „Mama,

kokia prasmė rinktis kupė, jei tau gulantis jis važiuos į vieną pusę, o keliantis – į kitą!" Ir pasirodo, ji sakė tiesą. Juk vakar vakare, kai įvažiavom į Belgradą, aš sėdėjau veidu į garvežį, o kai išvažiavom – nugara.

– Bet ar dabar, madam, jūs esate patenkinta ir laiminga?

– Ne, nepasakyčiau. Štai jau kiek laiko stovime įstrigę pusnynuose ir niekas nieko nedaro, o poryt išplaukia mano laivas.

– Madam, – tarė mesjė Bukas, – mūsų visų padėtis vienoda.

– Teisybė, – pripažino misis Habard. – Bet juk daugiau per niekieno kupė naktį nepraėjo žudikas.

– Tik aš niekaip nesuprantu, madam, – pasakė Puaro, – kaip tas žmogus pateko į jūsų kupė, jei durys iš gretimos kupė, anot jūsų, buvo užsklęstos. Jūs esate tikra, kad jos buvo užsklęstos?

– Ką jūs, pati mačiau, kaip ta švedė jas patikrino.

– Pamėginkime atkurti, kaip viskas įvyko. Jūs štai taip gulite ir, kaip sakote, negalite matyti, ar durys užsklęstos, ar ne.

– Taip. Todėl, kad ant rankenos kabėjo mano krepšys. O viešpatie, juk dabar man reikės naujo krepšio! Į šitą aš nė pažiūrėti negaliu – iš karto bloga darosi.

Puaro paėmė krepšį ir užkabino jį ant durų rankenos.

– *Précisément** . Dabar man viskas aišku, – tarė jis. – Skląstis yra žemiau rankenos ir krepšys ją užstoja. Nuo savo gulto jūs negalėjote matyti, ar skląstis užstumtas, ar ne.

---

* Tikrai taip (pranc.).

– Na, o ką aš jums sakiau?

– O švedė, mis Olson, stovėjo štai čia – tarp jūsų ir durų. Ji stumtelėjo duris ir pasakė, kad jos užsklęstos.

– Taip.

– Ir vis dėlto, madam, ji galėjo apsirikti. Žiūrėkite, ką aš turiu omenyje – stengėsi paaiškinti Puaro. – Skląstis – paprastas metalo kaištelis, ar ne? Pastūmus jį dešinėn, durys užsisklendžia, o pastūmus kairėn – atsisklendžia. Galbūt ji tik stumtelėjo duris, o kadangi jos buvo užrakintos iš anos pusės, tai ji pagalvojo, kad skląstis ir iš jūsų pusės užstumtas.

– Negi ji būtų buvusi tokia kvaila?

– Madam, švelniausi ir maloniausi žmonės ne visada yra ir protingiausi.

– Taip, žinoma.

– Tarp kitko, madam, ar jūs ir į Smirną važiavote traukiniu?

– Ne, aš nuplaukiau garlaiviu tiesiai į Stambulą ir ten mano dukters draugas misteris Džonsonas (nepaprastai mielas žmogus, norėčiau, kad jūs su juo susipažintumėte) mane sutiko ir aprodė miestą. Bet jis mane nuvylė – vieni griuvėsiai. Ir visur mečetės, o jose vis aukis ir aukis ant batelių didžiausias šlepetes. Apie ką aš čia kalbėjau?

– Sakėte, kad jus pasitiko misteris Džonsonas.

– Taigi, ir įsodino mane į prancūzų prekybinį laivą, plaukiantį į Smirną, o ten jau pačioje prieplaukoje manęs laukė žentas. Ką jis pasakys, kai išgirs visa tai! Dukra sakė, kad traukiniu saugiausia ir patogiausia kelionė, kokia tik gali būti. „Sėdėk sau kupė, – tikino ji, – iki pat Paryžiaus, o ten persėsi į Amerikos ekspresą“.

O Dieve, ir ką man dabar daryti su garlaivio bilietu? Juk reikia juos įspėti! Bet dabar tai padaryti tiesiog neįmanoma. Siaubinga...

Misis Habard akyse vėl pasirodė ašaros.

Puaro jau nebenustygo vietoje ir pasinaudojo proga:

– Jūs buvote taip susinervinusi, madam. Mes pasakysime padavėjui, kad jums atneštų arbatos ir sausainių.

– Kad aš nelabai noriu arbatos, – verksmingu balsu pasakė misis Habard. – Anglai, tie įpratę ją gerti.

– Tada gal kavos, madam. Jums reikia atsigauti.

– Nuo konjako man visai galva apsisuko. Mielai išgerčiau puodelį kavos.

– Puiku. Jums reikia atgauti prarastas jėgas.

– Oi, kaip juokingai jūs išsireiškėte!

– Bet pirmiausia, madam, mažas formalumas. Gal leistumėte man patikrinti jūsų bagažą?

– Kam?

– Mes tikrinsime visų keleivių bagažą. Aš nenoriu jums dar kartą priminti to nemalonaus atsitikimo, bet pagalvokite apie savo krepšį.

– O viešpatie! Tikrinkite! Žiūrėkite! Bet dar vienas toks siurprizas ir man – galas!

Patikrinimas ilgai neužtruko. Bagažo misis Habard vežėsi nedaug: skrybėlaičių dėžutę, pigų lagaminą ir prikimštą kelioninį krepšį. Daiktai paprasti ir neįmantrūs, ir viską patikrinti būtų buvę galima per porą minučių, jei misis Habard nuolat nebūtų kaišiojusi dukters ir dviejų gana bjaurių vaikų nuotraukas: „Mano duktė ir mano dukters vaikai. Argi jie ne žavūs?“

15 skyrius

KELEIVIŲ BAGAŽAS

Pasakęs misis Habard dar keletą nenuoširdžių mandagumo frazių,ir užtikrinęs, kad kava bus atnešta, Puaro, lydimas draugų, išėjo.

– Pradžiai ištraukėme tuščią bilietą, – prabilo mesjė Bukas. – Kas bus kitas?

– Paprasčiausia, man regis, būtų eiti iš eilės į kiekvieną kupė. Vadinasi, reikėtų pradėti nuo šešioliktosios – nuo draugiškojo misterio Hardmeno.

Misteris Hardmenas tuo metu rūkė cigaretę. Jis mandagiai pasveikino atėjusius:

– Prašom, džentelmenai. Prašom, jei tik visi sutilpsite. Tokiai kompanijai čia velniškai ankšta.

Mesjė Bukas paaiškino sekliui, ko jie atėję, ir šis linktelėjo galvą.

– Savaime suprantama. Tiesą sakant, aš stebiuosi, kodėl jūs šito nesiėmėte anksčiau. Štai mano raktai, džentelmenai, o jeigu norėtumėte patikrinti ir mano kišenes, labai prašom. Ar nukelti kelioninius krepšius?

– Palydovas nukels. Mišeli!

Abu misterio Hardmeno kelioniniai krepšiai buvo greitai patikrinti ir grąžinti savininkui. Ko jau ko, bet alkoholinių gėrimų juose netrūko. Misteris Hardmenas mirktelėjo:

– Prie sienos retai kada tikrina lagaminus, tuo labiau, jei duodi pakišą palydovui. O aš, vos įlipęs, jam įkišau pluoštelį turkiškų banknotų ir iki šiol nemalonumų neturėjau.

– O Paryžiuje?

Misteris Hardmenas vėl mirktelėjo:

– Iki to laiko, kai pasieksiu Paryžių, viskas, kas liks, tilps į šampūno buteliuką, – paaiškino jis.

– Kaip matau, jūs nesate sausojo įstatymo šalininkas, mesjė Hardmenai, – nusišypsojo mesjė Bukas.

– Atvirai sakant, – pasakė Hardmenas, – sausasis įstatymas man niekada nebuvo kliūtis.

– Aišku. Dirba pogrindis, – lėtai, su pasimėgavimu ištarė mesjė Bukas. – Jūs, amerikiečiai, mokate išraiškingai, originaliai pasakyti, – pridūrė jis.

– Aš labai norėčiau nuvažiuoti į Ameriką, – prisipažino Puaro.

– O, ten jūs išmoktumėte pažangių metodų, – pasakė Hardmenas. – Europą reikia pažadinti. Ji jau baigia užmigti.

– Taip, tiesa, Amerika – progreso šalis, – sutiko Puaro. – Amerikiečiai daug kuo mane žavi. Tik... galbūt aš atsilikusių pažiūrų, bet europietės man patinka labiau, nei amerikietės. Man regis, niekas negali prilygti prancūzėms ir belgėms – jos tokios koketiškos, tokios žavingos.

Hardmenas nusisuko ir valandėlę žiūrėjo į sniegą.

– Gal ir jūsų teisybė, mesjė Puaro. Bet, mano manymu, kiekviena tauta labiausiai vertina savas merginas, – tarė jis ir sumirksėjo, tarsi sniegas būtų gėlęs akis.

– Akina, ar ne? – prabilo jis. – Žinote, džentelmenai, mane tai jau ima nervinti. Ir ta žmogžudystė, ir tas sniegas, žodžiu, viskas kartu. Svarbiausia – jokios veiklos. Slankioji koridoriumi, kad prastumtum laiką, ir tiek. O aš noriu veikti.

– Matyti, kad esate energingas – tikrai vakarietiškos dvasios, – nusišypsojo Puaro.

Palydovas padėjo į vietą kelioninius krepšius ir jie nuėjo į kitą kupė. Pulkininkas Arbetnotas, sėdėdamas kampe, rūkė pypkę ir skaitė žurnalą.

Puaro paaiškino, kokiu tikslu atėjęs. Pulkininkas neprieštaravo. Jis vežėsi du sunkius odinius lagaminus.

– Visa kita išsiunčiau garlaiviu, – paaiškino jis.

Kaip ir daugumos kariškių, pulkininko daiktai buvo sudėti labai tvarkingai, todėl jo lagaminus patikrino per kelias minutes. Puaro pastebėjo pakelį pypkių krapštukų.

– Jūs visuomet naudojate tokios rūšies krapštukus? – paklausė jis Arbetnotą.

– Taip, jeigu pavyksta gauti.

– Štai kaip, – linktelėjo Puaro.

Krapštukai buvo lygiai tokie pat, kaip tas, kurį Puaro rado ant grindų nužudytojo kupė.

Daktaras Konstantinas irgi apie tai užsiminė, kai jie vėl išėjo į koridorių.

– *Tout de même**, – sumurmėjo Puaro, – man nesino-

---

* Ir vis dėlto (pranc.).

ri tuo tikėti. Juk tai ne *dans son caractère**, o tie žodžiai pasako viską.

Kitos kupė duris rado uždarytas. Tai buvo kunigaikštienės Dragomirovos kupė. Jie pasibeldė ir gilus kunigaikštienės balsas šūktelėjo: „*Entrez***!“

Čia kalbėjo mesjė Bukas. Jis labai mandagiai ir pagarbiai paaiškino jų apsilankymo tikslą.

Kunigaikštienė jį išklausė tylėdama: mažas, į rupūžės panašus veidas buvo visai bejausmis.

– Jeigu tai būtina, ponai, – ramiai pasakė ji, kai Bukas baigė, – vadinasi, nėra ko daugiau ir šnekėti. Raktai pas mano kambarinę. Ji jums viską parodys.

– Ar raktai visuomet pas jūsų kambarinę? – paklausė Puaro.

– Žinoma, mesjė.

– O jeigu naktį prie sienos muitininkai staiga prašys atidaryti kokį lagaminą?

Senoji dama gūžtelėjo pečiais.

– Nemanau, kad taip atsitiktų. Bet tokiu atveju palydovas ją tuojau pakviestų.

– Vadinasi, jūs ja besąlygiškai pasitikite, madam?

– Aš jums jau kartą sakiau, – ramiai atsakė kunigaikštienė. – Aš nelaikau žmonių, kuriais nepasitikiu.

– Taip, – susimąstęs ištarė Puaro. – Pasitikėjimas šiais laikais tikrai didelis dalykas. Galbūt geriau turėti neišvaizdžią, bet patikimą moterį, nei gražuolę kambarinę, pavyzdžiui, elegantišką paryžietę.

Jis pamatė, kaip tamsios, protingos akys pamažu išsiplėtė ir įsmigo į jo veidą.

---

* Jo charakteriui (pranc.).

** Įeikite! (pranc.)

– Ką jūs tuo norite pasakyti, mesjė Puaro?
– Nieko, madam. Visiškai nieko.
– O ne. Jūs galvojate, kad mano tualetus turėtų tvarkyti elegantiška paryžietė, ar ne?
– Tai būtų labiau įprasta, madam.
Kunigaikštienė papurtė galvą.
– Šmit man ištikima, – pabrėždama kiekvieną žodį, pasakė ji. – Ištikimybė – *c'est impayable**.
Atėjo kambarinė, nešina raktais. Kunigaikštienė vokiškai paliepė jai atidaryti lagaminus ir padėti džentelmenui juos patikrinti. O pati išėjo į koridorių ir ėmė žiūrėti į sniegą. Puaro išėjo su ja, lagaminus tikrinti pavedęs mesjė Bukui.
Dama niūriai šyptelėjo.
– O jūs, mesjė, ar nenorite pažiūrėti, ką aš vežuosi lagaminuose?
Jis papurtė galvą.
– Madam, tai tik formalumas, daugiau nieko.
– Jūs tuo įsitikinęs?
– Jūsų atveju – taip.
– O vis dėlto aš pažinojau ir mylėjau Sonią Armstrong. Ir ką jūs apie tai galvojate? Kad aš nesitepsiu rankų, žudydama tokį niekšą, kaip Kasetis? Galbūt ir jūsų teisybė.
Paskui, minutėlę patylėjusi, pridūrė:
– O žinote, ką aš tokiam žmogui norėčiau padaryti? Norėčiau sušukti savo tarnams: „Užplakite jį mirtinai ir išmeskite į šiukšlyną!“ Taip būdavo daroma tada, kai aš dar buvau jauna, mesjė.
Puaro nekalbėjo, tik įdėmiai klausėsi.

* Neįkainojamas dalykas (pranc.).

Staiga kunigaikštienė piktai pažiūrėjo į jį.

– Jūs vis tylite, mesjė Puaro. Įdomu, apie ką jūs galvojate?

Jis pažiūrėjo jai tiesiai į akis.

– Man atrodo, madam, kad jūs galite didžiuotis valios, bet ne rankų stiprumu.

Ji žvilgtelėjo į plonas, žiedais apmaustytas savo rankas. Jos panašėjo į grobuonies nagus.

– Teisingai, – tarė ji. – Jos nestiprios, visiškai nestiprios. Ir aš net nežinau, džiaugtis dėl to, ar liūdėti.

Ir, staiga pasisukusi, nuėjo į savo kupė, kur kambarinė skubiai dėjo daiktus atgal į lagaminus.

Kunigaikštienė kirste nukirto mesjė Buko atsiprašinėjimus.

– Nėra reikalo atsiprašinėti, mesjė, – pasakė ji. – Įvyko žmogžudystė. Vadinasi, kai kurios priemonės yra būtinos. Ir viskas.

– *Vous êtes bien aimable, Madame**.

Jiems išeinant, kunigaikštienė linktelėjo galvą.

Kitų dviejų kupė durys buvo uždarytos. Mesjė Bukas stabtelėjo ir pasikrapštė pakaušį.

– *Diable***! Čia galime susilaukti nemalonumų. Tai diplomatai. Jų bagažas netikrinamas.

– Muitinėje – ne. Bet kai kalba eina apie žmogžudystę...

– Žinau. Ir vis dėlto nesinorėtų visos tos painiavos.

– Nenusiminkite, dranguži. Grafas ir grafienė protingi žmonės. Žiūrėkite, kokia maloni buvo kunigaikštienė Dragomirova.

---

* Jūs labai maloni, madam (pranc.).

** Velniai griebtų! (pranc.)

– Ji tikra *grande dame*. Tiedu – irgi iš to paties sluoksnio, bet grafas man pasirodė lyg ir įtūžęs. Jis buvo labai nepatenkintas, kad jūs laikėtės savo ir apklausinėjote jo žmoną. O patikrinimas dar labiau jį suerzins. Gal juos praleiskim, a? Galų gale, jie ir negali nieko bendro turėti su žmogžudyste. Kam judinti miegantį šunį?

– Aš nesutinku su jumis, – paprieštaravo Puaro. – Esu tikras, kad grafas Andreni elgsis protingai. Šiaip ar taip, pabandykime.

Ir, nespėjus mesjė Bukui ištarti nė žodžio, Puaro smarkiai pabeldė į tryliktosios kupė duris.

Iš vidaus pasigirdo: „*Entrez!*" Grafas sėdėjo kampe prie durų ir skaitė laikraštį. Grafienė, susirietusi į kamuoliuką, gulėjo kitame kampe, prie lango. Jos galva buvo ant pagalvės – atrodė, ji miegojo.

– *Pardon, Monsieur le Comte**, – pradėjo Puaro. – Atleiskite už įsiveržimą. Mes tikriname visų traukinio keleivių bagažą. Daugeliu atvejų tai tik paprasčiausias – bet būtinas – formalumas. Mesjė Bukas sako, kad jūs, kaip diplomatas, turite teisę reikalauti, kad jūsų daiktai nebūtų tikrinami.

Grafas minutėlę pagalvojo.

– Ačiū, – tarė jis. – Bet aš manau, kad šiuo atveju man nereikia daryti išimties. Norėčiau, kad mūsų bagažas būtų patikrintas taip, kaip ir visų kitų keleivių.

Jis kreipėsi į žmoną.

– Elena, tikiuosi, tu neprieštarauji?

– Nė kiek, – nedvejodama atsakė grafienė.

Bagažą peržiūrėjo greitai ir paviršutiniškai. Puaro savo sumišimą stengėsi užmaskuoti trumpomis be-

* Atleiskite, mesjė grafe (pranc.).

reikšmėmis frazėmis.

– Ant jūsų lagamino etiketė atidrėko, madam, – pranešė jis, nukeldamas mėlyną tymo lagaminą su inicialais ir karūna.

Bet grafienė į šią pastabą nieko neatsakė. Jai, regis, visa ši procedūra buvo labai nuobodi ir, kol vyrai gretimoje kupė tikrino jos lagaminus, ji sėdėjo susirietusi kampe ir užsisvajojusi žiūrėjo pro langą.

Baigdamas patikrinimą, Puaro atidarė spintelę virš praustuvo ir greitai žvilgtelėjo, kas joje yra. Ten buvo kempinė, kremas, pudra ir buteliukas trionalio.

Abi pusės apsikeitė mandagiomis frazėmis ir seklių grupė išėjo.

Toliau buvo misis Habard, nužudytojo ir Puaro kupė, todėl jie iškart pasuko į antrąją klasę. Pirmojoje kupė – dešimtoje ir vienuoliktoje vietose – buvo įsikūrusi Merė Debenhem ir Greta Olson. Kai vyrai įėjo, mis Debenhem skaitė knygą, o švedė kietai miegojo, bet, pažadinta beldimo, tuoj pašoko.

Puaro, kaip ir kiekvienoje kupė, išbėrė atsiprašinėjimų tiradą. Švedę jie sujaudino, o Merė Debenhem liko rami ir abejinga. Puaro kreipėsi į švedę:

– Jums leidus, madmuazele, mes pirmiau patikrinsime jūsų bagažą, o paskui gal malonėsite nueiti ir pažiūrėti, kaip jaučiasi misis Habard. Mes ją perkėlėme į kitą vagoną, bet ji vis dar labai susijaudinusi dėl savo radinio. Aš liepiau paduoti jai kavą, tik man atrodo, kad ji iš tų žmonių, kuriems svarbiausia – su kuo nors pasišnekėti.

Gerosios damos širdyje bematant sukilo užuojauta. Taip, ji tučtuojau eisianti. Vargšelei toks baisus smū-

gis, o be to, ji visą laiką buvo nepatenkinta kelione, taip sielojosi, kad turėjo skirtis su dukra. Na, žinoma, ji tučtuojau nueisianti – jos lagaminas neužrakintas – ir nunešianti draugei amoniako.

Švedė išskubėjo iš kupė. Jos „turtą“ greitai peržiūrėjo. Jis pasirodė labai skurdus. Ji, matyt, dar nebuvo pastebėjusi, kad iš skrybėlaičių dėžutės dingo kelios vielutės.

Mis Debenhem padėjo knygą ir stebėjo Puaro. Paprašyta padavė savo lagaminų raktus. Paskui, kai Puaro nukėlė ir atidarė lagaminą, ji paklausė:

- Kodėl jūs ją išsiuntėte, mesjė Puaro?

- Aš, madmuazele? Kodėl? Padėti amerikietei.

- Puikus pretekstas, bet tik pretekstas.

- Aš jūsų nesuprantu, madmuazele.

- Manau, kad jūs mane labai gerai suprantate, – nusišypsojo ji. – Norėjote, kad aš likčiau viena, ar ne?

- Jūs kalbate už mane, madmuazele.

- O gal ir galvoju už jus? Ne, vargu. Jūs viską pats jau apmąstėte. Argi ne taip?

- Madmuazele, patarlė sako...

- *Qui s'excuse s'accuse** – jūs tai norėjote pasakyti? Bet pripažinkite, kad aš turiu sveiko proto ir šį tą pastebiu. Jūs kažkodėl įsikalėte į galvą, jog aš kažką žinau apie tą nešvarų reikalą – apie žmogžudystę, nors aš to nužudytojo nebuvau mačiusi gyvenime.

- Tai gryna fantazija, madmuazele.

- Ne, visai ne fantazija. Bet, man regis, mes tik gaištame laiką – jūs vis sukate aplink, užuot griebęs jautį už ragų.

---

* Tas kaltas, kas teisinasi (pranc.).

– O jūs nemėgstate gaišti laiko? Ne, jūs mėgstate eiti iškart prie reikalo. Jums patinka atvirumas. *Eh bien*, aš būsiu atviras. Aš paklausiu, ką reiškia keli žodžiai, kuriuos nugirdau kelyje iš Sirijos. Aš išlipau iš traukinio Konjos stotyje, kaip sako anglai, pamiklinti kojų. Ir tada nakties tyloje išgirdau jūsų ir pulkininko balsus. Jūs jam pasakėte: „Tik ne dabar. Dabar ne laikas. Kai viskas bus baigta. Kai viskas praeis“. Ką jūs turėjote omenyje sakydama šiuos žodžius, madmuazele?

– Jūs manote – žmogžudystę? – labai ramiai paklausė ji.

– Dabar klausiu aš, madmuazele.

Ji atsiduso ir susimąstė. Paskui, tarsi pabusdama iš miego, tarė:

– Tie žodžiai turėjo prasmę, mesjė, tik aš jums negaliu jos pasakyti. Galiu tik prisiekti, kad niekada anksčiau, kol įlipau į traukinį, to Retčeto nebuvau akyse mačiusi.

– Vadinasi, atsisakote tuos žodžius paaiškinti?

– Taip. Jeigu jūs šitaip keliate klausimą – atsisakau. Aš kalbėjau apie... apie vieną uždavinį, kurį turėjau atlikti.

– Ir atlikote? .

– Ką jūs norite tuo pasakyti?

– Bet juk uždavinys jau atliktas, ar ne?

– Kodėl jūs taip manote?

– Paklausykite, madmuazele, aš jums priminsiu dar vieną smulkmeną. Tą dieną, kai mes turėjome pasiekti Stambulą, traukinys vėlavo. Ir dėl to jūs labai nervinotės. Jūs, tokia rami, tokia santūri, tiesiog nesivaldėte.

– Aš bijojau, kad nespėsiu į šį traukinį.

– Taip, jūs sakėte. Bet, madmuazele, juk Rytų ekspresas iš Stambulo išvažiuoja kiekvieną dieną. Jeigu ir nebūtumėte spėjusi į šį traukinį, būtumėte sugaišusi tik dvidešimt keturias valandas.

Mis Debenhem pirmą kartą neteko kantrybės.

– Nejaugi jūs nesuprantate, kad Londone žmogaus gali laukti draugai, o parą pavėlavus, sužlugtų visi planai ir būtų daug nemalonumų.

– Ak štai kaip? Jūsų laukia draugai ir jūs nenorite jiems sudaryti nemalonumų.

– Tai visai natūralu.

– Ir vis dėlto... keista...

– Kas keista?

– Kad ir šis traukinys stovi. Tik šį kartą priežastis daug rimtesnė ir jūs negalite savo draugams nei išsiųsti telegramos, nei pasišnekėti tarp... tarp...

– Norite pasakyti – telefonu?

– Na, taip, kaip jūs anglai sakote, kelioniniu telefonu.

Merė Debenhem nenorom šyptelėjo.

–Tarpmiestiniu telefonu, – pataisė ji. – Taip, teisingai sakote, baisiai pikta, kai nieko negali pranešti – nei telefonu, nei telegrafu.

– Ir vis dėlto, madmuazele, šį kartą jūs elgiatės visiškai kitaip. Nerodote nekantrumo. Ir ramiausiai filosofuojate.

Merė Debenhem paraudo ir prikando lūpą. Daugiau šypsotis ji nebuvo linkusi.

– Neatsakote, madmuazele?

– Atleiskite. Aš nesupratau, ką turiu atsakyti.

– Kodėl taip pasikeitė jūsų elgesys, madmuazele?

– Mesjė Puaro, ar jums neatrodo, kad darote daug triukšmo dėl nieko?

Puaro, tarsi atsiprašydamas, skėstelėjo rankomis.

– Tokia, turbūt, visų mūsų, seklių, yda. Mes visada ieškome nuoseklumo žmonių elgesyje. Ir nepripažįstame nuotaikos kaitaliojimosi.

Merė Debenhem nieko neatsakė.

– Madmuazele, jūs gerai pažįstate pulkininką Arbetnotą?

Puaro pasirodė, kad pakeitus pokalbio temą merginai iškart palengvėjo.

– Aš susipažinau su juo šioje kelionėje.

– Ar jūs turite pagrindą įtarti, kad jis galėjo pažinoti tą Retčetą?

Ji ryžtingai papurtė galvą.

– Esu įsitikinusi, kad nepažinojo.

– Kodėl esate taip įsitikinusi?

– Sprendžiu iš to, ką jis kalbėjo.

– Ir vis dėlto, madmuazele, nužudytojo kupė ant grindų mes radome pypkės krapštuką. O pulkininkas Arbetnotas – vienintelis keleivis, rūkantis pypkę.

Puaro įdėmiai stebėjo merginą, bet jos veidas liko šaltas, bejausmis. Ji tepasakė:

– Nesąmonė. Absurdas. Kas jau kas, o pulkininkas Arbetnotas tikrai negali būti įpainiotas į nusikaltimą, ir dar tokį surežisuotą.

Merės žodžiai taip tiksliai sutapo su Puaro mintimis, kad jis buvo besutinkąs su ja. Tačiau garsiai pasakė:

– Turiu jums priminti, madmuazele, kad jūs pulkininko gerai nepažįstate.

Ji gūžtelėjo pečiais.

– Bet pakankamai gerai žinau tokio tipo žmones.

– Vis dėlto jūs man nepaaiškinate, ką reiškė šie žodžiai: „Kai viskas bus baigta"? – kaip galėdamas mandagiau paklausė Puaro.

– Daugiau aš neturiu ko pasakyti, – šaltai atkirto Merė Debenhem.

– Pagaliau tai nesvarbu – tarė Erkiulis Puaro. – Aš vis tiek išsiaiškinsiu.

Jis nusilenkė ir išėjo iš kupė, uždarydamas duris.

– Ar jūs pasielgėte protingai, bičiuli? – paklausė jį mesjė Bukas. – Juk dabar ji bus dar atsargesnė, pulkininkas taip pat.

– *Mon ami*, kai norite sugauti triušį, į olą įleidžiate šešką ir, jeigu triušis ten yra, jis išbėga. Tik tai aš ir padariau.

Jie įėjo pas Hildegardą Šmit.

Kambarinė jau laukė lankytojų ir sutiko juos pagarbia, tačiau abejinga veido išraiška.

Puaro greitai peržiūrėjo mažąjį lagaminėlį – jis stovėjo ant kėdės. Paskui liepė palydovui nukelti nuo lentynos didesnįjį.

– Prašom raktus, – pasakė jis.

– Jis neužrakintas, mesjė.

Puaro atsegė diržus ir nuvožė dangtį.

– Aha! – tarė jis kreipdamasis į mesjė Buką. – Jūs prisimenate, ką aš sakiau? Žvilgtelėkite čia.

Pačiame viršuje gulėjo greitomis susukta ruda palydovo uniforma.

Flegmatiškoji vokietė staiga pasikeitė.

– Ak! – sušuko ji. – Tai ne mano. Aš jos čia nedėjau. Ir to lagamino nebuvau atidariusi nuo pat Stam-

bulo. Tikrai, patikėkite, sakau teisybę! – maldaujančiu žvilgsniu ji žiūrėjo čia į vieną, čia į kitą vyriškį.

Puaro švelniai paėmė ją už rankos, mėgindamas nuraminti.

– Nesijaudinkite, viskas gerai. Aš įsitikinęs, kad jūs nepaslėpėte čia tos uniformos taip pat, kaip ir tuo, kad esate gera virėja. Matote. Juk jūs iš tiesų gera virėja, ar ne?

Suglumusi moteris pati to nejausdama, nusišypsojo.

– Taip, tikrai, visos mano šeimininkės taip sakydavo. Aš...

Ji nutilo, nebaigusi sakinio, ir akyse vėl pasirodė išgąstis.

– Nebijokite, nebijokite, – ramino ją Puaro. – Aš jums sakau, kad viskas gerai. Štai paklausykite, aš papasakosiu, kaip viskas buvo. Vadinasi, tas žmogus, tas, kurį matėte apsivilkusį palydovo uniforma, išeina iš nužudytojo kupė. Jis susiduria su jumis. Jam labai nepasisekė. Mat, tikėjosi, kad jo niekas nepamatys. Ką daryti? Reikia nedelsiant kur nors paslėpti uniformą. Dabar ji jau ne saugo jį, o išduoda.

Puaro pažiūrėjo į mesjė Buką ir daktarą Konstantiną, kurie jo atidžiai klausė.

– O aplinkui – sniegas. Sniegas, sumaišęs visus jo planus. Kurgi jam paslėpti tuos drabužius? Visos kupė užimtos. Bet štai – vienos durys atidarytos ir kupė besanti tuščia. Tikriausiai, tos moters, kurią jis ką tik susitiko koridoriuje. Jis įsėlina, nusivelka uniformą ir greitai įbruka ją į lagaminą ant lentynos. Gali praeiti daug laiko, kol ji bus surasta.

– O paskui? – paklausė mesjė Bukas.

– Apie tai mums ir reikia pagalvoti, – atsakė Puaro ir įspėjamai pažiūrėjo į draugus.

Jis pakėlė uniformą. Viena saga – trečioji iš apačios – buvo ištrūkusi. Puaro kyštelėjo ranką į švarko kišenę ir ištraukė geležinkeliečių visraktį, su kuriuo palydovai paprastai atidarinėja kupė duris.

– O štai ir paaiškinimas, kaip žudikas pateko pro užrakintas duris, – pasakė mesjė Bukas. – Jūs be reikalo klausinėjote misis Habard. Pasirodo, užsklęstos ar neužsklęstos buvo durys į gretimą kupė, žudikas be jokio vargo pro jas praėjo. Galų gale, jeigu jau jis gavo palydovo uniformą, kodėl neapsirūpinti ir palydovo raktu?

– Iš tikrųjų, kodėl ne? – pritarė ir Puaro.

– Mums jau seniai reikėjo susiprasti. Juk prisimenate, Mišelis sakė, kad, kai jis atėjo misis Habard kviečiamas, jos kupė durys į koridorių buvo užrakintos.

– Taip, mesjė, – pritarė palydovas. – Todėl aš ir pagalvojau, kad damai prisisapnavo.

– Užtai dabar viskas aiškėja, – tęsė mesjė Bukas. – Be abejo, žudikas norėjo užrakinti ir duris į gretimą kupė, bet turbūt misis Habard tuomet sujudėjo ir jį išgąsdino.

– Dabar mums belieka surasti raudonąjį kimono, – pasakė Puaro.

– Taip. Bet šiose dvejose paskutinėse kupė – vyrai.

– Vis tiek apieškosime.

– Taip, žinoma. Juk aš prisimenu, ką jūs sakėte.

Hektoras MakKvynas noriai sutiko parodyti lagaminus.

– Pagaliau atėjote pas mane, – liūdnai šyptelėjo jis. – Juk aš – labiausiai įtartinas iš visų keleivių. Jums bereikia surasti pas mane senio testamentą, kuriuo jis man palieka visus savo pinigus, ir viskas bus išspręsta.

Mesjė Bukas įtariai pažvelgė į sekretorių.

– Aš, žinoma, tik juokauju, – skubiai pridūrė MakKvynas. – Tiesą sakant, jis jokiu būdu nebūtų man palikęs nė cento. Aš jam tiesiog buvau reikalingas – moku užsienio kalbų, na ir visa kita. Juk jeigu šneki tik angliškai ir dar su amerikietišku akcentu, tave tuo pat apgaus. Aš ne poliglotas, bet parduotuvėse ir viešbučiuose galiu susišnekėti prancūziškai, vokiškai ir itališkai.

MakKvynas kalbėjo truputį garsiau, nei paprastai. Atrodė, kad jis jautėsi kiek nesmagiai, nors ir mielai sutiko atidaryti savo lagaminus.

Puaro pakėlė galvą.

– Nieko neradome, – tarė jis. – Net jus kompromituojančio testamento!

MakKvynas atsiduso.

– Kaip akmuo nuo širdies nusirito, – pajuokavo jis.

Jie perėjo į paskutinę kupė. Augaloto italo ir tarno bagažo patikrinimas nedavė jokių rezultatų.

Visi trys vyrai sustojo vagono gale ir susižvalgė.

– O kas toliau? – paklausė mesjė Bukas.

– Grįšime į vagoną restoraną, – atsakė Puaro. – Dabar mes sužinojome viską, ką galėjome sužinoti. Išklausėme keleivių parodymus, patikrinome jų bagažą ir patys kai ką pamatėme... Daugiau pagalbos iš niekur negalime tikėtis. Dabar belieka patiems galvas pasukti.

Jis kyštelėjo ranką kišenėn portsigaro. Cigarečių nebuvo.

– Aš tuojau pat ateisiu, – tarė jis. – Man reikės cigarečių. Byla labai sudėtinga, labai supainiota. Kas vilkėjo skaisčiai raudonu kimono? Kur jis dabar? Norėčiau sužinoti. Yra byloje ir kažkas, kažkokia detalė, kuri slysta man iš rankų! Byla sudėtinga, nes ją padarė sudėtingą. Bet mes tuojau viską apmąstysime. Palaukite manęs.

Puaro koridoriumi nuskubėjo į savo kupė. Prisiminė, kad viename jo lagamine yra cigarečių.

Jis nusikėlė lagaminą ir spragtelėjo užraktais. Ir tą pačią akimirką, išpūtęs akis, atšoko.

Pačiame viršuje gulėjo tvarkingai sulankstytas plonytis skaisčiai raudonas šilkinis kimono su drakonais.

– Štai kaip, – sumurmėjo jis. – Iššūkis. Ką gi, priimu jį.

III DALIS

ERKIULIS PUARO PATOGIAI ATSISĖDA IR MĄSTO

1 skyrius

KURIS?

Kai Puaro grįžo į vagoną restoraną, mesjė Bukas ir daktaras Konstantinas šnekučiavosi. Mesjė Bukas atrodė nusiminęs.

–*Le voilà**, – tarė jis, pamatęs Puaro. Ir, kai šis atsisėdo, pridūrė: – Jeigu jūs išspręsite šią bylą, *mon cher*, aš iš tiesų patikėsiu stebuklais!

– Jus taip jaudina ši byla?

– Be abejo, jaudina. Juk aš iki šiol visiškai nieko nesuprantu.

– Ir aš taip pat, – prisipažino daktaras ir susidomėjęs pažvelgė į Puaro. – Atvirai šnekant, nenutuokiu, ką

* Štai ir jis (pranc.).

planuojate daryti toliau.

– Ne? – susimąstęs paklausė Puaro.

Jis išsiėmė portsigarą ir užsidegė vieną plonytę cigaretę. Jo akys buvo mąslios.

– Man ši byla tuo ir įdomi, – tarė jis. – Ją spręsdami negalime naudoti jokių įprastinių metodų. Ar žmonės, kurių parodymus mes išklausėme, kalbėjo tiesą, ar melavo? Neturime priemonių tai išsiaiškinti – nebent galime vieną kitą priemonę sugalvoti patys. Tai ir yra proto mankšta.

– Viskas labai puiku, – pasakė mesjė Bukas. – Bet kuo gi mes galime remtis?

– Aš ką tik pasakiau. Mes žinome keleivių parodymus ir šį tą pamatėme savo akimis.

– Puikūs jie, tie keleivių parodymai! Juk jie mums visiškai nieko nedavė.

Puaro papurtė galvą.

– Nesutinku su jumis, mano drauge. Keleivių parodymuose buvo kai kas įdomaus.

– Nejaugi? – skeptiškai paklausė mesjė Bukas. – Aš kažkodėl nepastebėjau.

– Todėl, kad gerai nesiklausėte.

– Na, tai pasakykite, ko aš neišgirdau?

– Aš paimsiu tik vieną pavyzdį – pirmojo liudininko, jaunojo MakKvyno, parodymus. Jis, mano manymu, pasakė vieną labai svarbią frazę.

– Apie laiškus?

– Ne, ne apie laiškus. Jei gerai prisimenu, jo žodžiai skambėjo taip: „Keliavome. Misteris Retčetas norėjo pamatyti pasaulį. Jam labai trukdė kalbų nemokėjimas. Ir todėl aš jam dažniau buvau vertėju, nei sekre-

toriumi".

Nuo daktaro jis nukreipė žvilgsnį į mesjė Buką.

– Kaip? Negi jūs vis dar nesuprantate? Tai jau neatleistina – juk taip neseniai vėl patys girdėjote, kaip jis pasakė: „Jeigu šneki tik angliškai, ir dar su amerikietišku akcentu, tave būtinai apgaus".

– Jūs turite omenyje... – mesjė Bukui vis dar buvo neaišku.

– Matau, kad norite, jog viskas jums būtų sukramtyta ir į burną įdėta. Tai štai. Misteris Retčetas nemokėjo prancūziškai. O kai vakar naktį palydovas jo iškviestas priėjo prie kupė, iš vidaus jam prancūziškai pasakė, kad šaukiantysis apsirikęs ir kad palydovo paslaugos nereikalingos. Dar daugiau – buvo pasakyta tokia idiomatinė frazė, kurios tikrai nebūtų pasakęs žmogus, mokantis prancūziškai vos kelis žodžius. „*Ce n'est rien. Je me suis trompé*".

– Teisingai, – susijaudinęs sušuko daktaras Konstantinas. – Ir kaip mes to nepastebėjome! Aš prisimenu, kad pasakodamas jūs ypač pabrėžėte tuos žodžius. Dabar aš suprantu, kodėl jūs taip nenorėjote pasikliauti tuo sulankstytu laikrodžiu. Be dvidešimt trijų minučių pirmą Retčetas jau buvo negyvas...

– Ir kalbėjo jo žudikas! – įspūdingai užbaigė mesjė Bukas.

Puaro prieštaraudamas pakėlė ranką.

– Neskubėkime ir nedarykime išvadų iš to, ko tikrai nežinome. Aš manau, galime tvirtai teigti viena – be dvidešimt trijų minučių pirmą Retčeto kupė buvo kažkoks žmogus ir kad tas žmogus arba buvo prancūzas, arba laisvai šnekėjo prancūziškai.

– Jūs labai atsargus, *mon vieux*.

– Į priekį galima judėti tik žingsnis po žingsnio. Juk mes neturime konkretaus įrodymo, kad Retčetas tuo metu buvo negyvas.

– O jus pažadinęs riksmas?

– Taip, teisingai.

– Tiesą sakant, – susimąstęs ištarė mesjė Bukas, – šis atradimas nedaug ką pakeičia. Jūs girdėjote kažką brazdant už gretimos kupė durų. Ir tas kažkas buvo ne Retčetas, o kitas žmogus. Be abejo, jis plovėsi kruvinas rankas, slėpė nusikaltimo pėdsakus, degino inkriminuojantį laišką. Paskui palaukė, kol viskas nutilo ir, įsitikinęs, jog kelias laisvas, užrakino ir užkabino iš vidaus grandine Retčeto duris, atrakino duris į misis Habard kupė ir taip paspruko. Teisybę sakant, viskas dėjosi taip, kaip mes ir galvojome. Skirtumas tas, kad Retčetas buvo nužudytas puse valandos anksčiau, o laikrodžio rodyklės pasuktos į priekį, kad žudikas turėtų alibi.

– Ne toks jau patikimas alibi, – tarė Puaro. – Laikrodžio rodyklės rodo 1.15 – tikslų laiką, kada įsibrovėlis paliko nusikaltimo vietą.

– Teisingai, – kiek sutrikęs prisipažino mesjė Bukas. – Tai ką gi jums sako laikrodis?

– Jeigu rodyklės būtų pasuktos – aš sakau jeigu, – tada laikas, kurį jos rodo, turi kažką reikšti. Ir natūralu būtų įtarti visus, kas nepateikė patikimo alibi būtent šiam laikui – 1.15.

– Taip, taip, – pritarė daktaras, – prielaida visiškai teisinga.

– Reikia atkreipti dėmesį ir į laiką, kada įsibrovėlis

įėjo į kupė. Kada jis rado progą prasmukti? Net jeigu galvosime, kad jis veikė išvien su tikruoju palydovu, jam tebuvo viena galimybė – prasibrauti į traukinį tuo metu, kai stovėjo Vinkovcuose. Kai traukinys išvažiavo iš Vinkovcų, palydovas visą laiką sėdėjo veidu į koridorių ir, jeigu tada niekas iš keleivių nebūtų atkreipęs dėmesio į miegamojo vagono palydovą, tai vienintelis asmuo, kuris tikrai būtų turėjęs pamatyti apsišaukėlį – tikrasis palydovas. Bet, sustojus Vinkovcuose, palydovas išėjo į platformą – vadinasi, kelias buvo visai laisvas.

– Vadinasi, turint galvoje visus mūsų ankstesnius samprotavimus, žudikas – vienas iš keleivių, – užbaigė mesjė Bukas. – Mes vėl grįžtame prie to paties. Kuris iš jų?

Puaro nusišypsojo.

– Aš sudariau sąrašą, – tarė jis. – Pažiūrėkite, galbūt kai kas atgis jūsų atmintyje.

Daktaras ir mesjė Bukas palinko prie sąrašo. Lape buvo rūpestingai surašyti visi keleiviai tokia tvarka, kokia jie buvo apklausinėjami.

HEKTORAS MAKKVYNAS, Amerikos pilietis, vieta Nr. 6, antra klasė.

Motyvai – galėjo atsirasti dėl betarpiško bendravimo su nužudytuoju.

Alibi – nuo 12 iki 2 nakties. (Nuo 12 iki 1.30 patvirtinta pulkininko Arbetnoto, nuo 1.15 iki 2 patvirtinta palydovo).

Įkalčiai – nėra.

Įtartinos aplinkybės – nėra.

PALYDOVAS PJERAS MIŠELIS, Prancūzijos pi-

lietis.

Motyvai – nėra.

Alibi – nuo 12 iki 2 nakties. (E. P. matė jį koridoriuje tuo pat metu, kai iš Retčeto kupė pasigirdo balsas – 12.37. Nuo 1.00 iki 1.16 jo alibi patvirtina kiti du palydovai).

Įkalčiai – nėra.

Įtartinos aplinkybės – rasta palydovo uniforma kalba jo naudai, nes, atrodo, ji buvo panaudota tam, kad ant Pjero Mišelio kristų įtarimas.

EDVARDAS MASTERMENAS, Anglijos pilietis, vieta Nr. 4, antra klasė.

Motyvai – galėjo atsirasti dėl jo bendravimo su nužudytuoju, kuriam jis tarnavo.

Alibi – nuo 12 iki 2 nakties (patvirtinta Antonijaus Foskarelio).

Įkalčiai arba įtartinos aplinkybės – nėra. Tik jis vienintelis vyras traukinyje, kuriam būtų tikusi palydovo uniforma. Antra vertus, sunku patikėti, kad jis gerai kalba prancūziškai.

MISIS HABARD, Amerikos pilietė, vieta Nr. 3, pirma klasė.

Motyvai – nėra.

Alibi – nuo 12 iki 2 nakties – nėra.

Įkalčiai arba įtartinos aplinkybės – jos pasakojimas apie vyriškį, buvusį jos kupė, patvirtintas Hardmeno ir Šmit parodymų.

GRETA OLSON, Švedijos pilietė, vieta Nr. 10, antra klasė.

Motyvai – nėra.

Alibi – nuo 12 iki 2 nakties (patvirtinta Merės De-

benhem).

Pastaba: paskutinė mačiusi Retčetą gyvą.

KUNIGAIKŠTIENĖ DRAGOMIROVA, priėmusi Prancūzijos pilietybę, vieta Nr. 14, pirma klasė.

Motyvai – buvo artimai pažįstama su Armstrongų šeima; Sonios Armstrong krikšto motina.

Alibi – nuo 12 iki 2 nakties (patvirtinta palydovo ir kambarinės).

Įkalčiai arba įtartinos aplinkybės – nėra.

GRAFAS ANDRENI, Vengrijos pilietis, diplomatas, vieta Nr. 13, pirma klasė.

Motyvai – nėra.

Alibi – nuo 12 iki 2 nakties (patvirtinta palydovo, išskyrus laiką nuo 1.00 iki 1.15).

GRAFIENĖ ANDRENI, tas pat, vieta Nr. 12.

Motyvai – nėra.

Alibi – nuo 12 iki 2 nakties. Išgėrė trionalio ir miegojo (Patvirtinta vyro. Be to, jos spintelėje rastas buteliukas trionalio).

PULKININKAS ARBETNOTAS, Anglijos pilietis, vieta Nr. 1, pirma klasė.

Motyvai – nėra.

Alibi – nuo 12 iki 2 nakties. Kalbėjosi su MakKvynu iki 1.30. Paskui grįžo į savo kupė ir daugiau iš jos neišėjo (patvirtinta MakKvyno ir palydovo).

Įkalčiai arba įtartinos aplinkybės – pypkės krapštukas.

SAIRESAS HARDMENAS, Amerikos pilietis, vieta Nr. 16.

Motyvai – nežinomi.

Alibi – nuo 12 iki 2 nakties. Nebuvo išėjęs iš kupė

(patvirtinta palydovo, išskyrus laiką nuo 1.00 iki 1.15).

Įkalčiai arba įtartinos aplinkybės – nėra.

ANTONIJUS FOSKARELIS, Amerikos pilietis (gimęs Italijoje), vieta Nr. 5, antra klasė.

Motyvai – nežinomi.

Alibi – nuo 12 iki 2 nakties (patvirtinta Edvardo Mastermeno).

Įkalčiai arba įtartinos aplinkybės – nėra. Tik ginklas, kuriuo buvo įvykdyta žmogžudystė. Manoma, kad jį galėjo panaudoti jo temperamento žmogus (mesjė Buko tvirtinimas).

MERĖ DEBENHEM, Anglijos pilietė, vieta Nr. 11, antra klasė.

Motyvai – nėra.

Alibi – nuo 12 iki 2 nakties (patvirtinta Gretos Olson).

Įkalčiai arba įtartinos aplinkybės – pasikalbėjimas, nugirstas Puaro; jos atsisakymas paaiškinti, ką jis reiškia.

HILDEGARDA ŠMIT, Vokietijos pilietė, vieta Nr. 8, antra klasė.

Motyvai – nėra.

Alibi – nuo 12 iki 2 nakties (patvirtinta palydovo ir jos ponios). Miegojo. Maždaug 12.38 buvo pažadinta palydovo ir nuėjo pas ponią.

PASTABA: keleivių parodymus patvirtina palydovas, sakydamas, kad nuo 12 iki 1.00 (kai jis nuėjo į gretimą vagoną) ir nuo 1.15 iki 2.00 niekas neįėjo ir neišėjo iš misterio Retčeto kupė.

– Kaip matote, šis dokumentas, – tarė Puaro – tik

*précis** visų parodymų, kuriuos mes išklausėme. Kad būtų patogiau, aš viską surašiau iš eilės.

Padaręs grimasą, mesjė Bukas grąžino sąrašą Puaro.

– Bet jis nė kiek nepaaiškina viso reikalo, – pareiškė jis.

– Tada, galbūt, šis jums labiau patiks, – šyptelėjo Puaro ir padavė jam dar vieną lapą popieriaus.

* Tikslus išskaičiavimas (pranc.).

2 skyrius

DEŠIMT KLAUSIMŲ

Popieriaus lape buvo parašyta:

REIKIA IŠSIAIŠKINTI:

1. Nosinaitė su inicialu „H“. Kieno ji?
2. Pypkės krapštukas. Ar jį pametė pulkininkas Arbetnotas, ar kas nors kitas?
3. Kas vilkėjo raudonu kimono?
4. Kas – vyras ar moteris – buvo persivilkęs miegamojo vagono palydovo uniforma?
5. Kodėl laikrodžio rodyklė rodo 1.15?
6. Ar žmogžudystė įvykdyta tuo laiku?
7. Anksčiau?
8. Vėliau?
9. Ar galime būti tikri, jog Retčetą nužudė keli, o ne vienas žmogus?
10. Kaip kitaip būtų galima paaiškinti žaizdų pobūdį?

– Pažiūrėkime, ką mes galime padaryti, – tarė mesjė Bukas, pagyvėjęs nuo tokio iššūkio, mesto jo protui. – Pradėkime nuo nosinaitės. Dirbkime kaip galime sistemingiau ir metodiškiau.

– Be abejo, – pritarė Puaro, patenkintas linkčiodamas galvą. Mesjė Bukas tuo tarpu pamokomai tęsė:

– Nosinaitė su inicialu „H“ gali priklausyti trims žmonėms: misis Habard, mis Debenhem, kurios antras vardas Hermiona, ir kambarinei Hildegardai Šmit.

– Taip. O iš tų trijų?

– Sunku pasakyti. Mano manymu, mis Debenhem. Juk ji gali vadintis antruoju, o ne pirmuoju vardu. Be to, ji jau ir taip mums atrodė įtartina. Tas pokalbis, kurį jūs nugirdote, *mon cher*, iš tikrųjų keistokas, nekalbant jau apie tai, kad ji atsisakė jį paaiškinti.

– O aš nė neabejoju, kad nosinaitė amerikietės, – pasakė daktaras Konstantinas. – Juk ta nosinaitė labai brangi; o amerikiečiai – visi žino – niekad nežiūri, kas kiek kainuoja.

– Vadinasi, jūs nė vienas neįtariate kambarinės? – paklausė Puaro.

– Taip. Juk ji pati sakė, kad tokią nosinaitę gali turėti tik turtinga moteris.

– Antras klausimas – pypkės krapštukas. Ar jį pametė pulkininkas Arbetnotas, ar kas nors kitas?

– Į jį atsakyti sunkiau. Jūs teisus – anglas nesigriebs peilio. Ir todėl aš linkęs manyti, kad krapštuką pametė kas nors kitas, ir tai padarė, kad įtarimas kristų ant ilgakojo anglo.

– Kaip kad jūs ir sakėte, mesjė Puaro, – įsiterpė daktaras, – du įkalčiai – per didelis neapdairumas. Aš sutinku su mesjė Buku. Nosinaitė, matyt, tikrai pamesta netyčia ir todėl nė viena moteris neprisipažins, kad tai jos. Pypkės krapštukas – netikras įkaltis. Šią teoriją, man regis, patvirtina ir tas faktas, kad pulkininkas Ar-

betnotas visai nesutrikęs prisipažino, jog rūko pypkę ir naudoja tokios rūšies krapštukus.

– Jūs samprotaujate teisingai, – pasakė Puaro.

– Trečias klausimas – kas vilkėjo raudonu kimono? – tęsė mesjė Bukas. – Prisipažinsiu, apie tai neturiu nė menkiausio supratimo. Ar jūs ką nors apie tai nutuokiate, daktare Konstantinai?

– Visiškai nieko.

– Tada mes abu prisipažįstame pralaimėję. Užtai kitu klausimu galime bent jau šį tą spėlioti. Kas – vyras ar moteris – buvo persirengęs palydovo uniforma? Čia pirmiausia galime išvardinti visą eilę žmonių, kurie negalėjo to padaryti. Hardmenas, pulkininkas Arbetnotas, Foskarelis, grafas Andreni ir Hektoras MakKvynas yra per aukšti. Misis Habard, Hildegarda Šmit ir Greta Olson – per storos. Vadinasi, lieka tarnas, mis Debenhem, kunigaikštienė Dragomirova ir grafienė Andreni – ir nė vienas iš jų neatrodo įtartinas! Greta Olson – vienu atveju ir Antonijus Foskarelis – kitu, abu prisiekia, kad nei mis Debenhem, nei tarnas nebuvo išėję iš savo kupė. Hildegarda Šmit tvirtinta, kad kunigaikštienė taip pat buvo savojoje, o grafas Andreni pasakė, kad jo žmona išgėrė migdomųjų. Vadinasi, niekas negalėjo to padaryti – o juk tai tikras absurdas!

– Kaip sako senasis Euklidas, – sumurmėjo Puaro.

– Tikriausiai kuris nors vienas iš to ketverto, – pasakė daktaras Konstantinas. – Kitaip belieka pripažinti, kad įsibrovė koks nors pašalinis ir pasislėpė traukinyje, o tai, kaip mes jau nusprendėme, neįmanoma.

Mesjė Bukas perėjo prie kito klausimo.

– Penktas klausimas – kodėl sulankstyto laikrodžio

rodyklės rodo 1.15? Šitą dalyką aš aiškinčiau dvejopai. Arba tai žudiko darbas, kad turėtų alibi, kuris paskui, kai jau buvo beišeinąs iš kupė, išsigando bruzdėjimo koridoriuje; arba – palaukite, man kilo mintis...

Daktaras ir Puaro pagarbiai laukė, kol mesjė Bukas laužė galvą.

– Sugalvojau, – tarė jis pagaliau. – Laikrodžio rodykles pasuko ne žudikas, persirengęs palydovo uniforma! Tai padarė asmuo, kurį pavadinkime Antruoju žudiku – kairiarankis – kitais žodžiais sakant, moteris raudonu kimono. Ji įėjo į kupė vėliau ir pavarė laikrodžio rodykles, kad turėtų alibi.

– Bravo! – sušuko daktaras Konstantinas. – Puiki mintis!

– Tiesą sakant, – tarė Puaro, – moteris dūrė jam tamsoje, net nežinodama, kad jis jau negyvas; paskui, kažkaip susiprotėjusi, jog Retčeto pižamos kišenėje yra laikrodis, jį išėmė, aklai pasuko rodykles ir įlenkė kaip tik toje vietoje, kur reikėjo.

Mesjė Bukas šaltai pažiūrėjo į jį.

– Ar jūs pats galite pasiūlyti geresnį sprendimą? – paklausė jis.

– Šiuo momentu – ne, – prisipažino Puaro. – Bet vis dėlto, – toliau kalbėjo jis, – man regis, nė vienas iš jūsų nepastebėjote tame laikrodyje paties įdomiausio.

– Gal tai susiję su šeštuoju klausimu? – paklausė daktaras. – Į klausimą „Ar žmogžudystė buvo įvykdyta 1.15?“ aš atsakau neigiamai.

– Aš taip pat, – pritarė mesjė Bukas. – Kitas klausimas: „Anksčiau?“ Aš atsakau: taip. O jūs, daktare, irgi?

Daktaras linktelėjo:

– Taip. Bet ir į klausimą „Vėliau?“ taip pat galima atsakyti teigiamai. Aš sutinku su jūsų teorija, mesjė Bukai, ir manau, kad mesjė Puaro – taip pat, tik nenori pirma laiko surišti sau rankų. Pirmasis žudikas pasirodė prieš 1.15, o Antrasis – po 1.15. O dėl to kairiarankio žmogaus, tai ar nevertėtų mums išsiaiškinti, kas iš keleivių yra kairiarankis?

– Aš šito taip pat neišleidau iš akių ir jau kai ką padariau, – atsakė Puaro. – Jūs galėjote pastebėti, kad aš prašiau kiekvieną keleivį parašyti savo pavardę arba adresą. Galutinių išvadų iš to daryti, žinoma, negalima, nes kai kurie žmonės vienus veiksmus atlieka dešine ranka, kitus – kaire. Yra žmonių, kurie rašo dešine, o golfą žaidžia kaire ranka. Bet vis dėlto šį tą aš sužinojau. Visi apklausti žmonės ėmė plunksną dešine ranka, išskyrus kunigaikštienę Dragomirovą, kuri atsisakė rašyti.

– Kunigaikštienė Dragomirova – ne, tai neįmanoma, – tarė mesjė Bukas.

– Netikiu, kad ji būtų turėjusi jėgos taip stipriai smogti kaire ranka, – abejodamas pasakė daktaras Konstantinas. – Tokiai žaizdai padaryti reikėjo nepaprastos jėgos.

– Vadinasi, toks smūgis ne moters jėgoms?

– Sakyčiau, ne visiškai taip. Ne pagyvenusios moters jėgoms, ir dar tokios geibios, kaip kunigaikštienė Dragomirova.

– O gal šiuo atveju nulėmė valia – dvasios valdžia silpnam kūnui, – pasakė Puaro. – Kunigaikštienė Dragomirova – didelė asmenybė, nepaprastai valinga. Bet

atidėkime kol kas šią temą.

– Devintas ir dešimtas klausimas. Ar galima tvirtinti, kad Retčetą nužudė ne vienas, o keli žmonės, ir kaip kitaip galima paaiškinti žaizdų pobūdį? Mano, kaip mediko, nuomone, jokio kito paaiškinimo nėra. Sakyti, kad tas pats žmogus pirma smogė nestipriai, o paskui – iš visų jėgų, pirmiau dešine, o paskui – kaire ranka, o po pusvalandžio vėl ėmė badyti negyvą kūną, būtų gryna nesąmonė.

– Taip, – atsiliepė Puaro. – Gryna nesąmonė. O jūs manote, kad versija apie du žudikus labai protinga?

– Bet jūs pats ką tik sakėte: kaipgi kitaip paaiškinti žaizdų pobūdį?

Puaro žiūrėjo kažkur tiesiai prieš save.

– To aš ir klausiu save. Nė valandėlės nenustoju klausęs, – atsakė jis ir patogiau įsitaisė kėdėje. – Nuo šios minutės tyrinėjimai vyksta čia. – Jis pabaksnojo sau į kaktą. – Mes viską nuodugniai apgalvojome. Žinome visus faktus – štai jie tvarkingai, metodiškai surašyti. Visi keleiviai vienas po kito ėjo čia ir davė savo parodymus. Mes žinome viską, ką galima sužinoti – iš šalies...

Jis draugiškai nusišypsojo mesjė Bukui.

– Mes juk mėgdavom abu pajuokauti, ar ne, kad, norint sužinoti tiesą, reikia tik patogiai atsisėsti ir pagalvoti? Taigi dabar aš ir manau šią teoriją pritaikyti praktikoje – čia pat, prieš jūsų akis. Ir jums abiem patariu daryti tą patį. Visi trys užsimerkime ir pagalvokime...

-Vienas ar keli keleiviai nužudė Retčetą. Kuris iš jų?

3 skyrius

KAI KURIOS ŠI TĄ SAKANČIOS DETALĖS

Kokias penkiolika minučių visi tylėjo.

Mesjė Bukas ir daktaras Konstantinas mėgino paklausyti Puaro nurodymų. Pro prieštaringų detalių šydą jie stengėsi kaip nors įžvelgti aiškų, neginčytiną sprendimą.

Mesjė Bukas samprotavo maždaug šitaip:

„Žinoma, aš turiu viską apgalvoti. Bet juk aš jau tiek galvojau... Puaro, matyt, įsitikinęs, kad įpainiota ta jauna anglė. O aš niekaip negaliu tuo patikėti... Anglai be galo šaltakraujiški. Galbūt dėl to, kad jie tokie džiūsnos... Bet nereikia nukrypti į šalį. Dabar jau paaiškėjo, kad ir italas nebuvo išėjęs iš savo kupė. Ir ko jam meluoti? Anglus nelengva papirkti – jie tokie neprieinami. Apskritai, viskas susiklostė taip nesėkmingai. Kažin kada iš čia išsikapstysime? Tikriausiai kokių nors gelbėjimo darbų jau imtasi. Bet čia niekas nemėgsta skubėti... valandų valandos praslenka, kol kas nors ryžtasi ką nors daryti. O su jų policininkais

irgi taip lengvai nesusišnekėsi – pilni didybės, greitai įsižeidžiantys, per daug gerai apie save galvoja. Jie taip išpūs visą šį reikalą, kad... Juk nedažnai pasitaiko toks atvejis. Visi laikraščiai mirgėte mirgės..."

O nuo čia mesjė Buko mintys pasuko gerai žinomu, šimtus kartų išvaikščiotu taku.

Daktaras Konstantinas mąstė taip: „Keistas jis, tas žmogutis. Genijus? O gal šarlatanas? Ar jis atskleis šią paslaptį? Ne, tai neįmanoma – aš nematau jokios išeities. Per daug viskas supainiota... Galbūt visi meluoja... Bet jeigu ir nemeluotų, vis tiek nieko negalėtum suprasti. Byla atrodytų lygiai tokia pat paini, net jeigu jie visi būtų šnekėję tiesą. Keistos ir tos žaizdos. Nieko nesuprantu... Viskas būtų kur kas aiškiau, jeigu jis būtų nušautas. Juk gangsteris šaudo šautuvu. Keista šalis ta Amerika. Norėčiau ten nuvažiuoti. Visur toks progresas. Kai grįšiu namo, reiks būtinai susitikti su Dimitrijum Zagone – jis yra buvęs Amerikoje ir viską žino, kas ir kaip... Kažin, ką veikia Zija šiuo metu? Jeigu žmona kada sužinos..."

Ir jis ėmė galvoti apie asmeninius reikalus...

Erkiulis Puaro sėdėjo labai ramus.

Galėjai pamanyti, jog jis miega.

Nejudėdamas išsėdėjęs gal ketvirtį valandos, jis staiga kilstelėjo antakius. Paskui lengvai atsiduso ir sumurmėjo sau po nosimi:

– Galų gale, kodėl gi ne? O jei taip – tikrai, jeigu taip, tada viskas išaiškėtų.

Jis atsimerkė. Akys buvo žalios kaip katės ir spindėjo ryžtu.

Jis tyliai pasakė:

–*Eh bien.* Aš jau apgalvojau. O jūs?

Abu vyrai, paskendę savo mintyse, krūptelėjo.

– Aš irgi apie tai galvojau, – jausdamasis kaltas, atsiliepė mesjė Bukas. – Tik nepriėjau jokios išvados. Galų gale, išnarplioti nusikaltimą – jūsų *métier**, ne mano, drauguži.

– Aš taip pat kuo rimčiausiai galvojau, – net nerausdamas tarė daktaras, kurio galvoje dar tebesisuko pikantiškos mintys. – Aš sugalvojau įvairiausių teorijų, bet nė viena manęs netenkina.

Puaro maloniai linktelėjo galvą. Jis tarsi norėjo pasakyti:

„Visiškai teisingai. Tik taip tu ir turėjai pasakyti. Nieko daugiau aš iš tavęs nesitikėjau“.

Jis atsitiesė, išpūtė krūtinę, paglostė ūsus ir prašneko kaip tikras oratorius, kreipdamasis į susirinkusią minią:

– Draugai, aš taip pat prisiminiau visus faktus, pergalvojau visų keleivių parodymus ir sukūriau teoriją, kuri, nors ir miglotai, vis dėlto paaiškina mums žinomus faktus. Tas aiškinimas labai neįprastas, ir kol kas nežinau, ar teisingas. Kad tikrai sužinočiau, reikia dar atlikti kai kuriuos bandymus.

Pirmiausia noriu nurodyti kelias detales, kurios, mano manymu, šį tą sako. Pradėkime kad ir nuo tos pastabos, kurią man pasakė mesjė Bukas čia, vagone restorane, kai pirmą kartą drauge valgėme priešpiečius. Tada jis kalbėjo, kad aplink mus – skirtingų klasių, įvairaus amžiaus, įvairių tautybių žmonės. Ir kad tokiu metų laiku tai retas reiškinys. Pavyzdžiui, „Atėnų-Pa-

* Amatas (pranc.).

ryžiaus" ir „Bukarešto-Paryžiaus" vagonai beveik tušti. Be to, prisiminkite keleivį, kuris taip ir nepasirodė. Šis faktas, aš manau, labai reikšmingas. O štai dar kelios nežymios detalės, kurios, man atrodo, irgi šį tą sako: vieta, kur buvo pakabintas misis Habard prausimosi reikmenų krepšys, misis Armstrong motinos pavardė, seklio Hardmeno metodai, misterio MakKvyno prielaida, kad Retčetas pats sudegino raštelį, kurio skiautėles mes radome, kunigaikštienės Dragomirovos vardas ir riebalų dėmė vengro pase.

Abu vyrai išpūtė akis.

– Ar tos detalės jums ką nors sako? – paklausė Puaro.

– Absoliučiai nieko, – atvirai prisipažino mesjė Bukas.

– O jums, *Monsieur le docteur*?

– Aš apskritai nesuprantu, apie ką jūs šnekate.

Tuo tarpu mesjė Bukas, nusitvėręs vienintelės konkrečios draugo paminėtos detalės, rausėsi pasų krūvoje. Atsikrenkštęs, jis paėmė grafo ir grafienės Andreni pasą ir atvertė jį.

– Ar tai jūs turite omenyje? Šią riebalų dėmę?

– Taip. Dėmė visai šviežia. Jūs atkreipėte dėmesį, kokioje vietoje ji yra?

– Ten, kur įrašyta grafo žmona, tiksliau, jos vardas. Bet prisipažinsiu, nesuprantu, ką tai turėtų reikšti.

– Ką gi, pažiūrėkite į tai iš kitos pusės. Grįžkime prie nosinaitės, rastos nusikaltimo vietoje. Kaip ką tik nustatėme, ji gali priklausyti trims žmonėms: misis Habard, mis Debenhem ir kambarinei Hildegardai Šmit. Dabar pažvelkite į tą nosinaitę iš kito taško. Nosinaitė

labai brangi – *object de luxe**, rankų darbo, siuvinėta Paryžiaus atelje. Kuri iš keleivių – į inicialą nekreipkime dėmesio – galėtų tokį turėti? Tik ne misis Habard – nors ji pakankamai ori, bet į eleganciją nelinkusi. Ir ne misis Debenhem – jos klasės anglės naudoja linines nosinaites, o ne prabangias batisto, kainuojančias, tikriausiai, po du šimtus frankų. Ir jau, žinoma, ne kambarinė. Bet traukinyje yra dvi moterys, galinčios turėti tokią nosinaitę. Pažiūrėkime, ar jos turi ką nors bendro su raide „H". Dvi moterys, kurias aš turiu omenyje – tai kunigaikštienė Dragomirova...

– Kurios vardas – Natalija, – ironiškai užbaigė mesjė Bukas.

– Teisingai. Ir tas vardas, kaip aš ką tik sakiau, kelia įtarimą. Kita moteris – grafienė Andreni. Ir čia mums iškart krenta į akis...

– Jums!

– Na gerai, man. Ant jos vardo pase išsiliejusi riebalų dėmė. Paprasčiausias atsitiktinumas, pasakytų kiekvienas. Bet pagalvokite apie tą vardą. Elena. Sakykime, kad vietoje „Elena" buvo parašyta „Helena". Didžiąją „H" galima lengvai paversti didžiąja „E" ir ją užrašyti ant šalia stovinčios mažosios „e", o paskui visus šiuo pakeitimus dar užmaskuoti riebalų dėme.

– Helena! – šūktelėjo mesjė Bukas. – Iš tiesų, juk tai idėja.

– Taip, idėja! Aš tuojau ieškau nors ir menko šios idėjos patvirtinimo ir jį randu. Viena etiketė ant grafienės lagamino buvo atidrėkusi. Ir kaip tik toji, kuri užklijuota ant pirmosios vardo raidės – vardo, įspausto

* Prabangos dalykas (pranc.).

lagamino antvože. Vadinasi, etiketę atidrėkino ir priklijavo kitoje vietoje.

– Jūs mane beveik įtikinote, – tarė mesjė Bukas. – Bet kad grafienė Andreni... iš tiesų...

– Ak, *mon vieux*, dabar jūs turite apsisukti aplink ir pažiūrėti į šią bylą visai iš kitos pusės. Kaip buvo planuota šią žmogžudystę parodyti policijai? Neužmirškite, kad sniegas sumaišė žudiko sumanytą planą. Dabar įsivaizduokime, kad nėra sniego ir kad traukinys važiuoja pagal grafiką. Kas tada būtų atsitikę?

Tikriausiai žmogžudystė būtų išaiškėjusi anksti rytą prie Italijos sienos. Ir visus beveik tokius pat parodymus būtų išklausiusi Italijos policija. MakKvynas būtų parodęs grasinamus laiškus; Hardmenas būtų papasakojęs savo istoriją; misis Habard taip pat būtų degus nekantrumu papasakoti, kaip kažkoks vyras perėjo per jos kupė; butų buvusi rasta saga. Aš manau, tik du dalykai būtų pasikeitę. Vyras per misis Habard kupė būtų perėjęs prieš pirmą valandą ir palydovo uniforma būtų rasta viename iš tualetų.

– Jūs norite pasakyti...

– Aš noriu pasakyti, kad viskas buvo suplanuota taip, jog žmogžudystė atrodytų pašalinio asmens darbas. Tada būtų manoma, kad žudikas paspruko iš traukinio Brode, kur turėjome atvykti 0.58. Kas nors iš keleivių, tikriausiai, būtų susidūręs su nepažįstamu miegamojo vagono palydovu, o uniforma būtų numesta matomoje vietoje, kad būtų aišku, kaip viskas atsitiko. Ant keleivių nekristų joks įtarimas. Taip ši žmogžudystė turėjo būti parodyta pasauliui.

Bet nenumatytas traukinio sustojimas viską pakei-

čia. Be abejo, tik dėl to žudikas taip ilgai išbuvo kupė su savo auka. Jis vis laukė, kol traukinys pradės važiuoti. Bet galų gale suprato, kad traukinys stovi. Reikėjo visus planus kurti iš naujo. Nes dabar visiems bus aišku, kad žudikas tebėra traukinyje.

– Taip, taip, – nekantriai ištarė mesjė Bukas. – Man viskas aišku. Bet ką gi bendra su tuo turi nosinaitė?

– Aš grįžtu prie jos, tik aplinkiniu keliu. Visų pirma, jūs turite suprasti, kad tie grasinami laiškai buvo tik akims apdumti. Jie galėjo būti daug negalvojant paimti iš amerikietiško detektyvo. Jie netikri. Paprasčiausiai – skirti policijai. Ir todėl mes sau privalome užduoti vieną klausimą: „Ar tie laiškai apgavo Retčetą? Sprendžiant iš viso to, ką žinome, man atrodo, turėtumėme atsakyti „ne“. Duodamas nurodymą Hardmenui, jis aiškiai kalbėjo apie „konkretų“ savo priešą, kurio asmenybė jam buvo gerai žinoma. Aišku, tokią prielaidą galime daryti tik su ta sąlyga, jei Hardmeno pasakojimą laikysime tikru. Bet Retčetas gavo vieną visiškai kitokio pobūdžio laišką – laišką, kuriame buvo kalbama apie Armstrongų vaiką; jo skiautelę mes ir radome. Jeigu Retčetas lig tol dar nesuprato, už ką jam grasinama, šis laiškas viską paaiškino. Retčeto priešams, kaip aš visą laiką tvirtinau, labai rūpėjo, kad laiškas nepatektų į pašalinių rankas. Todėl žudikas pirmiausia pasistengė jį sunaikinti. Ir čia antrą kartą prašovė. Taigi, pirmasis veiksnys, sumaišęs visus planus, buvo sniegas, antrasis – tai, kad mums pavyko atstatyti laiško turinį.

Kaip sakiau, laiškelį labai stengtasi sunaikinti ir tai gali reikšti tik viena. Traukinyje yra žmogus, labai artimai susijęs su Armstrongų šeima ir, radus raštelį, įtari-

mas iškart kristų ant jo.

Dabar imkimės kitų dviejų įkalčių, kuriuos radome Retčeto kupė. Aš nesustosiu prie pypkės krapštuko – apie jį jau daug šnekėjome. Taigi, imkimės nosinaitės. Užvis lengviausia pasakyti, kad ji, kaip įkaltis, inkriminuoja tą, kurio inicialas „H“, ir buvo netyčia pamesta nusikaltimo vietoje.

– Teisingai, – pritarė daktaras Konstantinas. – Ji pastebi, kad pametė nosinaitę ir tučtuojau griebiasi priemonių savo vardui užmaskuoti.

– Koks jūs greitas! Aš niekada taip neskubu.

– O ar gali būti dar kokia nors versija?

– Žinoma. Tarkime, kad jūs padarėte nusikaltimą ir norite, jog įtarimas kristų ant ko nors kito. Traukinyje yra vienas žmogus – moteris, – artimai susijęs su Armstrongų šeima. Ir, sakykime, jūs nusikaltimo vietoje numetate jos nosinaitę. Moterį apklausinėtų, išaiškintų jos ryšius su Armstrongų šeima *et voilà**: štai jums ir motyvai, ir daiktiniai įrodymai.

– Bet tokiu atveju, – vis nesutiko daktaras, – kam gi tai moteriai, jei ji nekalta, slėpti savo asmenybę?

– Štai kaip? Vadinasi, jūs taip galvojate? Tokia dažnai būna ir teismo nuomonė. Bet, mano drauge, aš pažįstu žmogaus prigimtį ir turiu pasakyti, kad net ir nekalčiausias žmogus, pajutęs, jog gali būti apkaltintas žmogžudyste, pameta galvą ir pridaro absurdiškiausių dalykų. Ne, ne, riebalų dėmė ir atidrėkusi etiketė dar neįrodo kaltės – tai tik sako, kad grafienei Andreni kažkodėl rūpi užmaskuoti savo asmenybę.

– O koks, jūsų nuomone, gali būti jos ryšys su Arms-

* Ir štai (pranc.).

trongų šeima? Ji sakosi niekada nebuvusi Amerikoje.

– Taip, be to, angliškai ji kalba su aiškiu akcentu, o jos išvaizda labai jau egzotiška – ji stengiasi tai dar labiau pabrėžti. Ir vis dėlto nesunku atspėti, kas ji. Aš ką tik paminėjau misis Armstrong motinos pavardę. Tai Linda Arden, įžymi aktorė, puiki Šekspyro vaidmenų atlikėja. Prisiminkite „Kaip jums patinka*“ – Ardeno mišką ir Rozalindą. Iš čia ji ir paėmė savo aktorės slapyvardį. „Linda Arden“, vardas, žinomas visam pasauliui, buvo netikras jos vardas. Galbūt ji vadinosi Goldenberg; visai įtikimas dalykas, kad jos gyslomis teka europietiškas kraujas, galbūt dalinai žydiškas. Juk į Ameriką emigravo įvairiausių tautybių žmonės. Ir aš spėju, džentelmenai, kad jaunesnioji Armstrong sesuo, kuri tuo metu, kai įvyko tragedija, buvo dar visai vaikas, yra Helena Goldenberg, jaunesnioji Lindos Arden duktė, ištekėjusi už grafo Andreni, kai šis buvo atašė Vašingtone.

– Bet kunigaikštienė Dragomirova sako, kad mergaitė ištekėjo už anglo.

– Kurio vardo ji neprisimena! Kaip atrodo, draugai, ar tai panašu į tiesą? Kunigaikštienė Dragomirova mylėjo Lindą Arden taip, kaip kad tikros aristokratės myli tikras artistes. Ji net buvo jos dukters krikšto motina. Argi ji taip greitai galėtų užmiršti kitos dukters vyro pavardę? Neįtikėtina. Čia, aš manau, galime tvirtai sakyti, kad kunigaikštienė Dragomirova melavo. Ji žinojo, kad Helena važiuoja šiame traukinyje. Ji ją matė. Ir, vos išgirdusi, kas iš tiesų buvo Retčetas, suvokė, kad ant Helenos kris įtarimas. Štai kodėl, kai mes ją pa-

* Šekspyro komedija

klausėme apie misis Armstrong seserį, ji iškart griebėsi melo – neva, pavardės neprisimenanti, bet mananti, kad Helena ištekėjo už anglo – kad kuo toliau nukreiptų mus nuo tiesos.

Vagono gale, duryse, pasirodė restorano padavėjas. Netrukus jis priėjo prie vyrų ir kreipėsi į mesjė Buką:

- Mesjė, ar galima patiekti pietus? Viskas jau seniai paruošta.

Mesjė Bukas pažvelgė į Puaro. Šis linktelėjo:

- Žinoma, prašom tiekti.

Padavėjas dingo pro duris kitame vagono gale. Pasigirdo skambutis ir skardus padavėjo balsas:

–*Premier service. Le diner est servi. Premier dîner**. – Pirmasis patiekalas.

---

* Pirmasis patiekalas. Pietūs patiekti. Pirmasis patiekalas (pranc.).

4 skyrius

RIEBALŲ DĖMĖ VENGRO PASE

Puaro drauge su mesjė Buku ir daktaru Konstantinu atsisėdo prie vieno stalo.

Visų susirinkusių nuotaika buvo prislėgta. Kalbų beveik nesigirdėjo. Net plepioji misis Habard buvo neįprastai tyli. Sėsdamasi ji sumurmėjo:

- Bijau, kad šiandien neprarysiu nė kąsnelio, – ir, raginama gerosios švedės, kuri jautėsi įpareigota globoti, ėmė kirsti viską iš eilės, ką tik padavėjas siūlė.

Dar prieš patiekiant valgį Puaro sulaikė už rankovės vyriausiąjį padavėją ir kažką jam sumurmėjo. Daktaras Konstantinas greitai susigaudė, ką Puaro pasakė padavėjui, nes iš karto pastebėjo, kad visi patiekalai grafui ir grafienei Andreni paduodami paskiausiai, o po to jie dar ilgai turėjo laukti sąskaitos. Todėl iš vagono restorano grafas ir grafienė turėjo išeiti paskutinieji.

Kai galų gale jie atsistojo ir pasuko durų link, Puaro pašoko ir nusekė įkandin.

- Atleiskite, madam, jūs pametėte nosinaitę, – pasakė jis ir padavė jai mažytę nosinaitę su inicialu.

Grafienė paėmė nosinaitę, žvilgtelėjo ir tuojau pat grąžino Puaro.

– Jūs apsirikote, mesjė, tai ne mano nosinaitė.

– Ne jūsų? Ar jūs esate tikra?

– Taip, mesjė.

– Bet juk ant jos – jūsų inicialas – „H“.

Grafas nervingai pasisuko. Bet Puaro apsimetė šito nepastebėjęs. Jo akys buvo įsmeigtos į grafienės veidą. Drąsiai žiūrėdama jam į akis, grafienė atsakė:

– Aš jūsų nesuprantu, mesjė. Mano inicialai – E. A.

– O aš galvoju kitaip. Jūsų vardas – Helena, o ne Elena. Helena Goldenberg. Jūs esate jaunesnioji Lindos Arden duktė – Helena Goldenberg, misis Armstrong sesuo.

Kelias minutes tvyrojo kapų tyla. Grafas ir grafienė mirtinai išbalo.

– Nėra prasmės neigti. Juk tai tiesa, ar ne? – jau švelniau paklausė Puaro.

Grafas tūždamas pertraukė jį:

– Aš klausiu, mesjė, kokią teisę jūs turite...

Grafienė pertraukė vyrą, uždengusi savo rankute jam burną.

–Nereikia, Rudolfai. Leisk man pasakyti. Beprasmiška neigti šio džentelmeno žodžius. Geriau sėskime ir viską aptarkime drauge.

Jos balsas staiga pasikeitė. Tebesigirdėjo pietiečiams būdinga ryški intonacijų gausybė, bet dikcija tapo aiškesnė, labiau rėžianti. Pirmą kartą galėjai nedvejodamas pasakyti, jog kalba amerikietė.

Grafas, paklusęs žmonai, nutilo ir jie abu atsisėdo priešais Puaro.

– Jūsų žodžiai, mesjė, visai teisingi, – tarė grafienė. – Aš esu Helena Goldenberg, jaunesnioji misis Armstrong sesuo.

– Šį rytą jūs kažkodėl nepasakėte man šio fakto, *Madame la Comtesse**.

– Ne.

– Tiesą sakant, viskas, ką jūs ir jūsų vyras man pasakojote, buvo grynas melas.

– Mesjė! – piktai sušuko grafas.

– Nepyk, Rudolfai. Mesjė Puaro gal kiek per šiurkščiai išsireiškė, bet jo žodžių nepaneigsi.

– Džiaugiuosi, kad jūs iš karto prisipažinote, madam. O dabar gal malonėsite man pasakyti, kodėl taip padarėte, dėl kokios priežasties pakeitėte pase savo vardą?

– Tai mano darbas, – įsiterpė grafas.

Helena ramiai pasakė:

– Jūs, mesjė Puaro, ir pats žinote, kodėl aš – kodėl mes – taip padarėme. Juk nužudytasis yra mano mažutės dukterėčios mirties kaltininkas, jis nužudė mano seserį, pastūmėjo į savižudybę svainį – tris žmones, kuriuos aš mylėjau labiau už visą, kurie buvo mano namai – mano pasaulis!

Ji kalbėjo labai jausmingai. Taip, ji tikrai Lindos Arden duktė, tos artistės, kuri savo aistringa vaidyba iki ašarų graudindavo pilnutėles žiūrovų sales.

Paskui jau kiek ramiau tęsė:

– Iš visų traukinio keleivių turbūt aš viena turėjau rimčiausią priežastį jį nužudyti.

– Bet nenužudėte, madam?

---

* Ponia grafiene (pranc.).

– Prisiekiu, mesjė Puaro – ir mano vyras žino, ir taip pat gali prisiekti, – kad nors ir daug kartų norėjau taip padaryti, niekada nesu pakėlusi rankos prieš šį žmogų.

– Aš taip pat, – pasakė grafas. – Duodu garbės žodį, kad praėjusią naktį Helena nebuvo išėjusi iš savo kupė. Kaip jau sakiau, išgėrė migdomųjų. Ji visiškai, absoliučiai nekalta.

Puaro žvilgčiojo čia į vieną, čia į kitą.

– Garbės žodis, – pakartojo grafas.

Puaro papurtė galvą.

– Bet vis dėlto ryžotės pakeisti vardą pase?

– Mesjė Puaro, – susijaudinęs rimtai tarė grafas, – pagalvokite apie mano padėtį. Kaip jūs manote, ar galėjau pakęsti mintį, kad žmona bus tampoma po tuos bjaurius teismus? Ji nekalta, aš tai žinau, bet ką ji kalbėjo, viskas tiesa – dėl giminystės su Armstrongų šeima ji būtų buvusi iš karto įtarta. Ji būtų buvusi apklausinėjama – gal net suimta. Kadangi piktas likimas lėmė mums susitikti su tuo Retčetu šiame traukinyje, aš mačiau, jog mums tėra viena išeitis. Prisipažįstu, mesjė, kad jums melavau – viską, išskyrus vieną dalyką. Mano žmona praėjusią naktį tikrai nebuvo išėjusi iš savo kupė.

Jis kalbėjo taip įtikinamai, jog sunku buvo prieštarauti.

– Aš nesakau, kad jumis netikiu, mesjė, – lėtai tarė Puaro. – Žinau, jūs kilęs iš senos, garbingos giminės. Iš tiesų jums būtų labai sunku, jei žmona būtų įpainiota į tokią nemalonią bylą. Dėl to aš jus užjaučiu. Bet kaipgi vis dėlto paaiškinsite tą faktą, kad grafienės nosinaitė

rasta nužudytojo kupė?

– Ši nosinaitė ne mano, mesjė, – pasakė grafienė.

– Nors joje ir išsiuvinėtas inicialas „H“?

– Taip. Aš turiu panašių nosinaičių, bet jos visai kitaip išsiuvinėtos. Aš, žinoma, suprantu, kad jūs galite netikėti mano žodžiais, bet užtikrinu jus, jog sakau tiesą. Nosinaitė ne mano.

– Tai, galbūt, ją kas nors tyčia ten numetė, kad ant jūsų kristų įtarimas?

Grafienė šyptelėjo.

– Jūs vis tiek norite, kad aš galų gale pripažinčiau, jog nosinaitė mano? Bet iš tiesų, mesjė Puaro, ji ne mano.– Grafienės žodžiai skambėjo labai įtikinamai.

– Na, jeigu nosinaitė tikrai ne jūsų, tai vis tik kodėl pakeitėte vardą pase?

Atsakė grafas:

– Todėl, kad sužinojome, jog pas nužudytąjį kupė rasta nosinaitė su inicialu „H“. Mes apsvarstėme šį reikalą dar prieš tai, kol mus iškvietėte. Aš išaiškinau Helenai, kad vos bus pastebėta, jog jos vardas prasideda raide „H“, ji bus griežčiausiai apklausinėjama. O juk pakeisti „Heleną“ į „Eleną“ taip paprasta.

– Jūs, *Monsieur le Comte*, turite tikram nusikaltėliui būdingų savybių, – sausai pastebėjo Puaro. – Įgimtą išradingumą ir žūtbūtinį pasiryžimą suklaidinti teisėsaugos organus.

– Ne, ne, nekalbėkite šitaip, – jaunoji moteris palinko į priekį. – Mesjė Puaro, jis tik papasakojo, kaip viskas buvo, – iki tol kalbėjusi prancūziškai, ji ėmė kalbėti angliškai. – Aš išsigandau, mirtinai išsigandau, manau, jūs mane galite suprasti. Aš pergyvenau tokį

siaubą... tomis dienomis... ir staiga vėl viskas iš naujo. Ir dar būti įtariamai, gal net pasodintai į kalėjimą... Aš tiesiog nežinojau, kur dėtis iš baimės, mesjė Puaro. Na, ar galite mus suprasti?

Jos balsas – mielas, gilus, sodrus, maldaujantis – buvo aktorės Lindos Arden dukters balsas.

Puaro niūriai pažvelgė į ją.

– Kad aš jumis patikėčiau, madam – o aš nesakau, kad nepatikėsiu – jūs turite man padėti.

– Jums padėti?

– Taip. Šios žmogžudystės priežastis slypi praeityje – tragedijoje, kuri sugriovė jūsų šeimą ir aptemdė jaunystę. Nuveskite mane į tą praeitį, madam, kad aš galėčiau rasti grandį, kuri man viską paaiškins.

– O ką gi jums pasakyti? Visi jie jau mirę, – ir liūdnai pakartojo, – visi, visi mirę – ir Robertas, ir Sonia, ir brangioji Deizė. Ji buvo tokia miela, tokia linksma, su tokiomis gražiomis garbanomis. Mes visi ėjome iš proto dėl jos.

– Buvo ir dar viena auka, madam. Pasakyčiau, netiesioginė auka.

– Vargšė Zuzana. Taip, aš pamiršau ją. Policija tardė merginą. Manyta, kad ji įpainiota į nusikaltimą. Gal ir buvo, bet visai nekaltai. Tikriausiai kam nors išplepėjo, kada Deizė vedama pasivaikščioti. Vargšelė, ji vos neišsikraustė iš proto tada – taip bijojo, kad bus apkaltinta. – Grafienė sudrebėjo. – Ir iššoko pro langą. Ak, kaip baisu!

Ji užsidengė veidą rankomis.

– Kokios ji buvo tautybės, madam?

– Prancūzė.

- Jos pavardė?

- Baisiai kvaila, bet aš jos niekaip negaliu prisiminti – mes visi ją vadinome Zuzana. Tokia gera, linksma mergina. Ji buvo taip prisirišusi prie Deizės.

- Ji buvo mergaitės kambarinė, ar ne?

- Taip.

- O kas buvo auklė?

- Diplomuota medicinos sesuo. Pavarde Stendželberg. Ji taip pat buvo labai prisirišusi prie Deizės ir mano sesers.

- Dabar, madam, noriu, kad prieš atsakydama į mano klausimą, gerai pagalvotumėte. Ar čia, traukinyje, matėte kokį pažįstamą?

Ji išplėtė akis.

-Aš? Ne, nieko.

- O kunigaikštienė Dragomirova?

- A, ji. Taip, ją aš pažįstu. Aš maniau, jūs turite galvoje ką nors... ką nors iš anų laikų.

- Tai ar ir turėjau galvoje, madam. Dabar gerai pagalvokite. Juk nemažai laiko praėjo. Žmogus galėjo pasikeisti.

Helena giliai susimąstė, o po to tarė:

- Ne, tikrai nieko daugiau iš keleivių nepažįstu.

- O jūsų – tada buvote dar visai jaunutė – ar nebuvo kas prižiūri, moko?

- Taip, teisingai, buvo tokia labai griežta moteris – mano guvernantė ir kartu Sonios sekretorė. Anglė, tiksliau – škotė. Tokia augalota, rusvaplaukė moteris.

- Jos pavardė?

- Mis Fribodi.

- Jauna ar sena?

–Man ji atrodė siaubingai sena. Bet dabar manau, ji turėjo ne daugiau kaip keturiasdešimt. Na, o mano apdarais ir manimi rūpinosi Zuzana.

– Kas dar gyveno jūsų name?

– Tik tarnai.

– Vadinasi, jūs įsitikinusi, tvirtai įsitikinusi, madam, kad traukinyje nieko nepažįstate?

– Nieko, mesjė. Visiškai nieko, – rimtai atsakė grafienė.

5 skyrius

KUNIGAIKŠTIENĖS DRAGOMIROVOS VARDAS

Kai grafas ir grafienė išėjo, Puaro pažiūrėjo į draugus.

– Matote, – tarė jis, – šio to pasiekėme.

– Puikiai padirbėjote, – nuoširdžiai pripažino mesjė Bukas. – O aš nė nebūčiau pagalvojęs įtarti grafą ir grafienę Andreni. Prisipažinsiu, aš laikiau juos *hors de combat**. Dabar, turbūt, jau nebėra ko abejoti, kad ji įvykdė nusikaltimą? Liūdna. Bet vis dėlto jos, turbūt, nenuteis mirties bausme? Yra lengvinančių aplinkybių. Tikriausiai gaus kelerius metus kalėjimo, ne daugiau.

– Vadinasi jūs esate įsitikęs, kad ji nužudė Retčetą?

– Mielas drauge, kokios dar gali būti abejonės? Aš maniau, jūs taip ramiai su ja kalbėjotės tik todėl, kad nesusikomplikuotų padėtis tol, kol mus atkas iš tų sniegynų ir bylos imsis policija.

– Tai reiškia, kad jūs netikite grafo žodžiu – garbės žodžiu, kad jo žmona nekalta?

– *Mon cher*, o ką gi daugiau jis galėjo pasakyti? Jis

* Negalinčiais to padaryti (pranc.).

dievina savo žmoną, nori ją išgelbėti! Ir todėl labai įtikinamai meluoja kaip *grand seigneur**. Bet vis tiek tai melas.

– O žinote, man iš galvos neišeina paika mintis, kad tai gali būti tiesa.

– Na ką jūs! O nosinaitę pamiršote? Juk čia šuo ir pakastas.

– O aš anaiptol nesu tikras dėl nosinaitės. Prisimenate, aš visą laiką sakiau, kad tokią nosinaitę galėtų turėti dvi moterys?

– Vis tiek...

Mesjė Bukas nutilo nebaigęs žodžio. Vagono gale atsidarė durys ir į restoraną įėjo kunigaikštienė Dragomirova. Ji ėjo tiesiai prie vyrų ir visi trys atsistojo.

Kunigaikštienė kreipėsi į Puaro, kitų tarsi nepastebėdama.

– Man atrodo, mesjė, – tarė ji, – kad pas jus mano nosinaitė.

Puaro triumfuodamas pažvelgė į draugus.

– Šita, madam?

Jis padavė damai mažutį batisto gabalėlį.

– Taip. Jos kampe mano inicialas.

– Bet, kunigaikštiene, čia raidė „H“, – tarė mesjė Bukas. – O jūsų vardas – atleiskite man – Natalija.

Kunigaikštienė šaltai nužvelgė jį.

– Taip, teisingai, mesjė. Ant mano nosinaičių visada išsiuvinėjamos rusiškos raidės. „H“ rusiškai skaitoma „N“.

Mesjė Bukas sutriko. Šios užsispyrusios senos damos akivaizdoje jis kažkodėl nervindavosi ir nejaukiai jaus-

* Didikas (pranc.).

davosi.

– Tačiau šįryt, kai klausėme, nepasakėte, kad nosinaitė jūsų.

– Jūs manęs neklausėte, – sausai atšovė kunigaikštienė.

– Prašom sėstis, madam, – pasiūlė Puaro.

Ji atsiduso.

– Ką gi, galiu atsisėsti.

Ji atsisėdo.

– Ponai, nėra prasmės gaišti laiką. Kitas jūsų klausimas bus: „Kaip ši nosinaitė atsidūrė nužudytojo kupė?“ O aš atsakysiu: „Neturiu supratimo“.

– Jūs iš tiesų nežinote?

– Iš tiesų nežinau.

– Atleiskite, madam, bet ar mes galime tikėti jūsų atsakymų teisingumu?

Puaro šiuos žodžius ištarė labai švelniai.

Kunigaikštienė Dragomirova su panieka atsakė:

– Tikriausiai, jūs turite omenyje tai, kad aš jums nepasakiau, jog Helena Andreni – misis Armstrong sesuo?

– Taip, juk jūs tyčia mums pamelavote.

– Pamelavau. Ir, jei reikėtų, vėl padaryčiau tą patį. Jos motina buvo mano draugė. O aš, ponai, esu ištikima savo draugams, savo šeimai, savo luomui.

– Bet, turbūt, nepagalvojote, kad taip pat ištikimai reikia tarnauti ir teisingumui?

– Aš laikau, kad šiuo atveju kaip tik teisingumas – griežčiausias teisingumas – ir laimėjo.

Puaro palinko į priekį.

– Dabar pati matote, madam, kaip man sunku. Štai

kad ir dėl tos nosinaitės. Ar aš galiu tikėti jumis? O gal jūs tik gelbėjate savo draugės dukrą?

– Dabar aš suprantu jus. – Kunigaikštienė niūriai nusišypsojo. – Na ką gi, ponai, šiuos mano žodžius visai nesunku patikrinti. Aš duosiu ateljė adresą Paryžiuje, kur siuvinėjamos mano nosinaitės. Parodysite ten šią nosinaitę ir jums pasakys, kad ji buvo išsiuvinėta pagal mano užsakymą prieš metus. Tai mano nosinaitė, ponai.

Kunigaikštienė atsistojo.

– Ar dar turite man klausimų?

– O jūsų kambarinė, madam, ar pažino nosinaitę, kai mes parodėme jai šį rytą?

– Turėjo pažinti. Ji matė ją ir nieko nesakė? Vadinasi, ji taip pat moka būti ištikima. – Ir linktelėjusi išėjo iš vagono restorano.

– Štai kaip, – sumurmėjo Puaro. – Aš pastebėjau, kaip kambarinė kažko delsė, kai ją paklausiau, ar nežinanti, kam priklauso nosinaitė. Matyt, ji dvejojo, ar pasakyti, kad nosinaitė jos ponios, ar ne. Bet ar galima tai suderinti su mano pagrindine versija? Taip, galima.

– Ak, iš tiesų, kokia baisi toji senė! – tarė mesjė Bukas, padaręs įprastinį gestą.

– Ar ji galėjo nužudyti Retčetą? – paklausė Puaro daktarą.

Šis papurtė galvą.

– Tokių stiprių smūgių, kur peilis perėjo kiaurai per raumenis, jokiu būdu nebūtų galėjęs smogti silpnas žmogus.

– O lengvesnius?

– Lengvesnius, taip.

– Aš galvoju, – toliau kalbėjo Puaro, – apie tai, ką aš jai pasakiau šį rytą: kad stipri jos valia, o ranka – ne. Aš norėjau įvilioti ją į spąstus – pažiūrėti, ar ji žvilgterės į savo dešinę ar į kairę ranką. Bet ji pažiūrėjo į abi iš karto. Ir labai keistai atsakė: „Taip, jos nestiprios, visiškai nestiprios. Ir aš net nežinau, džiaugtis dėl to ar liūdėti". Keistas atsakymas. Jis dar kartą patvirtina mano nuomonę dėl šio nusikaltimo.

– Bet neatsako į klausimą, kas padarė žaizdas kaire ranka.

– Ne. Tarp kitko, ar pastebėjote, kad grafas Andreni laiko nosinę dešiniojoje vidinėje švarko kišenėje?

Mesjė Bukas papurtė galvą. Jis dar tebegalvojo apie stulbinančius paskutiniojo pusvalandžio atradimus.

– Melas, – sumurmėjo jis, – ir vėl tik melas. Aš tiesiog negaliu atsipeikėti, kiek jie mums primelavo šį rytą.

– Ir tai dar ne viskas, – linksmai pasakė Puaro.

– Jūs taip manote?

– Aš labai nusiminčiau, jei būtų ne taip.

– Man toks dviveidiškumas tiesiog siaubingas,–pasakė mesjė Bukas. – Bet jums, regis, jis patinka, – pridūrė priekaištingai.

– Ir dviveidiškumas turi kai kurių privalumų, – atsakė Puaro. – Jeigu melagiui atskleisi tiesą, jis būtinai prisipažins – paprasčiausiai iš nuostabos. Reikia tik, kad pats atspėtum teisingai, kitaip efekto nebus. Mums tai vienintelis kelias. Aš iš eilės prisimenu keleivius, pergalvoju jos ar jo parodymus ir sakau sau: „Jeigu ta ar tas meluoja, tai ką jie meluoja ir dėl kokios

priežasties? Ir atsakau: „Jeigu jis meluoja – įsidėmėkite, jeigu – tai tik dėl tokios priežasties ir tokiu klausimu". Šį metodą mes jau labai sėkmingai panaudojome su grafiene Andreni. Pabandysime jį pritaikyti dar keliems asmenims.

- O kas, mano drauge, jei jūsų spėjimas pasirodys esąs klaidingas?

- Tada bent vienas žmogus bus visiškai laisvas nuo įtarimų.

- Ak, taip – atmetimo metodas.

- Taip.

- Tai kas bus kitas?

- Dabar prigriebsime tą *pukka sahib* – pulkininką Arbetnotą.

6 skyrius

ANTROJI PULKININKO ARBETNOTO APKLAUSA

Pulkininkas Arbetnotas, antrą kartą pakviestas į vagoną restoraną, atėjo akivaizdžiai įpykęs. Jo veidas buvo be galo rūstus, kai jis atsisėdo ir pasakė:

- Na?

- Prašom atleisti, kad jus trukdome antrą kartą, – pradėjo Puaro. – Bet aš manau, kad jūs dar kai ką galite mums pasakyti.

- Argi? Aš taip nemanau.

- Pradžiai pažiūrėkite štai į šį pypkės krapštuką.

- Taip.

- Ar jis ne jūsų?

- Nežinau, aš jų nežymiu.

- Ar jūs žinote, pulkininke Arbetnotai, kad jūs vienintelis iš „Stambulas-Kalė“ vagono keleivių, rūkantis pypkę?

- Na, tada, galbūt, krapštukas mano.

- O ar žinote, kur jis rastas?

- Neturiu nė menkiausio supratimo.

– Jis rastas nužudytojo kupė.

Pulkininkas Arbetnotas pakėlė antakius.

– Ar negalite, pulkininke Arbetnotai, pasakyti, kaip jis ten atsidūrė?

– Jeigu jūs norite paklausti, ar kartais ne aš jį ten pamečiau, atsakysiu – ne.

– Ar jūs buvote kada nors užėjęs į misterio Retčeto kupė?

– Aš netgi nesu su juo šnekėjęs.

– Jūs niekada su juo nešnekėjote ir jo nenužudėte?

Pulkininkas vėl pašaipiai kilstelėjo antakius.

– Jeigu taip ir būtų buvę, tai kažin, ar aš norėčiau jums pasakoti tą faktą. Bet aš jo nenužudžiau.

– Na, gerai, – sumurmėjo Puaro. – Tai neturi reikšmės.

– Atleiskite, nesupratau.

– Aš pasakiau, kad tai neturi reikšmės.

– Štai kaip! – Arbetnotas atrodė sutrikęs. Jis susierimęs pažiūrėjo į Puaro.

– Matote, – tęsė mažasis seklys, – pypkės krapštukas neturi reikšmės. Aš pats galiu sugalvoti mažiausiai vienuolika versijų, kaip jis ten atsidūrė.

Arbetnotas išpūtė akis.

– Aš su jumis norėčiau pakalbėti visai kitu klausimu, – tęsė Puaro. – Galbūt mis Debenhem jums jau sakė, kad aš nugirdau kelis žodžius, ištartus jums Konjos stotyje.

Arbetnotas nieko neatsakė.

– Ji pasakė: „Tik ne dabar. Dabar ne laikas. Kai viskas bus baigta. Kai viskas praeis". Ar jūs nežinote, ką tie žodžiai reiškia?

– Atleiskite, mesjė Puaro, bet aš negaliu atsakyti į šį klausimą.

– *Pourquoi*?*

– Siūlau paklausti pačią mis Debenhem, ką tie žodžiai galėtų reikšti, – sausai atrėžė pulkininkas.

– Aš jau klausiau.

– Ir ji nepasakė?

– Ne.

– Na, tada, man regis, netgi jums turi būti visiškai aišku, kad aš nepasakysiu nė žodžio.

– Neišduosite damos paslapties?

– Ne.

– Mis Debenhem man sakė, kad buvo kalbama apie kažkokį asmenišką jos reikalą.

– Tai kodėl jūs netikite jos žodžiu?

– Todėl, pulkininke Arbetnotai, kad mis Debenhem yra labai įtartina asmenybė.

– Nesąmonė.

– Ne, ne nesąmonė.

– Jūs neturite jokio pagrindo ją apkaltinti.

– O tai, kad mis Debenhem tarnavo sekretore guvernante pas Armstrongus tuo metu, kai buvo pagrobta mažoji Deizė?

Minutėlę tvyrojo kapų tyla.

Puaro, lyg švelniai priekaištaudamas, palingavo galvą.

– Matote, – prabilo jis, – mes žinome daugiau, negu jūs manote. Jeigu mis Debenhem nekalta, kodėl gi ji nuslėpė šį faktą? Kodėl ji man pasakė, kad niekada nėra buvusi Amerikoje?

* Kodėl? (pranc.)

Pulkininkas atsikrenkštė.

– O gal jūs klystate?

– Aš neklystu. Kodėl mis Debenhem man melavo?

Pulkininkas Arbetnotas truktelėjo pečiais.

– Jūs geriau paklauskite ją pačią. Man vis dėlto atrodo, kad jūs klystate.

Puaro garsiai šūktelėjo padavėjui. Šis greitai atėjo iš kito vagono.

– Nueikite pas anglę, kuri įsikūrusi vienuoliktoje vietoje, ir paklauskite, ar ji nemalonėtų ateiti čia.

– *Bien, Monsieur.*

Padavėjas išėjo. Visi keturi vyrai sėdėjo tylėdami. Pulkininko Arbetnoto veidas atrodė lyg būtų išdrožtas iš medžio – sustingęs, bejausmis.

Padavėjas grįžo.

– Dama tuoj ateis, mesjė.

– Ačiū.

Po kelių minučių Merė Debenhem įėjo į vagoną restoraną.

7 skyrius

MERĖS DEBENHEM TAPATYBĖ

Ji atėjo be skrybėlės, arogantiškai iškėlusi galvą. Nuo kaktos atmesti plaukai, šnervių linija darė ją panašią į figūrą laivo priekyje, laivo, drąsiai neriančio į šėlstančią jūrą. Tą akimirką ji buvo nuostabi.

Jos žvilgsnis trumpam stabtelėjo ties Arbetnotu – bet tik trumpam.

– Jūs norėjote mane matyti? – paklausė ji Puaro.

– Aš norėjau jus paklausti, madmuazele, kodėl melavote mums šį rytą?

– Melavau jums? Nesuprantu, ką jūs norite tuo pasakyti.

– Jūs nuslėpėte, kad Armstrongų tragedijos metu gyvenote jų namuose. Jūs man pasakėte, kad niekada nesate buvusi Amerikoje.

Puaro pastebėjo, kaip mis Debenhem krūptelėjo, bet vėl išsyk susitvardė.

– Taip, – tarė ji. – Tai tiesa.

– Ne, madmuazele, tai melas.

– Jūs nesupratote manęs. Aš norėjau pasakyti, jog

tiesa, kad aš jums pamelavau.

– Taip? Vadinasi, jūs tai pripažįstate?

Ji kreivai šyptelėjo.

– Žinoma. Juk jūs mane demaskavote.

– Ką gi, bent dabar pasidarėte atviresnė, madmuazele.

– Regis, nieko daugiau man nelieka.

– Na, taip, žinoma. O dabar, madmuazele, norėčiau paklausti, kodėl jūs taip išsisukinėjote ir melavote.

– Manau, tai visiškai aišku, mesjė Puaro.

– Man – ne visiškai, madmuazele.

– Aš turiu pati užsidirbti duoną, – ramiai atsakė ji lygiu, bet griežtu balsu.

– Jūs norite pasakyti...

Ji pakėlė akis ir pažiūrėjo jam tiesiai į veidą.

– O ar jūs, mesjė Puaro, nutuokiate, kad sunku susirasti padorią tarnybą ir dar sunkiau joje išsilaikyti? Nejaugi manote, kad mergina, kuri buvo įpainiota į žmogžudystės bylą ir kurios pavardė, o gal net ir nuotraukos mirgėjo visuose anglų laikraščiuose – kad tokią merginą paims guvernante savo dukroms kokia nors dora pasiturinti anglė?

– Nesuprantu, kodėl gi ne, jei ji niekuo nekalta.

– Ak, nekalta... Ne kaltumas čia svarbu, o viešumas! Iki šiol, mesjė Puaro, man sekėsi gyventi. Aš turėjau gerai apmokamą, malonų darbą. Ir todėl neketinau be reikalo rizikuoti pasiekta padėtimi.

– Drįstu pasakyti, madmuazele, kad šiuo atveju aš objektyviau nuspręsčiau, buvo ar nebuvo reikalas meluoti.

Ji truktelėjo pečiais.

– Jūs, pavyzdžiui, galėjote man padėti nustatyti kai kurių žmonių tapatybę.

– Ką jūs norite pasakyti?

– Ar galimas dalykas, madmuazele, kad jūs neatpažinote grafienės Andreni, misis Armstrong jaunesniosios sesers, kurią mokėte Niujorke?

– Grafienės Andreni? Ne. – Merė Debenhem papurtė galvą. – Gal jums tai ir pasirodys keista, bet aš jos nepažinau. Juk tada ji buvo dar visai mergaitė. Jau praėjo daugiau kaip treji metai. Tiesa, grafienė man pasirodė kažkur matyta, bet aš negalėjau prisiminti kur. Be to, ji tokia egzotiška – niekada nebūčiau pagalvojusi, kad tai ta pati mokinukė amerikietė. Aš tik žvilgterėjau į ją, įeidama į vagoną restoraną, bet labiau įsidėmėjau jos drabužius, negu veidą. – Merė Debenhem šyptelėjo. – Moterys dažniausiai tik į tai kreipia dėmesį. Na... pagaliau aš juk turėjau savų rūpesčių.

– Jūs neatskleisite man savo paslapties, madmuazele? – Puaro balsas buvo labai švelnus ir reiklus.

Ji tyliai atsakė:

– Aš negaliu. Negaliu.

Ir staiga netikėtai užsidengė rankomis veidą, užsikniaubė ant stalo ir pravirko taip, tarsi jai būtų plyšusi širdis iš skausmo.

Pulkininkas Arbetnotas pašoko ir nerangiai ėmė trypčioti šalia jos.

– Aš... klausykite... – Jis užsikirto ir pasisukęs įsmeigė tūžmingą žvilgsnį į Puaro.

– Aš sulaužysiu visus kaulelius tavo prakeiktame kūne, tu bjaurus neūžauga! – iškošė jis.

– Mesjė, – bandė protestuoti mesjė Bukas.

Arbetnotas kreipėsi į merginą:

– Mere... dėl dievo...

Ji pašoko.

– Nieko. Man jau gerai. Ar daugiau aš jums nebūsiu reikalinga, mesjė Puaro? Jei prireiks, žinote, kur esu. O viešpatie, kokia aš idiotė – elgiuosi kaip tikra idiotė!

Ji išskubėjo iš vagono restorano.

Arbetnotas prieš išeidamas dar kartą atsisuko į Puaro.

– Mis Debenhem čia niekuo dėta – visiškai niekuo dėta, suprantate? Ir jeigu jūs dar ją nervinsite ir trukdysite, reikalų turėsite su manimi.

Jis išskubėjo paskui Merę Debenhem.

– Man patinka įpykę anglai, – tarė Puaro. – Jie tokie juokingi. Kuo labiau jaudinasi, tuo mažiau kontroliuoja save ir savo žodžius.

Bet mesjė Buko nedomino anglo jausmai. Jis buvo tiesiog susižavėjęs bičiuliu.

–*Mon cher, vouz êtes épatant**! – sušuko jis. – Dar vienas stebuklingas spėjimas.

– Tiesiog neįtikėtina, kaip jūs viską ir sugalvojate, – susižavėjęs pasakė daktaras Konstantinas.

– O, šį kartą tai ne mano nuopelnas. Net spėlioti nereikėjo. Grafienė Andreni pati man pasakė.

– *Comment***? Nejaugi?

– Prisimenate, aš ją paklausiau apie guvernantę ar kompanionę. O pats jau buvau tvirtai nusprendęs: jeigu Merė Debenhem įpainiota į šią istoriją, ji tikrai tuose namuose ėjo vienokias ar kitokias pareigas.

* Brangusis, jūs nepakartojamas!

** Kaip tai?

– Taip, bet grafienės Andreni apibūdinta moteris visai nepanaši į Merę Debenhem.

– Teisingai. Aukšta, nebejauna rudaplaukė moteris – visiška priešingybė mis Debenhem, ir aš į tai iškart atkreipiau dėmesį. Paskui ji turėjo labai greitai pramanyti jos pavardę, ir štai tada nesąmoninga minčių asociacija ją išdavė. Prisimenate, ji pasakė mis Fribodi.

– Na ir kas?

– *Eh bien*, jūs gal ir nežinote, bet Londone yra parduotuvė, kuri beveik iki šiol vadinosi „Debenhem & Fribodi". Grafienės galvoje visą laiką sukosi pavardė „Debenhem", ji greitai stengiasi sugalvoti kokią nors kitą ir pasako pirmąją, kuri šauna jai į galvą: „Fribodi". Aš, žinoma, iš karto viską supratau.

– Bet juk tai vėl melas. Kodėl ji dabar melavo?

– Matyt, ištikimybė draugams. Ir dar labiau supainioja bylą.

–*Ma foi*!* – įširdo mesjė Bukas. – Kodėl šiame traukinyje visi meluoja?

– Tai mes ir pabandysime sužinoti, – pasakė Puaro.

---

* Velniai rautų!

8 skyrius

NAUJI STULBINANTYS ATRADIMAI

– Dabar manęs jau niekas nenustebins, – pareiškė mesjė Bukas. – Visiškai niekas! Net jeigu išaiškėtų, kad visi traukinio keleiviai yra buvę Armstrongų šeimynykščiai, aš nenustebčiau.

– Labai gili mintis, – tarė Puaro. – Ar nenorėtumėte išgirsti, kaip ginsis italas – tas, kurį jūs laikėte labiausiai įtartinu?

– Jūs ketinate mums pateikti dar vieną savo pribloškiantį spėjimą?

– Taip.

– Ši byla išties labai ypatinga, – pasakė daktaras Konstantinas.

– Ne, ji visai paprasta.

Mesjė Bukas nusivylęs komiškai skėstelėjo rankomis.

– Jeigu tai jums atrodo paprasta, *mon ami*... – Jis nutilo, nerasdamas žodžių.

O Puaro tuo metu paprašė padavėją pakviesti Antonijų Foskarelį.

Stambusis italas įėjo į vagoną restoraną, nepatikliai žvelgdamas į susirinkusius. Jo akys nervingai bėgiojo – jis jautėsi kaip sugautas gyvūnėlis.

– Ko jums reikia? – paklausė jis. – Daugiau aš jums neturiu ko pasakyti – neturiu, girdite? *Per Dio**... – Jis trinktelėjo kumščiu į stalą.

– Ne, jūs dar turite kai ką pasakyti, – tvirtai pasakė Puaro. - Tiesą!

– Tiesą? – Jis sunerimęs žvilgterėjo į Puaro. Visas jo pasitikėjimas savimi ir geraširdiškumas iš karto dingo.

–*Mais oui***. Galbūt, aš ją žinau, bet vienas taškas bus jūsų naudai, jeigu ją išgirsime iš jūsų paties.

– Šnekate kaip amerikiečių policininkai. O iš jų tegirdi: „Klok, nieko neslėpdamas...“

– Štai kaip? Vadinasi, jūs jau pažįstamas su Niujorko policija?

– Ne, ne, niekada nebuvau susidūręs! Jie nieko negalėjo įrodyti prieš mane, nors ir labai stengėsi.

Puaro ramiai paklausė:

– Jūs turite omenyje Armstrongų bylą, ar ne? Jūs dirbote pas juos vairuotoju?

Jo akys susitiko su italo akimis. Ilgšio smarkumas visai išgaravo. Sakytum, balioną kas būtų pradūręs.

– Jeigu žinote, tai kam dar klausiate?

– Kodėl melavote šį rytą?

– Verslo sumetimais. Be to, aš nepasitikiu jugoslavų policija. Ji nekenčia italų. Iš jos teisingumo nelauk.

– O gal kaip tik jūs būtumėte gavęs pagal teisingumą!

---

* Dėl dievo... (ital.)

** Na taip (pranc.).

– Ne, ne, aš neturiu nieko bendro su ta praėjusios nakties istorija. Aš nė karto nebuvau išėjęs iš savo kupė. Tas liūdno veido anglas gali paliudyti. Aš tikrai neužmušiau to kiaulės Retčeto. Jūs neturite jokių įkalčių prieš mane.

Puaro tuo metu kažką rašė popieriaus lape. Jis pakėlė akis ir ramiai tarė:

– Labai gerai. Galite eiti.

Bet Foskarelis kažko delsė.

– Jūs suprantate, kad tai ne aš? Kad aš su ta žmogžudyste negaliu turėti nieko bendro?

– Aš pasakiau, kad jūs galite eiti.

– Tai suokalbis. Jūs ketinate primesti man kaltę? Ir viskas dėl to niekšo, kurio jau seniai laukė elektros kėdė! Tiesiog gėda, kad jis tada išsisuko nuo bausmės. Jeigu aš būčiau atsidūręs jo vietoje... jeigu mane būtų areštavę...

– Bet areštavo ne jus. Juk jūs nedalyvavote vaiko pagrobime.

– Ką jūs šnekate! Vargšė mažylė – ji buvo namų džiaugsmas. Ji vadindavo mane Tonijumi. O kaip ji mėgdavo sėdėti automobilyje ir laikytis už vairo, tarytum pati vairuotų. Visi šeimynykščiai dievino ją! Net policija galų gale tai suprato. Ak, vargšė mažylė!

Jo balsas sudrebėjo. Akyse sužibo ašaros. Jis staiga pasisuko ant kulno ir dideliais žingsniais išėjo iš restorano.

– Pietro! – šūktelėjo Puaro.

Padavėjas atbėgo tekinas.

– Švedę, dešimtoji vieta.

– *Bien, Monsieur.*

– Dar viena? – sušuko mesjė Bukas. – Ne, tai neįmanoma, tiesiog neįmanoma.

–*Mon cher*, mes juk turime sužinoti. Net jeigu galų gale išaiškės, kad visi keleiviai turėjo savų sumetimų nužudyti Retčetą, mes turime juos išsiaiškinti. O kai išsiaiškinsime, iš karto rasime ir kaltininką.

– Man galva sukasi, – sudejavo mesjė Bukas.

Padavėjas, užuojautos kupinas, atlydėjo Gretą Olson. Ji gailiai verkė. Švedė griuvo į kėdę priešais Puaro, užsidengusi veidą didžiule nosine, ir dar smarkiau paplūdo ašaromis.

– Nesijaudinkite, madmuazele. Nereikia taip nusiminti. – Puaro patapšnojo jai per petį. – Tik kelis tiesos žodelius ir viskas. Jūs buvote mažosios Deizės Armstrong auklė?

– Taip, buvau, buvau, – verkė nelaimingoji moteris. – O, ji buvo tikras angeliukas – tokia miela, tokia patikli mergytė. Visi ją taip mylėjo, buvo jai tokie geri... ir ją pagrobė tas niekšas... ir taip kankino... o jos vargšė mama... ir kita mažytė, kuri taip ir neišvydo pasaulio. Jūs negalite suprasti... negalite įsivaizduoti. Ak, jeigu būtumėte tuo metu tenai buvęs ir pats matęs, tą baisią tragediją! Reikėjo man iš ryto jums papasakoti visą tiesą. Bet aš bijojau... bijojau. Aš taip džiaugiuosi, kad tas niekšas negyvas... kad daugiau niekada negalės žudyti ir kankinti mažų vaikų. O, aš negaliu kalbėti... man trūksta žodžių...

Ji duste duso nuo ašarų.

Puaro vis švelniai tapšnojo jai per petį.

– Na, nusiraminkite, juk aš suprantu, viską suprantu. Sakau jums, nesijaudinkite. Daugiau jūsų nieko

neklausinėsiu. Pakanka, kad jūs pripažinote tiesą, kurią aš jau žinojau. Aš jums sakau, kad viską suprantu.

Dabar Greta Olson, vis dar nepajėgdama pro ašaras žodžio ištarti, pakilo ir lyg akla, apgraibomis nuėjo link durų. Tarpduryje ji susidūrė su įeinančiu žmogumi.

Tai buvo kamerdineris – Mastermenas.

Jis priėjo tiesiai prie Puaro ir prakalbo įprastiniu tyliu, bejausmiu balsu.

– Tikiuosi, nesutrukdysiu jūsų, sere. Pagalvojau, geriau ateiti ir pasakyti jums visą tiesą. Karo metu aš buvau pulkininko Armstrongo pasiuntinys, sere, o po to, Niujorke, jo kamerdineris. Gailiuosi, kad šį rytą nuslėpiau tą faktą. Aš pasielgiau labai blogai, sere, ir todėl pagalvojau, kad geriau bus ateiti pas jus ir viską prisipažinti. Bet aš tikiuosi, sere, kad jūs neįtariate Tonijaus. Senasis Tonijus, sere, nėra nuskriaudęs nė musės. Ir aš tikrai galiu prisiekti, kad praeitą naktį jis nebuvo išėjęs iš kupė. Taigi, pats matote, sere, jis negalėjo šito padaryti. Tonijus – užsienietis, bet jis nepaprastai švelnus. Ne toks, kaip tie bjaurūs banditai italai, apie kuriuos rašoma laikraščiuose.

Jis nutilo.

Puaro įdėmiai pažvelgė į jį.

– Tai viskas, ką norėjote pasakyti?

– Taip, viskas, sere.

Mastermenas minutėlę palaukė ir, matydamas, kad Puaro daugiau nieko neketina klausti, dar sekundę pamindžiukavęs, tarsi atsiprašydamas, nusilenkė ir išėjo iš vagono restorano – taip pat tyliai ir nepastebimai, kaip ir atėjo.

– Visa tai dar labiau neįtikėtina, negu *roman poli-*

*cier**, – pasakė daktaras Konstantinas.

– Sutinku su jumis, – pritarė mesjė Bukas. – Paaiškėjo, kad devyni iš dvylikos vagono keleivių turėjo vienokių ar kitokių ryšių su Armstrongų byla. Kas toliau, norėčiau paklausti? Arba tiksliau – kas bus kitas?

– Aš beveik galiu atsakyti į jūsų klausimą, – tarė Puaro. – Štai ateina mūsų seklys, amerikietis misteris Hardmenas.

– Nejaugi ir jis ateina prisipažinti?

Nespėjo Puaro nė atsakyti, o amerikietis jau buvo prie jų stalo. Jis supratingai mirktelėjo visiems ir sėsdamasis lėtai pradėjo:

– Paaiškinkite man, kas dedasi šiame traukinyje? Pasidarė tikri pamišėlių namai.

Puaro gudriai pažiūrėjo į jį.

– O jūs, misteri Hardmenai, esate tikras, kad nedirbote sodininku Armstrongų namuose?

– Jie neturėjo sodo, – pabrėždamas žodžius, atsakė Hardmenas.

– Tai gal vyresnysis liokajus?

– Mano manieros netinka tokioms pareigoms. Ne, aš tikrai nebuvau niekuo susijęs su Armstrongų šeima, bet pradedu tikėti, kad esu toks vienintelis visame traukinyje! Kaip jūs tai paaiškinsite? Štai kas man įdomu – kaip jūs tai paaiškinsite.

– Taip, tai iš tiesų kiek netikėta, – ramiai pripažino Puaro.

– *C'est rigolo***, – išsprūdo mesjė Bukui.

– O jūs pats ką galvojate apie nusikaltimą, misteri

* Detektyviniai romanai (pranc.).

** Tai juokinga (pranc.).

Hardmenai? – paklausė Puaro.

– Nieko, sere. Tiesiog nieko nesuprantu. Ir neįsivaizduoju, kaip išaiškinti – juk negalėjo jie visi būti įpainioti, bet kuris iš jų kaltas – ne mano galvai spręsti. Kaip jūs visa tai sužinojote? Štai ko norėjau paklausti.

– Tiesiog atspėjau.

– Tuomet jūs puikus spėjikas. Taip, visam pasauliui garsinsiu, koks jūs puikus spėjikas.

Misteris Hardmenas atsilošė ir susižavėjęs pasižiūrėjo į Puaro.

– Atleiskite man, – tarė jis, – bet niekas, pasižiūrėjęs į jus, to nepasakytų. Lenkiu galvą prieš jus, iš tiesų.

– Jūs labai malonus, mesjė Hardmenai.

– Visai ne. Vertinu pagal nuopelnus.

– Ir vis dėlto, – prabilo Puaro, – problema dar ne iki galo išspręsta. Argi galime tvirtai pasakyti, jog žinome, kas nužudė Retčetą?

– Manęs neskaičiuokite, – pasakė misteris Hardmenas. – Aš nieko nesakau. Tiesiog žaviuosi jumis, bet daugiau nieko. O kaip dėl tų dviejų – dar neatspėjote? Senoji amerikietė ir kambarinė? Aš manau, kad jos tai jau tikrai vienintelės nekaltos.

– Jeigu tik jos nepateks į mūsų mažą kolekciją, – nusišypsojo Puaro. – Tarkime, viena kaip Armstrongų ekonomė, kita kaip virėja.

– Ką gi, niekas dabar manęs nenustebins, – nuolankiai tarė misteris Hardmenas. – Viena aišku, kad čia visi iš proto išsikraustė... pamišo!

– O, *mon cher*, jums tiesiog apsuko galvą tie sutapimai, – pasakė mesjė Bukas. – Negali jie visi būti įpainioti į žmogžudystę.

Puaro pažvelgė į jį.

– Jūs nesupratote, – tarė jis. – Jūs visiškai manęs nesupratote. Na pasakykite, ar žinote, kas nužudė Retčetą?

– O jūs? – atsikirto mesjė Bukas.

– Taip, – linktelėjo Puaro, – jau kuris laikas žinau. Ir tas taip akivaizdu, jog man tiesiog keista, kad jūs to nepastebite.

Jis pažvelgė į Hardmeną ir paklausė:

– O jūs?

Seklys papurtė galvą ir smalsiai pažiūrėjo į Puaro.

– Aš nežinau, – atsakė jis. – Aš nieko nežinau. Tai kuris gi iš jų?

Puaro minutėlę patylėjo, o paskui tarė:

–Būkite malonus, misteri Hardmenai, pašaukite visus čia. Yra du galimi šios bylos sprendimai. Ir aš noriu jums visiems juos atskleisti.

10 skyrius

PUARO PASIŪLO DU SPRENDIMUS

Keleiviai visu būriu atėjo į vagoną restoraną ir susėdo prie stalų. Visų jų veiduose buvo beveik tokia pati išraiška – laukimas ir baimė. Švedė tebeverkė, o misis Habard ją ramino.

– Jūs turite susiimti, mieloji. Viskas praeis. Nereikia pulti į paniką. Jeigu tarp mūsų ir yra tas baisusis žudikas, tai visiems aišku, kad ne jūs. Tiktai beprotis galėtų jus įtarti. Sėskitės štai čia, o aš šalia jūsų, ir nieko nebijokite.

Puaro atsistojo ir jos balsas nutilo.

Miegamojo vagono palydovas mindžiukavo tarpduryje.

– Ar leisite man pasilikti, mesjė?

– Žinoma, Mišeli.

Puaro atsikrenkštė.

–*Messieurs et mesdames**, aš kalbėsiu angliškai, nes manau, kad visi šią kalbą šiek tiek suprantate. Mes susirinkome čia nustatyti, kas yra Samuelio Edvardo Retčeto, kitaip sakant, Kasečio, mirties kaltininkas.

* Ponai ir ponios (pranc.).

Galimi du šio nusikaltimo sprendimai. Aš juos abu jums išdėstysiu ir paprašysiu mesjė Buką ir daktarą nuspręsti, kuris teisingas.

Taigi, bylos faktai jums visiems gerai žinomi. Šį rytą misteris Retčetas buvo rastas negyvas – nudurtas peiliu. Žinoma, kad praeitą naktį, dvyliktą valandą trisdešimt septynios minutės, jis dar buvo gyvas, nes pro uždaras duris šnekėjosi su palydovu. Jo pižamos kišenėje aptiktas sulankstytas laikrodis, sustojęs penkiolika minučių antros. Daktaras Konstantinas, apžiūrėjęs lavoną, nustatė, kad nusikaltimas įvykdytas tarp 12 ir 2 valandos nakties. Maždaug pusę pirmos, kaip visi žinote, traukinį sustabdė pusnynai. Nuo to laiko iš traukinio pabėgti buvo neįmanoma.

Misteris Hardmenas, Niujorko seklių biuro atstovas (kelios galvos iš karto pasisuko jo pusėn), tvirtina, kad niekas negalėjo praeiti nepastebėtas pro jo kupė (Nr. 16, pačiame gale). Todėl mes norom nenorom turime daryti išvadą, jog žudiko reikia ieškoti tarp vieno vagono – „Stambulas-Kalė“ – keleivių.

– Tokia buvo mūsų versija.

– *Comment*? – sušuko apstulbęs mesjė Bukas.

– O dabar išdėstysiu dviejų galimybių teoriją. Ji labai paprasta. Misteris Retčetas turėjo priešą, kurio visą laiką bijojo. Jis apibūdino šį priešą misteriui Hardmenui ir pasakė, kad tikriausiai pasikėsinimas į jo gyvybę (jei bus mėginama tai daryti) įvyks antrąją naktį, išvažiavus iš Stambulo.

Turiu pasakyti, damos ir džentelmenai, kad iš tiesų misteris Retčetas žinojo daug daugiau, negu pasakė.

* Kaip tai? (pranc.)

Priešas, kaip misteris Retčetas ir tikėjosi, įlipa į traukinį Belgrade arba Vinkovcuose pro atviras duris, kurias paliko neužsklęstas pulkininkas Arbetnotas ir misteris MakKvynas, išėję į peroną pasivaikščioti. Ant savo drabužių jis apsivilkęs palydovo uniformą, be to, turi geležinkeliečių visraktį, todėl lengvai patenka į misterio Retčeto kupė, nors durys užrakintos. Misteris Retčetas nepabunda, nes buvo išgėręs migdomųjų. Tas žmogus jį žvėriškai subado peiliu ir pasprunka pro gretimą, misis Habard, kupė...

– Taip, teisingai, – linktelėjo galvą misis Habard.

– Eidamas pro duris, durklą įmeta į misis Habard prausimosi reikmenų krepšį. Netyčia jis pameta uniformos sagą. Paskui sprunka iš tos kupė į koridorių. Skubiai įgrūda uniformą į kažkieno lagaminą tuščioje kupė ir po kelių minučių, jau apsivilkęs savo įprastais drabužiais, prieš pat traukiniui pajudant, išlipa iš jo pro tas pačias duris, pro kurias buvo įlipęs – šalia vagono restorano.

Visi lengviau atsiduso.

– O kaip laikrodis? – paklausė misteris Hardmenas.

– Laikrodis kaip tik viską ir paaiškina. Misteris Retčetas pamiršo Caribrode atsukti laikrodį valandą atgal. Todėl jis teberodo Rytų Europos laiką, kuris viena valanda pralenkia Vidurio Europos laiką. Vadinasi, misteris Retčetas nužudytas ne penkiolika antros, o penkiolika pirmos.

– Bet juk tai absurdas, šitoks aiškinimas nieko neduoda! – sušuko mesjė Bukas. – Kas gi tada kalbėjo Retčeto kupė be dvidešimt trijų minučių pirmą? Kalbėti galėjo tik misteris Retčetas arba jo žudikas.

– Nebūtinai. Galėjo būti – na, sakysim, trečias asmuo. Galbūt, kas nors atėjo pasišnekėti su Retčetu ir, radęs jį negyvą, iškart spaudžia skambutį. Bet tuo metu, kaip sakoma, jam širdis nukrenta į kulnus – jis suvokia, kad palydovas gali jį apkaltinti žmogžudyste ir todėl, apsimetęs Retčetu, atsako už pastarąjį.

– *C'est possible**, – nenoriai pripažino mesjė Bukas.

Puaro pasižiūrėjo į misis Habard.

– Jūs norėjote kažką pasakyti, madam?

– Aš ir pati nežinau, ką norėjau pasakyti. O kaip jūs manote, ar aš irgi užmiršau pavaryti savo laikrodį atgal?

– Ne, madam. Aš manau, kad jūs pro miegus pajutote, kaip tas žmogus ėjo pro jūsų kupė, o paskui jums pasivaideno, jog kupė yra kažkoks vyriškis, ir tada, išsigandusi pabudote ir paskambinote palydovui.

– Teisingai, taip galėjo būti, – pripažino misis Habard.

Kunigaikštienė Dragomirova įdėmiai žiūrėjo į Puaro.

– O kaip jūs aiškinate mano kambarinės parodymus, mesjė?

– Labai paprastai, madam. Jūsų kambarinė atpažino jūsų nosinaitę. Ir kažkaip nevykusiai bandė jus gelbėti. Ji tikrai buvo susitikusi tą žmogų, tik anksčiau – kai traukinys stovėjo Vinkovcuose. Bet mums ji tyčia pasakė mačiusi jį valandą vėliau, nesąmoningai norėdama jums užtikrinti neginčijamą alibi.

Kunigaikštienė linktelėjo.

– Jūs pagalvojote apie viską, mesjė. Aš... aš žaviuosi

* Galimas dalykas (pranc.).

jumis.

Stojo tyla.

Ir tada daktaras Konstantinas staiga trenkė kumščiu į stalą. Visi pašoko.

– Ne! – sušuko jis. – Ne, ne ir dar kartą ne! Toks aiškinimas niekam tikęs. Jis turi daugybę trūkumų. Nusikaltimas įvykdytas ne taip ir mesjė Puaro tai puikiai žino.

Puaro smalsiai pažvelgė į jį.

– Matau, kad jums reikės pateikti ir savo antrąjį sprendimą, – pasakė jis. – Bet neatsisakykite taip greitai ir pirmojo. Gali būti, kad vėliau su juo sutiksite.

Ir jis vėl atsisuko į susirinkusius.

– Galimas ir kitas nusikaltimo sprendimas. Štai jis. Išklausęs visų keleivių parodymus, aš patogiai atsisėdau, užsimerkiau ir ėmiau galvoti. Kai kurios detalės iš karto patraukė mano dėmesį. Aš jas išvardijau savo dviem draugams. Kelias iš jų aš jau išaiškinau – riebalų dėmę pase ir kitas. Dabar mėginsiu išnarplioti likusias. Pirmiausia ir visų svarbiausia – mesjė Buko žodžiai, ištarti man vagone restorane pirmąją kelionės dieną per pusryčius. Jis man pasakė, kad susirinkusi kompanija įdomi savo „margumu“, atstovaujanti visas klases ir tautybes.

Aš sutikau su juo, tačiau vėliau, prisiminęs šiuos ypatingus žodžius, pamėginau įsivaizduoti, kur dar galėtų susirinkti toks įvairus būrys. Ir pats sau atsakiau: „Tik Amerikoje“. Tik Amerikoje gali būti tokia įvairių tautybių šeimyna – italas vairuotojas, anglė guvernantė, švedė auklė, vokietė kambarinė ir taip toliau. Tas ir pastūmėjo mane imtis „spėliojimų“, tai yra, paskirti

kiekvienam asmeniui atitinkamą vaidmenį Armstrongų dramoje, maždaug kaip režisieriui, skirstančiam pjesės roles. Kaip matote, šis metodas davė nepaprastai įdomius ir gerus rezultatus.

Aš dar kartą apsvarsčiau atskirai kiekvieno keleivio parodymus ir padariau labai įdomią išvadą. Pradžiai imkime misterio MakKvyno parodymus. Per pirmąjį pokalbį aš juo likau visai patenkintas. Bet per antrąjį pokalbį jis ištarė keistą frazę. Aš jam papasakojau, kaip radau raštelį, kuriame buvo paminėta Armstrongų byla. Tada jis pasakė: „Bet juk...“ ir nutilo. O po to tęsė: „Norėjau pasakyti... nejaugi senis galėjo taip neapdairiai pasielgti?“ Aš iš karto supratau, kad jis ne tai buvo pradėjęs sakyti. Manau, jog jis norėjo pasakyti: „Bet juk raštelis tikrai buvo sudegintas!“ Vadinasi, MakKvynas žinojo apie raštelį ir jo sunaikinimą, kitaip tariant, jis arba žudikas, arba žudiko bendrininkas. Štai ir viskas.

Toliau kamerdineris. Jis pasakė, kad jo šeimininkas, važiuodamas traukiniu, visada vartoja migdomuosius. Galimas dalykas, tai tiesa. Bet argi galėjo Retčetas gerti migdomuosius vakar? Po jo pagalve rastas pistoletas paneigia šį teiginį. Retčetas visą praėjusią naktį buvo pasiruošęs budrauti. Todėl, jeigu jis ir išgėrė kokių vaistų, tai pats to nežinodamas. Kas juos pakišo? Matyt, MakKvynas arba tarnas.

Dabar pereisime prie misterio Hardmeno parodymų. Aš tikėjau tuo, ką jis pasakojo apie save tol, kol jis paminėjo, kokiais metodais saugojo misterį Retčetą. Tada supratau, kad visas jo pasakojimas – absurdas. Retčetui apginti buvo vienintelis būdas – praleisti

naktį jo kupė arba įsitaisyti tokioje vietoje, iš kur būtų galima visą laiką stebėti kupė duris. Todėl iš šių parodymų aiškiai supratau viena – jog keleiviai iš kitų vagonų užmušti Retčeto negalėjo. Vadinasi, galutinai paaiškėjo, kad siūlas veda į „Stambulo-Kalė“ vagoną. Tas faktas man pasirodė gana keistas, ir, kadangi iš karto paaiškinti jo negalėjau, sprendimą atidėjau vėlesniam laikui.

Dabar jūs, turbūt, jau visi žinote, kad aš nugirdau mis Debenhem ir pulkininko Arbetnoto pokalbį. Man buvo įdomu, kad pulkininkas vadino ją Mere, kaip gerai pažįstamą. Bet paklaustas, pulkininkas sako su ja susitikęs tik prieš kelias dienas. O aš gerai žinau tokio tipo anglus – net jeigu jis ir būtų įsimylėjęs merginą iš pirmo žvilgsnio, nebūtų užmiršęs etiketo ir mergintų ją iš lėto, neskubindamas įvykių eigos. Todėl aš ir padariau išvadą, kad mis Debenhem ir pulkininkas Arbetnotas iš tikrųjų gerai pažįstami ir tik dėl kažkokios priežasties apsimeta esą svetimi. Dar viena smulkmena – mis Debenhem iš karto suprato, kad aš noriu pasakyti „tarpmiestinis telefonas“ ir pasakė ne anglų, o amerikiečių vartojamą žodį. O juk man tvirtino niekada nebuvusi Amerikoje.

Eikime prie kito liudininko. Misis Habard mums sakė, kad nuo savo gulto negalėjo matyti, ar durys į gretimą kupė užsklęstos, ar ne, ir todėl paprašė mis Olson jas patikrinti. Jos teiginys būtų visai teisingas, jeigu ji važiuotų kupė Nr. 2, 4, 12, žodžiu, bet kurioje, pažymėtoje poriniu numeriu, kur skląstis yra po pačia durų rankena; tačiau neporiniuose numeriuose, tokiuose, kaip Nr.3, skląstis yra gerokai virš rankenos,

ir todėl prausimosi reikmenų krepšys tikrai negalėjo jo užstoti. Taigi aš buvau priverstas padaryti išvadą, kad misis Habard visą šį incidentą išgalvojo, kad tikrovėje nieko panašaus nebuvo.

Dabar leiskite man pasakyti keletą žodžių dėl laiko. Mano manymu, istorijoje su laikrodžiu tikrai įdomi detalė – vieta, kur jis buvo rastas: Retčeto pižamos kišenė, pati nepatogiausia ir netinkamiausia vieta laikrodžiui laikyti, tuo labiau, kad galvūgalyje yra specialus „kabliukas“ jam pakabinti. Štai kodėl aš įsitikinau, kad ir laikrodis į kišenę įdėtas tyčia, akims apdumti. Vadinasi, nusikaltimas įvykdytas ne penkiolika antros.

Tai kada? Anksčiau? Tiksliau sakant, be dvidešimt trijų minučių pirmą? Mano bičiulis mesjė Bukas šią prielaidą tvirtina tuo faktu, kad kaip tik tada mane pažadinęs garsus riksmas. Bet jeigu Retčetas buvo stipriai apsvaigintas narkotikais, jis negalėjo rėkti. Jeigu jis būtų galėjęs rėkti, tai būtų galėjęs ir kaip nors gintis, o juk jokių kovos žymių neaptikome.

Aš prisiminiau, kad MakKvynas bandė atkreipti mano dėmesį, ir ne vieną, o du kartus (tarp kitko, antrą kartą ypač akivaizdžiai), jog Retčetas nemokėjo prancūziškai. Todėl padariau išvadą, kad visas tas vaidinimas 12 valandą 37 minutės buvo surengtas specialiai man! O pokštas su laikrodžiu kiekvienam suprantamas – tai įprastas triukas detektyviniuose romanuose. Jie numatė, kad aš šį pokštą suprasiu ir, apsidžiaugęs savo paties gudrumu bei prisiminęs, jog Retčetas nemoka prancūziškai, padarysiu išvadą, kad balsas, kurį girdėjau 12 valandą 37 minutės, buvo ne Retčeto, kad tuo metu jis jau buvo negyvas. Bet aš esu įsitikinęs, jog tuo

metu Retčetas, veikiamas narkotikų, kietai miegojo.

Bet vis dėlto triukas pavyko! Aš atidariau duris ir pasižiūrėjau koridoriun. Ir tikrai išgirdau prancūzišką frazę. O jeigu aš būčiau pasirodęs beviltiškai kvailas ir nesupratęs, ką ji reiškė, iš karto būtų atkreiptas mano dėmesys. Jei būtų reikėję, misteris MakKvynas būtų atvirai pasakęs: „Atleiskite, mesjė Puaro, tai negalėjo būti misterio Retčeto balsas. Jis juk nemoka prancūziškai“.

Taigi, koks tikrasis nusikaltimo laikas ir kas nužudė Retčetą?

Aš manau – bet tai tik prielaida – Retčetas buvo nužudytas maždaug antrą valandą. Vėliau, anot daktaro, jo nužudyti negalėjo.

O kas nužudė...

Puaro nutilo ir pažiūrėjo į susirinkusius. Jų nedėmesingumu jis negalėjo skųstis. Visų akys buvo įsmeigtos į jį. Stojo kapų tyla.

O Puaro lėtai tęsė:

– Mane ypač nustebino tas faktas, kaip nepaprastai sunku įrodyti atskiro keleivio kaltę, o taip pat kažkoks keistas sutapimas, kad kiekvienu atveju parodymai, patvirtinantys vieno ar kito alibi, buvo išgirsti iš, pasakyčiau, labiausiai „neįtikimo“ asmens. Taip, pavyzdžiui, vienas kito alibi patvirtino MakKvynas ir pulkininkas Arbetnotas – du žmonės, kurie, atrodo, jokiu būdu anksčiau negalėjo būti pažįstami. Tas pat su kamerdineriu anglu ir italu; švede ir angle. Aš ir pasakiau sau: „Tai neįmanoma – visi jie negali būti įpainioti į nusikaltimą“.

Ir tada, ponai, man prašvito akys. Taip, jie iš tiesų

visi dalyvavo nusikaltime. Kad tiek daug žmonių, susijusių su Armstrongų byla, atsitiktinai patektų į vieną traukinį, ne tik neįtikėtina – tai neįmanoma. Tai ne atsitiktinumas, o apgalvotas sąmokslas. Aš prisiminiau pulkininko Arbetnoto žodžius apie prisiekusiųjų teismą. Prisiekusiųjų teismas susideda iš dvylikos žmonių – vagone kaip tik dvylika keleivių. Retčetui smogta dvylika kartų. Išaiškėjo ir man visą laiką ramybės nedavusi mintis – kodėl tokiu, ne sezono, metu taip perpildytas vagonas „Stambulas-Kalė".

Retčetas išvengė bausmės Amerikoje, nors jo kaltumu niekas neabejojo. Ir man prieš akis iš karto stojo pačių suorganizuotas dvylikos žmonių teismas, žmonių, kurie pasmerkė nusikaltėlį mirties bausmei ir kurie, verčiami būtinybės, patys tapo to nuosprendžio vykdytojais.

Kai tik tai supratau, viskas kaip mat stojo į savo vietas. Tarsi tobuloje mozaikoje kiekvienam asmeniui skirta atitinkama vieta. Viskas sutvarkyta taip, kad ant ko nors kritus įtarimui, kitų parodymai iš karto patvirtintų jo nekaltumą ir supainiotų tyrimą. Hardmeno parodymai buvo reikalingi tuo atveju, jeigu būtų įtartas pašalinis asmuo, negalįs užsitikrinti sau alibi. „Stambulo-Kalė" vagono keleiviams pavojus negrėsė. Menkiausia jų parodymų detalė buvo apsvarstyta iš anksto. Visas nusikaltimas buvo panašus į painų galvosūkį: kiekviena išaiškinta detalė dar labiau apsunkina sprendimą. Kaip kad mano bičiulis mesjė Bukas pastebėjo, visa byla atrodo fantastiška, neįtikėtina! Tokį įspūdį ir buvo siekta sudaryti.

Aš šis sprendimas paaiškina viską? Taip. Paaiškina

žaizdų pobūdį – kiekviena padaryta kito žmogaus. Suklastotus grasinamus laiškus – sakau, suklastotus, nes jie netikri, parašyti tik, kad liktų kaip daiktinis įrodymas. (Be abejo, buvo ir tikrų laiškų, įspėjančių Retčetą, kuriuos MakKvynas sunaikino ir pakeitė kitais). Paaiškina ir nuo pradžios iki galo melagingą Hardmeno pasakojimą, esą Retčetas jį pasamdęs. Taip pat ir prasimanyto žmogaus aprašymą – „mažas, tamsiaplaukis, moterišku balsu“, – labai patogų aprašymą, nes jis netinka nė vienam tikram miegamųjų vagonų palydovui ir vienodai tinka tiek vyrui, tiek moteriai.

Tai, kad Retčetas nudurtas peiliu, iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti keista, bet, geriau pagalvojus, darosi aišku, kad joks kitas ginklas šiomis aplinkybėmis nebūtų toks patogus. Juk durklu gali naudotis ir stiprus, ir silpnas, netgi be jokio triukšmo. Aš manau, nors galbūt ir neteisingai, jog visi žmonės iš eilės ėjo į tamsią Retčeto kupė pro misis Habard kupė ir smogė! Jie ir patys nežino, kieno smūgis jį iš tikrųjų pribaigė.

Paskutinįjį laišką, Retčeto, matyt, rastą po pagalve, jie rūpestingai sudegino. Jei nebūtų likę užuominos apie Armstrongų bylą, nebūtų buvę absoliučiai jokios priežasties įtarti kurį nors keleivį. Viskas būtų buvę palaikyta pašalinio darbu ir vienas ar keli keleiviai būtų tikrai matę, kaip „mažas, tamsiaplaukis, moterišku balsu“ žmogus Brode išlipo iš traukinio!

Aš tiksliai nežinau, kas atsitiko tada, kai suokalbininkai, traukiniui netikėtai sustojus, suprato, jog ši plano dalis jiems nepavyks.Tikriausiai, skubiai visi pasitarę, vis tiek nusprendė įvykdyti savo kėslus iki galo. Dabar, žinoma, ant bet kurio keleivio galėjo kristi įtarimas,

bet šiam atvejui jie iš anksto pasiruošė. Beliko tik dar labiau supainioti visą bylą. Nužudytojo kupė pamesti du „įkalčiai“ – vienas, inkriminuojantis pulkininką Arbetnotą (kuris turėjo rimčiausią alibi ir kurio ryšius su Armstrongų šeima buvo, turbūt, sunkiausia įrodyti), ir kitas – nosinaitė, inkriminuojanti kunigaikštienę Dragomirovą, kurios dėl jos aukštos padėties, nepaprasto gležnumo ir alibi, patvirtinto jos kambarinės ir palydovo, praktiškai buvo neįmanoma apkaltinti.

Norėdami mus dar labiau supainioti ir išmušti iš vėžių, į sceną išleido paslaptingą moterį raudonu kimono. Ir vėl viską suruošė taip, kad aš pats savo akimis pamatyčiau tą moterį. Kažkas su trenksmu atsimuša į mano duris. Aš atsikeliu, iškišu galvą koridoriun ir matau tolstančią moterį raudonu kimono. Tokie sveikai protaujantys žmonės, kaip palydovas, mis Debenhem ir MakKvynas, ją irgi matė. Paskui, turbūt, kažkas, turintis humoro jausmą, įdėjo raudonąjį kimono į mano lagaminą, kol aš klausinėjau žmones vagone restorane. Kieno tas kimono – aš nežinau. Įtariu, kad grafienės Andreni, nes jos lagaminuose tik prabangus šifono negližė, labiau panašus į rytinę suknelę, negu į chalatą.

Kai MakKvynas sužinojo, kad vis dėlto išliko skiautelė laiško, kuris buvo taip kruopščiai sudegintas, su aiškiai išskaitomu žodžiu „Armstrongai“, jis iš karto perdavė žinią kitiems. Kaip tik dėl to pasidarė labai pavojinga grafienės Andreni padėtis, ir jos vyras nedelsdamas suklastojo pasą. Ir tai buvo antroji jų nesėkmė.

Jie visi kaip vienas susitarė neigti bet kokius savo ryšius su Armstrongų šeima. Jie žinojo, kad iš karto aš negalėjau išaiškinti tiesos, ir tikėjosi, kad nesigilinsiu į

šį reikalą, jei vienas kuris nesukels man įtarimo.

O štai dar viena detalė, kurią reikia panagrinėti. Turint galvoje, kad mano teorija teisinga, o aš visą laiką tikėjau, kad ji turi būti teisinga, reikia manyti, jog miegamojo vagono palydovas yra suinteresuotasis asmuo suokalbyje. Bet jeigu taip, tada žmonių jau trylika, o ne dvylika. Ir vietoje įprastinės formulės „Kuris iš šių žmonių kaltas?“, mes turime spręsti klausimą „Kuris iš šių trylikos žmonių nekaltas?“ Taigi, kuris?

Aš priėjau labai keistą išvadą. Nusprendžiau, kad nusikaltime nedalyvavo asmuo, kuris atrodo labiausiai įtartinas. Turiu galvoje grafienę Andreni. Aš patikėjau grafo garbės žodžiu, kad jo žmona tą naktį nebuvo išėjusi iš kupė. Ir tada padariau išvadą, jog grafas Andreni, kaip sakoma, pavadavo žmoną.

O jeigu taip, vadinasi, Pjeras Mišelis tikrai buvo vienas iš tų dvylikos. Bet kaip išaiškinti jo vaidmenį? Jis doras žmogus, daugelį metų tarnauja kompanijai, ir sunku patikėti, kad galėtų būti papirktas. Taigi ir Pjeras Mišelis turėjo būti susijęs su Armstrongų byla. Bet tai atrodė neįmanoma. Paskui aš prisiminiau, kad nusižudžiusi Armstrongų mergaitės kambarinė buvo prancūzė. Sakykime, kad ta nelaimingoji buvo Pjero Mišelio duktė. Ir tai viską paaiškina – net ir nusikaltimui parinktą vietą. Ar dar yra tokių, kurių vaidmuo šioje dramoje neaiškus? Pulkininką Arbetnotą aš priskyriau prie Armstrongo draugų. Jie tikriausiai kartu kariavo. Lengvai atspėjau ir kambarinės Hildegardos Šmit vietą Armstrongų namuose. Galbūt pasirodysiu esąs pagyrūnas, bet aš instinktyviai užuodžiu gerą virėją. Aš paspendžiau jai spąstus ir ji įkliuvo. Pasakiau,

kad žinau, jog ji gera virėja. Ji atsakė: „Taip, visos mano šeimininkės taip sakydavo“. Bet jei tarnauji kambarine, iš ponios nesužinosi, ar esi gera virėja, ar ne?

Paskui Hardmenas. Jam niekaip neįstengiau rasti vietos Armstrongų namuose. Pagalvojau, gal kartais jis buvo įsimylėjęs prancūzę merginą. Aš pradėjau su juo šnekėtis apie svetimšalių moterų žavumą ir iškart pasiekiau, ko norėjau. Jo akyse pasirodė ašaros, nors man apsimetęs pasakė, kad akina sniegas.

Dar liko misis Habard. O ji, reikia pasakyti, šioje dramoje vaidino svarbiausią vaidmenį. Kadangi jos kupė greta Retčeto, įtarimas pirmiausia kristų ant jos. Viskas suplanuota taip, kad niekas neužtikrintų jai alibi. Suvaidinti tokią be galo paprastos, net kiek juokingos mylinčios amerikietės motinos vaidmenį galėjo tik gera aktorė. Bet juk Armstrongų šeimoje buvo tikra aktorė – misis Armstrong motina – Linda Arden, artistė...

Jis nutilo.

Ir tada prabilo misis Habard – švelniu, sodriu, svajingu balsu, visai nepanašiu į tą, kuriuo kalbėjo visą kelionę.

– Aš visada mėgau komiškus vaidmenis. Žinoma, su prausimosi reikmenų krepšiu išėjo kvailai. Tai dar kartą įrodo, kad visada reikia rimtai repetuoti. Mes viską išbandėme važiuodami čia, o tada aš tikriausiai buvau kupė, pažymėtoje poriniu numeriu. Man ir į galvą neatėjo, kad kitur skląstis gali būti kitoje vietoje.

Ji atsitiesė ir pažiūrėjo Puaro į akis.

– Jūs žinote apie mus viską, mesjė Puaro. Jūs nuostabus žmogus. Bet net ir jūs negalite įsivaizduoti, ką

mes pergyvenome tą siaubingą dieną Niujorke. Aš buvau pamišusi iš sielvarto, tarnai taip pat. Ir pulkininkas Arbetnotas tada viešėjo pas mus. Jis buvo geriausias Džono Armstrongo draugas.

– Jis išgelbėjo man gyvybę kare, – pasakė Arbetnotas.

– Tada mes ir nutarėme (galbūt, tai buvo beprotybė), kad mirties bausmė, kurios Kasetis išvengė, turi būti įvykdyta. Mūsų buvo dvylika – tiksliau, vienuolika; Zuzanos tėvas, žinoma, buvo Prancūzijoje. Pirmiausia mes galvojome traukti burtus, kam nužudyti Kasetį, bet paskui į galvą šovė šis variantas. Antonijus, vairuotojas, pasiūlė šį planą. O Merė kartu su Hektoru MakKvynu smulkiai apgalvojo visas detales. Jis dievino Sonią... mano dukterį... ir ne kas kitas, o jis mums pasakojo, kaip pinigai padėjo Kasečiui išvengti bausmės.

Daug laiko praėjo, kol viskas iki smulkmenų buvo paruošta. Pirmiausia reikėjo susekti Retčetą. Galų gale Hardmenui tai pavyko. Paskui dėjome pastangas, kad Mastermenas su Hektoru – arba bent vienas jų – pakliūtų pas Retčetą dirbti. Pavyko ir tai. Tada pasitarėme su Zuzanos tėvu. Pulkininkas Arbetnotas visą laiką tvirtino, kad mūsų turi būti dvylika. Jam atrodė, kad tuomet viskas bus pagal įstatymą. Jis labai nepritarė mūsų planui nudurti Retčetą peiliu, bet sutiko, kad tai išspręs daugumą mūsų sunkumų. Zuzanos tėvas noriai prie mūsų prisidėjo. Zuzana buvo vienintelis jo vaikas. Hektoras mums pranešė, jog Retčetas netrukus grįžta iš Rytų ir važiuos Rytų ekspresu. Kadangi Pjeras Mišelis dirbo kaip tik tame traukinyje, praleisti progą

būtų buvę nedovanotina. Be to, nebus įtartas niekas iš pašalinių.

Apie mūsų sumanymą pranešėm ir mano dukters vyrui, ir jis primygtinai prašėsi priimamas važiuoti kartu su žmona. Hektoras patvarkė taip, kad Retčetas važiuotų kaip tik tą dieną, kai budės Mišelis. Mes planavome „Stambulas-Kalė“ vagone užimti visas kupė, bet, nelaimė, vienos niekaip nepavyko gauti. Ją buvo užsisakęs kompanijos direktorius. „Misteris Henris“, žinoma, buvo grynas pramanas. Bet, matote, jeigu Hektoro kupė būtų buvęs koks nors pašalinis, jis būtų labai trukdęs. Ir tada, paskutinę minutę, pasirodėte jūs.

Ji truputį patylėjo.

– Na, dabar jūs jau žinote viską, mesjė Puaro. Ir ką gi jūs manote daryti? Jeigu viskas turi išeiti aikštėn, ar negalėtumėte suversti visą kaltę man, tik man vienai? Aš ir viena pati būčiau mielai smogusi tam žmogui dvylika kartų. Juk jis nužudė ne tik mano dukterį, jos mergaitę ir dar kitą vaiką, kuris galėjo gyventi ir būti laimingas. O, tai toli gražu ne viskas: Kasečio aukomis buvo daug vaikų iki Deizės ir dar daugiau būtų buvę ateityje. Visuomenė pasmerkė jį, o mes tik įvykdėme jos nuosprendį. Ir prašau jūsų neįpainioti į visą šį reikalą kitų – atsidavusios sielos žmonių – nelaimingojo Mišelio... Merės ir pulkininko Arbetnoto – jie myli vienas kitą.

Jos nuostabus balsas – gilus, jausmingas, už širdies griebiantis – aidėjo perpildytame vagone, tas pats balsas, kuris kažkada virpino niujorkiečių sielas.

Puaro pažiūrėjo į draugą.

– Jūs – kompanijos direktorius mesjė Bukai, – tarė jis. – Ką jūs pasakysite?

Mesjė Bukas atsikrenkštė.

– Mano nuomone, mesjė Puaro, jūsų pirmoji versija buvo teisinga, be abejo, teisinga. Aš manau, šį sprendimą mes ir išdėstysime Jugoslavijos policijai. Jūs, daktare, sutinkate?

– Žinoma, sutinku, – atsiliepė daktaras Konstantinas. – O kalbant apie medicininę ekspertizę, manau, kad padariau porą neįtikinamų prielaidų.

– Taigi, – pasakė Puaro, – aš jums išdėsčiau savo sprendimus ir dabar turiu garbę atsistatydinti...

Christie, Agatha

Ch525 Žmogžudystė Rytų eksprese : [romanas] / Agata Kristi ; [iš anglų kalbos vertė Lina Bucevičienė]. – [Vilnius] : Sirokas [i.e. FNS Group, 2013]. – 288 p. – (Agatos Kristi kolekcija, ISSN 1822-7376 ; 58)

ISBN 978-609-8057-13-3
UDK 821.111-31

Iš anglų kalbos vertė *Lina Bucevičienė*

Išleido FNS Group leidykla "Sirokas"
agathachristie.lt
sirokas@vsp.lt

Spausdino UAB "PRINT-IT"

„Žudikas turi būti tarp mūsų – traukinyje...“

Iškart po vidurnakčio garsusis Rytų ekspresas priverstas sustoti kelyje dėl sniego pūgos. Ryte savo kupė, kurios durys buvo užrakintos iš vidaus, aptinkamas milijonieriaus Samuelio Edvardo Retčeto lavonas su daugybe durtinių žaizdų. Vienas iš jo bendrakeleivių yra žudikas.

Izoliuotas nuo pasaulio dėl sniego pūgos, detektyvas Erkiulis Puaro turi išaiškinti žudiką tarp tuzino mirusiojo priešų, kol žudikas nenusprendė smogti vėl...